

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ 1985, ΤΕΥΧ. 35, ΔΡΧ. 100

Οι «Θέσεις» του ΚΚΕ εσ.:
«ό νέος συνασπισμός
κοινωνικών και
πολιτικών δυνάμεων
γιά τήν έξουσία
τῶν έργαζομένων»,
νέα στρατηγική ή
νέες περιπέτειες
γιά τήν άριστερά;

•
Έκλογή του προέδρου:
Βλέπετε έσεις κανένα
καλύτερο;

•
Τρομοκρατία

Πρωταθλητισμός
και ντοπάρισμα

•
Τό βάλτωμα του
καρνάβαλου

•
ό «νέος» ένιατος φορέας
στήν EPT

•
ό ζόφος τής άπολυτρώσεως

ΑΣΕ...

Περιεχόμενα

ΤΑ ΚΑΤΟΣΤΗΣΑΜΕ

Θά τό χετε διαβάσει κιόλας: λίγο
ή φωτοστοιχειόθετηση, περισσό-
τερο ή έκτυπωση κι άκομη πιο πο-
λύ τό χαρτί (γιά νά μή μιλήσουμε
γιά τούς παχυλούς μισθούς τών
συντακτῶν), τά ξέοδα γιά τήν έκ-
δοση τοῦ Δεκαπενθήμερου Πολίτη
πήραν τήν ΑΤΑ τους. Άναγκαζό-
μαστε, ώς έκ τούτου, νά άνεβά-
σουμε τήν τιμή. Μόνο κατά είκοσι
δραχμές, πάντως. Γιά νά μήν προ-
κύπτουν καί προβλήματα μέ τά ρέ-
στα. Είμαστε σίγουροι πώς ή κατ'
άναλογία αύξηση τών συνδρομῶν
δέν θά άποθαρρύνει τόσους σύους
κανονικά θά περιμέναμε.

Μόνο μέ 4.000 δρχ.
τά τεύχη τού

ΠΟΛΙΤΗ

άπό τό 1 έως τό 65
δύο τό περιοδικό άπό τό 1976
έως τό 1984
μαζί μέ τόν

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΗ

Μπορείτε νά παραγγείλετε τή σειρά
στά βιβλιοπωλεία ή στά γραφεία μας
Κέκροπος 2 — 105 58 Αθήνα
τηλ. 3239645 και 3228791

Δεκαπενθήμερος ΠΟΛΙΤΗΣ

Θέση:	Μιά άλλαγή δέν σώζει τό Λεκανοπέδιο	4
Ο δεκαπενθήμερος,	Περιδιαβάζοντας τήν πολιτική έπικαιρότητα	5
Χρήστου Πικριδᾶ,	Ο Γραμμένος (σκίτσα)	9

Πέτρου Πιζάνια,	«17 Νοέμβρη» και ίμπεριαλισμός	10
Γιώργου Καρρᾶ,	Νέα Δημοκρατία και Βαλέσα	12
Αγγελού Έλεφάντη,	ΚΚΕ έσ.: Νέος συνασπισμός ή νέες περιπέτειες;	13
Βασίλη Ζουναλῆ,	Οι «Θέσεις» τοῦ ΚΚΕ έσ.	17
Αντ. Παπαντωνίου,	Γιά τό Σύνταγμα τής Κύπρου	19

Γεράσιμου Μακρίδη,	Καμπότζη: Ή στρατηγική τής άντοχῆς	21
Πέτρου Πιζάνια,	Ο παράνομος τύπος στήν Πολωνία	22
Χρήστου Μάτη,	Η τιμή τοῦ άνθρακα	24
Κορνέλια Μπέκμαν,	Η άπεργία τῶν "Αγγλων άνθρακωρύχων	25

Βασίλη Μπελιγράτη,	Ο Καρνάβαλος βάλτωσε	26
Διαρκής,	Στιγμαῖα	28
Θεοδωράκη Μαντζάβελου,	Ψηλότερα, γρηγορότερα, άναβολικότερα ..	30
Έφης Αβδελᾶ,	Φοιοῦ τούς Δαναούς καί φεμινισμόν φέροντας	32

Σταύρου Γεωργόπουλου,	Περί άριστεροῦ ήθους	34
Λεωνίδα Λουλούδη,	Άριστερό ήθος στά άνωτατα έκπαιδευτικά δράματα	35
Γιώργου Μαργαρίτη,	Ο ζόφος τής λυτρώσεως	36
Κώστα Καραλῆ,	Έκπαιδευτικό σύστημα — έξεταστικό σύστημα ..	39
Δ. Γεωργίου,	EPT καί ένιαίος φορέας	40
Μαίρης Μαγκάκη,	Ο Καρνάβαλος τής EPT	41
Βιβλία	.....	42
Σημειώματα	.....	43
Γεράσιμου Μακρίδη,	Γιαννόπουλος καί μεροκαματιάρηδες	45

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	46
-----------------------------------	----

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	48
-----------------	----

Συνδρομή έσωτερικοῦ: Έτήσια (26 τεύχη) 2.000 δρχ. Έξάμηνη 1.000 δρχ.
Συνδρομή έξωτερικοῦ: Εύρωπη έτήσια 2.800 δρχ., έξαμηνη 1.500 δρχ. "Άλλες
χώρες, έτήσια 3.000 δρχ., έξαμηνη 1.700 δρχ.

ΤΡΑΠΕΖΕΣ — ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΔΡΧ. 5.000. Η ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

'Ιδιοκτησία Σ. Δελέγκας καί Σία Ο.Ε. • Έκδότης "Αγγελος Έλεφάντης, Μάρκου Μουσού
ρου 34, Αθήνα • Τηπογραφείο Χαιδεμένος, Λεωφ. Βουλιαγμένης 429, τηλ. 9440997

Παρασκευή 8 Μαρτίου 1985, τεῦχος 35, δρχ. 100, Κέκροπος 2,
105 58 Αθήνα, τηλ. 3239645 και 3228791

ΜΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΔΕΝ ΣΩΖΕΙ ΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ

Τό ότι ή Ἀθήνα εἶναι μιά πόλη ἀβίωτη, μιά δολοφόνα πόλη, εἶναι περιττό νά τό πεῖ κανείς σέ κείνους πού τή ζοῦν ἡ καί σέ κείνους πού ἔρχονται μιά στό τόσο. (Τό ίδιο καί σέ ὅσους ἔρχονται νά μείνουν ἐδῶ γιά τά καλά, καί αὐτό εἶναι τό πρόβλημα· τό δικό τους πρόβλημα). Δέν εἶναι μόνο τά ἀφιλόξενα σπίτια-καταβόθρες ἀνθρώπινων εύαισθησιῶν, τά μπαλκόνια πού ἔχουν γίνει παιδικές χαρές, οί παιδικές χαρές πού ἔχουν γίνει πάρκινγκ, τά πάρκινγκ πού ἔχουν γίνει γκρίζα ἀθλιότητα. Εἶναι, ἀκόμα πιό χοντρά, καί τό ποῦ περπατάμε, τό μέ τί καί πῶς μετακινούμαστε, τό τί ἀναπνέουμε, τό ότι πνιγόμαστε μέ τήν πρώτη βροχή. Μιά πόλη σέ λανθάνουσα κατάσταση ἀνάγκης. Καί εἶναι καί τό πῶς καί πρός τί παρεμβαίνει ή πολιτεία σέ ὄλα αὐτά.

Ἐπί ΠΑΣΟΚ κάτι ἔχει γίνει. Μέ χίλια προβλήματα καί χίλιες ἀστοχίες, ἀλλοῦ μισά κι ἀλλοῦ ἀστόχαστα, ἀλλοῦ ὑπερβολικά βάναυσα κι ἀλλοῦ ὑπερβολικά ἀπαλά, πάντως κάτι: ἀνισόπεδες διαβάσεις, διαπλατύνσεις, πεζοδρομήσεις· ἀγορές λεωφορείων καί καθιέρωση τῆς ἐκ περιτροπῆς κυκλοφορίας, ἔστω κι ἄν ἀλλοι πλήρωσαν τό πολιτικό κόστος· ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ ἐργοστασίου τοῦ γκαζιοῦ, ἡ ἀναστολή, ἐπαναλειτουργία καί δέσμευση γιά ἐκ νέου ἀναστολή τῆς λειτουργίας τοῦ σταθμοῦ στό Κερατσίνι· ἡ προετοιμασία γιά τή μονάδα καθαρισμοῦ τῶν λυμάτων· ἡ ἔστω καί δι' αὐτοκόλλητου ἐπανεπικαιροποίηση τοῦ μετρό, ἔστω κι ἄν τόσα χρόνια πήγαν χαμένα, ἔστω καί χωρίςχανένα/σχέδιο ἀκόμα.

Ἄλλα καί αὐτά τά λίγα, κι ἀς φαίνεται ή ἀπαρίθμηση μακριά, ή κυβέρνηση τά στερεῖ ἀπό τόν ἐαντό της καί τή μερίδα της, καθώς ή ἀκατάσχετη προεκλογική λογοδιάρροια καί ή μετεκλογική αὐταρέσκεια, ή ἀδικαιολόγητη ἐπαρση καί ή ἀσήκωτη ἔξαγγελία δείχνουν τή γύμνια τους ὅταν ἔρχονται ἀντιμέτωπες μέ τό γλίσχο ἔργο. Άλλα αὐτό εἶναι κυρίως δικό της πρόβλημα.

Δικό μας εἶναι ότι ἔκεινα πού ή κυβέρνηση ἔκανε (ὅπως ἀλλωστε ὅλες οι κυβερνήσεις λίγο πολύ κάνουν), πραγματοποιοῦνται μέ ρυθμούς τέτοιους πού καμιά σχέση δέν ἔχουν μέ τούς ρυθμούς μέ τούς ὅποιους προελαύνουν οἱ ζοφερές προοπτικές τῆς πόλης. Μέ ρυθμούς πού βλέπουν ὀλοένα νά ἀπομακρύνεται ή πιθανότητα νά ἀντιστοιχηθοῦν κάποτε μέ τήν ταχύτητα μέ τήν ὅποια ἀναπαράγεται ή ἀποθηκευμένη ἔξαθλίωση καί δημιουργεῖται ή νέα. Μέ ρυθμούς πού ἀπλῶς ἐπιτρέπονταν στίς ἐλπίδες τῶν κατοίκων ότι δέν πᾶμε ὀλοι δριστικά γιά φοῦντο νά φυτοζωῦν. Μέ τέτοιους λοιπόν ρυθμούς τά σημερινά προβλήματα δέν θά χουν λυθεῖ οὕτε στά μέσα τοῦ ἐπόμενου αἰώνα, χώρια βέβαια τά καινούργια πού θά ἔχουν μέχρι τότε συσσωρευτεῖ. Εἶναι πιά ἀμείλικτα σαφές ότι ἔτσι δέν γίνεται τίποτα.

Δέν θέλουμε πλέον ἄλλη Ἀλλαγή. "Ας πάψει νά τή θέλει καί ή κυβέρνηση, τονλάχιστον ὅσον ἀφορᾶ τή ζωή τῆς πόλης. "Ας ἀφήσει τά «γιά πρώτη φορά σ' αὐτόν τόν τόπο» καί τίς σφαιρικές πολιτικές βονλήσεις μέ τίς κρυστάλλινες δρομολογήσεις κι ἀς βάλει στή θέση τους ἀλλαγές, μικρές, μεσαίες, ἐπιμέρους καί μέ λιγότερο φανταχτερά ὄνόματα, πολλές ὅμως, παντοῦ ἀς ἀφήσει τήν περί καμένης γῆς φιλολογία καί ἀς μυοίσει αὐτό πού καίγεται κάτω ἀπό τά πόδια της καί ἐπί τῶν ἡμερῶν της. Κι ἄν τό πρόβλημά της εἶναι ότι ή Ἰστορία δέν καταδέχεται ωαντεβού μέ ἀλλαγές μέ ἄλφα μικρό, εἶναι μᾶλλον σημαντικότερο ότι οἱ Ἀθηναῖοι πᾶνε ὄλοι στά δικά τους ωαντεβού μέ μιάμιση ὥρα καθυστέρηση, ἐφόσον βέβαια δέν βρέχει, δέν εἶναι ὥρα αἰχμῆς καί δέν ἀπεργοῦν τά ταξί.

ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Βλέπετε ἔσεις κανέναν καλύτερο;

Καθώς ἐμεῖς ἔδω, κατάκοποι ἀπό τὸ ἔξινχτι, στέλναμε τὸ προηγούμενο τεῦχος μας στὸ τυπογραφεῖο, ὁ πρωθυπουργός Βρισκόταν στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου. Ἡταν ἔνα κρυολόγημα «πραγματικό καὶ ὅχι διπλωματικό», δῆμος μᾶς διαβεβαίωσε ὁ οἰκογενειακός γιατρός τῶν Παπανδρέου (ΕΣΥ δέν ύλοποιούμε); διά στόματος Μαρούδα καὶ Νικηφόρου Ἀντωνόπουλου. Στὸν πυρέσσοντα πρωθυπουργό συμπαραστάθηκαν πολλοί: ὁ κ. Στέρνης, πλεῖστα ὅσα στελέχη τοῦ κόμματός του, ὀλόκληρο τὸ Ἐκτελεστικό Γραφεῖο. Πάντως ὅλα αὐτά ἔγιναν στὸ Καστρί, ἐπομένως ἡταν πράγματι ἄρρωστος ὁ ἀνθρωπος, ἐπομένως νομίμως ἀκύρωσε τὴν συνάντηση μὲ τὸν Πρόεδρο.

Βρισκόμασταν ἀκόμα στὴν ἐποχὴ ποὺ κυριαρχοῦσε τὸ ἀντιδεξιό σύνθημα «ὅλα παιζοντα», λάβαρο τότε τῶν φιλοκυβερνητικῶν ἐφημερίδων πού προσπαθοῦσαν, ὅχι βέβαια νά ἀποτρέψουν τὴν προεδροποίηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀλλὰ νά τὴ γλυκάνουν. Νά τὴν ἔξαργυρώσουν, δῆσο ἔξαργυρώνεται. Καὶ ὑπῆρξε πόλεμος ἀνευ ἀντικειμένου. Ἡ ἀδιαθεσία, γράφτηκε, ἔγινε γιά νά δειχθεῖ ὁ ἐκνευρισμός τοῦ πρωθυπουργοῦ πού δὲ Πρόεδρος δέν «ἐπιτρέπει» συζήτηση γιά πρώτες ἐκλογές. Δέν εἶναι στὸ χέρι τοῦ Καραμανλῆ νά ἐπιτρέψει ὥστε συζήτηση γιά πρώτες ἐκλογές, θύμωσαν τὰ Νέα. Καὶ ἐνῶ λοιπόν δὲ Μαρούδας ψιθύριζε δῆτε δέν ὑπάρχει «πακέτο» (ἄς ἔκανε κι ἀλλιῶς ἀν μποροῦσε), δὲ τύπος τοῦ φώναξε δῆτε γίνεται σκληρό παζάρεμα ὥστε δὲ Καραμανλῆς νά ἀνταλλάξει τὴν ὑποστήριξη πού θά τοῦ δοθεῖ μέ τὴν ἀπό τώρα δεσμευσή του νά ἀποδεχθεῖ πρώτες ἐκλογές. Γράφτηκε μάλιστα δῆτε συζήτηθηκε μήπως θά ἡταν καλύτερα νά προταθεῖ ἄλλος γιά τὴν προεδρία (π.χ. δὲ ίδιος δὲ Κ. Παπανδρέου, μέ παράλληλη μετάθεση τοῦ κ. Ἀλευρᾶ στὴν πρωθυπουργική πολυθρόνα) ὥστε νά ἀφεθεῖ νά ἐννοηθεῖ δῆτε δὲ Καραμανλῆς θά ἐκλεγόταν μόλις καὶ μετά βίας στὸν δεύτερο γύρο!

Ο πόλεμος δέν εἶχε ἀντικείμενο (ἡ μᾶλλον τὸ ἀντικείμενο του ἡταν νά περάσει εὐκολότερα ἡ ἡδη εἰλημμένη ἀπόφαση) γιατί δὲ Προεδρία εἶχε διακηρύξει σέ κάθε τόν δῆτε οἱ δύο ἐκλογές ἡταν ζητήματα «σαφῶς κεχωρισμένα»: ἡ ψῆφος στὸν Πρόεδρο δίνεται μόνο χωρίς (ἐμφανή) ἀνταλλάγματα. Ἐφόσον λοιπόν ἀποσυνδεθοῦν ἐντελῶς τότε, μετά, δὲ Πρόεδρος ἵσως καὶ νά μήν «εἶχε ἀντίρρηση» γιά τὴν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν. Δέν νομίζω λοιπόν δῆτε δὲ Κ. Παπανδρέου «ξεκαθάρισε» κάποια κατάσταση ως πρός τις

προεδρικές ἐκλογές χάρη στί φαρυγγίτιδα. Ἀπλῶς αὐτή τοῦ ἔδωσε τή δυνατότητα νά στριμώξει κάποιους «ἀντικαραμανλικούς» (π.χ. τόν κ. Τρίτση πού συμμετείχε στίς συσκέψεις), νά ἀνακοινώσει δῆτι θά διαχωριστοῦν τά ὄντως διαχωρισμένα ζητήματα (καί, τουλάχιστον ἀπό δ, τι γράφεται, νά καταλήξει καταρχήν στήν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν). Οι ἀδιάθετοι δέν ξαγουρινοῦν ἀλλωστε χωρίς λόγο ως τίς πέντε τά χαράματα.

Ο πόλεμος τῶν ἐφημερίδων σταμάτησε ἀπότομα στίς 22 τοῦ μηνός. Γιατί προεδρικές ἐκλογές εἶναι ὅταν ζέρουμε ποιόν θά βγάλουμε καί ἐκλέγουμε τήν ήμερομηνία, πού λέει καὶ τό σκίτσο τοῦ Καλαϊτζῆ. Καί μόνο δὲ Γ. Φάτσης ἔδωσε μιά τελευταία μικρή μάχη, στά Νέα, γιά τήν τιμή τῶν δύλων: ἔχε χάρη πού μεσολάβησε ἡ δολοφονία τοῦ Μομφερράτου, ἡ όποια λειτούργησε τήν τελευταία στιγμή ὑπέρ τῆς ἐπιλογῆς Καραμανλῆς στερα ἀπό μιά «ύπαρκτή κρίση μεταξύ τῶν δύο προέδρων». Ας ἀναλογιστεῖ δὲ Κ. Καραμανλῆς τί σημαίνει γιά τόν ίδιο νά τόν ψηφίζει εἶνας σοσιαλιστής...

Τό σκηνικό λοιπόν ἀντιστράφηκε. «Ολοι βγῆκαν πλέον μέ λυμένη τή γλώσσα καὶ τοῦ κόσμου τά ἐπιχειρήματα (Λιναράδάτος, Λουκάκος, Μασαβέτας, Παρασκεύόπουλος). Καί δὲ Γλέζος δήλωσε «δέν εἴμαστε αἰχμάλωτοι τοῦ παρελθόντος», καὶ μειοψήφησε στήν ΕΔΑ ὑποστηρίζοντας τόν κ. Π. Κανελλόπουλο. Ἡ ἐκκρεμότητα λύθηκε καὶ τώρα μένει τό «μείζον», κατά τό ΠΑΣΟΚ, οἱ βουλευτικές ἐκλογές. Μένει βέβαια μιά ἄλλη μικρή ἐκκρεμότητα: ἡ ὄριστική ἀπόφαση τοῦ ΠΑΣΟΚ. Οι ἀντιδράσεις γιά τόν Καραμανλῆ ἔχουν πλέον ὑποχωρήσει, ἀπ' δ, τι φάίνεται αἰσθητά, πολύ περισσότερο μάλιστα ἀν ὄντως οἱ Γεννηματάς, Λαλιώτης καὶ Ρόκος κατεβάσουν αὐτοπροσώπως τήν ἀπόφαση στή βάση. Ἡ δὲ Τζουμάκας: «δέν ἔφτασε ἀκόμα ἡ ώρα νά διδηγηθεῖ ἡ κυβέρνηση σέ ρήξη». Πάντως τά προβλήματα δέν ἔχουν ἐκλείψει ἀν κρίνουμε ἀπό τό ζητήμα πειθαρχίας πού θέτει στούς βουλευτές του τό ΠΑΣΟΚ. Η Νέα Δημοκρατία, πάλι, δέν φαίνεται νά ἀντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα, τουλάχιστον στήν κοινοβουλευτική της διμάδα. Σέ δυο τρεῖς μέρες θά ἔχουν πάντως ξεκαθαρίσει οἱ δύοπιες ἀρνητικές ψήφοι δῆσο καὶ δην ἐπαναστατική, ἀναμφίβολα, στάση τῶν βουλευτῶν τοῦ λαοῦ. Πρόκειται βέβαια γιά τόν δημοκρατικό δρόμο πρός τόν Καραμανλῆ ἀφού συγκεντρώνεται πολύ πάνω ἀπό τό 50% + 1 πού παραδέχεται ως δημοκρατία δην ἀνανεωτική Ἀριστερά...

‘Ο θεσμικός δικομματισμός

Οι έφρημερίδες τής Δεξιάς παρουσίασαν τίς έξελίξεις ώς νίκη τής Νέας Δημοκρατίας: ζήτησε άποδέσμευση προεδρικών και βουλευτικών έκλογων καί τό πέτυχε· έμφανίζεται πανέτοιμη γιά τίς πρώτες έκλογές (δέν τίς ζητάμε άλλα είναι καλοδεχούμενες, λέει ό.κ. Μητσοτάκης, ταυτόχρονα ομως θά έξετάσουμε συγκεκριμένα τούς λόγους πού θά προβληθούν γιά τήν έπισπευση, έν γνώσει μας ότι συναντητικές διαδικασίες δέν υπάρχουν χωρίς έμας)· τάχθηκε κατηγορηματικά ύπερ τού σημερινού Προέδρου, ένω τό ΠΑΣΟΚ έριξε στήν άγορά δύλα τά πιθανά σενάρια. Αντιπολίτευση έμεις, δέν έκλογοι ογούμε, ένω τό ΠΑΣΟΚ, κυβέρνηση ωτό, τέλειωσε τήν τρίτη έντος δεκαμήνου και μπαίνει στήν τέταρτη έκλογολογία.

Αυτά δύλα έχουν μιά δόση άληθειας. Άλλα τό ΠΑΣΟΚ δέν είναι χαμένο. “Άν ό.κ. Καραμανλής ήταν τό «άναγκατο κακό», άπό τώρα και στό έξης άποτελεί έπιλογή τού ΠΑΣΟΚ. Έκβιασμένη έπιλογή (πρός τά άριστερά, Παπανδρέου: «βλέπετε κανέναν καλύτερο»), πάντως έπιλογή (πρός τά δεξιά). Τό ΠΑΣΟΚ διεκδικεῖ λοιπόν και τυπικά πλέον τόν Κ. Καραμανλή. Η Νέα Δημοκρατία δέν θά έχει έτσι τό δικαίωμα νά διερμηνεύει μόνο αύτή τίς «βουλές» του: δι Καραμανλής κοινωνικοποιεῖται. Κοινωνικοποιεῖται δηλαδή τό παρελθόν του, τό παρόν του, τό Σύνταγμά του, τό καθεστώς του. Και τό βασικό έπικειρημα ότι μέχρι τώρα δέν παρενέβαλε έμπόδια στήν «ύλοποίηση τής Άλλαγής» σημαίνει, άναγκατά, ότι δέν άναμενεται και νά παρεμβάλει. Άκριβέστερα: τό ΠΑΣΟΚ δέν προτίθεται νά παρεμβάλει έμπόδια στόν Καραμανλή.

Δέν λειτούργησε λοιπόν τό «δίδυμο», δι πως λέγεται. Τό έντολγω δίδυμο ήταν ή άπαραίτητη ένδιμαση φάση γιά νά πραγματοποιηθεῖ τό τρίδυμο. Τώρα πιά μπορούμε και νά δούμε τίς μακροχρόνιες έπιπτώσεις έκείνης τής χειραψίας στό άεροδρόμιο. Δέν έπρόκειτο γιά μιά χειραψία πολιτικής μέ τήν τρέχουσα έννοια, μιά χειραψία τακτικής. Ήταν μιά χειραψία θεσμική, θά λέγαμε. Πιστοποιούσε δηλαδή τήν πρόθεση και τών τριών συμβαλλομένων νά διευρυνθούν, νά έμπλουτιστούν και τυπικά πλέον οί δυνάμεις τής έξουσίας πού μᾶς έδωσε ή μεταπολίτευση. Οι παρεμβάσεις τού Προέδρου ήταν έκτοτε μιά συνεχής προσπάθεια νά έμπεδωθεί αύτή ή έμπιστοσύνη, είτε γιά τόν έκλογικό νόμο έπρόκειτο είτε γιά τή δικαιοσύνη. Και ή άποφαση γιά τίς 15 Μαρτίου έληφθη φυσικά «κατόπιν συνεννοήσεως» μέ τόν κ. Μητσοτάκη, δι πως έσπευσε νά

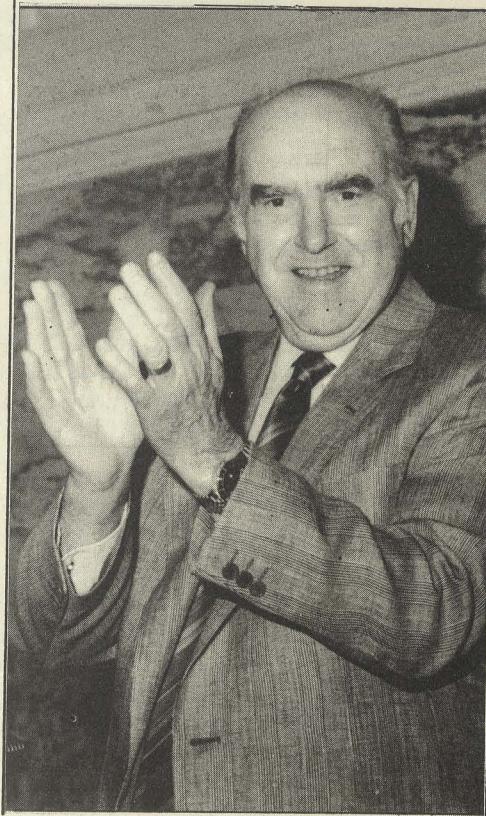
τονίσει ή άνακοίνωση τής Προεδρίας. Μέσω τού Προέδρου τής Δημοκρατίας δι σημερινός διαχειριστής τής έξουσίας μπαίνει έπισημα και στό θεσμικό, τό καθεστωτικό παιχνίδι, αύροντας έτσι τήν κάποια άναντιστοιχία («άσυμβατότητα» τήν είπαν) πού πήγε νά έμφανιστεί τό 1981· και μέσω τού Προέδρου δέκτος έξουσίας πολιτικός έκπροσωπος τής θεσμικής νομιμότητας και διαχειριστής τής κληρονομιάς τού 1974-81 μπαίνει, έστω και δυτας έκτος, στό παιχνίδι τής έξουσίας. Άπο κεί και πέρα, τόν κ. Τρίτση ής τόν έλεγχει ό.κ. Παπανδρέου, τόν κ. Σαμαρά ής τόν άναλάβει ό.κ. Μητσοτάκης, δέν μπορεῖ νά άσχολούμαι Έγω μέ δλα.

Τά πράγματα έμφανίζονται λοιπόν προσωποποιημένα, άλλα μόνο χάρη στίς άναντικατάστατες ίδιωτητες τῶν προσώπων τους: ένός πρώην δεξιού και πάσης πλέον Έλλάδος: ένός πρώην κεντρώου και ένός πρώην κεντρώου και ένος δεξιού.

Και μέσα στό πλαίσιο αυτό (γι’ αύτό είναι τά ζητήματα κεχωρισμένα), δις άρχισει πλέον ή σύγκρουση γιά τό ποιός θά είναι κυβέρνηση. Μιά σύγκρουση έλευθερη, μέ ίσοτιμία, δημοκρατία και πλουραλισμό, δι πως λέμε. Δέν πρόκειται λοιπόν άπλως γιά έναν κάποιον δικομματισμό. Πρόκειται γιά μιά άναδιάταξη τῶν δυνάμεων τής έξουσίας, άποδοχή και δημιουργική προσαρμογή στά δεδομένα πού γέννησε ή λαϊκή ψήφος τού ’81 και στήν έξελιξή τους, πού παίρνει τή μορφή τού δικομματισμού. Ένός θεσμικού, δηλαδή, δικομματισμού, γιά δσο τουλάχιστον αυτό χρειάζεται. “Αν λοιπόν ή πολιτική σύγκρουση γεννήσει μέσω διασπάσεων έναν άναλογο τρικομματισμό, δι πως ύπαρχει άλλο, θά ‘μαστε τάχα πολύ καλύτερα;

Οι άστικές πολιτικές δυνάμεις είναι τό πρόβλημα, δχι δ δικομματισμός τους. Γιά νά τίς πολεμήσουμε δμως πρέπει νά τόν πολεμήσουμε κι αύτόν. Δηλαδή, αύτό θά πούν τά παραπάνω, νά πολεμήσουμε τά κόμματά του. Και τά δύο. Ούτε Σύνταγμα ούτε Καραμανλής ίπαρχουν σήμερα χωρίς αύτά.

Μέ βάση λοιπόν τά παραπάνω, δ. Κ. Καραμανλής προφανῶς πρέπει νά παραμείνει δπωσδήποτε στή θέση του, ένας ήγέτης πού θά συνεχίζει νά προσφέρει «μεγάλες ίπνηρεσίες σέ μιά φάση τής ζωῆς ένος έθνους», δπως διαβάσαμε στήν Καθημερινή ή στά Νέα, δέν θυμάμαι. Οι λόγοι είναι κρυστάλλινοι: α) είναι άντιδικτατορικός· β) στερέωσε τόν θεσμό· γ) έχει άκτινοβολία και πρωθεῖ διεθνῶς τά έθνικά συμφέροντα· δ) δέν χρησιμοποιήσεις τίς υπερεξουσίες του· ε) δέν θά τίς χρησιμοποιήσει (έκτος κι άν έχει δίκιο)· στ) τό πρόβλημα σήμερα δέν είναι δ «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» άλλα ή έθνική μας άνεξαρτησία, δ πληθωρισμός, ή άνοδος τής παραγωγικότητας, ή άνοβάθμιση τής παιδείας, ή άποκεντρωση κ.λπ., πράγματα πού άπαιτούν και έπιβάλλουν τή «μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση». Τελικά βρήκα, φυλλομετρώντας, δτι ή παραπάνω γόνημη σκέψη είναι τού Σ.Π. Λιναρδάτου στά Νέα τής περασμένης Κυριακής. “Οταν ή Ρεάλπολιτικ χάνει τό Πολιτικ, παραμένει άπλως τό Ρεάλ. “Οπως λέμε Ρεάλ Μαδρίτης.

ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

17 Νοέμβρη... ό δρόμος τῆς ἀπελπισίας

Υπονόμευση τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν ἡταν ὁ στόχος τῆς δολοφονικῆς ἐπιθεσῆς κατά τοῦ Ν. Μομφερράτου. Αὐτό εἶπαν σχεδόν δύμφωνα δλοι οἱ πολιτικοὶ ἡγέτες. Δέν ἔχουν δίκιο. Μπορεῖ πράγματι νά λειτουργήσουν σέ μια τέτοια κατεύθυνση παρόμοιες ἐνέργειες, πρός τοῦτο πρέπει ὅμως πρῶτα νά είναι ἡδη ὑπονομευμένοι οἱ θεσμοί. Δέν ἡταν αὐτός ὁ στόχος τῆς, καὶ δέν ἔχουμε λόγο νά μήν τήν πιστέψουμε. Στόχος τῆς ἡταν, ὥπως συχνά ἔχει ἐπισημανθεῖ, νά κάνει πολιτική. Μόνη τῆς δέν μπορεῖ. Βρέθηκαν ἐκεῖνοι πού ἡταν πρόθυμοι νά κάνουν πολιτική μέ τήν 17 Νοέμβρη, καὶ πρῶτος δ. κ. Μητσοτάκης. «Υπαινισσόμενος σαφῶς κάποια «ἡθική αὐτούργια» τοῦ ΠΑΣΟΚ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ἀρχηγός τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολίτευσης κατηγόρησε ἀνοιχτά τήν κυβέρνηση ὅτι ἔχει μεταβάλει τή χώρα μας «σέ φιλόξενο ἄντρο τῆς διεθνοῦς τρομοκρατίας», ὅπου ἐγκυμονεῖται ὁ νόμος τῆς ζούγκλας.

Σέ στιγμές πού ἡ πολιτική ἀντιδραστικότητα ἔξαπτεται, ἡ κοινωνική συντήρηση τή συνοδεύει. Τήν αὐθόρμητη σχεδόν δήλωση τοῦ κ. Μητσοτάκη ὅτι ἔχει «καταλυθεῖ τό κράτος», τή διαδέχθηκε μιά θαυμάσια ἐπερώτηση βουλευτῶν του, οἱ δόποιοι διεκτραγωδοῦν τήν κατάσταση ἀπό ἀποψη δημόσιας ἀσφάλειας: περιθωριακοί κάθε εἴδους δροῦν ἀνενόχλητοι, ἡ βία στά γήπεδα ἀμαυρώνει τήν ἀθλητική ἰδέα στόν τόπο πού γεννήθηκε ὁ ἀθλητισμός, τά ναρκωτικά κάνουν θραύση. Φάτε τους δλους, τώρα πού ἔπεσαν οἱ σφαῖρες.

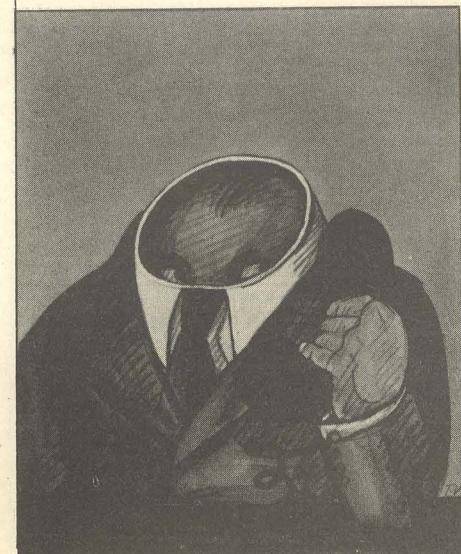
Μίλησε ἀκόμα, ἡ Νέα Δημοκρατία, γιά τή «δουλοπρέπεια» τοῦ κ. Σκουλαρίκη ἀπέναντι στήν 17 Νοέμβρη. Τό δικαίωμα δμως ἐδῶ τῆς τό διόσ. «Ἀγνωστον ἀπό πού δρμώμενος, δύπουργός ἀπολογήθηκε γιά τή «βραδυπορία» τῆς 'Αλλαγῆς, ἀφοῦ «ἡ ἀλλαγή τῶν δομῶν μᾶς κοινωνίας, περισσότερο δίκαιη δέν γίνεται ἀπό τή μιά μέρα στήν ἀλλη!» Τόν διάλογο μέ τή 17 Νοέμβρη, ἔστω κι ἄν καταδίκασε προφανῶς τή δολοφονία, τόν χρεώθηκε. Μᾶλλον ἀστοχο, θά ἔλεγε κανείς, ἀπό μεριᾶς ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως...

Ο ψυχρός ἐπαγγελματικός τρόπος μέ τόν δποῖο δρᾶ ἡ ἄγνωστη αὐτή ὄργανω-

ση, ὁ ἄψογος σχεδιασμός, τό ἀμείλικτο γάζωμα τῶν θυμάτων παραμένουν. Τό ὕδιο παραμένει καί τό «πολιτικό» ἀποτέλεσμα: δολοφονία. Μιά ἀλλαγή πού διαφαίνεται δμως στή στάση τῆς 17 Νοέμβρη ὑπογραμμίστηκε ἡδη ἀπό ἀρκετές μεριές. Τό πρῶτο καὶ προφανές είναι ἡ διάθεσή της νά παρέμβει ἐνεργητικά στίς ἔξελίξεις, ἡ τέλος πάντων νά νομίσει ὅτι παρεμβαίνει. Ή προκήρυξή της ἀναφέρεται συστηματικά στίς πρόσφατες πολιτικές ἔξελίξεις καὶ ἔτσι δικαιολογεῖ τήν ἐνέργεια της. Στόχος της δό Πρόδεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ ἡ συναίνεση γύρω ἀπό τήν ἐκλογή του. Μιά τέτοια στροφή, γιατί περί στροφῆς τελικά πρόκειται, μᾶς προϊδεάζει ἀκόμα πιό ἀσχῆμα γιά τό μέλλον. Ἀφήνει δηλαδή νά ἐννοηθεῖ ὅτι ἡ παρουσία τῆς ὄργανωσης (καὶ παρουσία τής θά πεῖ πιστόλι) θά πυκνώσει. Ή 17 Νοέμβρη μπορεῖ νά γίνει τελικά ἐνεργός παράγων τῆς πολιτικῆς ζωῆς, δσο ἀστεῖο καὶ ἄν φαίνεται αὐτό. Ἀρκεῖ νά τίς δώσουν οἱ πολιτικές δυνάμεις τό δικαίωμα.

Ταυτόχρονα δμως σάν νά χάθηκε τό «ὑποκείμενο». Ποιός καὶ γιατί δρᾶ; Σέ ἀντίθεση μέ παλιότερες προκηρύξεις της, πιό «ἀριστερές», μαρξιστοφανεῖς καὶ ἵσως λιγότερο «ἀντίμπεριαλιστικές», δπού ὑπῆρχε ἡ ἀπόσπειρα γιά κάποια σφαιρικότερη τέλος πάντων ἔξήγηση γιά αὐτή τή «λαϊκή βία» καὶ τήν «ἔνοπλη προπαγάνδα», ἐδῶ ἡ δολοφονία δικαιολογεῖται ἀπλῶς μέ τήν ἐπίκληση τῆς συγκυρίας καὶ ὅχι κάποιας πιό μακροχρόνιας «προοπτικῆς». Οὔτε καλεῖ πλέον ἡ 17 Νοέμβρη τούς δποιους δμοϊδεάτες της νά δράσουν ἀνάλογα, «παραδειγματικά».

Η τελευταία δολοφονία δέν είναι πλέον παράδειγμα, δπως ἐκτός θέματος τό διεκδικοῦσε μέχρι τώρα ἡ ὄργανωση, είναι μία μεμονωμένη πράξη (καὶ προτίθενται, φαίνεται, νά τήν ἐπαναλάβουν) πού ἐπιδίώκει ἀμεσο, πρακτικό ἀποτέλεσμα. Δηλαδή, ἡ τελευταία ἐμφάνιση τῆς 17 Νοέμβρη δείχνει μιά πρόθεση νά δράσει αὐτή πλέον δχι γιά λογαριασμό, δπως δνειρεύσταν μέχρι τώρα, τῶν καταπιεσμένων, τοῦ λαοῦ κ.λπ., ἀλλά γιά λογαριασμό δικό της κυρίως. Ός αὐτόνομη πολιτική δύναμη. Είναι, καὶ μακάρι νά βγούμε ψεύτες, δρόμος τῆς ἀπελπισίας.

Σταλινισμός — τρομοκρατία και άλλα ιδεολογήματα

Ακούστηκαν πολλά γιά τήν 17 Νοέμβρη και γενικότερα. Ο πιό χιουμορίστας άποδειχτηκε φυσικά ό γνωστός Μαύρος (δημοσιογράφος τής Έλευθεροτυπίας). Αύτός λοιπόν διατηρεί «βάσιμες ύποψιες ώς πρός τόν άκραιφνή λενινιστικό χαρακτήρα τής δργάνωσης». Αλλωστε και ή σύνθεση τού πυρήνα κατά τήν έκτελεση «δέν μοιάζει νά άκολουθει τά λενινιστικά συνωμοτικά πεπατημένα τού τριπρόσωπου» πυρήνα ή τής «τετράδας». Έκτος άπο τήν εύθυμιά πού μᾶς προκάλεσε (νά ναι καλά ο ανθρώπος), είχαμε και ένα κέρδος: διαβάσαμε τό άρθρο, τού 1901, στό όποιο παραπέμπει ό αρθρογράφος. Διαβάστε το κι έσεις, φίλοι άναγνωστες. Καί αύτο και άλλα.

Αλλοι ύπηρξαν λιγότερο άμεσοι. Δέν μού βγαίνει άπο τό νοῦ, πάντως, διτη πρός τήν ίδια μεριά βαράγανε. Π.χ. ό αρθρογράφος τού τελευταίου Άντι, διόποιος στό ένδιαφέρον πράγματι κείμενό του, διακρίνει στή 17 Νοέμβρη μιά... «τυπικά σταλινική λογική»: «μόνο και μόνο αύτή ή άπειλή γιά 'διάλογο' δείχνει τήν άπολυτη λειτουργία τής σέκτας και τή θητεία σε έναν δύσκολα άποκρυπτόμενο σταλινισμό».

Δέν γνωρίζω τή θητεία τής δργάνωσης. Γιά διοιον διάβασε πάντως τίς προκηρύξεις τής είναι σαφές διτη, δόσο κακός και νά ναι δι σταλινισμός, δέν είναι έν προκειμένω αύτο τό πρόβλημα. Γιατί δι λόγος (δι λόγος φυσικά, δχι τά πιστόλια) τής τελευταίας προκήρυξης, άνεξαρτήτως θητείας, άπονένει τελικά τά περισσότερα ιδεολογήματα πού ταλανίζουν έδω και χρόνια τίς λεγόμενες δημοκρατικές δυνάμεις. Ή 17 Νοέμβρη, π.χ., έχει ψυχώση μέ τή CIA. Αύτή κινεί δλα τά νήματα, αύτή λαδώνει, αύτή σπρώχνει τό ΠΑΣΟΚ στίς δικαλιές τού Καραμανλή, αύτή έξαγόρασε τόν Μομφερράτο, αύτή «αποβιομηχανίζει» τήν Έλλάδα. Πρόκειται γιά μιά έμφανως άστυνομική σύλληψη, παρόμοια μέ έκεινή δλλων πού έχουν τίς ίδιες ψυχώσεις. Τού κ. Φύλια, γιά παράδειγμα, πού μιλάει γιά «προβοκάτσια πού δέν γίνεται άπο αύτην τήν άνυπαρκτή άριστερίστικη' δργάνωση άλλα άπο ξένες μυστικές ύπηρεσίες».

Η CIA, και μαζί της φυσικά οι Αμερικάνοι, EOK και NATO, ή Έλλάδα ώς «πλάς τής Δύσης». Ο ιμπεριαλισμός μέ τόν όποιο «τά κανε πλακάκια» τό ντόπιο κατεστημένο. Έθνική άνεξαρτησία. Και βέβαια, σέ ένα κλίμα τέτοιο, δλοι έπιδιδονται σέ «πελώρια σκάνδαλα τύπου μπα-

νανίας», ένω ό άδολος όσο και άδούλωτος (καίτοι κομμάτι άποβλακωμένος) λαός μας άγεται και φέρεται άπο τούς έπιτηδειους και, γενικότερα, «τήν άμερικανοκρατία και τούς μεγαλοαπατεώνες τής ντόπιας λούμπεν μεγαλοαστικής τάξης (ρεμούλα και άεριτζίδισμός, πού λέμε) πού δέν δίστασε καταληστεύοντας τόν έλληνικό λαό μέ έκατοντάδες δισ...».

Τήν άναφορά στή λωποδυσία γενικώς και τά δισ. τήν ένετόπισε ηδη δ. Σ. Χρυσοστομίδης στήν Αύγη ώς δείγμα γραφῆς τύπου Αύριανης. Ο ίδιος μάλιστα ό έκδοτης τής ένδιογο Αύριανης, σχολιάζοντας τήν δράση μιᾶς δργάνωσης πού άκριβως στόχο της έχει μεταξύ άλλων τόν «πουλημένο» τύπο, παρατηρεί: «Πιστεύω ότι οι πολιτικές διαφορές δέν μπορούν νά λυθούν μέ τά κουμπούρια. Πιστεύω ότι διες οι έφημερίδες θά πρέπει νά σταματήσουν νά ύποστηριζουν τυφλά τήν κομματική γραμμή πού ύπηρετούν και νά γράφουν κάπου κάπου και καμιά άλληθεια, όπως κάνει, πολύ σωστά και πετυχημένα, τόν τελευταίο καιρό, έκτός άπο τήν έφημερίδα μου, και ή Έλευθεροτυπία».

«Αν προσθέσει κανείς και τή δόση άντικονοβουλευτισμού πού άναδυνεται στήν προκήρυξη τής 17 Νοέμβρη, τήν παντελή ώς συνήθως άποσιώπηση τής Σοβιετικής "Ενωσης, τήν άντιφατικότητα πού ύπάρχει άναμεσα π.χ. στήν ταυτόχρονη συμπάθεια πρός τό ΠΑΣΟΚπούβάλλεται άπο τήν CIA και τήν πλήρη καταγγελία του κ.λπ., θά πάρει μιά καλύτερη μάλλον εικόνα γιά τήν ίδεολογία τής δργάνωσης άπο δι, τι άν ψάχνει σέ λενινισμούς και σταλινισμούς. Μέ βάση τά παραπάνω δέν θά φτάναμε πάντως νά ύποστηριζουμε, όπως ύπαινιχθηκε άρθρο στό Βήμα, Ότι τό ένδιαφέρον παλαιότερων προκηρύξεων τής 17 Νοέμβρη γιά τίς έσωκομματικές διαδικασίες και τίς διαγραφές σέ πολιτικά κόμματα, και κυρίως στό ΠΑΣΟΚ, ή ή σφοδρή άπογοήτευση γιά τήν πορεία τής Άλλαγης πιθανόν νά ύποδηλώνουν και κάποια παλιότερη σχέση τών μελῶν τής 17 Νοέμβρη μέ κόμματα και δργανώσεις...».

«Αν δέν ύπηρχαν στή μέση ή πρακτική και ή γραμμή τών δολοφονιῶν, έγραψε μεταξύ σοβαρού και άστειου δ. Σ. Χρυσοστομίδης, θά μπορούσε κανείς και διάλογο νά άνοιξει μαζί τους. «Εστω, πρός στιγμήν, διτη δέν ύπηρχαν οι δολοφονίες. Τί άκριβως έχουμε νά συζητήσουμε μέ αύτές τίς άποψεις;

**Καί ή δργάνωση
«Χρῆστος Κασίμης»**

«Αν ή 17 Νοέμβρη δείχνει στήν πρακτική της έναν εύρωπαϊκού, θά λέγαμε, τύπου έπαγγελματισμό πού τόν συνδυάζει μέ λόγο την ένθυμια κυρίως προέλευσης, ή προκήρυξη τής Έπαναστατικής Όμάδας Διεθνιστικής Άλληλεγγύης Χρῆστος Κασίμης (τής δργάνωσης πού έβαλε τή βόμβα στή γερμανική πρεσβεία) μοιάζει, και προφανώς είναι, λογικής «είσαγόμενης». Μιά άτελειωτη διαχρονική άναρχοειδής κοινοτοπία είναι δλη της ή προκήρυξη, παρεμφερής μέ τών εύρωπαϊκών θύματων μέ τίς δποιες δηλώνει άλληλεγγυα. Πρόκειται γιά λόγο άναγνωρίστημο όσο και άθλια πτωχό, άπολιτη: «έναντια στό κράτος», «τήν καπιταλιστική άγριότητα», τό μιλιταρισμό πού προορίζει τό προλεταριάτο «κρέας για τά κανόνια», έναντια στίς «σοσιαλπατριωτικές και πατσιφιστικές ύποκλίσεις τών άριστρων ήγετών». Λέξεις-δάνεια άπο τήν κομμουνιστική παράδοση και τούς άναρχοικούς τών άρχων τού αιώνα, διασυρμός τής Λούξεμπουργκ, και κοινότητες μέ τίς Έρυθρές Ταξιαρχίες και τή γερμανική ΡΑΦ. Ή έκρηξη πού άναμένεται στή νεολαία: νά τήν προϋπαντήσουμε «παραδιγματικά».

«Απόψεις όμως έξαπλωσιμες και ίσως μέ πέραση σήμερα σέ κύκλους «νεοαναρχικών» πάσης χροιάς (και αύτός είναι ό κίνδυνος), άπόψεις πού προάγουν τήν άπολιτικότητα. Και δχι μόνο αύτήν. Απόδειξη τά μέτρα πού άρχισαν άμεσως, άπο δι, τι λέγεται, νά παίρνονται και έδω σέ συνεργασία μέ τά εύρωπαϊκά κράτη. Και ή παράγραφος-κλειδί: «Τό κοινωνικό άνταρτικο δέν είναι μιά πολιτική πρόταση, άλλα έπαναστατική διάσταση τού ήπαρξιακού άνθρωπινου προβλήματος. Ή μετάβαση στήν παράνομη δράση άνατρέπει τά δρια τής μιζερης ρουτινιέρικης έπιβίσης και πραγματώνει ένα έπαναστατικό «είναι». Σταματάμε έδω, έλπιζοντας διτη δέν θά χρειαστεί νά ξανασχοληθούμε μέ τήν δργάνωση αύτή. Ούτε αύτή μέ μᾶς. «Ας πραγματώσουν τέλος πάντων τό είναι τους, έπαναστατικό ή άλλο, λίγο παραδίπλα. Ο δεκαπενθήμερος

Ο κ. Γιαννόπουλος στόν άγώνα γιά τόν μεροκαματιάρη

Στίς παραμονές τών έκλογων, φυσικό είναι τό ΠΑΣΟΚ νά έπιθυμει έντονα τήν ήρεμία στόν συνδικαλιστικό χώρο. Τήν ίδια στιγμή, τό ΚΚΕ, γιά άναλογους έκλογικους λόγους, έπιθυμει ν' αποδείξει ότι παραμένει δι συνεπέστερος έκφραστής τών έργατικών συμφερόντων και ή μόνη έγγυηση γιά μιά κάποια «διαφορετική» άλλαγή. Η σχετική μάχη τών δύο κομμάτων δίνεται έκει πού υπάρχουν δυνάμεις γιά νά πάρουν μέρος σ' αυτή. Στό χώρο τού συνδικαλισμού.

Έκτος δι πολιτικές κομματικές διαμάχες υπάρχει και ή κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα. Παρ' όλη τήν ΑΤΑ, πού έξαλλο δίνεται σέ τμῆμα μονάχα τών άποδοχών, τό πληθωριστικό χρῆμα βρίσκει τρόπους νά μειώνει τήν άγοραστική δύναμη τών μισθωτών. Σέ μερικούς κλάδους υπάρχει και ή άπειλή τής άνεργιας. Η οίκοδομική δραστηριότητα, γιά παράδειγμα, μειώθηκε έντυπωσιακά τούς τελευταίους μήνες τού 1984 παρά τίς μονότονες έπαγγελίες τών άρμοδιων υπουργών γιά άναθέρμανσή της. Η οίκοδομή, έπιπλέον, στηρίζει και άρκετούς βιομηχανικούς κλάδους στή χώρα μας, πράγμα πού κάνει τά σχετικά προβλήματα ίδιαίτερα πιεστικά. Οι διαμάχες τών κομμάτων στηρίζονται λοιπόν σέ βαθύτερες αιτίες κοινωνικής δυσαρέσκειας και άναταραχής.

Δέν θά περίμενε κανείς από τούς ΠΑΣΟΚΙΚΟΥΣ παράγοντες νά άντιδράσουν μέψυχραμία και εύφυΐα σέ μιά τόσο δύσκο-

λη κατάσταση. Πολύ περισσότερο σ' αυτήν έδω, πού τούς άφήνει έλαχιστα περιθώρια γιά έλιγμούς και δημαγωγικού τύπου υπεκφυγές. «Οσο λοιπόν τό ΚΚΕ άρνεται νά άνακόψει τήν άνάπτυξη τών συνδικαλιστικών άγώνων, τόσο τό υπουργείο Έργασίας και οί έπι τού έργατικού υπεύθυνοι τού ΠΑΣΟΚ άντιδρούν σπασμωδικά και άδικαιολόγητα σκληρά.

Η σειρά τών πρόσφατων γεγονότων άρχισε στίς 19 Φεβρουαρίου μέσα και έξω από τό κτίριο τού υπουργείου Έργασίας, διαδήλωναν οί άπεργοι ιπάλληλοι τής ΟΤΟΕ. Μέσα στό κτίριο τό μένος τών άστυνομικών δργάνων και τών κλητήρων έκτονώθηκε ίδιαίτερα πάνω στούς δημοσιογράφους. «Έξω, στούς άπεργούς. Τό γραφείο τύπου τού υπουργείου, στήν άκαριαί άνακοίνωσή του, χαρακτήρισε τήν πορεία και τήν κατάληψη τού άδοστρώματος τής δόδου Πειραιώς ως «προκλητική και τραμπούκικη συμπεριφορά» τού προέδρου τής ΟΤΟΕ και τής διμάδας του. Η άνακοίνωση στρεφόταν κυρίως κατά τής ΕΣΑΚ-Σ.

Στήν περιοδεία του στή Βόρεια Ελλάδα δι υπουργός Έργασίας κ. Γιαννόπουλος δέν παρέλειπε νά κατακεραυνώνει σέ κάθε σταθμό τούς άπεργούς, τούς έργατοπατέρες (ίδιαίτερα τούς «λουφατζήδες» κατά τήν περίοδο τής χούντας) και τούς άντιπασοκικούς «συμμάχους», τό ΚΚΕ και τή Ν.Δ. Στήν Κομοτηνή και στήν Καβάλα υπεραμύνθηκε τής υποχρεωτικής διαίτησίας πού προστατεύει τό κράτος ά-

πό τήν «έπαναστατική γυμναστική» τού ΚΚΕ. Γιά τήν ήθική δικαίωση τῶν παραπάνω άπόψεων και έργων, δι ύπουργός άρκεστηκε νά άναφερθεί στήν πενηντάχρονη παρουσία του στούς έθνικούς, πατριωτικούς, δημοκρατικούς και κοινωνικούς άγωνες. Αυτό, υποστηρίξε, τού δίνει τό δικαίωμα νά παρεμβαίνει όποτε χρειάζεται γιά μήν άφήνει «τόν μεροκαματιάρη (...), τούς έργαζόμενους τής χώρας βορά τών έκαστοτε πολιτικών λαθῶν τού ΚΚΕ! Σίγουρα δι 'Αι-Γιώργης δέν έκανε τίποτα σημαντικότερο δια προστάτευε τούς ταπεινούς πιστούς από τόν δράκο. Έξαλλο, δι ύπουργός Έργασίας έχει και τίς προηγούμενες γενιές άγωνιστῶν μέ τό μέρος του. Ζήτησε άπο τά άντιπαλα κόμματα και τούς έργαζόμενους (τῶν «συντεχνιῶν», δι προφανῶς τό ΠΑΣΟΚ δέν έχει τήν πλειοψηφία) νά μήν υπονομεύουν τό έργο του, νά μή λασπολογοῦν, νά μή συκοφαντοῦν. «Όχι μόνο δι λαός άλλα και οί άγωνιστές τού ΕΑΜ, τού Δημοκρατικού Στρατού, τής Αντίστασης (πήγα νά πῶ και τού 1821...), υποστηρίζουν τήν πολιτική του...»

Φυσικά στήν Αθήνα οί άστυνομικές δυνάμεις έκαναν ταυτόχρονα πράξη τό φιλεργατικό λόγο του. Έτσι, ή διανομή καρπαζιάς στούς πράκτορες τῶν συντεχνιῶν (δηλαδή τούς άπεργούς κάθε είδους) αύξηθηκε κατά μέσο δρο, ή υποχρεωτική διαιτησία άνελαβε μερικές άκομα άπεργίες, ένω ή έπιστράτευση τῶν άπεργών έγινε φυσική και αύτονότη κίνηση. Ταυτόχρονα, δι γενικός γραμματέας τής ΓΣΕΕ Δ. Κωστόπουλος, πού τυγχάνει νά άνήκει στήν ΕΣΑΚ-Σ, κατήγγειλε δι τή ή άλληλογραφία τής Συνομοσπονδίας δέν περνά πιά άπο τά χέρια του άλλα γράφεται, υπογράφεται και σφραγίζεται μόνο από τούς συνδικαλιστές ήγέτες τής ΠΑΣΚΕ. Πρόκειται μᾶλλον, ένω άληθεύει ή καταγγελία, γιά άνακατανομή τῶν άρμοδιοτήτων πρός ζελούς τῶν άγνων έργαζομένων (δσων δέν άπεργούν δηλαδή) σύμφωνα μέ τίς γιαννοπουλικές άντιλήψεις και πρακτικές.

Τόν παλιό καιρό ή «έπαρατος Δεξιά», οί κάθε λογής χούντες και οί έμφυλιοπολεμικές κυβερνήσεις δικαίωναν, ώς γνωστόν, τίς ώμες τους έπεμβασεις ένάντια στά δικαιώματα τῶν έργαζομένων, ένάντια στίς κινητοποιήσεις και τούς συνδικαλιστικούς τους φορεῖς, στό ονομα κάποιας υπέρτατης άναγκης νά διασφαλίσει τό καθεστώς και νά καταπολεμηθεί δι κομμουνισμός. Τό ΠΑΣΟΚ, κλιμακωτά άλλα σταθερά, άνακαλύπτει τήν κρυφή δσο και φανερή γοητεία τῶν πρακτικῶν αυτῶν. Τίς έφαρμόζει δλοένα και περισσότερο στό ονομα κάποιου λαού τού διοίου τά συμφέροντα γνωρίζει και δρίζει μόνο δ. Η Γιαννόπουλος ή δ δποιος ήγέτης τού ΠΑΣΟΚ. Και ή έξουσία γενικότερα. Τίς «δικαιώνει» μάλιστα στό ονομα τού... ΕΑΜ ή τού Δημοκρατικού Στρατού, διαπρέποντας στήν τυμβωρυχία. Έλληνοκεντριστής δ. Ίπουργός, δέν έχει διεκδικήσει, πρός τό παρόν τουλάχιστον, τή Βαστίλη, ή, έστω, τά έργοστάσια Πουτίλοφ. Άλλα πού θά τού πάνε;

Γεράσιμος Μακρίδης

Εύρωτρομοκράτες ἀλά έλληνικά

«Εἶναι ἴδιωτικός ὁ καβγάς
ἢ μπαίνει ὅποιος θέλει;»

Hτρομοκρατική δργάνωση «17η Νοέμβρη» ξαναχτύπησε. Αύτή τή φορά στόχος της ό N. Μομφεράτος και ό δόδηγός του. Τόν πρώτο, όπως δηλώνουν στήν προκήρυξη, τόν ἐκτέλεσαν γιά «...νά ξεκαθαρίσουν τόν τόπο, ἀπό τό φασιστικό κάθαρμα, πράκτορα τῆς CIA, χουντικό ὑπουργό, ...ιδιοκτήτη μέ χρήματα τῆς CIA τῆς Άπογευματινῆς, πού ὄντας στήν ύπηρεσία τοῦ ἀμερικάνικου ίμπεριαλισμοῦ, τοῦ κύριου ἔχθροῦ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, κοροϊδεύει, ψευδολογεῖ, δηλητηριάζει και ἔξαπατεῖ ...μέ σκοπό τήν πολιτική χειραγώγηση (τοῦ λαοῦ)...». Ο δόδηγός πυροβολήθηκε γιατί ἦταν «...γορίλας σωματοφύλακας...» μέ ἄλλα λόγια πυροβολήθηκε ἀπλῶς γιά λόγους προφύλαξης τῶν ἴδιων τῶν ἐκτελεστῶν.

Αν ἡ ἐπαναστατική πράξη τῶν μαζῶν εἶναι ἡ ἀρχή τῆς ἐλπίδας, ἡ τρομοκρατία δέν εἶναι παρά μιά ἀτομική ἐκδοχή τῆς πολιτικῆς ἀπελπισίας. Αὐτό φαίνεται και ἀπό τήν ἰδέα πού ἔχει ἡ ἐνλόγω τρομοκρατική δργάνωση γιά τόν ἔαυτό τῆς: «...Στίς 20 Νοέμβρη πέσανε 6 βόμβες στό κέντρο τῆς Αθήνας... Τίς βόμβες τίς ἔβαλε ἡ CIA ...μέ εἰδικούς και συγκεκριμένους στόχους ...τό ἔνοπλο λαϊκό ἐπαναστατικό κίνημα καί εἰδικά τή 17η Νοέμβρη...». Ιμπεριαλισμός ἐναντίον «17η Νοέμβρη»; Κάπως ἔτσι. Φυσικά μέ τίς ἀπαραίτητες διαμεσολαβήσεις: ἀμερικάνι-

κος ίμπεριαλισμός μέσω τῆς CIA και αὐτή μέσω τῶν πρακτόρων τῆς «...ἀλωνίζουν τήν Αθήνα γιά νά βρούν τή 17η Νοέμβρη... καταπατώντας τήν κυριαρχία τοῦ κράτους στό ἐλληνικό ἔδαφος...». Ή μεγαλοσχημία εἶναι ἀπλῶς συνέκδοχο τῆς κοινωνικῆς ἀπομόνωσης. Ή αἵτια τῆς τρομοκρατίας εἶναι ἡ πολιτική ἀπελπισία και συνακόλουθα ἡ ἐπιθυμία γιά ἐκδίκηση. Μόνο αὐτά μποροῦν νά δηγήσουν σέ ριψοκίνδυνες ἀποφάσεις, πλήν ὅμως πολιτικά ἀχρηστες, ἢν δχι και ἀρνητικές.

Ομως ἡ «17η Νοέμβρη» προβάλλει ὄρισμένες ἀπόψεις γιά τά ἐλληνικά πράγματα. Στό κείμενό της παρελαύνουν διάφορες ἰδέες ἀρκετά γνωστές: «...ἡ ντόπια λοῦμπεν μεγαλοαστική τάξη...» πού «...καταληστεύοντας τόν ἐλληνικό λαό... πολλαπλασίασε τήν ἴδιωτική τῆς περιουσία (και) φούνταρε τήν ἐλληνική βιομηχανία...». Ακόμη οί προβληματικές και ἡ κοροϊδία τοῦ διαχειριστικοῦ ἐλέγχου τους: ἡ ἀπουσία ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς βιομηχανίας· ἡ μή ἀνταγωνιστικότητα τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων· οἱ κίνδυνοι ἀποβιομηχάνισης· ἡ «...μετατροπή τῆς Ελλάδας σέ πλάξ τῆς Δύσης...»· ὁ καπιταλισμός τῆς ἔξαρτησης και τῶν σκανδάλων· ἡ CIA, ἡ DIA και ἡ ΚΥΠ· ὁ ἀμερικάνικος ίμπεριαλισμός μέ τόν όποιο, ἐντέλει, εἶναι συνδεδεμένα ὅλα τά παραπάνω και πολλά ἀκόμη.

Ο ιμπεριαλισμός είναι τό θεμελιακό κακό, ή πηγή της δυστυχίας του λαού. "Όλες οι θεωρήσεις γιά τά πρόσωπα και τά πράγματα, οι συλλογισμοί της 17ης Νοέμβρη, έπικεντρώνονται στόν ιμπεριαλισμό καί τόν άναγουν στήν άρχική αιτία, στό άρχεγόνο κακό. Φυσικά μαζί και οι ντόπιοι λακέδες του. Αύτή ή σχεδόν χομεϊνική σύλληψη της κοινωνίας δέν διαφέρει καί πολύ άπό τήν πολιτική ίδεολογία πού τήν τελευταία δεκαετία τόσο έπιμονα πρόβαλαν καί καλλιέργησαν μαζικά τό ΠΑΣΟΚ καί τό φιλοσοφιετικό ΚΚΕ, καθηλώνοντας τήν πολιτική σκέψη στή λαϊκιστική δημαγωγία καί τήν ήθικολογία. "Οχι πώς ή «17η Νοέμβρη» έχει σχέση μέ·αυτά τά κόμματα, άλλα όπωσδήποτε βρισκόμαστε μπροστά σε ίδεολογήματα πού άνθούσαν τουλάχιστον μέχρι πρίν τίς έκλογές του 1981. "Άλλωστε ή «17η Νοέμβρη» παρουσιάζεται πολύ άπογονητευμένη τόσο άπό τό ΚΚΕ πού «...τό μόνο πού τό ένδιαφέρει είναι οι έδρες στό κοινοβούλιο...» δύσο καί άπό τό ΠΑΣΟΚ «τού όποιον οι σοσιαλιστές ...ξεπούλησαν τά συμβόλαια μέ τόν λαό ...κάνοντάς τα πλακάκια μέ τούς ...ιμπεριαλιστές...».

Ο ιμπεριαλισμός μέ τούς πράκτορές του πανταχού παρών. Λογικό λοιπόν είναι ή έντλόγη τρομοκρατική όργάνωση νά δρίζει «κύριο έχθρό του έλληνικού λαού» τόν άμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

"Άλλα έτσι ή «17η Νοέμβρη» (καί πολλοί άλλοι) κάνουν μιά βασική ύποκατάσταση: τών ταξικών σχέσεων έκμετάλλευσης άπό τίς σχέσεις ιμπεριαλιστικής έξαρτησης. Ή λογική συνεπαγώνη είναι σχέδον εύθυγραμμη: άφου ή ταξική έκμετάλλευση δέν ψήσταται, οι τάξεις ύποκαθίστανται άπό τόν λαό. Καί έπειδή ο λαός είναι «προδομένος» άπό τήν πολιτική του ήγεσία, έρχεται ή ώρα της «έπαναστατικής» (μέ πολλά είσαγωγικά) δράσης. Δηλαδή τής τρομοκρατίας. Ή έπιστροφή σέ μιά προμαρξιστική πρωτόγονη πολιτική σκέψη είναι προφανής. Ντεσπεράντος, Καγκασέιρος, Ναρόντνικοι. Τότε πού οι κοινωνικές άντιθέσεις προσωποποιούνται καί συνεπώς άπαιτούσαν άτομική έκδίκηση, τήν αύτοδικία καί ζητούσαν ικανωτή στάση, κοινωνική σύγκρουση.

Οι άτομικές πράξεις βίας δέν μπορούν νά έχουν γιά στόχο τους κοινωνικούς φορείς δύναμης. "Οταν έκδηλώνονται είναι άναγκασμένες νά διαλέξουν πρόσωπα ή πράγματα συμβολικά ύποκατάστατα τών πραγματικών κοινωνικών φορέων δύναμης. "Ομως σέ αύτές τίς περιπτώσεις δέν έχουμε μπροστά μας «έπαναστατική λαϊ-

κή δράση», δύπως ίσχυρίζεται ή «17η Νοέμβρη», άλλα ύποκατάστατο τής λεϊκής δράσης. Αύτή ή ύποκατάσταση πραγματοποιείται στό σύνομα τών κοινωνικών δυνάμεων έκείνων πού βαφτίζονται λαός. Στό σύνομα καί γιά λογαριασμό τού λαού μιά χούφτα τρομοκράτες άποφασίζουν καί πραγματοποιούν έρημην του πράξεις άτομικής έκδίκησης. Οι κοινωνικές τάξεις, οι κοινωνικές συγκρούσεις άπουσιάζουν. Καί γιά τούτο οι πράξεις αύτές είναι τρομοκρατικές. Και ζητούν άλλα καί οι ίδιοι οι τρομοκράτες, συχνά έρημην τους, ένδυνται τόν μανδύα τού λαϊκού έκδικητη, τού Γιώργου Θαλάσση πού προσφέρει τήν έκδίκηση ως θέαμα στά άδιάφορα βλέμματα τών λαϊκών άνθρωπων.

Οι σχέσεις ύποκατάστασης λαϊκών κοινωνικών δυνάμεων άπό τό «λαϊκό» έκδικητή καί τής πολιτικής τους βούλησης καί τής αύτενέργειας άπό τήν άποφασιστική δράση τού λαϊκού ήρωα προκύπτουν σέ τελευταία ανάλυση άπό τή βαθιά θρησκευτική λογική στήν άποια έχει περιπέσει ή άριστερή πολιτική σκέψη. Ή κοινωνική κριτική ύποκαθίσταται άπό τόν θόρυβο κάποιων πυροβολισμών, ή πολιτικοποίηση τών κοινωνικών προβλημάτων, ή πολιτική στρατηγική πού προκύπτει άπό τήν ταξική διάρθρωση τής κοινωνίας, ύποκαθίσταται άπό τήν άντιμπεριαλιστική άσυναρτησία καί η

έλευθερη ταξική όργάνωση, ή αύτενέργεια τῶν μαζών, έντελει οι κοινωνικές συγκρούσεις άπό τίς τρομοκρατικές ένέργειες.

Η βαθιά καί παρατεταμένη κρίση τής κομμουνιστικής Αριστερᾶς δέν έχει άφήσει φυσικά άθικτο τόν έπαναστατικό κώδικα, αύτόν πού άρχισε νά δημιουργεῖται άπό τήν 1η Διεθνή. Η μαζικότητα τῶν πολιτικών δυνάμεων καί τό ταξικό κριτήριο συνδυάζονταν τότε άνετα μέ τή ύποκαθίσταση, τήν έλευθερία τής πολιτικής ένταξης καί τής θέλησης. Η λατρεία σχεδόν τής δημιουργίας πλούτιζε τίς διεκδικήσεις. Οι τρομοκρατικές άριστερές άμαδες φαίνεται ζητούν άγνοούν αύτά καί μαζί άγνοούν καί τίς ζητούνται κατακτήσεις πολιτικής δημοκρατίας. Κέρδισαν οι λαϊκές δυνάμεις στήν ιστορία τους. Δηλαδή ζητούν μας.

"Ετσι οι έπιστολές έξακολουθούν νά πέφτουν, τά πτώματα νά αύξανονται. Καί ή Τζένη, ή πειρατίνα τού Μπρέχτ, θύμα δύλων αύτών πού άκουσε, πού συνάντησε, διευρεύεται τόν έρχομό τῶν πειρατῶν, πού θά κυριεύουν τήν πόλη καί σάν θά τήν ρωτήσουν ποιόν νά συγχωρήσουν νά μπορέσει νά άπαντήσει: «Κανέναν. Όλοι θά πεθάνουν». Καί ή Τζένη, ή παρακόρη τής κουζίνας, θά χαριευτίζεται σάν θά πέφτουν τά κεφάλια.

Πέτρος Πιζάνιας

‘Ο Βαλέσα καί ή Νέα Δημοκρατία

Π

ολλοί είχαν έκπλαγει δταν, στις 23 Όκτωβρίου, μεσούντος του φθινοπώρου και του πρωθυπουργού αύτοδιαχειριζομένου έν Βαρσοβία, διάρχης της Νέας Δημοκρατίας είχε στείλει μήνυμα συμπαράστασης στόν Λέχ Βαλέσα. Κάποιοι θεώρησαν έξυπνη την «κόντρα» του κ. Μητσοτάκη πρός τόν κ. Παπανδρέου, κάποιοι άλλοι είδαν την Άλληλεγγύη νά άποκαλύπτει τό πραγματικό της πρόσωπο, τό δύσμορφο πρόσωπο τον ύπηρτη (άντικεμενικά τουλάχιστον...) τον ίμπεριαλισμού και τον νεοφιλελευθερισμού, ένα πρόσωπο της παλινόρθωσης, δπως λέγεται, του καπιταλισμού. Δέν θυμόμαστε τήν άντιδραση του Ριζοσπάστη, δέν άμφιβάλλουμε δμως δτι θά ήταν οντως άντιδραση. Κάποιοι, τέλος, τά βαλαν μέ τό ΠΑΣΟΚ. Είχαν βεβαίως δίκιο.

Στις 22 Φεβρουαρίου ήρθε ή άπαντηση στόν Μητσοτάκη άπό τόν Βαλέσα. Καθυστέρησε τόσο, προφανώς γιατί βγήκε παράνομα άπό τήν Πολωνία. Στά χέρια του διάρχης της Ν.Δ. έφτασε μέσω τον Συντονιστικού Γραφείου της Άλληλεγγύης έξωτερικού, πού έδρευειστίς Βρυξέλλες. Αναφέρει στήν άπαντηση του δ Πολωνός συνδικαλιστής: «Τέτοιες έκδηλωσεις συμπάθειας και ύποστηριξης στόν άγωνα μας γιά τά βασικά άνθρωπινα και συνδικαλιστικά δικαιώματα μᾶς έπιβεβαιώνουν δτι τά ίδανικά τά όποια ύπηρτουμε τυγχάνουν της γενικής έπιδοκιμασίας τών έθνων σέ άλοκληρο τόν κόσμο. Μᾶς δίνουν έλπιδα γιά ένα καλύτερο μέλλον, και τήν αισθηση της Άλληλεγγύης στόν άγωνα μας γιά τήν άλήθεια και τή δημοκρατία.

Σάς διαβιβάζω είλικρινή έργατικό χαιρετισμό και τείνω μιά θερμή χειραψία».

Οι Πολωνοί έργαζόμενοι, παλεύοντας γιά στοιχειώδη δημοκρατία και γιά τά βασικά δικαιώματα, γιά τήν άποποινικοποίηση της πολιτικής πού έχει έπιβάλει τό στρατιωτικό καθεστώς, δέχονται τήν ύποστηριξη σχεδόν άπ' δπων και άν πρόέρχεται. Έκείνο πού κυρίως τούς ένδιαφέρει — δπως και δλους άλλωστε τούς λαούς πού άγωνίζονται γιά έπιβιώση— είναι δχι τόσο τό ποιόν έκείνου πού συμπαρίσταται, δσο τό τί λέσι. Δέν έχουν τήν πολυτέλεια νά είναι έκλεκτικοι, πολύ περισσότερο πού και ή ίδια ή Άλληλεγγύη, άπό τήν ίδια τή φύση τών διεκδικήσεών της, είναι κίνημα έθνικων διαστάσεων πού άγκαλιάζει άνθρωπους τών πιό διαφορετικών πολιτικών και ίδεολογικών προελέύσεων. Υπάρχει δμως ένα κρίσιμο σημεῖο: άν οι Πολωνοί έπιζητούν άπτην τήν «έπεμβαση στά έσωτερικά» της χώρας τους, ταυτόχρονα θέλουν — και αύτοί είναι πού θά διασφαλίσει τήν ένότητα στόν άγωνα τους — νά άποφύγουν πάση θυσία τό νά έπεμβουν άπτοι στά έσωτερικά έκείνων άπό τούς δποίους προέρχεται ή ύποστηριξη. Είναι προφανές δτι ή Άλληλεγγύη δέν μπορεί νά άναφωνήσει ταυτόχρονα, π.χ., ζήτω ή Νέα Δημοκρατία και ζήτω τό ΚΚΕ έσωτερικού.

Γι' αύτό και στήν άπαντηση τον Βαλέσα δέν άπάρχει καμιά άναφορά στό ποιά είναι ή Νέα Δημοκρατία κ.λπ. Μιλάσι μόνο άπό τή σκοπιά του και στέλνει τόν «έργατικό» χαιρετισμό του. Αν δμως τό μήνυμα τον κ. Μητσοτάκη έλεγε, αίφνης, κάτω δ μαρξισμός και ζήτω δ καπιταλι-

σμός, οί δποιες εύχαριστίες τού Βαλέσα, δσο ξερές, θά σήμαιναν αύτόματα και άποδοχή τών νεοδημοκρατικών διακηρύξεων, έστω και δι' άποσιωπήσεως. Άλλα δ κ. Μητσοτάκης δέν είναι τόσο κουτός. Τό μήνυμά του, πέρσι τόν Όκτωβριο, είναι άπο αύτή τήν άποψη άψογο. Δέν θέλει (γιατί δέν μπορεῖ) νά ύποχρεώσει τήν Άλληλεγγύη νά τόν άποδεχθει. Γι' αύτό και μιλάει αύτοτρά άπό τή δική της σκοπιά, τής προσφέρει ύποστηριξη μέ τούς δικούς τής ορους. Γιά δσους δέν θυμούνται, τό ύπενθυμίζουμε:

«Αύτή τήν ώρα πού διωγμός διακεκριμένων μελῶν τής Άλληλεγγύης έντείνεται, αισθάνομαι τό χρέος νά σᾶς πώ δτι ο άγωνας γιά τήν έλευθερία και τά άνθρωπινα δικαιώματα τής συντριπτικής πλειονότητας τών Πολωνών έργαζομένων και τούς πολωνικούς λαοῦ έχει κερδίσει στήν Έλλαδα δπως και σέ πολλές άλλες χωρες βαθύτατη συμπάθεια και θαυμασμό.

Έκ μέρους τού κόμματός μας έκφραζω στό κίνημά σας και σέ σᾶς προσωπικά τίς καλύτερες εύχές γιά τήν έκπληρωση τών προσδοκιών σας».

Ο άρχηγός τής άξιωματικής άντιπολιτευσης δέν έπιδώκει νά κερδίσει πόντους στή διεθνή κονίστρα. Τόν ένδιαφέρει νά τούς κερδίσει έσωτερικά, στήν Έλλαδα. Κι έδω, γιά μᾶς, δέν έπάρχει κανένας λόγος νά πει στό μήνυμά του ποιός είναι, τόν έρουμε. Και βέβαια αύτό δέν ένδιαφέρει τήν Άλληλεγγύη. «Ας τά βρούν οι Έλληνες δπως μπορούν. Άπο τήν άποψη αύτή λοιπόν, δ Βαλέσα δέν προσφέρει καμιά άπολύτως βοήθεια στή Νέα Δημοκρατία. Τό ΠΑΣΟΚ τής τήν προσέφερε, και προσωπικά βεβαίως δ ίδιος δ πρωθυπουργός.

Και αύτό καθίσταται σαφέστατο άπό τό διαβιβαστικό μέ τό δποιο διευθυντής τού Συντονιστικού Γραφείου της Άλληλεγγύης έξωτερικού συνδέευσε τήν άπάντηση τού Βαλέσα. Αύτό πού δέν έπάρχει στό έπίσημο, τρόπον τινά, κείμενο μπορεῖ κάλιστα νά χωρέσει στό ήμιεπίσημα. Και λέει έτσι δ Γιέρζι Μιλέφσκι: τό μήνυμά μάς «βρίσκεται σέ τέλεια άντιθεση μέ τά σχόλια και τή στάση τού Έλληνα πρωθυπουργού Άνδρεα Παπανδρέου κατά τήν έπίσημη έπίσκεψή του στή Πολωνία τό 1984, στάση πού δέν έπιδοκιμάστηκε άπό τή συντριπτική πλειοψηφία τών Πολωνών έργατων». Αύτό είναι τό πρόβλημα τής Άλληλεγγύης, και ή άπόδειξη γιά τό πόσο τής κόστισε τό σκούρο γυαλί πού φόρεσε δ Έλληνας πρωθυπουργός στή Βαρσοβία.

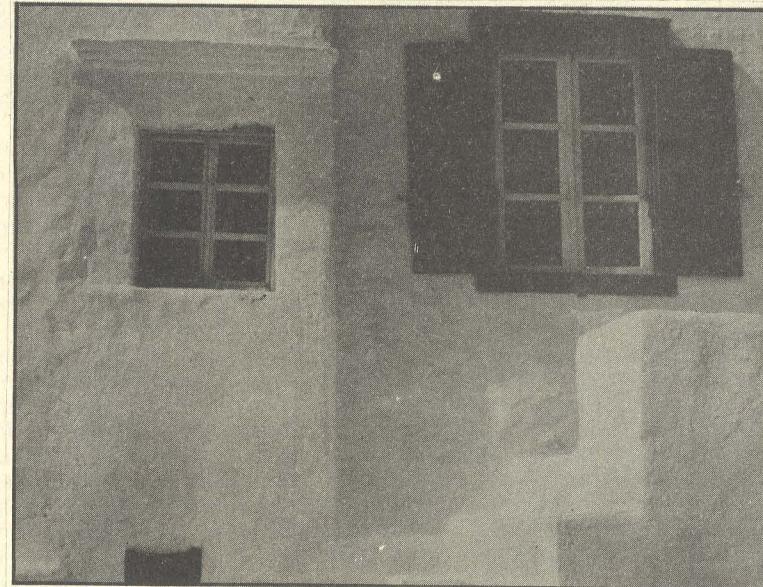
Κατά τά άλλα, ή ΟΝΝΕΔ, βλέποντας δτι στήν άπόθεση άπάρχει ψητό, κάλεσε τόν Βαλέσα και σέ έκδήλωσή της πού προορίζεται γιά τά μέσα Μαρτίου. Και μάλιστα μέ θέμα ίδιαίτερα προσεκτικά δσο και ενστοχα διατυπωμένο άπό τή σκοπιά τής πολωνικής άντιστασης: «Η έλευθερία, προύποθεση τής ειρήνης». Τά Νέα παρουσιάζουν τήν τελευταία είδηση κλείνοντάς μας πονηρά τό μάτι μέ δεκάδες θαυμαστικά και άποσιωπήτικά. «Ας τά άφησουμε νά θαυμάζουν (τόν πρωθυπουργό και τόν Γιαρουζέλσκι) και νά άποσιωπούν (τήν πολιτική).

Γ. Κ.

Γιά τίς «Θέσεις» τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.

«Νέος συνασπισμός» ἡ νέες περιπέτειες γιά τήν Ἀριστερά;

«Ἡ παρέμβασή μας γιά τή διαιρέση τοῦ νέου συνασπισμοῦ, στή βάση ἀριστερῶν ἐναλλακτικῶν λύσεων, δίνει μιά συγκεκριμένη πολιτική προοπτική στήν ιστορική ἐπικαιρότητα τοῦ σοσιαλισμοῦ. Καὶ ἀπό δράμα καὶ διακήρυξη ἡ ἀπό αἱεση βερμπαλιστική ὑπόσχεση τὸν καθιστᾶ περιεχόμενο ἐνός πολιτικοῦ σχεδίου πού συνδέει τό σήμερα μὲ τό αὔριο». «Θέσεις» τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. γιά τό 4ο συνέδριο.

(πράγμα αὐτονόητο, μιά καὶ οἱ «Θέσεις» παρουσιάστηκαν ἀκριβῶς γιά νά συζητηθοῦν στήν προσυνεδριακή διαδικασία) ἀλλά καί τούς ἀνοργάνωτους ἀριστερῶν, δλους δηλαδή ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιά τήν ὑπόθεση τῆς Ἀριστερᾶς καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ στόν τόπο μας.

Βέβαια οἱ «Θέσεις» παρόλο πού φτιάχτηκαν γιά νά συζητηθοῦν ἀπό τους ἐνεχόμενους πολὺ λίγο προσφέρονται γιά τό σκοπό αὐτό. Δέν ἔχουμε, δυστυχῶς, νά κάνουμε μέ ἔκεινον τόν ρωμαλέο, λιτό καί κυρίως σαφή πολιτικό λόγο πού διεγίρει τήν πολιτική δημιουργικότητα, δργανώνει καὶ γονιμοποιεῖ τόν πολιτικό προβληματισμό. Στό κείμενο τῶν «Θέσεων» ἡ πλαδαρότητα καὶ ἡ συμβατικότητα τῆς ἔκφρασης συναγωνίζονται τήν ἀσάφεια καὶ ἡ φραστική ἀδολεσχία προσπαθεῖ νά καλύψει τήν ἔκδηλη ἀμηχανία. Γενικά δ «χορός» τῶν ἐπιθέτων» καλά κρατεῖ. Γιά παράδειγμα στά κρισιμότερα σημεῖα τῆς ἀνάγνωσης πού ἡ δλοκλήρωσή της ἀπαιτεῖ μεγάλα ἀποθέματα ἀντοχῆς γιά νά ὑπερνικηθεῖ ἡ ἀνία πού φέρονται δεκαεννέα —ἀριθ. 19— πυκνογραμμένες σελίδες τῆς Αὐγῆς), ἐκεῖ ἀκριβῶς πού νομίζει κανείς ὅτι θά ξεπη-

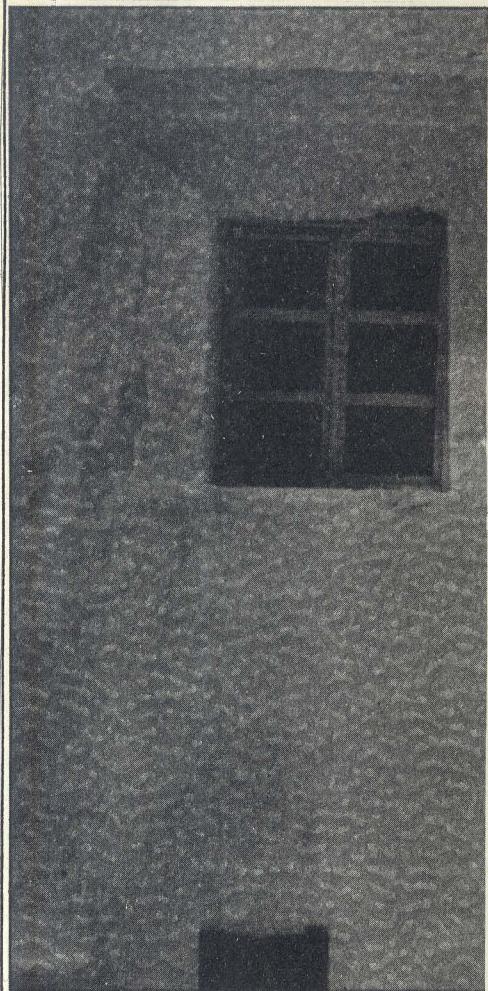
δήσει ἡ εὐθύβολη φράση, ἡ καίρια λέξη, τό μεστό τέλος πάντων νόημα πού θά ἔδινε ἀφετηρία γιά τόν προβληματισμό, τή διαφωνία ἡ τή συμφωνία, ἔρχονται καὶ ξανάρχονται ἐκεῖνα τά ἀδριστα, ἀδριστα καὶ μέ τήν ἔννοια τῆς σχολικῆς γραμματικῆς, ὅπως ἡ «ἄλλη» πολιτική, ἡ «ἄλλη ποιότητα», δ «ἄλλος» δρόμος, ἡ «νέα» πολιτική, «μιά ἄλλη» πολιτική, τό «ἄλλο» υφος, τό νέο ήθος, «ἔνας ἄλλος» συσχετισμός, δ «νέος» συνασπισμός κ.λπ.

“Ἐστω. ”Ἐστω γιατί, τί νά κάνουμε, αὐτά τά λόγια μᾶς δόθηκαν, μ' αὐτά θά πορευτοῦμε.

“Απαντες πλήν Μονοπωλίων

Στή φράση πού ἐπέλεξα στήν ἀρχή ὑπάρχει μιά ἔννοια-κλειδί πού συγκρατεῖ καὶ συγκροτεῖ δλο τό πολιτικό ἐποικοδόμημα τῶν ἀναλύσεων καὶ τῆς προτεινόμενης πολιτικῆς τῶν «Θέσεων». Ὁ νέος συνασπισμός, «Ο νέος συνασπισμός πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων γιά τή δημοκρατική ἔξουσία τῶν ἐργαζομένων» ἀποτελεῖ κατά τό ΚΚΕ ἐσωτ. τόν ἀκρογνωματικό λίθο τῆς στρατηγικῆς του.

Ἀύτές οι ἀράδες, ἀκριβῶς ἔτσι γραμμένες, βρίσκονται μαζί μέ χιλιάδες ἄλλες στής «Θέσεις» πού ψήφισε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. γιά τό 4ο συνέδριο του. Ἀξίζει νά τίς ξεχωρίσει κανείς γιατί μιλούν γιά τήν «Ιστορική ἐπικαιρότητα τοῦ σοσιαλισμοῦ» ὡς συγκεκριμένου, ὅπως λέει, πολιτικοῦ σχεδίου πού συνδέει τό σήμερα μέ τό αὔριο. Είναι στρατηγική πού λέγανε μεταξύ των παλιότερα. “Ἄν δως βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά νέα στρατηγική πρόταση, τό πράγμα είναι ἀξιοσημείωτο καὶ πρέπει νά κουβεντιαστεῖ μέ δλη τήν ἀπαιτούμενη σοβαρότητα. Καὶ πρέπει νά κουβεντιαστεῖ ἀπό δλους τούς δργανωμένους στό ΚΚΕ ἐσωτ.

Από κοινωνική άποψη τόν νέο συνασπισμό τόν άποτελούν ή είναι δυνατό νά τόν άποτελέσουν καταρχήν οι μισθωτοί, δλοι οι μισθωτοί, τῶν δποίων κατά τή Στατιστική Υπηρεσία διάριθμός πλησιάζει ήδη τόν μισθωτούς τῆς χώρας. Οι μισθωτοί, οι βιομηχανικοί έργατες, ή έργατική τάξη λοιπόν και γενικότερα οι έργαζόμενοι «τού χωριού και τῆς πόλης, τού χεριού και τού πνεύματος». Άλλα μαζί μ' αύτούς τό σύνολο τῶν άνεργων, τῶν γυναικῶν και τῶν νέων πού άποτελούν τό μεγαλύτερο μέρος τους. Θά καταταχθούν ἐπίσης στίς κοινωνικές δυνάμεις τού νέου συνασπισμού οι μισθωτοί-άποτελούμενοι, οι άγροτοι-έργατες, οι άγροτούπαλληλοι, τά στρώματα τῶν τεχνιτῶν μέ μέση και μεγάλη ειδίκευση, οι βιοτέχνες, οι ἐπαγγελματίες, οι μικροί και μεσαίοι έμποροι

και ἐπιχειρηματίες, τά μεσαία στρώματα γενικά, οι αύτοαπασχολούμενοι άγροτες-ιδιοκτήτες, δλοι οι άγροτες γενικῶς, οι δυνάμεις τῆς κουλτούρας, οι μισθωτοί διανοούμενοι άλλα και δλες οι δυνάμεις πού κατανοοῦν «μ' ἔνα νέο τρόπο κι ἔνα νέο πνεῦμα τά μεγάλα ίδιαίτερα κοινωνικά προβλήματα παλιά ή καινούργια —εἰρήνης, οικολογίας, γυναικῶν, νεολαΐας, τῶν φαντάρων, πολιτιστικά, Τρίτης Ήλικίας, άναπτήρων, άποκατάστασης ἀγωνιστών Έθνικῆς Αντίστασης, κοινωνικῆς ἔνταξης τῆς προσφυγιᾶς, ύπεράσπισης τῶν μεταναστῶν, ἀντίθεσης στήν αὐταρχική ἀντιμετώπιση και τήν κοινωνική μείωση τῶν μειονοτήτων».

Κανείς δέν θά μποροῦσε νά κατηγορήσει τίς «Θέσεις», δποια κοινωνιολογική σχολή κι ἄν νίοθετούσε, δτι δέν κάνουν ἔξαντλητική ἀπαρίθμηση κοινωνικῶν τάξεων, στρώματων, κοινωνικῶν κατηγοριῶν, ἐπαγγελματιῶν, και κοινωνικῶν διαδώσεων ἀκόμη. «Έχο από τόν νέο συνασπισμό θά μείνουν μόνο οι μεγαλοαστούμεγαλοβιούμχανοι, τραπεζίτες, ἐφοπλιστές, τά μονοπώλια, οι ραντιέρηδες, μεταπράτες και μεσάζοντες. Αύτά πού λέγονταν στόν οίκειο χώρῳ τῶν κομματικῶν κειμένων και πρίν ἀπό 30 ή 40 χρόνια, μόνο πού τώρα ή κατονομασία τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τῆς ἀλλαγῆς παράτησε ἐκείνες τίς χοντροκομμένες κατασκευές (ὅπως έργατιά, προλεταριάτο, άγροτιά, μικροαστοί) και στίς δυνάμεις τῆς ἀλλαγῆς μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό ἐμφανίζεται μιά πιό ἐκλεπτυσμένη ποικιλία διακρίσεων.

Τό ἐνδιαφέρον δμως δέν είναι οι ὀνομασίες τῶν κοινωνικῶν πρωταγωνιστῶν τῆς ἀλλαγῆς και τού σοσιαλισμού ἀλλά ή ἀπάλειψη τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων ή και τῶν ταξικῶν συγκρούσεων πού συγκροτοῦν αύτά τά στρώματα και τίς κοινωνικές τάξεις ώς τάξεις. Τό ΚΚΕ έσωτ. θεωρεῖ πώς τό σύνολο αύτῶν τῶν δυνάμεων, ώς ἔχουν σήμερα, μέσα ἀπό τήν κοινωνική τους ὑπαρξή και κίνηση τήν δποία εἰκάζει ὅμορροπη και χωρίς ἀντιφάσεις, δλος δ ἐλληνικός λαός πλήν τῶν μονοπωλίων ή τῶν διακοσίων οίκογενειῶν τού κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού (παρόλο πού δ ὅρος δέν ἀναφέρεται, νομίζω, πουθενά), δλος αύτός δ διαταξικός πληθυσμός ἐνδιαφέρεται γιά τήν ὑπόθεση τού σοσιαλισμού. Αύτή είναι ή βάση τῆς ρεαλιστικής πολιτικής τού ΚΚΕ έσωτ., ή βάση γιά τήν πολιτική ώς τέχνης τού ἐφικτού: νά θεωρεῖς δτι δλοι είναι ή μπορεῖ νά είναι μαζί σου ἀκριβῶς δταν δλοι είναι ἐναντίον σου και δέν ἔχεις κανέναν πλάι σου.

«Ἐνα ἄλλο ἔξισου ἐνδιαφέρον στοιχεῖο τῶν «Θέσεων» είναι δτι ή ἀπαρίθμηση τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τού νέου συνασπισμού μόνο κατ' δνομα διαφέρει ἀπό τήν ἀνάλογη τού ΠΑΣΟΚ. Ἐκεὶ ή διαταξικά δριζόμενη ἐκλογική πελατεία δνομάστηκε «μή προνομιούχοι Έλληνες» ἔξαφανίζοντας τίς ταξικές διακρίσεις και τίς ταξικές συγκρούσεις, δπως πολύ σωστά σέ δλλο σημείο τῶν ἀναλύσεών τους καταλογίζουν οι «Θέσεις» στό ΠΑΣΟΚ. Ἐδῶ οι ίδιες ἀκριβῶς τάξεις θά πάρουν τό δνομα «νέος συνασπισμός», γιατί οι δύο κοινωνιολογίες, τού ΠΑΣΟΚ και τού ΚΚΕ έσωτ., δέν πάνε πέρα ἀπό μιά ρηχή φαι-

νομενολογική περιγραφή τού κοινωνικού. «Οποιος θέλει ἄς κάνει τή σύγκριση μέ δποιοδήποτε κείμενο τού ΠΑΣΟΚ, π.χ. μέ τή «Διαικήρυξη τῆς 3ης τού Σεπτέμβρη» ή τό «Συμβόλαιο μέ το λαό» και θά τό διαπιστώσει.

«Εστω δμως ἄλλη μιά φορά.

«Άλλα τί είναι δλοι αύτοί πού θά συγκρότησουν τό νέο συνασπισμό; Είναι, μάς λένε οι «Θέσεις», κοινωνικές δυνάμεις πού, ἀκριβῶς ἐπειδή χειμάζονται ἀπό τήν πολύπλευρη κρίση τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, συνειδητοποιούν ή μπορεῖ νά συνειδητοποιήσουν δτι τό ξεπέρασμα τῆς κρίσης δέν μπορεῖ νά γίνει παρά μέ βαθιές κοινωνικές ἀλλαγές σέ δημοκρατική και σοσιαλιστική κατεύθυνση.

«Η αίσιοδοξία γενικῶς είναι καλό πράγμα. «Ἐτσι ἄν τό ΚΚΕ έσωτ. αίσιοδοξεῖ δτι τό σύνολο τού ἐλληνικού λαού μπορεῖ στό μέλλον νά προσχωρήσει στίς ιδέες τού σοσιαλισμού, μετά χαρᾶς τό συντροφεύουμε στούς δραματισμούς του, κι δχι μόνο στούς δραματισμούς του ἀλλά και στίς προσπάθειες πού χρειάζονται γιά νά γίνουν πραγματικότητα: νά μετασχηματιστεῖ δηλαδή τόσο ριζικά ή σημερινή πολιτική και κοινωνική συνειδήση τού ἐλληνικού λαού ώστε νά ἔρθει σέ σύγκρουση μέ τόν έαυτό του τόν ίδιο, νά ἀνοίξει σκληρό πόλεμο μέ ίδεολογίες, νοοτροπίες και συμφέροντα, νά πετάξει τόν παλιό του έαυτό στό σκουπιδοτενέκε τῆς ιστορίας και μέσα απ' αύτή τή γιγαντιαία μεταλλαγή νά πλάσει ἐναν νέον λαϊκό πολιτισμό, γιά τόν δποίο σήμερα δέν ἔχουμε παρά μόνο όχρα προειδόματα. Καί οι λίγοι ἀριστεροί πού υπάρχουν κάθε φορά —σήμερα μάλιστα ἔξαιρετικά λίγοι— σ' αύτόν τόν ούτοπικό ἀλλά δχι χιμαιρικό ή φαντασιωσικό ἀγώνα ἐπιστρατεύονται γιατί ξέρουν καλύτερα ἀπό τόν καθένα δτι ή πολιτική μοναξιά είναι ἀνυπόφορη γιά τους ίδιους και ἀτελέσφορη γιά τους σκοπούς τού σοσιαλισμού. Ποτέ δμως οι ἀριστεροί, οι κομμουνιστές, δέν φορούν ρόλο γυαλιά γιά νά βλέπουν ρόδινη τήν πραγματικότητα γιατί ξέρουν —τό ξέρουν και θεωρητικά ἀλλά τους τό 'χει διδάξει και μιά συγκλονιστική ἐμπειρία 150 χρόνων— δτι αύτή ή γιγαντιαία μεταλλαγή συνειδήσεων και υλικῶν προϋποθέσεων είναι τό δυσκολότερο πράγμα τού κόσμου. Ξέρουν δηλαδή οι ἀριστεροί, τό ξέρει και τό ΚΚΕ έσωτ., δτι αύτόν τόν καιρό είμαστε σχετικά μόνοι. «Οταν δμως ζωγραφίζουμε ρόδινη τήν πραγματικότητα, τότε τόν δινυνέουμε νά αύτοαπομονωθούμε μέσα στήν ἀπέραντη αίσιοδοξία μας. Διότι ἀποτελεῖ ἔκομμα ἀπό τήν πραγματικότητα ἀν δέν βλέπουμε τίς διαφορές πού τή συγκροτούν και τίς ἀντιθέσεις πού συνταράζουν τήν κοινωνική πραγματικότητα πού ζούμε. Γιά παράδειγμα:

— ἀνάμεσα στόν ἀγρότη μέ τρία, πέντε, δέκα ἔκατομμάρια δρχ. ἐτήσιο οίκογενειακό εισόδημα και ἀκίνητη περιουσία πέντε, δέκα ἔκατομμάριων δραχμῶν και τόν ἀγροτούπαλληλο υπάρχει μιά διαφορά.

— ἀνάμεσα στόν ἔργατη μισθωτο-παραγωγό υλικῶν ἀγαθῶν και τόν ἐλεύθερο παπαγγελματία, κοινωνικά παρασιτικό κατά κανόνα, υπάρχει μιά διαφορά.

— ἀνάμεσα στόν μικρομεσαίο έσωτ κεφαλαιοκράτη και τόν μισθωτούς τού πάλι υπάρχει μιά διαφορά.

— ἀνάμεσα στόν μονιμοποιημένο μισθωτό τοῦ δημοσίου καὶ τόν ἄνεργο ὑπάρχει μιά διαφορά·

— ἀνάμεσα σ' ἐκείνον τόν «κόσμο τῆς κουλτούρας» πού βολεύεται μέ τήν κουλτούριτσα του καὶ τόν καταναγκασμένο καταναλωτή της ὑπάρχει μιά διαφορά·

— ἀνάμεσα στόν χριστιανό καὶ τόν ἄθεο ὑπάρχει μιά διαφορά·

— ἀνάμεσα στόν δεξιό καὶ τόν ἀριστερό ὑπάρχει μιά διαφορά·

— ἀνάμεσα στό θαυμαστή τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τόν πολέμιο του ὑπάρχει μιά διαφορά.

Διότι ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, τά επαγγέλματα, τά κοινωνικά στρώματα καὶ τίς τάξεις, τίς ιδεολογίες καὶ τίς νοοτροπίες ὑπάρχουν διαφορές πολλές ἀπό τίς δροῦνται, ἐπειδή τίς γεννᾶ ἡ ἀντίφαση τῶν κοινωνικῶν θέσεον, δέν γεφυρώνονται καὶ δέν ξεπερνοῦνται οὔτε ὅταν αὐτοὶ πού κατέχουν τίς διαφορετικές καὶ ἀντιθετικές κοινωνικές θέσεις μεταβαπτίζονται σέ «μή προνομιούχους «Ἐλληνες» οὔτε ὅταν καλοῦνται νά συναρθρώσουν κάποια πλουραλιστική νεφελοκοκκυγία ὅπου διαθένεις μέν θά λέει τά δικά του κανείς δύμως δέν θά ἀκούει κανέναν καὶ ἀπλῶς θά κάνει τά δικά του, διότι, τελικά, ἡ κοινωνία μας είναι πολὺ πιό σύνθετη καὶ ἀδιαφανής ἀπ' ὅσο ἐπιτρέπουν νά δοῦμε καὶ νά καταλάβουμε οἱ προφάνεις τῶν ἀναλύσεων πού συναντήσαμε στίς «Θέσεις».

«Ολοι οι «Ἐλληνες»

Αφοῦ οἱ «Θέσεις» περιέγραψαν, ὅπως περιέγραψαν, τήν πρόσφορη γιά τίς «βαθιές δημοκρατικές ἀλλαγές μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό» κοινωνική ὑλή, διαπιστώνουν ὅτι μόνο ἡ συμπαράταξη δλῶν αὐτῶν τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων καὶ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων πού τούς ἀντιστοιχοῦν μπορεῖν' ἀνοίξει τό δρόμο γιά τό ξεπέρασμα τῆς κρίσης καὶ τό ξεβάλτωμα τῆς ἀλλαγῆς.

Ομως οἱ «Θέσεις» διαπιστώνουν ταυτόχρονα ὅτι τό KKE λόγω ἔξαρτησης ἀπό τά μοντέλα τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ, λόγω προσκόλλησής του στό δόγμα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς θεωρίας τῶν σταδίων, λόγω τοῦ ἡγεμονισμοῦ καὶ τῶν γραφειοκρατικῶν πρακτικῶν του, λόγω τῆς στείρας πολεμικῆς του κατά τοῦ KKE ἐσωτ., ὥπως είναι σήμερα δέν μπορεῖ νά δράσει ὡς συνεργός στή διαμόρφωση τοῦ νέου συνασπισμοῦ. Μάλιστα οἱ «Θέσεις» θεωροῦν ὅτι ἡ πρακτική τοῦ KKE «τό καθιστᾶ ἀφερέγγυα δύναμη (...) καὶ σοβαρό ἐμπόδιο στήν προσπάθεια σύγκλισης τῶν προσδευτικῶν δυνάμεων καὶ ίδιαίτερα τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς στή χώρα μας».

Πάντως, ἀκόμη καὶ σ' αὐτήν τή σκληρή κριτική πού ἐπιχειροῦν οἱ «Θέσεις» τό KKE κατατάσσεται στίς δυνάμεις τῆς Ἀριστερᾶς καὶ μάλιστα τῆς κομμουνιστικῆς Ἀριστερᾶς. Μιᾶς Ἀριστερᾶς δογματικῆς, ἔξαρτημένης καὶ ἐνγένει ἀθλιας πού δέν μπορεῖ νά συμβάλει στή διαμόρφωση τοῦ νέου συνασπισμοῦ, πάντως δμως Ἀριστερᾶς. Ἀλλά κατά τίς «Θέσεις», ἀν τό KKE ἐσωτ. αὐξήσει τή δύναμή του, ἀν κάποιες δυνάμεις ἀπαγκιστρωθοῦν ἀπό τά δογματικά ἰδεολογήμα-

τα τοῦ KKE, ἀν ἐντέλει τό ideo τό KKE συνειδητοποιήσει τά ὑδιέξοδά του, τότε, στό μέλλον, θά καταστεῖ δυνατόν καὶ τό κόμμα αὐτό νά ἐνταχθεῖ στίς δυνάμεις τῆς ἀλλαγῆς μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό. Ὡς πρός τό KKE, ἐνώ ὑπάρχει μιά συνολική ἀπόρριψη τῆς σημερινῆς του πολιτικῆς πρακτικῆς καὶ ἰδεολογίας, παραμένει πάντοτε ἡ ἐλπίδα ὅτι «θα συναντήθοῦμε στήν πορεία», ἀν κι αὐτό ἀπό τή μεριά του κάνει θετικά βήματα: «ἐνότητα τῶν κομμουνιστῶν μέ νίκη τῶν ἰδεῶν τῆς ἀνανέωσης» πού λέγανε παλιότερα.

Καὶ πάλι βέβαια θά μποροῦσε νά παραπήσει κανείς ὅτι ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ αἰσιοδοξία είναι καλό πράγμα ἀλλά κινδυνεύει νά καταντήσει ἔθελοτυφλία. Διότι κόμματα ὅπως τό KKE δέν ἀλλάζουν, μόνον γκρεμίζονται ἡ (αὐτό)καταστρέφονται. Μικρό, μεσαϊο ἡ μεγάλο τό KKE θά είναι αὐτό πού είναι, γιατί τά δομικά του χαρακτηριστικά, ἡ δργανωτική του συγκρότηση καὶ ἡ πολιτική του φιλοσοφία είναι ἀπό τή φύση τους τέτοια πού δέν ἐπιτρέπουν ρωγμές καὶ μεταλλάξεις πρός τήν κατεύθυνση πού εύχεται καὶ ὑπαίνεται τό KKE ἐσωτ. Εύχη γιά μιά μεταλλαγή τοῦ KKE θά είναι ίσοδύναμη μέ τήν εύχη νά γκρεμιστεῖ τό τεράστιο σταλινομετασταλινικό οίκοδόμημα στήν ESSΔ, νά ξαναπάρουν τήν έξουσία ἐκεῖ τά σοβιέτ, νά κοινωνικοποιηθεῖ τό κράτος, νά ἐπιτραπεῖ ἡ νά κατακτηθεῖ ἡ χειραφέτηση τῶν λαῶν καὶ τῶν κρατῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, οἱ γέροντες τοῦ Κρεμλίνου νά κάτσουν στή γωνιά τους, οἱ ἐργαζόμενες μάζες τής ESSΔ νά ξαναβγοῦν στούς δρόμους ἐναντίον τῶν σημερινῶν καταπιεστῶν καὶ ἐκμεταλλευτῶν τους, καὶ χιλιάδες ὄλλες «λεπτομέρειες» πού μᾶλλον δέν είναι γραμμένες στήν ήμερήσια διάταξη. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀν κάτι τέτοιο συμβεῖ στά μέρη τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ θά ήταν συνώνυμο μέ μιά νέου τύπου, δς πούμε, δκτωβριανή ἐπανάσταση, θά ήταν συνώνυμο μέ μιά ιστορική καὶ ριζική ἀνατροπή τῶν παγκόσμιων δεδομένων τῆς πολιτικῆς, πράγματα δηλα-

δή πολύ μακριά ἀπό τίς μεγαλύτερες «συνειδητοποιήσεις ἀδιεξόδων» τοῦ Φλωράκη καὶ τίς θυελλωδέστερες ἐκλάμψεις τοῦ Θεοδωράκη.

Τό KKE δέν ἀλλάζει. Μπορεῖ μόνο νά ἔχει μεγαλύτερη ἡ μικρότερη ἐπιφροή ἀνάλογα μέ τήν ἔκβαση τῆς πάλης τῶν τάξεων, ἀνάλογα μέ τό ἀν αναπτύσσεται ἡ ὁχι ἡ κομμουνιστική ἀνανεωτική Ἀριστερά. Γι' αὐτό καὶ ἡ συγκρότηση τοῦ συνασπισμοῦ πού προτείγουν καὶ προκρίνουν οἱ «Θέσεις» δέν περνάει μέσα ἀπό μιά πιθανή διαφοροποίηση τοῦ KKE. Ἀντίθετα, στό βαθμό πού ἡ κατασκευή τοῦ «νέου συνασπισμοῦ» ἐμπεριέχει τό μεταλλαγμένο ἔστω KKE ἡ κατασκευή αὐτή δέν είναι παρά μιά στρατηγική ἐν κενῷ. «Ἀκρωμένη εύθυνς ἔξαρχης, ἐλλείψει προϋποθέσεων γιά τήν πραγματοποίησή της. ...Καὶ βεβαίως τό ἀριστερό ΠΑΣΟΚ.

Καὶ ὡς πρός τό ΠΑΣΟΚ ἐπίσης οἱ «Θέσεις» δέν μασοῦν τά λόγια τους. Γιά τίς «Θέσεις» τό ΠΑΣΟΚ, ἔξαιτίας τοῦ ἡγεμονισμοῦ του, τοῦ λαϊκισμοῦ του, τής στρατηγικῆς τῆς ΕΛΕ, ἔξαιτίας τῆς προσπάθειάς του νά διατηρήσει πάση θυσία τήν έξουσία αὐτοδύναμα, ἔξαιτίας ἀκόμη τῆς δεξιάς συντηρητικῆς πολιτικῆς του στροφῆς, ἔξαιτίας τῆς θεωρίας του περί μή προνομιούχων Έλλήνων καὶ τοῦ τριτοκοσμοῦ του, ἔξαιτίας τῆς ἀρχηγικῆς του συγκρότησης, ἔξαιτίας τῆς κοινωνικῆς πολυσυλλεκτικῆς του σύνθεσης καὶ τῶν ἀντιφατικῶν του ταξικῶν ἀναφορῶν, δηλήγησε «τό ἐγχείρημα τῆς ἀλλαγῆς στήν ἀποτελμάτωση». Κι ἀκόμα γιά τίς «Θέσεις» «ἡ ἡγεσία τοῦ ΠΑΣΟΚ ἔχει τίς κύριες εύθυνες γιά τό δι μέχρι σήμερα δέν ἐγινε δυνατή ἡ ἀγωνιστική συμπόρευση τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων πού μποροῦν νά στηρίξουν τό ἐγχείρημα μᾶς δημοκρατικῆς διεξόδου ἀπό τήν κρίση μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό».

Τό ΠΑΣΟΚ λοιπόν ἔχει τίς κύριες εύθυνες. Τί σημαίνει αὐτό; «Οτι θά ήταν δυνατόν ἀν δέν ἐκανε «λάθη», ἀν ἀλλιῶς ἔκρινε, ἀν ὑποχρεωθεῖ νά κρίνει ἀλλιῶς, ἀν δηλαδή καὶ μέ δυό λόγια δέν ήταν αὐτό πού είναι, τότε θά μποροῦσε νά πρωθήσει τήν ύπόθεση τῆς ἀλλαγῆς μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό, τώρα μάλιστα πού καί τό ideo μιλᾶ γιά «τρίτο δρόμο» καὶ ἀρνεῖται τόσο τή σοσιαλδημοκρατία δοσο καὶ τίς γραφειοκρατικές παραμορφώσεις τῶν μοντέλων τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ.

Καὶ γιατί δλα αὐτά είναι καταρχήν δυνατά παρόλο πού ἡ σημερινή ἡγεσία καὶ πολιτεία τοῦ ΠΑΣΟΚ δέν τά ἐγγυάται; «Απλούστατα διότι καὶ παρ' δλα ταῦτα τό ΠΑΣΟΚ είναι κόμμα ἀριστερό, ίδιοτυπο σοσιαλιστικό κόμμα δπως ἔλεγαν παλιότερα δρισμένα στελέχη τοῦ KKE ἐσωτ. Καὶ ἐδῶ βρίσκεται τό μεγάλο μπουλόνι πού συγκρατεῖ δλη τή συλλογιστική τῶν «Θέσεων». «Ἄς τό ξεβιδώσουμε γιά νά δοῦμε ἀπό τή ἀποτελεῖται τό οίκοδόμημα.

Γιά τό KKE ἐσωτ., ἔτσι δπως κατανόησε τήν εύρωκομμουνιστική προοπτική, πορεία πρός τό σοσιαλισμό σημαίνει βέβαια ἀπόρριψη δρισμένων παρωχημένων μορφῶν πάλης τῆς κομμουνιστικῆς παράδοσης (δπως οἱ ἔνοπλες ἔξεγέρσεις π.χ.). Σημαίνει ἐπίσης μιά πορεία στήν δποία δέν καθοδηγεῖ ἡ ESSΔ, καὶ τό κόμμα της

δέν ύπαγορεύει στά παραρτήματά του, όπως έπι 3ης Διεθνούς, τή στρατηγική και τήν τακτική ύποτάσσοντας τά πάντα στό συμφέρον τής Σοβιετικής "Ενωσης πού έμφανιζόταν ώς ταυτόσημο μέ τό συμφέρον τής παγκόσμιας σοσιαλιστικής έπανάστασης. Μπορούμε νά είμαστε βέβαιοι δτι 17 χρόνια μετά τή διάσπαση τοῦ ιστορικοῦ ΚΚΕ οι τελικές, οι σημεινές ἀπολήξεις τοῦ ΚΚΕ έσωτ., οι ἀπώψεις τῶν μελῶν καί στελεχῶν του καί γενικότερα τοῦ κόσμου πού συνηθίσαμε νά δνομάζουμε ἀνανεωτική Αριστερά έχουν ἀπορρίψει δλον αὐτόντονι ίδεολογικό, δργανωτικό καί πολιτικό ἔξπλισμό τῆς παράδοσής τους τῆς ίδιας. Κανές δέν σκέφτεται σήμερα στίς γραμμές τῆς ἀνανεωτικής Αριστερᾶς δτι δ δρόμος γιά τό σοσιαλισμό περνάει μέσα ἀπό τή Μόσχα.

"Ωστόσο καί σέ ἀντιπαράθεση πρός τίς παλαιοκομουνιστικές «τριτοδιεθνίτικες» θέσεις, γνωστές μέ τό δνομα τοῦ «σοσιαλφασισμοῦ», τό ΚΚΕ έσωτ. παρακολουθώντας τίς ἐπεξεργασίες δλων τῶν εύρωκομουνιστικῶν τάσεων τῆς Εὐρώπης θεωρεῖ ώς λυδία λιθο μιᾶς σύγχρονης σοσιαλιστικής προοπτικής τή συμμαχία μέ τίς ἄλλες ἀριστερές δυνάμεις, κυρίως μέ τά σοσιαλιστικά κόμματα. Ή συμμαχία αὐτή ἀποτελεῖ τήν πολιτική προύποθεση γιά τή μεγάλη δυνάμεων πρόσδευτικῶν κοινωνικῶν δυνάμεων πού θά δώσουν στήν προοπτική τοῦ σοσιαλισμοῦ τήν ἀπαραίτητη πλατιά λαϊκή κοινωνική βάση.

"Ετσι αὐτή ή συμμαχία πρέπει νά ἐπιδιώκεται πάση θυσία καί νά διαφυλάσσεται δκόρη δφθαλμού.

"Αν δμως ἔρθουμε στή συγκεκριμένη Ἑλληνική πολιτική πραγματικότητα, μᾶς ἐπιφυλάσσει μιὰ δυσάρεστη ἔκπληξη: στήν Έλλάδα δέν δπήρξαν ποτέ ἀξιόλογα σέ δύναμη καί ἐπιρροή σοσιαλιστικά ἔστω ἐκτός κομμουνιστικής Αριστερᾶς ἀριστερά κόμματα. Πῶς λοιπόν θά ἐξυπηρετηθεῖ ή νέα προοπτική πού βασίζεται στή συμμαχία τῶν κομμουνιστῶν μέ τούς σοσιαλιστές; Ή ἀπάντηση τά τελευταία χρόνια ἀπό τή μεριά τοῦ ΚΚΕ έσωτ. ήταν σχετικά εύκολη: Τό ΠΑΣΟΚ είναι κόμμα ἀριστερό, είναι κόμμα σοσιαλιστικό. "Ετσι γιατρέυτηκε μιὰ ίστορική «ἀτέλεια» τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ συστήματος.

"Τό ΠΑΣΟΚ ἀλλώστε ἀπό τή δική του μεριά ἔκανε δ, τι μπόρεσε γιά νά αὐτοχρισθεῖ ώς ή «νέα Αριστερά» καί μάλιστα σέ ἀντιδιαστολή πρός τήν «παραδοσιακή Αριστερά» πού συγκεντρώνει μόνο τά λάθη, τίς ἀμαρτίες καί τίς ἀποτυχίες τοῦ κινήματος. "Οπως καί νά χει τό πράγμα, τό ΚΚΕ έσωτ., καί οι «Θέσεις», ἀδιαφορώντας γιά ἔκεινα τά στοιχεῖα πού προσδιορίζουν ἔνα κόμμα ώς ἀριστερό, κεντρώο ή δεξιό —δηλαδή τήν ίδεολογία πού τό συγκροτεῖ, τήν πολιτική πού προτείνει, τήν πολιτική πού ἔφαρμόζει, τήν δργανωτική του δομή καί λειτουργία, τήν κοινωνική του σύνθεση, τίς ταξικές του ἀναφορές, τά ίστορικά του προηγούμενα—, ἀδιαφορώντας ἀκόμη καί γιά δικές του ἀναλύσεις παλιότερες καί σημεινές γιά τό χαρακτήρα τοῦ κόμματος τῶν μή προνομιούχων», κατατάσσει τό ΠΑΣΟΚ στίς ἀριστερές δυνάμεις.

"Ἀπό κεὶ καί πέρα τά πάντα είναι δυνατά. Γιατί ἔνα πραγματικά τό ΠΑΣΟΚ είναι ἔνα ἀριστερό, σοσιαλιστικό κόμμα, τότε ή μή συμμαχία ή ή μή συμπόρευση μαζί

τού δέν είναι ἀπαρχαιωμένος σεκταρισμός παρόμοιος μ' ἔκεινον τοῦ Ζαχαριάδη, τοῦ Κολλιγάννη, τοῦ σοσιαλφασισμοῦ; Ή μή συμμαχία μαζί του δέν μας γυρίζει σ' ἔκεινες τίς ἀποτρόπαιες κατασκευές σταλινικοῦ τύπου τοῦ «τάξην ἐναντίον τάξης» καί τοῦ «τί Παπάγος τί Πλαστήρας»; Καί οι ἀριστεροί πού ἔχουν ὑποφέρει ἀπό τέτοιους δογματισμούς καί σεκταρισμούς κρατοῦν ἀνοιχτή τήν πόρτα τῆς συνεργασίας μέ τό ΠΑΣΟΚ. "Αλλωστε ή δεξιά ἐνεδρεύει γιά νά ἐπανακάμψει δριμύτερη.

Τό ΠΑΣΟΚ, λοιπόν, παρόλο πού ή σημεινή του πολιτική καί ἰδιαίτερα ή ἔξοντωτική γιά τό ΚΚΕ έσωτ. τακτική του ὑπαγορεύουν μεγάλες πολιτικές ἀποστάσεις, ἀπό στρατηγική ἀποψη είναι μία ἀπό τίς δυνάμεις, ἔν δχι ή κυριότερη, πού πάνω της βασίζεται ο νέος συνασπισμός, ή ἀλλαγή καί ή κατεύθυνση στό σοσιαλισμό. Καί γιά ἔναν ἄλλο λόγο.

Η θεώρηση τῶν «Θέσεων» γιά τίς κοινωνικές δυνάμεις τοῦ νέου συνασπισμοῦ, ὅπως ἔλεγα πιό πάνω, είναι δχι μόνο παρεμφερές ἀλλά ταυτόσημη μ' ἔκεινην «περί προνομιούχων καί μή προνομιούχων Έλλήνων» τοῦ ΠΑΣΟΚ. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἔχουμε τό ἕδιο διαταξικό συγκρότημα, καί στίς δύο περιπτώσεις οι ἀντιφάσεις καί οι ἀντιθέσεις τής ἑλληνικής κοινωνίας τοποθετοῦνται μεταξύ λαοῦ καί μονοπωλίων, ἐντέλει μεταξύ Δεξιᾶς καί προοδευτικῶν δυνάμεων. Τί τό πιό φυσικό, μέ βάση αὐτή τήν ἀντιδεξιά καί «ἀντιμεριλιστικής» προέλευσης θεώρηση ἀπό τήν στρατηγική ταύτιση τῶν δύο κομμάτων; Τί τό πιό φυσικό ἔν καί τά δυό κόμματα μιλοῦν γιά «Αλλαγή μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό»;

Στή μιά περίπτωση, δντως τό πράγμα είναι ἀπολύτως φυσικό. Ο λαϊκισμός τοῦ ΠΑΣΟΚ μόνο αὐτή τήν στρατηγική μπορεῖ νά προβάλει. Ο ἕδιος λαϊκισμός ὑπαγορεύει καί τό μοντέλο κόμματος ἀρχηγικοῦ τύπου, δ ἕδιος ὑπαγορεύει τόν πολυσυλλεκτισμό, δ ἕδιος ἀφοπλίζεται ώς κυβέρνηση μπροστά στά προβλήματα καί καταλήγει στίς «συντηρητικές στροφές» καί στή διαχειριστική ἀδράνεια πού δλοι διαπιστώνουν. Τό μόνο δπλο του ἔξακολουθεῖ νά είναι δ πολυσυλλεκτισμός του, ή ἐπίκληση τῶν μή προνομιούχων καί τά ἀντιδεξιά ἀνακλαστικά τῶν λαϊκῶν στρωμάτων. "Ολα αὐτά δμως δχι μόνο δέν ἀνοίγουν «κατεύθυνσεις» πρός τό σοσιαλισμό ἀλλά ἀντίθετα ἀπομακρύνουν ἀκόμη καί ἀπό τόν κοινωνικό ριζοσπαστισμό τῶν μαζῶν.

Στήν ἄλλη περίπτωση δμως, στό ΚΚΕ έσωτ., τό πράγμα δέν είναι καθόλου φυσικό. Καί δέν είναι φυσικό γιατί οι ἀριστεροί τής ἀνανέωσης μπορεῖ νά είναι λίγοι ἀλλά είναι ἀριστεροί. Πού σημαίνει δτι ἐκτός ἀπό ἀντιδεξιού, ἀντιφασιστες, ἀντιμεριλιστές, ἀντιβασιλικοί, ἀντιχοντικοί, ἀντιμεσάζοντες, είναι πρώτα ἀπ' δλα καί πάνω ἀπ' δλα ἀντικαπιταλιστές. Καί γι' αὐτό είναι σοσιαλιστές. "Οχι ἀνάποδα. Η στρατηγική δηλαδή τῶν «Θέσεων» ἔρχεται καταρχήν σέ ἀντίθεση μέ τήν πολιτική φιλοσοφία καί ἰδεολογία τῶν ἕδων τῶν ἀριστερῶν. Βέβαια, μπορεῖ δηδεολογία νά ὀλλάζει. Εκείνο δμως πού ἀπομένει μετά ἀπό τέτοιες ἀλλαγές δέν είναι ἀριστερό καί καμιά «κατεύθυνση» πρός τό σοσιαλισμό δέν παίρνει.

Μιά στρατηγική στό κενό

Η περί νέου συνασπισμοῦ κατασκευή τῶν «Θέσεων» ἀπό μιά ἀποψη είναι πράγματι μιά στρατηγική: είναι ή στρατηγική πού ὑπαγορεύει ή διαταξική θεώρηση τής κοινωνίας, ή στρατηγική τοῦ «έθνικού ἀκροατηρίου», ή ἀπάλειψη τῶν πραγματικῶν ἀντιφάσεων, ή στρατηγική πού αὐτοτοποθετεῖται στό ἐπίπεδο μόνο τῶν πολιτικῶν διεργασιῶν ἀλλά δχι καί τῶν κοινωνικῶν, είναι μιά στρατηγική ὑποκείμενη τελικά στήν ἀντίστοιχη τοῦ ΠΑΣΟΚ καί «έγγυαται», ἔν δκαι οι συνθήκες τό ἐπιτρέψουν, μιά κουτσό στραβά διαχείριση τής κοινωνικής κρίσης. Γιά ν' ἀποκτήσει νόημα ή στρατηγική αὐτή προϋποθέτει μιά τέτοια ἀνάπτυξη τοῦ ΚΚΕ έσωτ. ὡστε νά μπορεῖ νά υποχρεώσει τό ΠΑΣΟΚ σέ κάποια συμμαχία ή συμπόρευση. "Αλλωστε αὐτό γράφεται μέσα στίς «Θέσεις» δλοκάθαρα: ἀλλαγή τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων μέ τήν ἐνίσχυση τοῦ ΚΚΕ έσωτ. Εννοεῖται ἀλλαγή τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων στό ίδιο στρατόπεδο, στόν ίδιο πολιτικό χώρο, τό χώρο τῶν κοινωνικῶν καί τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς ἀλλαγῆς.

"Ετσι ἀπό τή μιά μεριά τό ΚΚΕ έσωτ. γιά ν' ἀποκτήσει αὐτή τή δύναμη είναι υποχρεωμένο, τουλάχιστον προεκλογικά, νά κατακρίνει καί νά ἀντιμάχεται τό ΠΑΣΟΚ. Καί ἀπό τήν ἄλλη, λόγω τῶν γενικότερων στρατηγικῶν ἐπιλογῶν, είναι ἐπίσης υποχρεωμένο νά μήν κόβει τής γέφυρες. "Αλλά δσο δέν κόβει τής γέφυρες πού τό ἐνώνουν μέ τό στρατόπεδο τῶν «ἄλλων δυνάμεων τῆς ἀλλαγῆς», τόσο δέν μπορεῖ νά ἀναπτύσσει τής δυνάμεις του γιατί η πολιτική του κριτική δέν θά είναι ἀποτελεσματική ἀπέναντι στό ΠΑΣΟΚ. Καί δσο ή κριτική ἀπέναντι στό ΠΑΣΟΚ θά είναι ἀποτελεσματική (θά πείθει δηλαδή δτι τό ΠΑΣΟΚ χαντακώνει τήν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ) τόσο θά ἀπομακρύνεται ἀπό τή στρατηγική τοῦ νέου συνασπισμοῦ πού ἐπιλέγει τό ίδιο. "Η στρατηγική τοῦ νέου συνασπισμοῦ γυρίζει στό κενό. Καί τό πραγματικό νόημα τοῦ κενοῦ είναι ἔκεινα τά ἐκλογικά ποσοστά μεταξύ φθορᾶς καί ἀφθαρσίας, τό ύφος μιᾶς πολιτικής χαμοζής πού γίνεται τό ηθος μιᾶς ἀδιέξοδης αὐτάρκειας.

•

Συγκρούονται ἔτσι δυό γραμμές, δυό γραμμές πού προσπάθησαν δεκαενέα σελίδες τῶν «Θέσεων» νά τίς ἀποκρύψουν, καί κυρίως ή δργανωτική πρόταση γιά τόν Πρόεδρο. Καί τό πρόβλημα δέν είναι τί λένε οι «Θέσεις» ἀλλά τί θέλουν καί τί σκέφτονται οι "Ελληνες ἀριστεροί.

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

Οι «Θέσεις» της Κ.Ε. για τό 4ο Συνέδριο: Ούδεν νεότερον

A

ν και ή υπόθεση του έκκρεμοντος ζητήματος της ήγεσίας του ΚΚΕ έσωτ., και συγκεκριμένα η προεδροποίηση η οχι του Λ. Κύρκου, είχε γίνει πρωτοσέλιδος τίτλος για τις έφημερίδες, πρίν άπό ένα μήνα, οι «Θέσεις» της Κ.Ε. για τό 4ο συνέδριο καθώς και αυτό τό ίδιο τό συνέδριο δέν άπασχόλησαν παρά έλαχιστους ώς σήμερα.

Τό κυρίως έργο —για τό ΚΚΕ έσωτ.— παίχτηκε, λοιπόν, και τά ύπολοιπα δέν φαντάζουν παρά ώς συμβατικές τυπικότητες.

«Η ευθύνη γι' αυτό δέν βαρύνει μόνον τό ΚΚΕ έσωτ., αλλά και διλόκληρη τήν έλληνική κοινωνία και τούς μηχανισμούς της.

Στό ΚΚΕ έσωτ. χρεώνονται τά ξένης:

- Δέν έδωσε στά 17 χρόνια πού πέρασαν άπό τήν ίδρυσή του, τήν άπαραίτητη νέα πνοή στήν Αριστερά, έκεινη τήν πνοή πού θά της έδινε τή δυνατότητα νά έπτηρεάσει ή και νά άλλάξει τίς υπάρχουσες κοινωνικές συμπεριφορές.

- Παρ' άλλες τίς προσπάθειές του —πού πρέπει νά τού άναγνωριστούν— στό ίδεολογικό και πολιτικό έπίπεδο, κράτησε γιά τόν έαυτό του ένα συμπληρωματικό ρόλο, ρόλο έξωραϊσμού και διόρθωσης τῶν πλαισίων πού οι άλλες πολιτικές δυνάμεις διαμόρφωναν. Κράτησε τελικά τή δεύτερη θέση τού «καλού και πολλά ύποσχόμενου νέου», άκολούθησε και δέν ήγεμόνευσε σέ καμιά σχεδόν περίπτωση στήν δεκαεπτάχρονη ιστορία του.

- Τέλος, ή άντιμετώπιση τῶν θεμάτων: ήγεσίας, συνεδρίου, πολιτικής, οίκονομηκής και κοινωνικής συγκυρίας, έγινε τό τελευταίο διάστημα μέ άποστεωμένο, τυπικό και άνοιστο τρόπο. Τίποτε τό καινούργιο, άλλα άχρωμα, πληκτικά, έμβαλωματικά και άκρως συμβατικά.

Έπειδή, δημος, τό ΚΚΕ έσωτ. είναι και θά παραμένει γιά άρκετό διάστημα ή μόνη συγκροτημένη και υπολογίσιμη δύναμη του χώρου της άνανεωτικής Αριστερᾶς η σκέτα Αριστερᾶς (γιατί ή Αριστερά δέν μπορεῖ σήμερα παρά νά είναι και άνανεωτική), δσοι άνηκουμε στόν περί-

γυρό του πρέπει νά συνυπάρξουμε μαζί του. Και συνύπαρξη σημαίνει μεταξύ άλλων ότι πρέπει νά λογαριαστούμε μαζί του. Εύκαιριας δοθείσης, λοιπόν, πρέπει νά λογαριαστούμε και μέ τίς «Θέσεις» της Κ.Ε., υπόθεση οχι και τόσο ευχάριστη: πρόκειται γιά ένα κείμενο 50.000 λέξεων (!), πού θά μπορούσαν νά καλύψουν κι έγω δέν ξέρω πόσα ζητήματα, άλλα χρησιμοποιήθηκαν έδω χωρίς ίδιαίτερη φροντίδα γιά τό άποτέλεσμα, λές και ή άξιολόγηση τῶν ίδεων γίνεται ποσοτικά, μέ το κιλό.

Έξηγούμα: οι «Θέσεις» χωλαίνουν και στό ότι δέν άποδίδουν μέ σαφήνεια και φρεσκάδα τίς άπόψεις της Κεντρικής Επιτροπής γιά τά ζητήματα έπι τῶν δρών έκρινε ότι πρέπει νά έχει: άπόψεις, άλλα και στήν ίδια τήν ούσια. τῶν θέσεων, σ' αυτό καθαυτό τό περιεχόμενό τους. Δέν θά άσχοληθώ μέ τό πρώτο μειονέκτημα. Υπάρχουν τόσα «μαργαριτάρια» πού μοιραία θά άνεβαζαν τό σκώμμα και τή θυμηδία σέ άνεπιτρέπτα έπιπεδα: δέν μέ ένδιαφέρει ή γελοιοποίηση τού ΚΚΕ έσωτ.., τουλάχιστον γι' αυτό τών λόγο.

Ένδεικτικά μόνον άναφέρω πώς δέν είναι δυνατόν νά γράφεται ότι: «Τό κλείσιμο τής τετραετίας μέ τό ΠΑΣΟΚ στήν κυβέρνηση σημαδεύει τό τέλος μαζί πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου, πού ζεκίνησε τό '74 μέ τήν κατάργηση τής δικτατορίας. Σήμερα, στήν αύγη μαζί καινούργιας δεκαετίας, καθώς τά άρια τής «αύτοδυναμίας» του έξαντλούνται, διακρίνουμε στόν δρίζοντα νέες κοινωνικές και πολιτικές άναδιατάξεις». Και άμεσως παρακάτω στό ίδιο κεφάλαιο (Κεφάλαιο Β': Οί πολιτικές έξελιξεις στήν τετραετία) νά άναφέρεται ότι: «Η άπομάκρυνση τής Δεξιάς άπό τήν κυβερνητική έξουσία έκτιμήθηκε άπό τό κόμμα μας, στό 3ο συνέδριο του, σάν πολιτική τομή στήν ίστορία τού τόπου».

«Αν ή «τομή» καθορίζει —έκτος τῶν άλλων— και τό τέλος μαζί περιόδου, τότε πώς είναι δυνατό τό τέλος τής πρώτης (μάλιστα, τής πρώτης) μεταπολιτευτικής

περιόδου νά συμπίπτει μέ τό κλείσιμο τῆς τετραετίας τοῦ ΠΑΣΟΚ, τέσσερα διάκερα χρόνια μετά τή χαρακτηριστική «τομή» στήν πολιτική ιστορία τοῦ τόπου;

Είναι, δημος, φαίνεται δυνατόν «ποιητική άδεια», γιατί όταν άπό συμπτώσεις άναδεικνύεται ό «στρογγυλός» άριθμός 10 (μέ άνεπαισθητή άλλοιωση τής ένδεκαετίας 1974-1985 σέ δεκαετία) και μᾶς προσφέρεται στό πιάτο ή «δμορφη» φράση τῶν σχολικῶν βιβλίων και τῶν έπετειακῶν δεκάρικων: «στήν αύγη μαζί καινούργιας δεκαετίας», ή πραγματική ιστορία και οι περίοδοι της πολύ λίγο μᾶς άφορούν: μειώνονται ή αύξανονται, ώστε νά βολεύουν τούς άριθμούς και τά συνέδρια. Ή άριθμητική πετσοκόβει τήν ιστορία.

Τό ΚΚΕ έσωτ., δημος άναφέρθηκε άλλωστε πολλές φορές και άπό τίς στήλες αύτού τοῦ περιοδικοῦ, δέν έχει παραγάγει δική του ίδεολογία και πολιτική. Ο λόγος του είναι δανεικός και ή χρήση όρων γίνεται «έλαφρη τή καρδία».

Θά ήταν άδικο, λοιπόν, μέ βάση αύτό τό δεδομένο νά τό ξαναστήσουμε στόν «τοίχο». Θά προσπαθήσω νά τό άποφύγω, δσο γίνεται, στά σημεία τῶν «Θέσεων» πού έπιλεκτικά σχολιάζω παρακάτω.

Στόν πρόλογο τῶν «Θέσεων» άναφέρεται: «Η έκβαση τής κρίσης δέν είναι προκαθορισμένη άπό κάποια ιστορική νομοτέλεια. Οι άντιφάσεις και οι συγκρούσεις της μπορεῖ νά δηγήσουν... σέ βαθύτερες άνιστητες... Μπορεῖ, δημος, άντιθετα νά πρωθήσουν... διαδικασίες διλόπλευρης άπελευθέρωσης τῶν έργαζομένων...».

Θέση πού μᾶς βρίσκει σύμφωνους. Ανατρέχοντας, δημος, στό μακροσκελές κείμενο τῶν «Θέσεων» δέν υπάρχει πουθενά μιά σαφής και πειστική πρόταση τοῦ ΚΚΕ έσωτ.. γιά τή σοσιαλιστική διεξοδο άπό τήν κρίση.

Υπάρχει, βέβαια, ή προτροπή ότι: «Αύτά τά κρίσιμα ζητήματα διφεύλουμε νά θέσουμε στό έπικεντρο τής προβληματικής τού συνεδρίου μας... γιά νά έπεξεργαστούμε τίς έναλλακτικές προτάσεις στά μεγάλα λαϊκά προβλήματα και τίς βασικές κατευθύνσεις μαζί δημοκρατικής διεξόδου άπό τήν κρίση σέ σοσιαλιστική προοπτική». Προτροπή πού αύτοαναιρεῖται δημος άπό τήν έλλειψη έπεξεργασίας τέτοιων προτάσεων —έκτος κι ἄν πιστεύει κανείς ότι ένα δλιγοήμερο συνέδριο μπορεῖ νά έπεξεργαστεῖ τέτοιες προτάσεις ή και άκομη χειρότερα νά τίς καθορίσει μέ ψηφοφορία— και κυρίως άπό τήν έπόμενη φράση τοῦ προλόγου: «Από θέσεις αύτονομιας άπεναντι στά άλλα κόμματα και τάσεις τής Αριστερᾶς, άλλα σάν ένα κομάτι της πού θέλει νά είναι πρωτοπόρο στίς προσπάθειες γιά σύγκλιση και κοινή δράση, γιά νά πρωθήσουμε σταθερά τή διαμόρφωση τοῦ συνασπισμού πολιτικών και κοινωνικῶν δυνάμεων πού θά οίκοδομήσει τή δημοκρατική έξουσία τῶν έργαζομένων στόν τόπο μας».

Έρωτημα: Ποια είναι τά άλλα κόμματα τής Αριστερᾶς; Προφανῶς ή Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ έσωτ.. έννοει έδω τό ΚΚΕ και τό ΠΑΣΟΚ. Είναι, δημος, αύτά τά κόμματα

Αριστερά; Ζήτημα πού τό KKE έσωτ. Επρεπε νά είχε ξεδιαλύνει.

Γιατί μέ βάση ποιές έπεξεργασίες του τό ΠΑΣΟΚ και τό KKE είναι ή δέν είναι Αριστερά; Μήν έχοντας απαντήσει σ' αυτό τό καίριο έρώτημα μετά από μιά θεωρητική έπεξεργασία, πώς θεωρεί τόν έαυτό του κομματι αυτής τής Αριστερᾶς και από πού άντλει τό δικαιώμα νά αποκομιδει τά μέλη του και τόν πρείγυρο του γιά τίς προσπάθειες γιά σύγκλιση και κοινή δράση; Ποιές είναι αυτές οι προσπάθειες; Τί προοπτικές υπάρχουν γιά σύγκλιση και κοινή δράση μεταξύ τού KKE, τού ΠΑΣΟΚ και τού KKE έσωτ., αυτού του KKE έσωτ. πού υποτίθεται ήτι αναζητᾶ και παλεύει γιά σοσιαλιστική διέξοδο από τήν κρίση; Τή σοσιαλιστική διέξοδο τού ΠΑΣΟΚ τή γνωρίζουμε έδω και τέσσερα χρόνια, τήν δέ αντίστοιχη τού KKE μᾶς τήν προβάλλει —ως παράδειγμα πρός αποφυγή— ό υπαρκτός «σοσιαλισμός» έδω και άρκετές δεκαετίες.

Νά ένα ζήτημα πού θά πρεπε νά απασχολήσει τό 40 συνέδριο τού KKE έσωτ. Και θά ήταν γιά τήν ώρα άρκετό νά αποτελέσει ίσως και τό μοναδικό θέμα τῶν έργασιῶν του. Σχεδόν τά πάντα, ή ίδια ή έπαρξη τού KKE έσωτ. παίζεται σ' αυτό τό ζήτημα. Και τό αποφεύγει δύως διάβολος τό λιβάνι επί δεκαεπτά συναπτά έτη.

Στό Κεφάλαιο Α' (τό διεθνές πλαίσιο) διάποτίλος μᾶς πληροφορεί ήτι βρισκόμαστε στήν άρχη μιᾶς νέας ιστορικής περιόδου. Δέν ζέρω πώς ακριβώς έννοει ή K.E. τού KKE έσωτ. αυτή τήν άρχη και πόσο «έλαστικά» τή διαπραγματεύεται. Τό περιεχόμενο, δημως, αυτού τού κεφαλαίου θά μπορούσε κάλλιστα νά έμπειρεται και στίς «Θέσεις» τού προηγούμενου —τουλάχιστον— 3ου συνέδριου ή και τού έπόμενου 5ου συνέδριου— καμία νέα ιστορική περίοδος δέν άρχιζει τή χρονιά πού, γιά άλλους λόγους, άποφάσισε τό KKE έσωτ. νά κάνει τό συνέδριο του.

Έν πάση περιπτώσει θά ήθελα νά θέσω δύο έρωτήματα σχετικά μ' αυτό τό κεφάλαιο:

α) Γιατί «...οι ΗΠΑ και οι άλλες νεοσυντηρητικές δυνάμεις παγιώνοντας τίς σφαίρες έπιπροσής στό πλαίσιο ένός άσφυκτικού διπολισμού... έπιβάλλουν δρισμένες οίκονομικές - πολιτικές προτεραιότητες στίς χώρες τού υπαρκτού σοσιαλισμού άνακόπτοντας μέ τό ψυχροπολεμικό κλίμα τίς διοισεδήποτε μεταρρυθμιστικές τάσεις σ' αυτές τίς χώρες»; Τί έχουν κάνει οι χώρες τού υπαρκτού «σοσιαλισμού» στό νά άλλάζουν και νά ανατρέψουν αυτή τήν κατάσταση, πού υποτίθεται ήτι συνεχίζει νά τούς έπιβάλλεται;

Άντιπαλεύοντας τόν άσφυκτικό (;) και σκέτο διπολισμό μέ τό νά υπεραμύνονται τῶν «Συμφωνιῶν» τής Γιάλτας κάθε φορά πού οι ΗΠΑ τίς θεωροῦν άνύπαρκτες ή και κουρελόχαρτα; Έκτιμοδημε ήτι ή σοσιαλιστική διέξοδος στίς χώρες τού υπαρκτού σοσιαλισμού θά γίνει μέ τήν άναπτυξη κάποιων (ποιῶν); μεταρρυθμιστικῶν τάσεων; Πότε έγινε δι σχετικός προβληματισμός μέσα στό KKE έσωτ. και ποιές είναι οι έπεξεργασίες του σ' αυτό τό ζήτημα;

β) Πώς είναι δυνατόν: «ή προώθηση ένός νέου τύπου άναπτυξής νά πραγματοποιεῖται μέ κύριο μοχλό τόν κρατικό τομέα», άλλα ταυτόχρονα ήχι και τόσο κύριο μιά και δέν πρέπει:

• «ούτε νά έπεκτείνεται άδιάκριτα πνίγοντας τίς δυνατότητες αυτονομίας και αυτοδιαχείρισης τής κοινωνίας»

• ούτε νά καταλήγει «σε έπικινδυνά φαινόμενα δημοσιονομικής κρίσης και γραφειοκρατικού ηγέτης εύασθητων (ποιῶν); τομέων τής ίδιωτικής ζωής τῶν πολιτών», άφού είναι ήλιου φαινόντερον ήτι έκει άκριβως θά καταλήξει; Έλπιζει ή K.E. τού KKE έσωτ., ήτι είναι δυνατή ή έπιβολή ένός κώδικα καλής συμπεριφορᾶς, μιᾶς τέλος πάντων δεοντολογίας στό κράτος;

Τή είδους κράτος θά είναι αυτό, πού μέ μαγικό τρόπο θά γίνει «κινητήρια δύναμη δημοκρατικού προγραμματισμού, οικονομικού έκσυγχρονισμού και ένισχυσης μορφῶν αυτοδιαχείρισης» και ταυτόχρονα θά παρέμβει έτσι ώστε νά «άξιοποιηθεί καλύτερα ή μηχανισμός τής άγορᾶς και ή ίδιωτική πρωτοβουλία»;

«Αν από τά παραπάνω άφαιρέσουμε πρός στιγμήν τή θολή έννοια τής αυτοδιαχείρισης, σέ τί διαφέρει αυτό τό κράτος από τό άστικό κράτος; Πού είναι τό καινούργιο μήνυμα τού KKE έσωτ.; Μήπως ή τσόντας τής αυτοδιαχείρισης; Ποιάς αυτοδιαχείρισης: ήτης πού θά υπακούει στούς νόμους τής ήγορᾶς, δηλαδή στούς νόμους τού κέρδους ή έκεινης πού είναι άκόμα άνευρετη μιά και ή ταξική πάλη έχει κάποιες άλλες προτεραιότητες σήμερα;

«Η άνάγνωση τού Κεφαλαίου Β' (οι πολιτικές έξελιξεις στήν τετραετία) μού γέννησε μιά απορία: «Οι αποστάσεις, πού πολύ σύντομα πήρε ή γηγεσία τού ΠΑΣΟΚ από τίς προεκλογικές τής έπαγγελίες και οι συμβιβασμοί τής σε κρίσιμα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα» πού διδήγησαν τελικά σέ «άποτελμάτωση και άδιέξοδα» τής Άλλαγης και ήγειρες με διάφορες αρικει μόνο νά πάγει τό ΠΑΣΟΚ νά είναι δι πολοκλειστικός και μοναδικός φορέας ένός (ποιῶν); έγχειρηματος άλλαγης (σέ ποιά κατεύθυνση; γιά λογαριασμό ποιῶν); και νά δεχτεί συνεταίρους σ' αυτή τήν έπιχειρηση;

Τή είδους συνεταίρος μπορει νά γίνει τό KKE έσωτ. (άν θεωρήσουμε ήτι τό ΠΑΣΟΚ συντρέξει στόν άπιθανο συνεταιρισμό δύως τόν έννοει τό KKE έσωτ.) στό άμεσο μέλλον; Συνεταίρος τού 1%, τού 5% ή τού 60%; Και έχηγονται: συνεταίρος-στήριγμα τής πολιτικής τού ΠΑΣΟΚ ή συνεταίρος-διδηγός, ή γηγεμονική πολιτική δύναμη πού θά διδηγήσει στή σοσιαλιστική άλλαγη;

«Αν αποκλείσουμε έκ προοιμίου τή δεύτερη δυνατότητα, μιά και προϋποθέτει τήν υπαρξή ένός άλλων KKE έσωτ., πού σήμερα δέν υπάρχει, γιατί δέν θά διαψευστούν ξανά οι έλ.πίδες τού ϊσων συνεταίρου-στήριγματος τής πασοκικής άλλα-

γης; Έπειδή θά συνεχίζει νά ψελλίζει τά «δέοντα» νά γίνουν, χωρίς ποτέ νά τολμά, έγκλωβισμένο στό άδεξοδο τής Άλλαγης, πού συνεχῶς άναπαράγει και διευρύνει, δι, τι δονομάζει «πισωγύρισμα», δηλαδή τήν άστική έξουσία, τόν καπιταλισμό;

Τό KKE έσωτ. Ισχυρίζεται ήτι είναι «ή πολιτική δύναμη πού διεξάγει τόν πού οδιαστικό και άποτελεσματικό άγώνα έναντι τής Δεξιάς και τής δεξιάς πολιτικής». Ισως πιστεύει ήτι είναι και «ή πολιτική δύναμη πού θά διδηγήσει στή δημοκρατική ήπερβαση και άνασσήθεσή τους». «Οποιες δημοσιεύσεις προθέσεις και άποτελεσματικός πού διεξάγει τόν άδιανότητη γιά κομμουνιστές έπιμονή του νά φοβάται, νά τρέμει νά συζητήσει και νά σκεφτεί γιά τά προβλήματα τής Άριστερᾶς σήμερα, άποφεύγοντας νά θέσει τόν δάκτυλο έπι τόν πού τών ήλων.

Ισχυρίστηκα προηγουμένως ήτι δέν έπαρχει πουθενά στίς «Θέσεις» μιά σαφής και ξεκαθαρισμένη πρόταση τού KKE έσωτ. γιά τή σοσιαλιστική διέξοδο από τήν κρίση. Κι δημοσιεύσεις ένα διλόκληρο κεφάλαιο τών θέσεων, μακροσκελέστατο, τό Κεφάλαιο Γ' «πισωγύραφεται ώς: «Η έναλλακτική πρόταση τού KKE έσωτ. Πώς είναι δυνατόν νά ισχυρίστηκα τόν άντιθετο; Πρόκειται γιά ψέμα, κακοήθεια, ύπερβολή ή άβλεψια; Πρόκειται άπλως γιά τήν διμολογία τής αισθητής τού άπολυτου κενού, πού νιώθεις μόλις διαβάσεις τό παραπάνω κεφάλαιο. Πρόκειται κυριολεκτικά γιά θαῦμα: τόσες χιλιάδες λέξεις και ούτε μία πρόταση-προϋπόθεση γιά τήν πολυπόθητη σοσιαλιστική διέξοδο από τήν κρίση!

Δέν πιστεύω ήτι μπορει νά αποτελούν πρόταση ή τόσες εύχεις και τόσες ίδεες μερικές δισφαλάς είναι πολύ ένδιαφέρουσες— πού άπλως παραπέμπουν στό μέλλον, πού φαντάζει ρόδινο, μιά και πρέπει —βρέ άδερφε— νά ναι ρόδινο, δια πότε ήταν ή «άλλη» πολιτική μας, τό «άλλο» ήθος και ίφος, ή «άλλη» άντιληψη, γενικώς τά δικά μας άνανεωτικά και κυρίως «άλλα» δράματα, θά άρχισουν σιγά σιγά νά πραγματοποιούνται χωρίς κάν νά χουμε ξεμπερδέψει μέ δι, τι μπορει νά σημαίνει ΠΑΣΟΚ και KKE: χρειαζούμενα άλλωστε ώς πολιτικές δυνάμεις τού «νέου συνασπισμού», πού θά διδηγήσει στόν σοσιαλισμό και πού είναι δι, ή μόνον άπαραίτητος, άλλα και «ιστορικά άναγκαιος».

Όταν ξεκίνησα νά γράψω αυτό τό σημείωμα είχα άποφασίσει —δημοσιεύσεις— περίπου και έγινε— νά κάνω έναν έπιλεκτικό σχολιασμό δηλων τῶν κεφαλαίων μέ τή σειρά πού παρουσιάζονται στίς «Θέσεις». Μέ έκπληξη —ίσως και πικρία— διαπίστωσα ήτι δέν είχα τίποτα νά σχολίασω γιά τά υπόλοιπα κεφάλαια Δ' ϊσως και Ζ'. Και άνακάλυψα κάτι άκόμα πιό περίεργο: ήτι δέν είχα άρχισει άπαροδα τόν σχολίασμό κάπου στή μέση θά είχα άποκάμει. Άντι γιά σχόλιο θά βγαινε καλαμπούν, πού προκαλούν, πού έρεθιζουν, άλλα δυστυχώς και κείμενα πού άποκοιμίζουν...

Βασίλης Ζουναλής

Η λύση στό συνταγματικό ώς προϋπόθεση όμαλης συμβίωσης τῶν δύο κοινοτήτων

Η κυριαρχία τοῦ "Αγγλου κατακτητῆ¹ καὶ ἡ ἀσκηση κάθε κρατικῆς ἔξουσίας ἀπό αὐτόν στήν Κύπρο δέν ἄφησε νά βγει στήν ἐπιφάνεια τό πρόβλημα τῆς κατανομῆς ἔξουσιῶν στίς δύο κοινότητες, ἑλληνοκυπριακή καὶ τουρκοκυπριακή." Ετσι, μὲ τήν ἀνεξαρτησία τῆς Κύπρου τό 1959, τό πρόβλημα ἐμφανίστηκε δέξι καὶ δυσεπίλυτο. Οἱ ἐπιτροπές καὶ ἀντιπροσωπείες πού δημιουργήθηκαν μέ σκοπό τήν ἐπεξεργασία καὶ σύνταξη τοῦ Συντάγματος τοῦ νεοϊδρυμένου κράτους, καὶ πέρα ἀπό τίς χρονικές πιέσεις καὶ τά προκαθορισμένα πλαίσια πού είχαν γιά νά κινηθοῦν, είχαν νά ἀντιμετωπίσουν καὶ μιά πρόσθετη, πρωτοεμφανίζομενη πραγματικότητα: τήν αὐτοδίκαιη κατάργηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας ἀπό κάποιον τρίτο —τόν κατακτητή— καὶ τή μεταφορά τῆς στούς φυσικούς της φορεῖς, "Ἐλληνοκυπρίους καὶ Τουρκοκυπρίους, οἱ δύοποι συζούσαν μέν ἀρμονικά στόν μεγαλύτερο βαθμό, καὶ στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ βέβαια, σέ καμιά ὅμως περίπτωση δέν είχαν συνυπάρξει ιστορικά στήν ἀσκηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας καὶ στήν κοινή λήψη ἀποφάσεων γιά τά ἐσωτερικά καὶ ἔξωτερικά προβλήματα τῆς χώρας τους. Καί βέβαια ἡ δημοκρατική ἀρχή μπορεῖ νά ἐπιβάλει τή λήψη ἀποφάσεων μέ βάση τήν ἀρχή τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τῆς πλειοψηφίας, η πολιτική δύμως πραγματικότητα πού δημιουργήθηκε καὶ τά ἀλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα στήν περιοχή παραμέρισαν τίς φυσικές ἀρχές τοῦ διεθνοῦς δικαίου, δίνοντας τή θέση τους

στήν ἀνάγκη νά βρεθεῖ ἡ χρυσή τομή τῶν συμφερόντων αὐτῶν. "Ετσι οἱ τρεῖς μεταγενέστερες ἐγγυήτριες δυνάμεις ρύθμισαν τό πλαίσιο τῆς συνταγματικῆς διάρθρωσης τοῦ κυπριακοῦ κράτους, καθορίζοντάς το χωρίς τή συμμετοχή τοῦ ἵδιου τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ.

Τό συνταγματικό κείμενο, ὅσο τέλειο καὶ λεπτομερειακό μπορεῖ νά χαρακτηρίστει νομικά, ἀγνόησε τήν πλό σοβαρή πραγματικότητα: τήν ἵδιοσυγκρασία τοῦ ἵδιου τοῦ λαοῦ στόν ὅποιο ἐπιβαλλόταν καὶ στήν ἀδυναμία του νά συνυπάρξει πολιτικά μέ τίς δεδομένες συγκυρίες. Γιατί ἄν ἡ κοινωνική συμβίωση τῶν δύο κοινοτήτων ἦταν όμαλη, ἡ τουλάχιστον χωρίς προβλήματα, κάτω ἀπό τήν ἀσκηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας ἀπό κάποιον τρίτο πού ἐπιβαλλόταν δυναμικά, αὐτό διφεύλεται καὶ στή συνειδητοποίηση τῆς ἀδυναμίας νά ἐπιβληθεῖ πολιτικά ἡ μιά κοινότητα ἐπί τῆς ἄλλης, γιά δόσο χρόνο τουλάχιστον ἡ ἀγγλική αὐτοκρατορία ἀπλωνόταν καὶ στόν κυπριακό γεωγραφικό χώρο.

Τό παραχωρημένο Σύνταγμα τοῦ 1960 ἐξέφραζε τόν φόβο τῶν τριῶν ἐγγυήτριων δυνάμεων γιά προστριβές μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων, στήν περίπτωση πού θά ἀφήνονταν μόνες τους νά ρυθμίσουν τήν τύχη τους καὶ τόν πολιτειακό καὶ πολιτικό τους προσανατολισμό. Είναι αὐτή ἡ διαδικότητα πού χαρακτηρίζει τό Σύνταγμα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας στήν ἀσκηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας, σέ βαθμό μάλιστα πού νά μήν ὑπάρχει σχεδόν συνταγ-

ματική διάταξη πού νά μήν ἀναφέρεται συγκεκριμένα τόσο στήν ἑλληνοκυπριακή πλειοψηφία ὅσο καὶ στήν τουρκοκυπριακή μειοψηφία. Δικαιολογημένα είχε χαρακτηρίστει ἀπό τόν καθηγητή S.A. de Smith ὡς τό πιό αὐστηρό σύνταγμα (rigid constitution) τοῦ κόσμου!

Τό παραγγώριση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ παράγοντα (ἀπουσία μέχρι τότε συνόπαρξης τῶν δύο κοινοτήτων ὡς πρός τήν ἀσκηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας) ἔφερε, ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, τή διαμάχη μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων, μέ τίς γνωστές συνταγματικές ἐκτροπές ἀλλά καὶ τίς στρατιωτικές συγκρούσεις πού ἐπακολούθησαν. "Ομως καὶ πέρα ἀπό τήν παραγγώριση αὐτή, στό ἄρθρο 182 τοῦ κυπριακοῦ Συντάγματος ἀπαγορεύεται ὅχι μόνο ἡ κατάργηση τῶν διατάξεων πού ἐξασφαλίζουν τή ἰδιαρχική του δομή ἀλλά καὶ διποιαδήποτε τροποποίησή τους, ἔτσι πού νά ἀποκλείεται δηλαδή ἐκ τῶν προτέρων ἡ δυνατότητα νά προσαρμοστεῖ τό Σύνταγμα στίς διαμορφωμένες πολιτικές πραγματικότητες. "Η ἀπαγόρευση αὐτή γιά ἀναθεώρηση τῶν συνταγματικῶν διατάξεων πού ἀφοροῦσαν τόν δυαδικό χαρακτήρα στήν ἀσκηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας στό κυπριακό κράτος, ἄν καὶ στηρίχθηκε στό φόβο μήπως δημιουργήθουν διακοινοτικές διαμάχες, ἔφερε ἀκριβῶς τό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα.

"Η ἀδυναμία τῆς πλειοψηφίας τοῦ 70% νά λάβει ἀποφάσεις χωρίς τή συναίνεση

(consensus) της μειοψηφίας του 30%, έφερε στό προσκήνιο τήν προσπάθεια νά άλλοιωθεί τό Σύνταγμα με τρόπο δυναμικό γιά νά προσαρμοστεί ή συνταγματική τάξη στις δημιουργημένες νέες καταστάσεις. Ή έκτρωματική, θά λέγαμε, έρμηνεία του Συντάγματος άπό τήν έλληνο ποντιακή πλευρά δέν στηριζόταν παρά στήν άνάγκη πού έπειβαλλαν οι συγκυρίες ώστε νά μπορέσει τό κυπριακό κράτος νά αυτοκαθοριστεί με βάση τή δημοκρατική άρχη καί τήν άρχη τής πλειοψηφίας. Από τήν άλλη πλευρά, ή άδιαλλακτη στάση τής τουρκοκυπριακής μειοψηφίας στή λήγη άποφάσεων δέν στηριζόταν παρά στόν μόνιμο φόβο, πού έντεχνα τής καλλιεργούσαν καί οι προστάτες τής, νά βρεθεί άπομονωμένη καί ξεχασμένη άπό τήν πλειοψηφία.

Ἡ χρεοκοπία τοῦ δυαδικοῦ χαρακτήρα τοῦ δοτοῦ κυπριακοῦ Συντάγματος ἦταν πιά ἐξόφθαλμη. Ὁ πραγματικός τρόπος μέ τὸν ὄποιο ἐφαρμοζόταν ἡ συνταγματική πραγματικότητα, ἦταν διοφάνερο πώς ἀντέβαινε στὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀρχὴν ὅπως τὴν ἥθελαν οἱ συντάκτες του. Τό δεωρητικὰ τέλειο νομικά καὶ ὡς πρός τις λεπτομέρειες κυπριακό Σύνταγμα ἦταν ἀδύνατο νάνει ἐκφράσει τὸν πραγματικὸν συσχετισμό τῶν κοινωνικοπολιτικῶν δυνάμεων στὸν κυπριακό χῶρο, γι' αὐτό καὶ υπολειτουργοῦσε καὶ γινότανε ἀντικείμενο διαμάχης ἀνάμεσα στίς δύο κοινότητες.

Τό Σύνταγμα τοῦ 1960 δέν ήταν ή έκφραση τῆς κυριαρχης θέλησης, διποτότερα μετά τὸν αίματηρό ἀγώνα γιά ἀνεξαρτησία. Ἡ μή πρόβλεψη κανενός τρόπου ἀναθεώρησής του, μέσα στὸ πλαισίο τῆς ἔννομης τάξης ποὺ ἔξυπηρετούσδε, δημιουργησε τίς προσπάθειες γιά τὴν ὑπέρβασή του, τόσο ἀπό τὴν πολιτικὴν ἥγεσία ὅσο καὶ ἀπό τὸν ἴδιο τὸ λαό ποὺ συνειδητοποίησε τὴν μεταβολὴ τῶν κοινωνικοπολιτικῶν συνθηκῶν καὶ προσπάθησε μὲ τὴν ἴδια του τὴν συμπεριφοράνα σπάσει τά δεσμά αὐτά. Ἔτσι τό Σύνταγμα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας ἀπό θεμέλιο τῆς νομιμότητας τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου γινόταν θεμέλιο γιά τὴν λειτουργία παρακρατικῆς ἔξουσίας ἀπό τὴ μειοψηφία καὶ γιὰ τὴ συνταγματική ἐκτροπή ἀπό τὴν πλειοψηφία. Τό κυπριακό Σύνταγμα τοῦ 1960 δόχι μόνο δέν ἐξέφραζε τὸν συγκεκριμένο κοινωνικοπολιτικό συσχετισμό δυνάμεων ἀλλά δέν στάθηκε ἰκανό οὕτε νά συμβιβάσει τίς δυνάμεις αὐτές.

Ἡ ἀδυναμία νά ἐπιτευχθεῖ ισορροπία ἐκφραζόταν μέ τις ἀτέρμονες συζητήσεις στις διακοινωτικές συνομιλίες πού διαιώνιζαν μιά κατάσταση ἐπισφαλή μέ ἀβέβαια ἔκβαση. Είναι ή ἀδυναμία τῶν δύο πλευρῶν νά δώσουν λύση στό συνταγματικό καθεστώς τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας πού τροφοδότησε τήν ἔνταση και τή διαμάχη. Τό ἐδαφικό ἀποτελοῦσε και ἀ-

ποτελεῖ καὶ σήμερα πρόβλημα στὸ δποὶο
μπορεῖ νά βρεθεῖ λύση κοινῆς ἀποδοχῆς.
"Αν δῶς δέν δοθεῖ λύση στὸ συνταγμα-
τικό καθεστώς, καὶ ίδιαίτερα στήν κατα-
νομή ἀρμοδιοτήτων ἔξουσίας, μὲ τρόπο
βέβαια πού νά μήν καταπατεῖται ἡ δημο-
κρατική ἀρχή καὶ ἡ ἀρχή τῆς πλειοψη-
φίας, ή συμβίωση τῶν δύο κοινοτήτων θά
συνεχίσει νά είναι ἀδύνατη. Ανεξάρτητα
ἀπό τή μορφή πού θά δοθεῖ στό πολιτεια-
κό, δ σκοπός τοῦ Συντάγματος πού θά
προκύψει σέ περίπτωση λύσης του κυ-
πριακοῦ προβλήματος (δχι παραχωρημέ-
νου αὐτή τή φορά), πρέπει νά ἐκφράζει τίς
ίδιαιτερότητες τοῦ ίδιου τοῦ λαοῦ, ώς συ-
νόλου, καὶ τίς ψυστάμενες κοινωνικοπο-
λιτικές δυνάμεις πού προέρχονται ἀπό
τόν ίδιο τὸν κυπριακό λαό, ἀλλά καὶ νά
προβλέπει κάποια διαδικασία ἀναθεώρη-
σής του γιά τήν προσαρμογή του στίς με-
ταβαλλόμενες συνθήκες.

Τό Σύνταγμα, ως πολιτική βούληση τοῦ λαοῦ, δέν παραμένει ἀπλός ἐκφραστής τῶν δυνάμεών του, ἀλλά καὶ προετοιμάζει τό ἔδαφος μέ τῇ σωστῇ ἐφαρμογῇ καὶ τήρησή του γιά μιά πολιτική ἑνότητα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ὅστε νά γίνει ἐφικτή ἡ συνύπαρξη τῶν δύο κοινοτήτων στήν ἀσκηση ἔξουσίας, συνυπολογιζόμενων βεβαιῶς τῶν ἀναλογιῶν τοῦ πληθυσμοῦ. Γιατὶ ὀπωδόπιτε δέν μα πορέσουμε νά ὑποστηρίξουμε διτό τό Σύνταγμα ἀποτελεῖ πολιτική βούληση τοῦ λαοῦ ἢν οἱ Ἰδιοὶ οἱ ἔξουσιαζόμενοι, πού ἀποτελοῦν βέβαια τήν πλειοψηφία τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὑπόκεινται στίς ἀποφάσεις τῆς μειοψηφίας, ἀλλά καὶ ἢν ἡ πλειοψηφία ἀπομονώσει καὶ ἀποξενώσει τή μειοψηφία. Τό στοιχεῖο τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ πρέπει νά είναι πρωταρχικό στή λύση τοῦ συνταγματικοῦ προβλήματος γιά νά μπορέσουν οἱ δύο κοινότητες νά συνυπάρξουν στή ἀσκηση τῆς κρατικῆς ἔξουσίας. Ἀλλιώς ἡ σκιά τῆς στρατιωτικῆς δύναμης καὶ τῆς ἀνά πάσα στιγμή ἐπιβολῆς τῆς θά πλανᾶται πάνω ἀπό τίς διεργασίες γιά τή λήψη σημαντικῶν πολιτικῶν ἀποφάσεων πού καθορίζουν τή πορεία τῆς χώρας.

“Η Ἀναγκαιότητα αὐτή νά βρεθεί ξενα σύστημα γιά την ἔγκαιρη καὶ δημοκρατική λήψη ἀποφάσεων σύμφωνα μέ τη βούληση τοῦ κυρίαρχου λαοῦ, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ στρατιωτικά σύννεφα, γίνεται ἀκόμα πιὸ ἐπιτακτική ἢν κατανοήσει κανείς σωστά τή γεωπολιτική θέση τῆς Κύπρου σέ ένα νευραλγικό καὶ εὐπαθέστατο χῶρο. Αναμφίσβιτητα ἡ δυαδική δομή ποὺ ἔχει τό σημερινό Σύνταγμα, ἔστω καὶ ἂν δέν είναι ἐνεργός ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, δέν ἐκφράζει τίς πιὸ πάνω ἀνάγκες, ούτε ἀφήνει περιθώρια πολιτικῶν ἐλιγμῶν καὶ μεταβολῶν ὅπως ἀπαιτοῦν οἱ συγκυρίες.

Ο κυπριακός λαός καὶ οἱ κοινότεροι ποὺ τὸν ἀποτελοῦν, στὸ μέτρο τῆς ἀριθμητικῆς δύναμης πάντοτε, θά βροῦν τὴν αὐθεντική τους ὑπόσταση μόνο ἐφόσον θὰ συνυπάρχουν στὴν ἀσκηση τῆς ἔξουσίας, δῆπος αὐτὴ θά προβλέπεται σὲ ἔνα σύγχρονο Σύνταγμα. "Ενα Σύνταγμα πού νά ἀνταποκρίνεται στὶς ἀνάγκες γιὰ εἰρηνική συμβίωση καὶ διαλή πορεία, μέσα σὲ μιὰ εὐφλεκτή πολιτικά περιοχή.

Αντ. Παπαντωνίου

ΚΑΜΠΟΤΖΗ: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΤΟΧΗΣ

Η Καμπότζη είναι ένα θέμα που τακτικά έπανέρχεται στις στήλες της έπικαιρότητας. Δέκα χρόνια μετά από τη βιετναμική έπεμβαση, δύο πόλεμος συνεχίζεται χωρίς νά φαίνεται κάποια λύση σύντομα. Πρόσφατα μάλιστα τα γεγονότα φάνηκαν νά γίνονται λίγο πιο έντυπωσιακά. Γιά νά άποδείξει τις προόδους που έχει κάνει τό κίνημα της άντιστασης στούς Βιετναμέζους, δύ πρίγκιπας Σιχανούκ άφησε την άσφαλεια της κινεζικής του κατοικίας και έφθασε στήν Καμπότζη, στό χωριό Πούμ Τμεί, στό γεγονός δόθηκε μεγάλη δημοσιότητα.

Η άπαντηση τοῦ βιετναμικοῦ στρατοῦ ήρθε λίγες μέρες μετά τήν έπισκεψη τοῦ Σιχανούκ στής γραμμές τῶν Χμέρ. Τέσσερις βιετναμικές «μεραρχίες» πεζικοῦ, 20.000 στρατιώτες, ὑποστηριζόμενοι ἀπό καμιά εἰκοσαριά ἄρματα T-54, ὅρχισαν μιά νέα φάση τῆς έπιθεσης τῆς έποχης τῆς ξηρασίας. Στόχος τους ήταν τό μεγάλο συγκρότημα βάσεων, ἀποθηκῶν καὶ στρατοπέδων τῶν Κόκκινων Χμέρ, στήν περιοχή Πνόμ Μαλαϊ. Τό βιετναμικό πυροβολικό δέν παρέλειψε μέ τήν εύκαιρια αὐτή νά ισοπεδώσει τό χωριό Πούμ Τμεί, πού γιά λίγο καιρό γνώρισε τίς δραστηριότητες μιᾶς πρωτεύουσας.

Μετά ἀπό δύλιγήμερες μάχες, ἡ περιοχή τοῦ Πνόμ Μαλαϊ, πού φιλοξενοῦσε τό ἀρχηγεῖο τῶν Κόκκινων Χμέρ καὶ πού τό υπεράσπιζαν 10.000 ἀντάρτες, κυριεύθηκε ἀπό τούς Βιετναμέζους. Ήταν ή δεύτερη φετινή τους έπιτυχία. Ἐνάμιστη μήνα πρίν είχαν πετύχει νά ἀπωθήσουν ἀπό τά δυχυρά τους, κοντά στά σύνορα μέ τήν Ταϊλάνδη, τούς ἀντάρτες τοῦ Ἐθνικοῦ Μετώπου γιά τήν Ἀπελευθέρωση τοῦ Λαοῦ τῶν Χμέρ (F.N.L.P.K.), συμμάχους τῶν Κόκκινων Χμέρ καὶ τοῦ Σιχανούκ. Στρατιωτικά, οἱ ἐπιτυχίες αὐτές δέν σημαίνουν περίπου τίποτα. «Οταν ή βιετναμική πίεση γίνεται ἀφόρητη, οἱ ἀντάρτες διαφεύγουν — διαμέσου τῆς Ταϊλάνδης πολλές φορές—, μέ ἐλάχιστες ἀπώλειες. Οἱ Κόκκινοί Χμέρ καὶ οἱ σύμμαχοί τους διατηροῦν ἄθικτο τό στρατιωτικό τους δυναμικό πού ὑπολογίζεται σέ 40.000 μαχητές. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ή ἐγκατάσταση τοῦ βιετναμικοῦ στρατοῦ στά σύνορα καὶ ὁ ἀποτελεσματικός ἔλεγχός τους, πού θά διέκοπτε τή ροή τῶν κινεζικῶν ἐφοδίων πρός τους ἀντάρτες, δέν φαίνεται καὶ τόσο ἀπλή ὑπόθεση.

Οι ἐπιθέσεις τῶν Βιετναμέζων ἔχουν διαφορετικούς στόχους. Η βροχή τῶν δύδιων πού ἔχαπολύνουν ὑποδηλώνει τήν ἀνάγκη πού αἰσθάνονται ὀλοένα καὶ ἐντονότερη γιά κάποιο διπλωματικό διακανονισμό. Η πίεση τοῦ κινεζικοῦ στρατοῦ στά βόρεια βιετναμικά σύνορα κάνει δύσκολη ὑπόθεση τή συνέχιση τῆς καμποτζιανῆς πολεμικῆς ἀβεβαιότητας. Ο πρωθυπουργός τῆς ὑπό βιετναμικό ἔλεγχο Καμπότζης, Χούν Σέν, δέν παρέλειψε ἀνάμεσα στής βιετναμικές ἐπιθέσεις νά προβάλει τούς πολιτικούς τους στόχους: «Υπάρχει μιά πολιτική λύση γιά τό καμποτζιανό πρόβλημα» δήλωσε στόν Πιέρ Μάξ, γραμματέα τοῦ Κινήματος Ἀλληλοβοηθείας τοῦ Τρίτου Κόσμου. «Αὐτή τή στιγμή εἴμαστε ἔτοιμοι νά συνεργαστοῦμε μέ τόν πρίγκιπα Σιχανούκ καὶ τούς ἄλλους, ώστε νά έξοντώσουμε τόν Πόλ Πότ καὶ νά ἀνοικοδομήσουμε τή χώρα. Τότε τά βιετναμικά στρατεύματα θά ἀποχωρούνσαν ἀμέσως ἀπό τήν Καμπότζη. Πρόκειται γιά πολιτική ἔθνικής συμφιλίωσης».

Η πρόσκληση πρός τόν Σιχανούκ συνοδεύτηκε ἀπό ἀνάλογες πράξεις. Οι στρατιωτικές δυνάμεις τοῦ πρίγκιπα παραμένουν ἀνενόχλητες στήν περιοχή τοῦ Τατούμ, στά βόρεια τῆς χώρας, ἀν καὶ οἱ θέσεις τους είναι ίδιαίτερα εὐάλωτες. Ο πωαδήποτε δύμως τά ἀνοίγματα αὐτά μένουν ἀναπάντητα. Ο Σιχανούκ φαίνεται νά στηρίζεται περισσότερο στή φιλία τῆς Κίνας παρά σε μιά «ἔθνική συμφιλίωση» πού θά τήν υπαγορεύουν τά βιετναμικά συμφέροντα καὶ δόλα. «Εσπευσε μάλιστα νά βεβαιώσει σέ κοινό ἀνακοινωθέν πού συνυπέργραψε μέ τούς ἥγετες τῶν Κόκκινων Χμέρ ὅτι «καμποτζιανή ἀντίσταση» θά συνεχίσει τόν ενοπλο ἀγώνα της. Τό ἀνακοινωθέν ἀπευθυνόταν ούσιαστικά στούς Κινέζους πού δύσκολα θά δέχονταν αὐτή τή στιγμή μιά ἐπίλυση τοῦ καμποτζιανοῦ προβλήματος σύμφωνη μέ τά βιετναμικά συμφέροντα.

Είναι μᾶλλον ἀπίθανο σέ τέτοια συγκυρία νά ἀποδώσουν καρπούς οἱ «συμφιλιωτικές» πρωτοβουλίες τῶν Βιετναμέζων ὅσο κι ἃν συνοδεύονται ἀπό σπατάλη δύδιων. Τό πιθανότερο είναι ὅτι ὅταν ἔρθει ή ἐποχή τῶν βροχῶν οί Κόκκινοι Χμέρ θά ἀνακαταλάβουν τίς θέσεις τους καὶ θά δργανώσουν πάλι τά στρατόπεδά τους. Στή νέα περίοδο τῆς ξηρασίας, δύ κύλος θά βρίσκεται στό σημεῖο ἀπ' δύου ξεκίνησε καὶ τήν περασμένη χρονιά. Μιά ἀπλή ὑπόθεση ἀντοχῆς δόπου τά ἀποθέματα σέ αἷμα καὶ πεῖσμα καθορίζουν σέ τελευταία ἀνάλυση τίς ἔξελιξεις.

Γεράσιμος Μακρίδης

(Τά στοιχεῖα πού χρησιμοποιήθηκαν είναι ἀπό τό ἀρθρό τοῦ Ρενέ Μπακμάν στό γαλλικό περιοδικό Le Nouvel Observateur, 1-7 Μαρτίου 1985).

ΠΟΛΩΝΙΑ: Ο ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Π

αρά τούς κομπασμούς τοῦ στρατιωτικού καθεστώτος στήν Πολωνία, παρά τίς προσπάθειες τῶν υπηρεσιῶν ἀσφαλείας τοῦ στρατηγοῦ Γιαρουζέλσκι, δι «παράνομος» τύπος τῆς Ἀλληλεγγύης ἀνθεῖ. Ἀπό τά ἀπλά μονόφυλλα δρισμένων ἐργοστασιακῶν ὄργανώσεων ὡς τά θεωρητικά καὶ πολιτικά περιοδικά τοῦ KOR καὶ τίς ἐφημερίδες τῆς Προσωρινῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀλληλεγγύης ἀριθμοῦνται στήν Πολωνία πεντακοσίοι περίπου τίτλοι παράνομων ἐντύπων. Τά ἀντίτυπα πού τυπώνονται κυμαίνονται ἀπό 1.500 ὡς 40.000 ἀναλόγως τό ἐντυπο.

Θά ἔλεγε κανείς δι τὸ δόλο αὐτό τό ἔργο, δι «παράνομος» τύπος, είναι ἀποτέλεσμα ἡρωικῶν προσπαθειῶν. Δέν πρόκειται ὅμως γι' αὐτό. Ἡ ἡγεσία τῆς Ἀλληλεγγύης, ἀλλά καὶ τό κίνημα στό σύνολό του, είχε πάντα τή σοφία νά ἀποφεύγει τίς ἡρωικές πράξεις προτιμώντας ἀντί τῆς ἀτομικῆς ἡ διμαδικῆς αὐτοθυσίας τή μαζί-

κή συμμετοχή καὶ αὐτενέργεια. Αὐτό δέν σημαίνει πώς οἱ κίνδυνοι δέν είναι μεγάλοι. Τό στρατιωτικό καθεστώς ἔχει καθιερώσει ἀνάλογες ποινές φυλάκισης γιά τήν περίπτωση, πέρα ἀπό τούς κινδύνους βασανισμοῦ καὶ ἐξευτελισμοῦ ὅταν πέσει κανείς στά χέρια τῆς Ἀσφάλειας καὶ μέχρι νά φτάσει στό δικαστήριο.

Ἄλλα ὅταν τό σημαντικότερο ἀριθμητικά τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῶν ἐργαζομένων τῆς Πολωνίας είναι δραγωμένο στήν Ἀλληλεγγύη, ἡ δυναμική καὶ δ ἀριθμός τῶν «παράνομων» Πολωνῶν είναι τόσο μεγάλος ὥστε εὖλογα ἀμφισβητεῖ κανείς τή νομιμότητα τῶν ὑπολοίπων.

Ο παράνομος τύπος διαθέτει καλή τυπογραφική ὑποδομή: ἀπό τόν ἀπλό χειροκίνητο πολύγραφο ὡς τίς μεγάλες τυπογραφικές ἐπιχειρήσεις πού λειτουργοῦν σέ 24ωρη βάση. Φυσικά οἱ πολύγραφοι πέφτουν πιό συχνά στά χέρια τῆς Ἀσφάλειας. Τά μεγάλα τυπογραφεῖα ὅμως προ-

στατεύονται καλά. "Οχι γιατί είναι κρυμμένα. Κάθε ἄλλο. Ἀπλῶς οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες καὶ οἱ τεχνικοί πού τά κινοῦν είναι κατά κανόνα μέλη τῆς Ἀλληλεγγύης. Συνεπῶς μαζί μέ τήν ἐπίσημη τρέχουσα παραγωγή τοῦ κάθε τυπογραφείου τυπώνονται καὶ τά ποικίλα ἐντυπα τῶν δραγωμέσεων τῆς Ἀλληλεγγύης. Στά τρία καὶ πλέον χρόνια πού διαρκεῖ ἡ δικτατορία τοῦ Γιαρουζέλσκι μόνο ἔνα τέτοιο τυπογραφεῖο ἔχει ἀνακαλύψει ἡ Ἀσφάλεια.

"Ενας ἄλλος τυπογραφικός μηχανισμός, τελείως παράνομος αὐτός, ἔχει συσταθεῖ ἀπό τίς μηχανές πού ἀνήκαν στά νόμιμα τυπογραφεῖα τῆς Ἀλληλεγγύης πρίν ἀπ' τό πραξικόπημα. Ἀπό αὐτά ἔνα μέρος ἔχει κρυφτεῖ προληπτικά πρίν ἀπ' τόν Δεκέμβριο τοῦ '81 καὶ ἔνα ἄλλο, μικρότερο, διασώθηκε τήν ἴδια τή νύχτα τοῦ πραξικοπήματος. Βέβαια καὶ αὐτός δ μηχανισμός είχε κάποιες ἀπώλειες πρός δφελος τῆς Ἀσφάλειας.

Στήν περίπτωση ἔκδοσης τῶν μικρῶν μονόφυλλων ἡ δίφυλλων οἱ συγγραφεῖς τῶν κειμένων είναι συνήθως καὶ οἱ τυπογράφοι τους. "Ομως οἱ μεγαλύτερες τοπικές ἐφημερίδες δέχονται πολλά κείμενα ἀπό ἐπαγγελματίες δημοσιογράφους, ἰδιαίτερα ἀπό αὐτούς πού στρατολογήθηκαν στήν Ἀλληλεγγύη μετά τό '82, ὅταν τό καθεστώς ἔκανε ἐκτεταμένες ἐκκαθαρίσεις στά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης.

Ο ἀριθμός τῶν ἐκδιδόμενων ἐντύπων ποικίλλει ἀπό περιοχή σέ περιοχή ἀνάλογα μέ τή δύναμη τῆς Ἀλληλεγγύης. Στή Βαρσοβία, στό Γκντάνσκ καὶ στό Βρόκλαβ κυκλοφοροῦν ἀρκετές δεκάδες ἐντυπά. Στά βιομηχανικά κέντρα τοῦ Λότζ, τῆς Κρακοβίας καὶ τοῦ Πόζναν κυκλοφοροῦν δέκα περίπου ἐντυπά. Σέ ἄλλες περιοχές ἔνα ἐντυπο διακινεῖται σέ πολλές πόλεις.

Ο μικρός τοπικός τύπος, ἀν καὶ ἀντιπροσωπεύει μικρό ποσοστό τῶν συνολικῶν τίτλων, στό ἐπίπεδο τοῦ ἐκδιδόμενου συνολικοῦ ἀριθμοῦ ἀντιτύπων ἀντιπροσωπεύει τό ἔνα τρίτο. Γράφεται καὶ τυπώ-

νεται ἀπό ἐρασιτέχνες μέ ύποτυπώδη τεχνικά μέσα. Έξαιρεση ἀποτελοῦν τα τρία μικρά ἔντυπα πού ἐκδίδονται ἀπό τους ἐργάτες τῶν ναυπηγείων τοῦ Γκντάνσκ, τοῦ ἐργοταξίου Λένιν στή Νόβα Χούτα καὶ τῆς Μεταλλουργίας στή Βαρσοβία.

Οι πιο γνωστές μεγάλες έφημερίδες είναι ή 'Αλληλεγγύη του Γκντάνσκ, ή 'Εβδομαδιαία της Βαρσοβίας και ή 'Ημέρα την ήμερα του Βρόκλαβ. Αύτές είναι στήνη πραγματικότητα τά κύρια όργανα της Προσωρινής Εθνικής Επιτροπής της 'Αλληλεγγύης. Ή εκτασή τους κυμαίνεται από τέσσερις ώς έξι σελίδες έλληνικαν έφημερίδων άλλων είναι πυκνοτυπωμένες. Μεταξύ πολλῶν ειδήσεων, άναλύσεων, πολιτικῶν ἄρθρων, ρεπορτάζ άπό τα έργοστάσια κ.λπ., πού ύπογράφουν διάφοροι παράνομοι ήγέτες ή δέ Λέχ Βαλέσα ή άλλοι, ύπαρχει και στίς τρεῖς, σε μόνιμη βάση,

μιά στήλη όπου καταχωρούνται ολες οι κριτικές πού γίνονται στις άποφάσεις του άνωτατου δργάνου της 'Αλληλεγγύης, στή δράση της κ.λπ. 'Η δημοκρατία διαφυλάσσεται από τήν ίδια τήν ήγεσία, παρά τίς δυσκολίες της παρανομίας. Στή Βαρσοβία, στό Γκντάνσκ και στό Βρόκλαβ έκδιδονται σέ σημαντικό άριθμό άντιτύπων δρισμένες άντιπολειτουρμένες στήν ήγεσία της 'Αλληλεγγύης παράνομες έφημερίδες, φυσικά άπό δργανώσεις τού συνδικάτου. 'Η πιό γνωστή είναι ή *Μαχητική Άλληλεγγύη* πού έκδιδεται και στά ρωσικά γιατί μᾶλλον έξαγεται και κυκλοφορεῖ παράνομα, άλλα περιορισμένα, και σέ άλλες άνατολικές χώρες.

προμανικά, κατεύθυντα την γλώσσας χωρίς.
Σέ δέλες αὐτές τίς ἐφημερίδες οἱ πληροφορίες διοχετεύονται μέσα ἀπό χίλια δυό κανάλια πού βέβαια δέν εἶναι ιδιαίτερα δρυγανωμένα σέ έθνικό ἐπίπεδο.

Ακόμη ύπάρχουν και τά έπαγγελματικά έντυπα τῶν γιατρῶν, τῶν ἐκπαίδευτικῶν, τῶν ήθοποιῶν ή καὶ τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῶν λυκείων. Αὗτά ἐκδίδονται σέ λίγα ἀντίτυπα (1.500 – 3.000) καὶ κυκλοφοροῦν συνήθως μόνο στούς τόπους ἐκδοσίęς τους.

Έκδιδονται άκομη ειδικά φιλολογικά, γενικώς πολιτιστικά, σατιρικά ή πολιτικά έντυπα. Τά γνωστότερα είναι τό Κάλεσμα και ή Κριτική. Είναι μηνιαία και δημοσιεύουν άπαγορευμένα κινηματογραφικά σενάρια, μικρές μελέτες καθε ειδούς, ποιήματα ή και αναλύσεις πολιτικές και οικονομικές ύπογραμμένες συχνά άπό τόν "Ανταμ Μίσινικ. Αυτά τά δύο έντυπα έκδιδονται στά πλαίσια τής Άλληλεγγύης ή από κύκλους τού KOR.

Τέλος, είναι ό σατιρικός Πήγασος πού δημοσιεύει σκίτσα, άστειες ιστορίες ή συνεντεύξεις φανταστικές μέι θύνοντες τού καθεστώτος.

΄Η κυκλοφορία είναι τό πιό εύαίσθητο σημείο δύλων τῶν ἐντύπων. Ό διανομέας τοῦ παράνομου ἐντύπου τό παραδίδει στόν κάθε ἐνδιαφερόμενο καὶ ταυτόχρονα εἰσπράττει τήν ἀξία του ἀλλά καὶ τήν τακτική οἰκονομική συνδρομή γιά τό συνδικάτο. Σέ μιά δεύτερη φάση ὁ ἀναγνώστης διοχετεύει τό ἔντυπο σέ συγγενεῖς ή καὶ φίλους.

”Ολα αυτά τά ἔντυπα είναι διαρκώς ἐκτεθειμένα σέχτυπήματα τῆς Ἀσφάλειας, παρά τό διτί προστατεύονται μὲν διάφορους τρόπους ἀπό τούς παράνομους μηχανισμούς τῆς Ἀλληλεγγύης. Οστόσο, κάποιο ἔντυπο πού ἀνακαλύπτει ἡ Ἀσφάλεια μετά ἀπό λίγο ἐπανεκδίδεται ἡ κάποιο ἄλλο παίρνει τή θέση του.

Οι πεντακόσιοι περίπου τίτλοι του μεγάλου και μικρού «παρανομού» τύπου που γράφονται, τυπώνονται και κυκλοφορούν σε σημαντικότατους άριθμούς στήν Πολωνία από τήν 'Αλληλεγγύη δείχνουν γιά άλλη μιά φορά ότι έχουμε νά κάνουμε μέ εύρυτα κοινωνικό κίνημα. Τρία χρόνια και πλέον στρατιωτικού καθεστώτος δέν κατέφεραν νά καταβάλουν τή θέληση τής πολωνικής έργατικής τάξης, πολλάν διανοούμενων και εύρυτατων στρωμάτων του έργαζόμενου πληθυσμού νά άντιστεκονται στό σοβιετικού τύπου καθεστώς που στό δύνομα του σοσιαλισμού καταργει και τίς στοιχειώδεις έλευθερίες, καταπιέζει και διώκει τίς δργανώσεις τής έργατικής τάξης. Η 'Αλληλεγγύη στήν παρανομία μέσω τῶν ἐντύπων της φτιάχνει τό δικό της καθεστώς έλευθερης έκφρασης και κριτικής γιά δόλους: τόν έλευθερο τύπο. Αύτό πού δέν άντεχουν οι σοβιετικές κοινωνίες ή 'Αλληλεγγύη τό διεκδικεῖ έφαρμόζοντάς το καθημερινά.

п.п.

Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ

—ή ἀπεργία
πού συντάραξε
τή Μεγάλη Βρετανία—

Είναι άναμφισβήτητο ότι η πρόδος τής τεχνολογίας έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στίς εύρωπαικές κοινωνίες. Από κεῖ όμως μέχρι τό σημείο νά θεωρείται όχρηστη ή κάθε θέση έργασίας πού μπορεί νά άντικατασταθεί μέ μηχανή κι δέργαζόμενος άναξιος φροντίδας, δύος συμβαίνει στή Βρετανία τής Θάτσερ, ύπάρχει μεγάλη ἀπόσταση. Γιατί στόχος τής κυβέρνησης τῶν συντηρητικῶν είναι ή αὔξηση τής παραγωγικότητας χωρίς αὔξηση παραγωγῆς (ἀλλά καί περικοπή σ' δρισμένες περιπτώσεις)¹ καί ή μείωση τοῦ πληθωρισμοῦ μέ κάθε κόστος. Αύτο τό μέ καθε κόστος σημαίνει 2-3 έκατ. θέσεις έργασίας σε 5 χρόνια.²

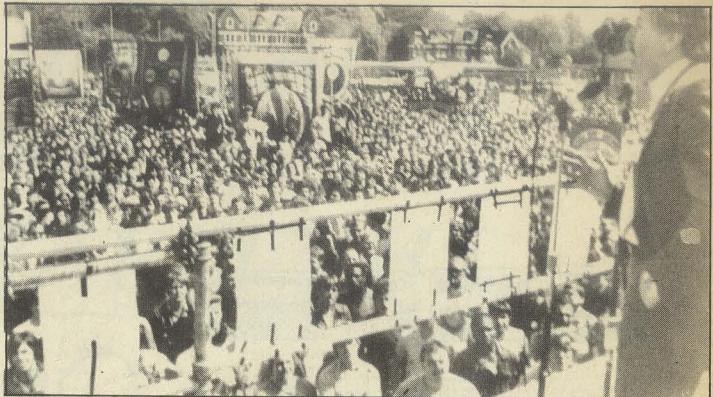
Μέσα σ' αὐτή τής κατάσταση ή ἀπεργία τῶν ἀνθρακωρύχων θά μποροῦσε νά είναι ένας δυναμίτης. "Ομως δέν τά καταφέρε. Δέν έγινε δυνατή ή ἐπανάληψη τοῦ 1974³ δταν δ Χήθ, τότε πρωθυπουργός τῶν συντηρητικῶν, κατέφυγε σέ ἐκλογές μέ τό σύνθημα «Ποιός κυβερνά τή χώρα, ἐγώ η οί ἀνθρακωρύχοι; καί ἔχασε.

Η νίκη τής Θάτσερ τό '79 είχε σημάνει τήν πολιτική και κοινωνική συντηρητικοποίηση τής ἀγγλικής κοινωνίας. Οι μάχες πού δόθηκαν μέ τά συνδικάτα είχαν θετικό ἀποτέλεσμα γιά τήν κυβέρνηση. Η συνεχής αὔξηση τής ἀνεργίας δόηγησε στήν ἀποδυνάμωση τῶν συνδικάτων, ἔτσι πού τώρα νά μετροῦν ἐκατομμύρια μέλη λιγότερα. Η ήττα στήν British Leyland, δύο περικόπηκαν ἐκατοντάδες χιλιάδες θέσεις έργασίας, στή βιομηχανία χάλυβα (90.000 θέσεις), ή ἀπαγόρευση συνδικαλισμοῦ ὅπου διακυβεύονται κρατικά ἀπόρρητα (περίπτωση Greenman Gommon), οί ἀντισυνδικαλιστικοί νόμοι πού πέρασαν εύκολα, σήμαναν μιά υποχώρηση τοῦ κύρους τῶν Βρετανικῶν συνδικάτων.

Ο ἄνθρακας γιά τήν κυβέρνηση Θάτσερ δέν είχε τήν ἴδια σημασία πού είχε γιά τήν κυβέρνηση τῶν ἐργατικῶν τό 1974, ένα χρόνο μετά τήν ἐνεργειακή κρίση τοῦ '73. "Αν καί ή Θάτσερ είχε προσυπογράψει μέ τήν ἀνοδό τῆς στήν κυβέρνηση, τό '79, τό «σχέδιο γιά τόν ἄνθρακα», τήν τριμερή συμφωνία τοῦ '75 ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση ἐργατικῶν, τή διοίκηση τῶν κρατικῶν ὁρυχείων (NCB) καί τήν "Ενωση Βρετανῶν Ἀνθρακωρύχων (NUM), πολύ σύντομα, τό '81, φάνηκε ή πρόθεσή τῆς νά μήν τήν τηρήσει. Γιατί τό σχέδιο γιά τόν ἄνθρακα προέβλεπε μαζικές ἐπενδύσεις, νέες θέσεις ἐργασίας καί ἀνοδο κατά 50% τῆς παραγωγῆς μέχρι τό '85, ἐνώ για τή Θάτσερ κάθε κρατική ἐπιχείρηση είναι βάρος γιά τήν οἰκονομία.

Τό 1981 καταγράφηκε ή πρώτη προσπάθειά τῆς νά ἀρχίσει τό κλείσιμο τῶν ὁρυχείων. Ήταν δύος ἀποτυχημένης καί ἀνακλήθηκε μόλις ἀπειλήθηκε ἀπεργία συμπαράστασης στούς ἀνθρακωρύχων από τά συνδικάτα τοῦ χάλυβα καί τῶν σιδηροδρομικῶν.

Η δεύτερη προσπάθεια έγινε στής ἀρχές τοῦ '84 μετά ἀπό τήν «δρθολογικοποίηση» τῆς παραγωγῆς στήν British Leyland, μετά τήν ἀποδυνάμωση τοῦ συνδικάτου χάλυβα, τήν πώληση σέ ἰδιώτες τῶν πιό προσδοφόρων κομματιῶν τῶν παραπάνω ἔταιρειῶν, καθώς καί τής British Telecom, ἐνώ είχαν ἀρχίσει οί συζητήσεις γιά τήν πώληση τῆς British Airways καί στό προεδρεῖο τῆς διεύθυνσης τῶν κρατικῶν ὁρυχείων είχε μετακινηθεῖ ὁ "Iain Māk Γκρέγκορ".⁴ Είναι γεγονός δταν ἀρχιζε ή ἀπεργία, στής 6.3.84, δ "Αρθουρ Σκάργκιλ, πρόεδρος τοῦ NUM μέ 70,3% ἀπό τό Δεκέμβριο τοῦ 1981, δέν ηλπίζε στή συμπαράσταση τοῦ TUC (Βρετανικῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας). Δέν ἀπευθύνθηκε

στό TUC παρά μόνο τόν Οκτώβριο, κι αὐτό γιατί ἐνδεχόμενη ἀρνηση βοήθειας θά υπονόμευε τήν ἀπεργία καί τό κύρος τῆς. Οι σύμμαχοι τῶν ἀπεργῶν στή μεγάλη μάχη τους ἤταν περιορισμένοι.

Τό Εργατικό Κόμμα καί δένος ήγέτης του Νήλ Κίνοκ ἐνδιαφερόταν περισσότερο γιά ψήφους παρά γιά τούς ἀπεργούς. "Ετσι υποστήριξε τήν ἀπεργία χιλιαρά, χωρίς ποτέ νά βρεθεῖ ἐντελῶς δίπλα τους, πράγμα πού ἔκανε ή βάση τοῦ Εργατικοῦ Κόμματος, ἰδιαίτερα στής περιοχές τῶν ὁρυχείων. Γιατί τό κλείσιμο τῶν ὁρυχείων θά σημαινει δχι ἀπλῶς 70.000 νέους ἀνεργούς, ἀλλά 70.000 οἰκογένειες ἀνθρακωρύχων χωρίς εισόδημα καί δλόκληρες περιοχές κοινοτήτων, πού ώς πόρο ἔχουν τά όρυχεια, δόηγημένες σέ οἰκονομικό ἀφανισμό.

Δέν τό ἔκανε τό Εργατικό Κόμμα, τό ἔκαναν δύμως ἀλλα περιορισμένης ἐμβέλειας ἀριστερά κόμματα. "Υποστήριξαν τό NUM στή μάχη του μέ τήν κυβέρνηση δσο πιό πολύ μποροῦσαν, ἀλλά ἀντικειμενικά μποροῦσαν λίγο.

Από κεῖ δύως πού τό NUM δέχθηκε σημαντική πολιτική υποστήριξη ἤταν τό είρηνιστικό κίνημα, δύος έγινε ή ἐκτίμηση δτι λιγότερος ἀνθρακας θά σημάνει περισσότερη πυρηνική ἐνέργεια.

Οι ἐργάτες κρατικῶν λιμανιῶν ἀρνοῦνται νά ξεφορτώσουν ἀνθρακα εἰσαγωγῆς καί οι σιδηροδρομικοί νά τό μεταφέρουν, ἀλλά υπάρχουν καί ἰδιωτικά λιμάνια καί ἀλλά μέσα μεταφορᾶς καί βέβαια βοήθεια ἀπό τό έξωτερικό.

Η κυβέρνηση σ' δλα αὐτά είχε νά ἀντιπαραθέσει μεγάλα ἀποθέματα ἀπό τό bonus sche-

ΓΙΑΤΙ ΑΚΟΜΑ ΔΕΝ ΣΒΗΝΟΥΝ ΤΑ ΦΩΤΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

τε,⁵ τίς κραυγές τοῦ πρώην έργατικοῦ καὶ τώρα σοσιαλδημοκράτη "Οουεν ὅπως «δέν μποροῦν οἱ ἀνθρακωρύχοι νά καταλύουν τὸ κράτος». Τόν Τύπο, ἀκόμα καὶ τὸν φιλικό τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος, νά ἀμφιβάλει γιά τὸ κατά πόσο δὲ Σκάργυκι στέκεται στά λογικά του. Τό «ἀδέσμευτο» BBC νά μή δείχνει ποτέ τίς εἰκόνες ἀστυνομικῆς βίας μπρός στά δρυχεῖα. Κάποιους φύλους στή σοσιαλιστική μεριά τῆς Εὐρώπης νά σπάνε τὸν πάγο τῆς Γιάλτας ἔξαγοντας ἄνθρακα στή Βρετανία. Μιά πλήρως ἔξοπλισμένη ἀστυνομία ὁχλοκρατικῶν ἐκδηλώσεων (μέλος τῆς ἔθνικῆς πάλαστρας στή στολής δύναμης, σύμφωνα μέ τὴν ἀναφορά Rintle)⁷ εἰδικευμένη καὶ με πείρα ἀπό τὶς διαδηλώσεις τοῦ Μπρίζτον καὶ τοῦ Λιβερπούλ τοῦ '81. Καὶ βέβαια, ἀδάμαστη ἀποφασιστικότητα νά συντρίψει τοὺς ἀνθρακωρύχους, πού ὅπως δήλωσε δὲ πουργός Οἰκονομικῶν Λόουσον στή Βουλή «τὰ χρήματα πού δίνουμε γιά νά τοὺς νικήσουμε εἶναι καλῶς ξοδεμένα».

Χρήστος Μάτης

Εἶναι ὄντως πολλά αὐτά τά χρήματα. Ἀνεξάρτητες ἔρευνες ἀνεβάζουν σέ 5 δισ. λίρες, περίπου τά 3/4 τοῦ ἑλληνικοῦ προϋπολογισμοῦ, τό κόστος τῆς ἀπεργίας στή βρετανική οἰκονομία, μιά οἰκονομία πού δέν ἔχει πιά λεφτά γιά σχολεῖα ἢ νοσοκομεῖα, ἀλλά γιά τά Φόκλαντς.

Καὶ μέσα σ' ὅλα αὐτά τά βρετανική κοινωνία νά δέχεται πώς ἡ κυβέρνηση χειρίστηκε ἀσχημα τό θέμα τῆς ἀπεργίας τῶν ἀνθρακωρύχων καὶ νά ἐνισχύει τά συστίτια των ἀπεργῶν μονάχα ἀπό ἀνθρωπισμό.

Οἱ ἀνθρακωρύχοι δέν ψηφίζουν βέβαια μέ τά πόδια, ὅπως ἴσχυριζεται ὁ "Ιαν Μάκ Γκρέγκορ, ἐννοώντας ὅτι ὅποιος γυρίζει πίσω στή δουλειά ψηφίζει κατά τῆς ἀπεργίας. Γυρίζουν πίσω μετά ἀπό μιά τέτοια ἀπεργία, ἀφοῦ ἔδωσαν ἔνα μήνυμα. "Ο ἔκσυγχρονισμός τῆς οἰκονομίας δέν μπορεῖ νά γίνει εἰς βάρος τῶν ἐργαζομένων.

Σημειώσεις

1. Στόν ἀνθρακα γιά παράδειγμα, ὁ "Ιαν Μάκ Γκρέγκορ μιλούσε γιά 4 ἑκ. τόνους μικρότερη παραγωγή.

2. Οἱ ἀνεργοὶ τοῦ 1974, ὅταν ἀνέλαβε τό Ἐργατικό Κόμμα, ήταν 600 χιλιάδες, γιά νά φτάσουν τό 1,6 ἑκ. σέ κάποια στιγμή μέσα στήν πενταετία '74-'79, ἐνώ ὅταν παρέδωσαν οἱ Ἐργατικοί ήταν 1,3 ἑκ.

3. "Εγιναν δύο μεγάλες ἀπεργίες ἀνθρακωρύχων. Μία τοῦ '72, πού γι' αὐτούς ἤταν ἡ σημαντικότερη, καὶ μία τοῦ '74. Μετά τίς ἐκλογές τοῦ '74 οἱ Ἐργατικοί ίκανοποίησαν τά αίτηματα τῶν ἀνθρακωρύχων μετά ἀπό τήν "Ereunna Wilbe Force" πού ἀποφαινόταν ὅτι ἔπερπε νά πάρουν περισσότερα ἀπ' ὅτι ζητοῦσαν. Καὶ τά πήραν.

4. "Ο "Ιαν Μάκ Γκρέγκορ ἔχει ἔρθει στή Βρετανία ἀπό τήν Ἀμερική μέ μεταγραφή ἀπό τήν ἑταιρεία διοπούντες. Η κυβέρνηση πλήρωσε ἔνα ποσό δισεκατομμύριον λιρῶν. Ήταν σύμβουλος στήν British Leyland ὅταν «ὅρθολογικοποιήθηκε» η παραγωγή καὶ ἔμειναν ἔκανονταίς χιλιάδες ἀνεργοί. Ἀπό κεὶ μετακινήθηκε στήν British Steel (χάλυβας) μέ

90.000 μεῖον ἐργαζομένους καὶ τώρα εἶναι στόν ἀνθρακα μέ στόχο 75 ἀπό τό 174 κρατικά δρυχεῖα καὶ 70.000 λιγότερους ἐργαζομένους καὶ δηλώνει πώς θά τοῦ ἔρεσε ἡ πάληση σε ἰδιώτες κάποιων προσδιορόφρων δρυχείων.

5. Τό bonus scheme εἶναι τρόπος ὑπολογισμοῦ πρίμ σύμφωνα μέ τή δουλειά, τό είδος της, πού κανεὶ δέργαζόμενος. "Οταν πρωτεφαρμόστηκε ἀπό την κυβέρνηση τῶν ἐργατικῶν συνάντησης μεγάλη ἀντίδραση ἀπό τήν ἀριστερά τοῦ NUM γιατί θεώρησαν ὅτι ὑπονομεύεται ἡ ἐνότητα τα ή δύναμη τοῦ συνδικάτου. Τελικά πέρασε καὶ χρησιμοποιήθηκε ἀπό τή Θάτσερ γιά τή δημιουργία ἀποθεμάτων.

6. "Η ἔθνική ἀστυνομική δύναμη εἶναι δημιουργήμα τῆς κυβέρνησης δύος καὶ ή Brix Police (ἀστυνομία ὁχλοκρατικῶν ἐκδηλώσεων). Κέντρο στό Λονδίνο συντονίζει τίς δραστηριότητες τῆς R.P.

7. "Η ἀναφορά Rintle εἶγινε τό 1978 καὶ προσδιόριζε τήν τακτική τῆς ἐπόμενης συντρητικής κυβέρνησης ἀπέναντι στό NUM. Ἀνάμεσα σ' ἀλλα προέβλεπε δημιουργία μεγάλων ἀποθεμάτων καὶ ἔθνικής ἀστυνομίας γιά τίς ταραχές στά δρυχεῖα.

Κάποια μικρά ρομαντικά ξεχασμένα λιμανάκια τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀγγλίας γνωρίζουν μετά ἀπό πολλά χρόνια μία νέα περίοδο ἀνθησης.

"Από τό 1984, πού ἀρχισε ἡ ἀπεργία τῶν Βρετανῶν ἀνθρακωρύχων, ἡ σιδηρά κυρία προσπαθεῖ νά ἐφοδιάζεται μέ τό «μαυρό χρυσό» ἀπό τίς σοσιαλιστικές χῶρες, τήν Ἀμερική, τή Δυτική Γερμανία καὶ τήν Αύστραλία.

"Ωστόσο, οἱ λιμενεργάτες τῶν μεγάλων λιμανῶν τῆς Ἀγγλίας (τοῦ Λονδίνου, τοῦ Λίβερπούλ κ.α.) καὶ οἱ Αύστραλεζοι λιμενεργάτες ἐμποδίζουν τά φορτώματα γιά δῆλη τήν Εὐρώπη, μήν τυχόν κάποια ποσότητα ἀπ' αὐτό πάει πρός τήν Ἀγγλία. "Η κοινή συμφωνία τῶν συνδικάτων ὠστόσο δέν θεωρεῖται αὐτονόητη ἀπό τοὺς Γερμανούς. Γιά νά ἐξηγηθεῖ αὐτή ἡ διαταραχή τῆς μνήμης τοῦ γερμανικοῦ συνδικάτου τῶν μεταφορῶν χρειάζεται νά ἀποκαλυφθοῦν μερικά «ντεσού» τῆς πολιτικῆς τῆς γερμανικῆς γενικῆς συνομοσπονδίας συνδικάτων (DGB).

Λόγω πολιτικῶν διαφορῶν, τό ἀγγλικό συνδικάτο τῶν ἐργατῶν στά δρυχεῖα (NUM) ἀποχώρησε ἀπό τό Διεθνή σύνδεσμο τῶν Ἐργατῶν στά Ὁρυχεῖα καὶ δυσφημίστηκε ώς «κομμουνιστικό». Γι' αὐτό τό λόγο τό Γερμανικό Συνδικάτο Μεταλλουργίας καὶ Ἐνέργειας (IGBE), μέλος τοῦ Διεθνοῦ Συνδέσμου, δέν ὑποστήριξε τήν ἀπεργία τῶν Ἀγγλων συναδέλφων του. Μιά θέση πού τήν οἰκειοποιήθηκε καὶ ἡ γενική συνομοσπονδία τῶν γερμανικῶν συνδικάτων. "Ετσι ὁρίζεται τήν ἀπεργία τῶν συνδικάτων τήν οἰκειοποιήθηκε καὶ ἡ γενική συνομοσπονδία τῶν γερμανικῶν συνδικάτων.

• Τά κοιμισμένα λιμάνια τῆς Ἀγγλίας προσφέρουν ἰδανικές συνθήκες γιά τή ξεφόρτωμα. Στήν ἐπαρχία δέν υπάρχουν συνδικαλισμένοι ἐργάτες δύος συμβαίνει στά μεγάλα λιμάνια, ἐνώ ταυτόχρονα υπάρχει μεγάλη ζήτηση ἐργασίας.

• Τά μικρά φορτηγά πλοῖα ἀκτῆς λειτουργοῦν μέ ἐλάχιστο πλήρωμα. Συχνά πρόκειται γιά οἰκογενειακές ἐπιχειρήσεις δύος ή συνδικαλιστική δργάνωση στό κλάδο τῶν μεταφορῶν πλησιάζει τό μηδέν.

Νά πῶς ξεχνιέται καμιά φορά μιά διάθεση αὐθόρμητης διεθνούς ἀλληλεγγύης πού φάνηκε νά υπάρχει στήν ἀρχή.

Κορνέλια Μπέκμαν

ΓΙΑΤΙ ΑΚΟΜΑ ΔΕΝ ΣΒΗΝΟΥΝ ΤΑ ΦΩΤΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

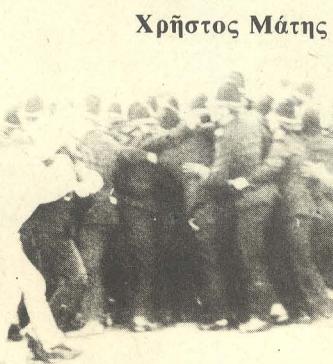
τε,⁵ τίς κραυγές τοῦ πρώην έργατικοῦ καὶ τώρα σοσιαλδημοκράτη "Οουεν ὅπως «δέν μποροῦν οἱ ἀνθρακωρύχοι νά καταλύουν τὸ κράτος». Τόν Τύπο, ἀκόμα καὶ τὸν φιλικό τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος, νά ἀμφιβάλει γιά τὸ κατά πόσο δὲ Σκάργυκι στέκεται στά λογικά του. Τό «ἀδέσμευτο» BBC νά μή δείχνει ποτέ τίς εἰκόνες ἀστυνομικῆς βίας μπρός στά δρυχεῖα. Κάποιους φύλους στή σοσιαλιστική μεριά τῆς Εὐρώπης νά σπάνε τὸν πάγο τῆς Γιάλτας ἔξαγοντας ἄνθρακα στή Βρετανία. Μιά πλήρως ἔξοπλισμένη ἀστυνομία ὁχλοκρατικῶν ἐκδηλώσεων (μέλος τῆς ἔθνικῆς πάλαστρας στή στολής δύναμης, σύμφωνα μέ τὴν ἀναφορά Rintle)⁷ εἰδικευμένη καὶ με πείρα ἀπό τὶς διαδηλώσεις τοῦ Μπρίζτον καὶ τοῦ Λιβερπούλ τοῦ '81. Καὶ βέβαια, ἀδάμαστη ἀποφασιστικότητα νά συντρίψει τοὺς ἀνθρακωρύχους, πού ὅπως δήλωσε δὲ πουργός Οἰκονομικῶν Λόουσον στή Βουλή «τὰ χρήματα πού δίνουμε γιά νά τοὺς νικήσουμε εἶναι καλῶς ξοδεμένα».

Χρήστος Μάτης

Εἶναι ὄντως πολλά αὐτά τά χρήματα. Ἀνεξάρτητες ἔρευνες ἀνεβάζουν σέ 5 δισ. λίρες, περίπου τά 3/4 τοῦ ἑλληνικοῦ προϋπολογισμοῦ, τό κόστος τῆς ἀπεργίας στή βρετανική οἰκονομία, μιά οἰκονομία πού δέν ἔχει πιά λεφτά γιά σχολεῖα ἢ νοσοκομεῖα, ἀλλά γιά τά Φόκλαντς.

Καὶ μέσα σ' ὅλα αὐτά τά βρετανική κοινωνία νά δέχεται πώς ἡ κυβέρνηση χειρίστηκε ἀσχημα τό θέμα τῆς ἀπεργίας τῶν ἀνθρακωρύχων καὶ νά ἐνισχύει τά συστίτια των ἀπεργῶν μονάχα ἀπό ἀνθρωπισμό.

Οἱ ἀνθρακωρύχοι δέν ψηφίζουν βέβαια μέ τά πόδια, ὅπως ἴσχυριζεται ὁ "Ιαν Μάκ Γκρέγκορ, ἐννοώντας ὅτι ὅποιος γυρίζει πίσω στή δουλειά ψηφίζει κατά τῆς ἀπεργίας. Γυρίζουν πίσω μετά ἀπό μιά τέτοια ἀπεργία, ἀφοῦ ἔδωσαν ἔνα μήνυμα. Ὁ ἔκσυγχρονισμός τῆς οἰκονομίας δέν μπορεῖ νά γίνει εἰς βάρος τῶν ἐργαζομένων.

Σημειώσεις

1. Στόν ἀνθρακα γιά παράδειγμα, ὁ "Ιαν Μάκ Γκρέγκορ μιλούσε γιά 4 ἑκ. τόνους μικρότερη παραγωγή.

2. Οἱ ἀνεργοὶ τοῦ 1974, ὅταν ἀνέλαβε τό Ἐργατικό Κόμμα, ἡταν 600 χιλιάδες, γιά νά φτάσουν τό 1,6 ἑκ. σέ κάποια στιγμή μέσα στήν πενταετία '74-'79, ἐνώ ὅταν παρέδωσαν οἱ Ἐργατικοί ἡταν 1,3 ἑκ.

3. "Εγιναν δύο μεγάλες ἀπεργίες ἀνθρακωρύχων. Μία τοῦ '72, πού γι' αὐτούς ἡταν ἡ σημαντικότερη, καὶ μία τοῦ '74. Μετά τίς ἐκλογές τοῦ '74 οἱ Ἐργατικοί ίκανοποίησαν τά αίτηματα τῶν ἀνθρακωρύχων μετά ἀπό τήν "Ereunna Wilbe Force" πού ἀποφαινόταν ὅτι ἔπερπε νά πάρουν περισσότερα ἀπ' ὅτι ζητοῦσαν. Καὶ τά πήραν.

4. "Ο "Ιαν Μάκ Γκρέγκορ ἔχει ἔρθει στή Βρετανία ἀπό τήν Ἀμερική μέ μεταγραφή ἀπό τήν ἑταιρεία διοπούσε. Η κυβέρνηση πλήρωσε ἔνα ποσό δισεκατομμύριον λιρῶν. Ήταν σύμβουλος στήν British Leyland ὅταν «ὅρθολογικοποιήθηκε» η παραγωγή καὶ ἔμειναν ἔκανοντας χιλιάδες ἀνεργοί. Ἀπό κεὶ μετακινήθηκε στήν British Steel (χάλυβας) μέ

90.000 μεῖον ἐργαζομένους καὶ τώρα εἶναι στόν ἀνθρακα μέ στόχο 75 ἀπό τό 174 κρατικά δρυχεῖα καὶ 70.000 λιγότερους ἐργαζομένους καὶ δηλώνει πώς θά τοῦ ἔρεσε ἡ πάληση σε ἰδιώτες κάποιων προσδιοφόρων δρυχείων.

5. Τό bonus scheme εἶναι τρόπος ὑπολογισμοῦ πρίμ σύμφωνα μέ τή δουλειά, τό είδος της, πού κανεὶ δέργαζόμενος. "Οταν πρωτεφαρμόστηκε ἀπό την κυβέρνηση τῶν ἐργατικῶν συνάντησης μεγάλη ἀντίδραση ἀπό τήν ἀριστερά τοῦ NUM γιατί θεώρησαν ὅτι ὑπονομεύεται ἡ ἐνότητα τα κά δήναμη τοῦ συνδικάτου. Τελικά πέρασε καὶ χρησιμοποιήθηκε ἀπό τή Θάτσερ γιά τή δημιουργία ἀποθεμάτων.

6. "Η ἔθνική ἀστυνομική δύναμη εἶναι δημιουργήμα τῆς κυβέρνησης δόπως καὶ δίοι Police (ἀστυνομία ὁχλοκρατικῶν ἐκδηλώσεων). Κέντρο στό Λονδίνο συντονίζει τίς δραστηριότητες τῆς R.P.

7. "Η ἀναφορά Rintle εἶγινε τό 1978 καὶ προσδιόριζε τήν τακτική τῆς ἐπόμενης συντρητικής κυβέρνησης ἀπέναντι στό NUM. Ἀνάμεσα σ' ἀλλα προέβλεπε δημιουργία μεγάλων ἀποθεμάτων καὶ ἔθνικής ἀστυνομίας γιά τίς ταραχές στά δρυχεῖα.

Κάποια μικρά ρομαντικά ξεχασμένα λιμανάκια τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀγγλίας γνωρίζουν μετά ἀπό πολλά χρόνια μία νέα περίοδο ἀνθησης.

"Από τό 1984, πού ἀρχισε ἡ ἀπεργία τῶν Βρετανῶν ἀνθρακωρύχων, ἡ σιδηρά κυρία προσπαθεῖ νά ἐφοδιάζεται μέ τό «μαυρό χρυσό» ἀπό τίς σοσιαλιστικές χῶρες, τήν Ἀμερική, τή Δυτική Γερμανία καὶ τήν Αύστραλία.

"Ωστόσο, οἱ λιμενεργάτες τῶν μεγάλων λιμανῶν τῆς Ἀγγλίας (τοῦ Λονδίνου, τοῦ Λίβερπούλ κ.α.) καὶ οἱ Αύστραλεζοι λιμενεργάτες ἐμποδίζουν τά φορτώματα γιά δῆλη τήν Εὐρώπη, μήν τυχόν κάποια ποσότητα ἀπ' αὐτό πάει πρός τήν Ἀγγλία. Η κοινή συμφωνία τῶν συνδικάτων ὠστόσο δέν θεωρεῖται αὐτονόητη ἀπό τοὺς Γερμανούς. Γιά νά ἐξηγηθεῖ αὐτή ἡ διαταραχή τῆς μνήμης τοῦ γερμανικοῦ συνδικάτου τῶν μεταφορῶν χρειάζεται νά ἀποκαλυφθοῦν μερικά «ντεσού» τῆς πολιτικῆς τῆς γερμανικῆς γενικῆς συνομοσπονδίας συνδικάτων (DGB).

Λόγω πολιτικῶν διαφορῶν, τό ἀγγλικό συνδικάτο τῶν ἐργατῶν στά δρυχεῖα (NUM) ἀποχώρησε ἀπό τό Διεθνή σύνδεσμο τῶν Ἐργατῶν στά Ὁρυχεῖα καὶ δυσφημίστηκε ὡς «κομμουνιστικό». Γι' αὐτό τό λόγο τό Γερμανικό Συνδικάτο Μεταλλουργίας καὶ Ἐνέργειας (IGBE), μέλος τοῦ Διεθνοῦ Συνδέσμου, δέν ὑποστήριξε τήν ἀπεργία τῶν Ἀγγλων συναδέλφων του. Μιά θέση πού τήν οἰκειοποιήθηκε καὶ ἡ γενική συνομοσπονδία τῶν γερμανικῶν συνδικάτων. "Ετσι δχι μόνο λείπουν ἐπίσημες ἐκκλήσεις γιά μποϊκοτάς ἀπό τήν πλευρά τοῦ DGB, ἀλλά ἀσκεῖται καὶ πίεση στά ὑπόλοιπα χωριστά συνδικάτα, δόπως στό συνδικάτο τῶν μεταφορῶν, νά μήν ὑπάρξει καμιά πολιτική ὑποστήριξη τῶν σκοπῶν τοῦ NUM.

Νά πῶς ἔχεινεται καμιά φορά μιά διάθεση αὐθόρμητης διεθνοῦς ἀλληλεγγύης πού φάνηκε νά ὑπάρχει στήν ἀρχή.

- Τά κοιμισμένα λιμάνια τῆς Ἀγγλίας προσφέρουν ἰδανικές συνθήκες γιά τή ξεφόρτωμα. Στήν ἐπαρχία δέν ὑπάρχουν συνδικαλισμένοι ἐργάτες δόπως συμβαίνει στά μεγάλα λιμάνια, ἐνώ ταυτόχρονα ὑπάρχει μεγάλη ζήτηση ἐργασίας.
- Τά μικρά φορτηγά πλοῖα ἀκτῆς λειτουργοῦν μέ ἐλάχιστο πλήρωμα. Συχνά πρόκειται γιά οἰκογενειακές ἐπιχειρήσεις δόπως ή συνδικαλιστική δργάνωση στό κλάδο τῶν μεταφορῶν πλησιάζει τό μηδέν.

Κορνέλια Μπέκμαν

Βάλτωσε ό Καρνάβαλ

Φ

αίνεται ότι χάσαμε πού τήν
Κυριακή, 24 Φεβρουαρίου,
ό καιρός δέν στάθηκε στό

ύψος (γύρω στά πέντε μέτρα ήταν τά
άρματα) τῶν περιστάσεων. "Αν
χρίνουμε άπό τά καταιγιστικά
ρεπορτάζ στόν τύπο, τό χιούμορ θά
πρέπει νά ήταν ίδιαίτερα
έκλεπτυσμένο. 'Εκείνο είδικά τό άρμα,
γιά παράδειγμα, πού σατίριζε τήν
ένοποίηση τῶν σωμάτων άσφαλείας
παρουσιάζοντας άστυφύλακα καί
άστυφυλακίνα περιπελεγμένους
έρωτικά σέ παγκάκι (ή άστυνόμευση
τῶν πάρκων, πού λέμε) καί
άκολουθούμενο άπό τεράστιο αύτί
μέ... σκουλαρίκι μοιάζει ίδιαίτερα
ξεκαρδιστικό. 'Η γραμμή πάντως
ήταν, ἀπ' ὅ, τι έγραψαν οἱ ἐφημερίδες,
σάτιρα μέ «τολμηρές σεξουαλικές
σκηνές καί αίχμες κοινωνικοπολιτικῶν
προεκτάσεων» (έρεθίστε μας καί
άμφισβητήστε μας).

Θά παρέλαυναν άρματα πολλά, τοῦ
δήμου, δύμιλων, διαφημιστικά· θά
ύπηρχαν κριτικές ἐπιτροπές
καλλιστείων, δῶρα, αὐτοσχεδιασμοί,
κλόουν, παλιάτσοι κ.λ.π. "Ας μήν
εἴμαστε πάντως ἄδικοι, φάίνεται ότι οι
άρμοδιοι προσπάθησαν μέ κέφι. Καί
τό πιό νόστιμο ήταν μᾶλλον ή ἀνοιχτή
πρόσκληση στά παιδιά νά ἔρθουν
μασκαρέμένα καί νά παρελάσουν κι
αύτά. Αύτά ՚σως κάτι στερήθηκαν μέ
τη ματαίωση. Ξεχάσαμε τά λέιζερ
πού, ἐμπνευσμένα προφανῶς άπό τήν
τελετή ἐνάρξεως τῶν Ὀλυμπιακῶν
'Αγώνων τοῦ Λός "Αντέλεες,
μαστίγωσαν ἀλύπητα τόν ούρανό
(γιατί τό ντίσκο πάρτι ՚γινε, τελικά,
μέ μικρή ՚στω συμμετοχή)
φτιάχνοντας καταστάσεις σέ τοίχους
καί δρόμους, καί ἐνώ τά νέα παιδιά
χόρευαν καί κυρίως δερνόντουσαν
ἀλύπητα μέ τά ρόπαλα. Βέβαια τά
λέιζερ (προσφορά τοῦ ύφους πουργείου
Νέας Γενιάς, ἀπ' ὅ, τι καταλάβαμε)
θά ἔμοιασαν κάπως «ξενόφερτα» σέ
όρισμένους ἀλλά, ὅπως θά ՚λεγε ό κ.
Λιάνης, ή τεχνολογία δέν ՚χει
πατρίδα.

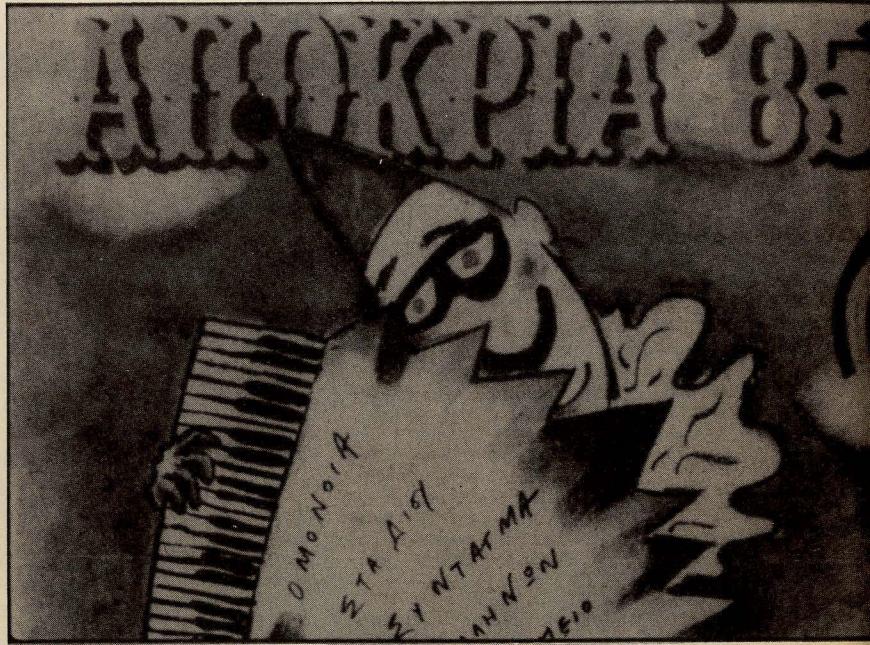
Ή ΕΜΥ εἶχε άπό καιρό
προειδοποίησε ότι ό καιρός θά ήταν
χάλια. Δέν φάνηκε νά τήν παίρνουν

ύπόφη μέχρι ἀνήμερα τήν Κυριακή.
Θεωρήθηκε φαίνεται αύτονότο ότι
κάπως θά βολευτοῦν τά πράγματα,
καίτοι ὑπῆρχε τό προηγούμενο τῆς
Πάτρας ὅταν, πρό ἐτῶν, ὀργισμένοι ἐν
Χριστῷ ἀδερφοί εἶχαν ματαιώσει τόν
έτεροχρονισμό (τότε θά λεγόταν
ἀλλιώς).

Τό πρώτο ἐμπόδιο ἐμφανίστηκε
πάντως μέ τό αἴτημα τῶν δημοτικῶν
συμβούλων τῆς Νέας Πνοῆς γιά τήν
'Αθήνα νά ἀνασταλοῦν οἱ ἐκδηλώσεις
λόγω τῆς δολοφονίας τοῦ

Μομφερράτου: «Κάθε πανηγυρισμός
՚ρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό λαϊκό
αἰσθημα». 'Ο κ. Μπέης ἀντέδρασε
όρθια στήν προσπάθεια τῆς Δεξιᾶς νά
μετατρέψει σέ ήμέρα ἐθνικοῦ πένθους
τή γενική, ՚ετσι κι ἀλλιώς, καταδίκη
τῆς δολοφονίας. 'Ορθά δέν ἀντέδρασε
λίγο μετά.

Ή ἀναβολή τοῦ Καρνάβαλου γιά μετά
τό τέλος τῆς 'Αποχριᾶς ήταν ՚έχαρχης
καταδικασμένη. 'Επι ΠΑΣΟΚ

συμβαίνει αύτό, νά παίρνονται δηλαδή
ἀποφάσεις πού καί ή στοιχειωδέστερη
σκέψη δείχνει ότι θά ἀνακληθοῦν. Καί
θά παιρνόταν ή ἀπόφαση πίσω, κατ'
ἀρχήν ἐπειδή τό κυβερνῶν κόμμα
ούδέποτε ՚χει ἀντιστοθεῖ στήν
κατακτητική μανία τῆς 'Εκκλησίας.
Οι διαμαρτυρίες της, συλλόγων καί
όργανώσεων, ՚ερέων καί τοῦ κ.
Πυρουνάχη, ἀποροῦσαν πῶς είναι ποτέ¹
δυνατόν νά χαροῦμε καί μάλιστα
«εἰδωλολατρικά» ἀνήμερα τήν
Κυριακή τῆς 'Ορθοδοξίας. Τά 'χουνε
κάπως μπερδέψει μοῦ φαίνεται οἱ
ἀνθρωποι. 'Η Κυριακή τῆς
'Ορθοδοξίας είναι δικό τους
πρόβλημα, σεβαστό καθ' ὅλα, ἀλλά
δικό τους. Καί ή περίοδος τῆς
Σαρακοστῆς καί τῶν Χαιρετισμῶν,
πάλι δικό τους πρόβλημα ՚εναι. 'Εμεῖς
οι ἄλλοι μποροῦμε πλάι νά πράττουμε
κατά τό δοκοῦν. Μήπως θά 'πρεπε νά
ἀναβάλλονται καί οἱ ποδοσφαιρικοί
ἀγῶνες ή νά ἀργοῦν τά θέατρα (καί ἐν

μᾶς ἔρχεται: «καιρός παντί πράγματι». Πράγματι.

‘Ο έορτασμός του Καρνάβαλου γίνεται τήν Αποκριά ή δέν γίνεται. Γιά νά τό καταλάβει κανείς δέν χρειάζονται παρά ύποτυπώδης αἰσθηση τοῦ χρόνου, τῆς ροῆς τῶν πραγμάτων, τοῦ γελοίου, μιά πενιά σοβαρότητας καί ἔνα δράμι μάνεσης (ἔνα δράμι, όχι ἕκατό ὄχαδες). Οι λέξεις «χρίμα, παιδιά», ύπάρχουν ἀκριβῶς γιά νά χρησιμοποιοῦνται ὅταν χρειάζεται. Καί τά λεφτά πού ξοδέφαμε; Τό ἔργο πού θέλουμε νά παρουσιάσουμε; Τά λεφτά τά φυλάμε ἐν εἰδει ύλικῶν στίς ἀποθήκες γιά τοῦ χρόνου. “Οσο γιά ἔργο ύπάρχουν πολλοί, πάρα πολλοί τρόποι, κ. Μπέη μου, γιά νά τό πραγματοποιήσετε.

‘Υπάρχουν βέβαια καί ἔκεινοι πού ἐπλήγησαν οίκονομικά ἀπό τήν κακοκαιρία, ὅπως οἱ κατασκευαστές καί πωλητές ἀετῶν. Τί νά κάνουμε, αὐτά ἔχει τό ἐμπόριο. Πάντως τό Καρναβάλι καί ή Καθαρή Δευτέρα δέν μποροῦν νά παιχτοῦν σέ ριπλέι. ’Από κεῖ καί πέρα ὁ δεκάχρονος Δῆμος καί ὁ δωδεκάχρονος Κωστάκης θά πετάξουν ἀετό καί τόν Μάρτη, ἃν τό χουν ἀνάγκη. Οι ίδιοι ή ὁ μπαμπάς τους.

“Ας εἶναι καλά λοιπόν οἱ ιερεῖς πού ξεσηκώθηκαν καί ἀποτράπηκε τό κακό προηγούμενο. Γιατί μπορεῖ νά βλέπαιμε κάποτε τήν Πρωτοχρονιά νά μετατίθεται ἃν γίνει, ὅ μή γένοιτο, σεισμός, τόν Επιτάφιο νά περιφέρεται τήν Κυριακή τοῦ Θωμᾶ λόγω κοσμοχαλασίας, τά βαρελότα νά σφυρίζουν τή Μεγάλη Παρασκευή λόγω ἐγκύρων μετεωρολογικῶν πληροφοριῶν γιά τήν Κυριακή. ”Η πάλι τίς προεκλογικές συγκεντρώσεις νά γίνονται μετά τίς ἐκλογές λόγω ἀπρόοπτης ἀπεργίας τῶν πουλμανατζήδων καί τά ἀποτελέσματα τῶν εἰσαγωγικῶν νά βγαίνουν πρίν ἀπό τίς ἔξετάσεις λόγω προβλεπόμενου φόρτου τῶν ἡλεκτρονικῶν ύπολογιστῶν. Στό κάτω κάτω ή ‘Ελλάδα ἀνήκει στούς ‘Ελληνες, ὅ,τι θέλουν τήν κάνουν.

Βασίλης Μπελιγράτης

πάση περιπτώσει τό ‘Εθνικό), τουλάχιστον ἃν παίζουν κωμωδίες; Καί τί θά γίνει ἃν πάρουμε ύπόφη τό πλήρες έορτολόγιο, ἀφοῦ καθημερινά ἔορτάζεται καί κάποιος ὅσιος, μάρτυρας κ.λπ.

“Εχει παρατραβήξει τό πράγμα μέ τήν ‘Εκκλησία τελευταῖα. Πολύ περισσότερο πού, ὅπως τουλάχιστον ἔγραψε ή Καθημερινή, ἀναμένονταν καί «ἀντικαρναβαλιστικές» ἔκδηλωσεις χρονιάρια μέρα.

‘Αλλά κάτι ξέρουν οι ὀρθόδοξοι διαμαρτυρόμενοι. Διότι ὁ δῆμος, πού ξαναμετέθεσε σέ πρώτη φάση τίς ἔκδηλωσεις γιά τό Σάββατο, ὀργάνωνε τό πρώι τῆς ίδιας μέρας (Ψυχοσάββατο) τό ἐτήσιο μνημόσυνο ύπερ τῶν φυχῶν καί μᾶς καλοῦσε τό μεσημέρι νά ξαλαφρώσουμε τίς δικές μας. ’Ενέδωσε λοιπόν ὁ δῆμος. Στήν ἀνακοίνωσή του μάλιστα ώς λόγο τῆς ματαίωσης ἀναφέρει τήν «εύαισθησία του πρός τό θρησκευτικό συναίσθημα

καί τή συνεχιζόμενη κακοκαιρία! Ποιός εἶναι τελικά ὁ λόγος ἀνάμεσα στούς δύο; ”Αν, γιά παράδειγμα, εἶχε καλό καιρό; Λίγο ἀπ’ τό ‘να, λίγο ἀπ’ τ’ ἄλλο, ἔτσι πού καί οι φανατικοί θρησκεύμενοι καί οι θεοῦσες νά εύχαριστηθοῦν, ἀλλά καί νά μήν κατηγορηθεῖ ὅτι ἐνδίδει στίς ρασοφόρες πιέσεις. Κουτοπονηριές καί ἀνανέωση τῆς πεποίθησης τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων ὅτι καί ή μελλοντική μάχη, ἔστω δύσκολα, θά κερδήθει. ’Από κεῖ καί πέρα, βέβαια, εύτυχως πού ματαιώθηκε ὁ κατόπιν ἔορτῆς Καρνάβαλος. Τό θέμα τό ἔθεσε καί ή ‘Ελληνική Λαογραφική ‘Εταιρεία μέ τόν πρόεδρό της κ. Δ.Σ. Λουκάτο. Καίτοι ή ἀνακοίνωσή της ἀναφέρει ὅτι βρισκόμαστε σέ περίοδο «ἄλλων παραδοσιακῶν προτεραιοτήτων» καί κρύβει μιά δόση προγονολατρίας ή πάλι ἔνα ἵχνος θρησκοληφίας, θέτει σαφῶς τό πρόβλημα: δέν μποροῦμε ἐπιτέλους νά «αὐτοσχεδιάζουμε» ὅπως

Στιγμιαῖα

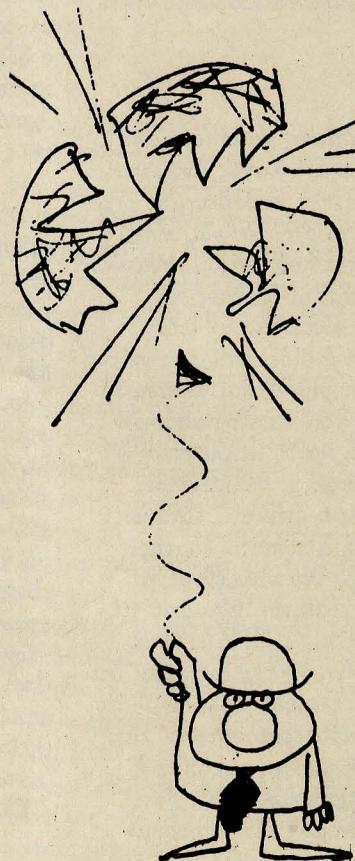
**‘Ο μικρός Βοριάς παράγγειλε
νά μαι καλό παιδάκι
(μ’ ἔνα καρφί καί μ’ ἔνα καθρεφτάκι)**

Η ἀνοίκεια ἐκπαραθύρωση τοῦ Μίκη Θεοδωράκη ἀπό προγραμματισμένη ἐκπομπή τῆς ERT-2 τὴν τελευταία στιγμή, γιατὶ οἱ υπενθυνοανεύθυνοι τῆς θεώρησαν διτὸς ὄρισμένα χωρία τοῦ ἔργου ἀπάδουν πρός τὴν πασοκική κοσμογονία, ἔδωσε τὴ δύνατότητα στὸν μουσικοσυνθέτη ὃχι μόνο νά διαμαρτυρηθεῖ καὶ νά καταγγείλει τὰ λογοκριτικά ἥθη τῆς ERT, ἀλλά, κατά τὸ συνήθειο του, νά ἀποφανθεῖ ἐφ’ ὅλης τῆς ὥλης. Δικαίωμά του βέβαια νά μιλάει ἔξι ὄνόματος ὥλης τῆς Ἀριστερᾶς, τοῦ Κινήματος, τῆς Ἰστορίας, τοῦ Λαοῦ καὶ πάιει λέγοντας. Ἀλλά θά πρέπει νά ζέρει διτὸς κανεὶς συνειδητός ἀριστερός δὲν ἔχει ἐκχωρήσει τὰ δικαιώματα του σέ κανέναν μέ πράξη γενική καὶ ἀπρόθεσμης ἔξουσιοδότησης, κι διτὸς κανεὶς ἐπίσης δὲν ἀπαλλοτρίωσε τὸ δικαίωμά του στὴν ἴστορική μνήμη.

Καὶ βέβαια ἡταν δικαίωμα τοῦ Μίκη Θεοδωράκη νά δηλώνει στὸ Παρίσι διτὸς «δέν εἶμαι πιά κομμουνιστής»· νά γίνεται στὴ συνέχεια καθοδηγητής τῆς ἀνανέωσης· μετά νά τὴν φτύνει καὶ νά «ἰδρυει» τὴν «νέα ἀριστερά»· νά πνει μένει κατά τοῦ KKE, νά πηγαίνει στὴν EDA· νά φεύγει ἀπ’ τὴν EDA· νά βρίζει τοὺς Κνίτες ὡς Γενίτσαρους· νά γίνεται ΕΑΜογενῆς· νά γίνεται καὶ βουλευτής τοῦ KKE. «Ολα τοῦτα δικαίωμά του ἀλλά δικαίωμά μας νά τὰ θυμόμαστε καὶ νά τὰ ἀποτιμοῦμε ἀνάλογα. Δικαίωμά του ἀκόμα νά θεωρεῖ διτὸς Πολίτης καὶ τὸ ANTI κάνουν ἀντικομμουνισμό, δῶς δήλωνε πρό ήμερῶν στὸν Ριζοσπάστη (Κυριακή, 3 Μαρτίου), γιατὶ οἱ δικές του ἀπόψεις περὶ κομμουνισμοῦ μόνο τὸν σαρκασμό, τουλάχιστον τὸν δικό μας, θά μποροῦσαν νά ἔχουν. Ἀλλά δταν ὑποστηρίζει διτὸς «ἡ ἔξουσία δὲν ἐκφράζει τὸν ἀντικομμουνισμό τῆς μέ πρωτόγονα συνθήματα» καὶ διτὸς ὡς ἐκ τούτου προφανῶς «σήμερα δὲ ἀντικομμουνισμός ἐκφράζεται ἀπό τὸν Πολίτη, τὸ Αντί. Αὐτά τὰ ἔντυπα διακοσμοῦν τὸ σύγχρονο ἀντικομμουνιστικό στύλο, τότε ἔχουμε νά κάνουμε τίς ἔξης δύο παρατηρήσεις, ἔτσι γιά τὴν Ἰστορία, τὴ δική του Ἰστορία που τὴ φαντάζεται μεγάλη καὶ τή δική μας που τὴν ξέρουμε μικρή:

1. Στὸ σπίτι τοῦ κρεμασμένου δέν μιλᾶν γιά σκοινί. «Ἄς ξεκαθαρίσει ὁ Ἰδιος τίς σχέσεις του μέ τὴν ἥ τίς ύπαρκτες ἔξουσίες — καὶ ζέρει καλά διτὸς ἀνήκει σε πολλές.

2. Δέν θέλουμε νά ἔχουμε καμιά σχέση μέ τὸν δικό του «κομμουνισμό». «Ἄς πήγαινε πρῶτα νά τὸν «πλασάρει» στοὺς ἐργάτες τῆς Ἀλληλεγγύης ἥ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ μάλιστα νά τοὺς πείσει διτὸς τὰ τάνκς τοῦ 1968 χορεύαν στοὺς δρόμους τῆς Πράγας καθὼς τοὺς μαδάγαν οἱ κοπελιές λουλούδια στά μαλλάκια. Μετά ἀπό τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας ἐπίσκεψης θά τά ξαναλέγαμε.

**Στάνταρ τό μισό μου
ύστερημα**

Ἐπτά βουλευτές τῆς N. Δημοκρατίας (οἱ κύριοι B. Παπαρρηγόπουλος, Ἀχ. Καραμανλῆς, Δ. Βρεττάκος, X. Αναγγεωστόπουλος, Γ. Μπουνγάς, Χρ. Κατσιγιάννης, Δ. Κοπελούδης) καταγγέλλουν, μέ ἐπερώτησή τους στὴ Βουλή, τὴν κυβερνητική πολιτική στὸ χώρο τοῦ ἀθλητισμοῦ. Στὴν ἐνημέρωση περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἔξης παράγραφος: «... Ἡ διάθεση τῶν ἐσόδων τοῦ ΠΡΟ-ΠΟ, ποὺ εἶναι χρήματα ἀπό τὸ ὄστρημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (γίνεται) μέ κριτήρια καθαρά κομματικά... κ.λπ.».

Καὶ βέβαια γιά τὴν ἀναμφισβήτητη κομματική κρίση τῶν ἐσόδων τοῦ ΠΡΟ-ΠΟ κάτι θά ζέρουν, ἐκ πείρας, οἱ ύπογράφοντες. Ἐκείνο τὸ «ύστερημα τοῦ λαοῦ» τί τὸ θέλανε δῆμως: Δέν βλέπουν διτὸς ἔτσι εἰσάγουν κακά δαμόνια στὴν οἰκονομική ἐπιστήμη γενικῶς καὶ στὴν ἀνάλυση τῆς κατανάλωσης εἰδικότερα; Γιατὶ ἂν ὁ τζόγος στὸ ΠΡΟ-ΠΟ γίνεται ἀπό τὸ ύστερημα τοῦ λαοῦ (μεγάλη δηλαδή ἡ εὐθύνη ἐκείνων — ποὺ ἄραγε; — πού τὸ θεσμοθέτησαν), τότε ποὺ δαπανᾶται τὸ περίσσευμα; Προφανῶς στὸ νοίκι, τὴ διατροφή, τὰ ροῦχα καὶ ἄλλες πολυτέλειες. Οἱ θεωρητικές αὐτές καινοτομίες σίγουρα θά ἀπασχολήσουν τὴν δύμαδα οἰκονομολόγων τοῦ κ. Μητσοτάκη.

Σόλο

Προβλήματα συντονισμοῦ καὶ ἐναρμόνισης τῶν ἀπόψεων ἐμφανίζονται στὸ KKE καὶ στὸ Ριζοσπάστη. Μετά τὸ πολύκροτο ἀρθρο κατά τοῦ πλουραλισμοῦ, δὲ ὅποιος χαρακτηρίστηκε ἀστική ἀποψη καὶ ἄλλα ἀνάλογα, ὁ Ριζοσπάστης (22.2.85) ἐπανέρχεται στὸ θέμα καὶ ζητάει πολυφωνία στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης. Παίρνει βέβαια κάποιες προφυλάξεις: «Οταν δῆμως λέμε «πολυφωνία» στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, ἐννοοῦμε νά ἀκούγεται καὶ ἡ ἄλλη ἀποψη. Οχι αὐτή τῆς δεξιᾶς, ἀλλά τῆς μή δεξιᾶς πολιτικῆς, τῶν μή δεξιῶν ἀντιλήψεων».

“Οπού φυσικά τά εἰσαγωγικά ἔγινεν καὶ ἐνθετῆς τῆς πολυφωνίας δείχνουν σαφῶς διτὸς γιά παραχώρηση τοῦ τηλεκριτικοῦ πρόκειται. Προκειμένου νά ἀκούστει καὶ ἡ «ΑΛΛΗ ἀποψη, ἡ σωστή ἐπιστημονικά» διπλῶς λέει ὁ ίδιος λίγο πρίν.

Μία εἶναι ἡ ἀποψη, μία ἡ «ἐπιστήμη» καὶ μία ἡ «πολυφωνία».

Στιγμιαῖα

Η σκληρή πραγματικότητα και η ΕΔΑ

«Μέ γνώμονα τό συμφέρον τοῦ τόπου». Άντες τίς λέξεις είπε και ξανάπε ή ΕΔΑ και ο ίδιος ό Μανώλης Γλέζος τίς τελευταίες μέρες. «Αξονάς μας είναι νά συνεχίστελ, νά στερώσει και νά πλατύνει ή Άλλαγή, τῆς όποιας κύρια δύναμη είναι, βέβαια, τό ΠΑΣΟΚ». Η πάλι: «Έμεις οι άριστεροί δέν δικαιούμαστε νά άνατρέψουμε τήν πορεία τῆς Άλλαγῆς». Η ΕΔΑ ψηφίζει Καραμανλή, ή ΕΔΑ ψηφίζει ΠΑΣΟΚ και καλεῖ νά τήν ψηφίσουν. «Μέ τό ΠΑΣΟΚ έχουμε και θά έχουμε συνεργασία. Είτε τό θέλει είτε δέν τό θέλει τό ΠΑΣΟΚ!». Τήν άδιάλλακτη αύτή δήλωση έκανε ό Μ. Γλέζος σέ πρόσφατη συνέντευξη τύπου (Έλευθεροτυπία, 23.2).

Τό μόνο πρόβλημα μέ τά παραπάνω είναι τό πώς όριζεται αύτό τό περιβότο συμφέρον τοῦ λαοῦ και τοῦ τόπου. Έπ' αὐτοῦ ήταν άποκαλυπτικός ό Μ. Γλέζος σέ κατοπινή συνέντευξη στήν έφημερίδα πουύ άναφέραμε (όπου και έξεφρασε τήν πεποίθησή του ότι οι ψήφοι πουύ έφυγαν τό 1984 άπό τό ΠΑΣΟΚ πρός τά δεξιά και τά αριστερά θά έπανακάμψουν). Είπε:

«Στίς εύρωσκλογές τοῦ 1984, πουύ ή κυβέρνηση δέν έπρόκειτο ν' άλλάξει, ήρα ή ψήφος ήταν μόνο ίδεολογικός τοῦ δώσες (τοῦ ΠΑΣΟΚ) αύτό πουύ τοῦ είχε δώσει και τό 1981, δηλαδή 41%. Άλλα αύτός πουύ ψηφίζει ίδεολογικά ένα κόμμα, τήν ήμέρα τῶν έθνικῶν έκλογῶν κοιτάζει ποιό είναι τό συμφέρον τοῦ τόπου. Γι' αύτό έγώ θεωρῶ νίκη γιά τό ΠΑΣΟΚ τό ποσοστό πουύ πήρε στίς εύρωσκλογές τοῦ 1984».

Άπό τή μιά μεριά ύπάρχει ή «ίδεολογία». Φαίνεται ότι ό Μ. Γλέζος τή φαντάζεται ως κάτι τό άπιαστο, ως όπτασία, ψυχανέμισμα, φαντασίωση πέραν τοῦ πραγματικοῦ. Άπό τήν άλλη ύπάρχει ή σκληρή πραγματικότητα πουύ δέν ξέρει τίποτα γιά ίδεολογίες και σαχλαμάρες. Έκει μετράει τό συμφέρον τοῦ τόπου. Τά δύο άντιτίθενται. Κοντολογίς, άλλη ή ίδεολογία (τῶν αριστερῶν, έννοείται), άλλο τό συμφέρον τοῦ τόπου. Μήν κοιτάτε πουύ ψηφίζω ό, τι ψηφίζω μέ γνώμονα τό καλό τοῦ λαοῦ και τοῦ τόπου, γιατί έχω και ίδεολογία έγώ.

Ο Μανώλης Γλέζος νομίζει ότι δύντως έμπίπτει σέ αύτήν τήν κατηγορία. «Αμ δέ. Ίδεολογία του είναι «τό συμφέρον τοῦ τόπου», ή σωστότερα: ίδεολογία του είναι ή ίδεολογία τοῦ: άλλο ίδεολογία άλλο συμφέρον τοῦ τόπου. Γι' αύτό και δέν θέτει στόν έαυτό του τό έρωτημα: μά πώς μπορεῖ ή ίδεολογία μου νά θεωρεῖ ότι δέν έχει πηρετεῖ τό έν λόγω συμφέρον; Οχι ότι θά παιρνεί άπαντηση. Άλλα νά, έτσι, γιά τούς τύπους...»

Η διπλωματία τῆς κανονιέρας...

Ο πρωθυπουργός άνεβαλε τό προαποφασισμένο ταξίδι του στήν Κίνα (λόγω διοκλητρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων). Άλλα δέν είδοποι ήθηκαν οι Κινέζοι ή άρμόδιοι, οι όποιοι άνακοινωναν στό μεταξύ τήν προσεχή άφιξη τῆς έλληνικῆς άντιπροσωπείας. Πολυδιάστατη ή πολυάστατη έξωτερική πολιτική: «Ασ' τα νά πάνε.

Βαβέλ τό Δέλτα

Οι κάτοικοι τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου ξεσηκώθηκαν και ζητοῦν νά μήν πραγματοποιηθεῖ τό σχέδιο πουύ προβλέπει τήν άνεγερση 14όροφου ξενοδοχείου «Σέρατον» στόν (προσεχώς έλευθερο) χώρο τοῦ φαληρικοῦ Δέλτα. Τό σχέδιο εύλογεί ή Ριζάρειος Σχολή στήν όποια παραχωρήθηκαν άπό τό κράτος 17 στρέμματα στήν ένλόγω περιοχή ώς άνταλλαγμα άλλων έκτασεων πουύ αύτή παραχωρήσε στό έλληνικό δημόσιο.

Κατανοοῦμε πλήρως τήν εύλογη άπαιτηση τῶν εύσεβῶν άδελφῶν τῆς Ριζαρείου, ύπό τήν πατρική μάλιστα σκέπη τῆς κυβέρνησης πουύ τούς άνοιξε τό δρόμο τῆς άνοικοδόμησης: ή άξιοποίηση τῆς γῆς «τους» (και δή σε δολάρια) θά συμβάλει πολλαπλῶς στή γενική πνευματική άνάταση (δεκατετραόροφη μάλιστα) τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Βέβαια τά συμπαρομαρτοῦντα (πολυετεῖς σονίτες γιά άλλοθρησκούς ή αίρετικούς εἰσβολεῖς, νάιτκλάμπ τῆς άκολασίας, πισίνες τῶν πολυποίκιλων πειρασμῶν...) θά θέσουν σέ κάποια δοκιμασία τήν πίστη τοῦ ποιμνίου. Άλλα και ποιά έναλλακτική λύση θά υπήρχε; Νά γίνει ναός ή σχολή στήν περιοχή; Μά δέν θά άπειδεί τίποτε. Νά άφεθεί πάλι έλευθερος ό χώρος ή, άκομη χειρότερα, νά δενδροφυτευτεῖ;

Πι τά χρειάζονται τά δέντρα οι διαμαρτυρόμενοι; Πίθηκοι είναι; Θέ μου συγχώρεσε με τέτοιες μέρες πουύ σύμπας ό κληρος κινητοποιεῖται γιά νά συντρίψει τόν Δαρβίνο και τίς δοξασίες του;

ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΙΤΟΠΙΣΤΕΣ ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΞΙΣΤΕΣ

ΠΛΕΘΡΟΝ
ΑΘΗΝΑ 1985

ΑΛΕΞΗΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Προϋποθέσεις, προσπάθειες και ή δημιουργία τῆς πρώτης συλλογή

ΘΕΜΕΛΙΟ

Ψηλότερα, γρηγορότερα, ἀναβολικότερα

Τό ντοπάρισμα τῶν ἀθλητῶν ἀποτελεῖ ὑπόθεση ρουτίνας. Τό ἵδιο καὶ ἡ ἀποκάλυψή του· τό ἵδιο καὶ ἡ ἐπιβολή κυρώσεων «στούς ἐνόχους». Τέτοια πράγματα δέν ἐντυπωσάζουν πιά κανέναν. "Αν, ὅμως, τήν ἡμέρα ἐνάρξεως κάποιων μεγάλων διεθνῶν ἀγώνων ἡ ἀθλητικὴ ὁμοσπονδία τῆς διοργανώτριας χώρας ἀνακαλύψει ξαφνικά ὅτι ὅλοι περίπου οἱ ἀθλητές τῆς εἶναι ντοπαρισμένοι; Αὐτό στοιχειοθετεῖ σκάνδαλο πρώτου μεγέθους γιά κάποιους ὑπερευαίσθητους λαούς, μάλιστα ἡ ὑπόθεση παίρνει διαστάσεις ἐθνικῆς ντροπῆς. Καί ἂν τίνη ἀποκάλυψη αὐτή τῇ συνοδεύσει ἡ —ἀναπόφευκτη, πλήν γενναία— ἀπόφαση ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐνλόγω ἀθλητῶν ἀπό τοὺς ἐνλόγω ἀγῶνες; Αὐτή πιά εἶναι πράξη τόλμης πού μετατρέπει τό ὄνειρο σέ κλέος διεθνῶν ἥδη διαστάσεων: ἡ διοργανώτρια χώρα δέν λάμπει ἀπλῶς διά τῆς ἀπουσίας τῆς ἀπό τοὺς ἀγῶνες καὶ τά ἀθλητικά ρεκόρ ἀλλά καὶ διά τοῦ κλέους τῆς.

‘Ως σενάριο μοιάζει τολμηρό, ἀνδρικό τραβηγμένο ἀπό τά μαλλιά. Ἐμεῖς πάντως στίς πρωινές ἐφημερίδες τῆς Κυριακῆς διαβάσαμε πανικόβλητους ἡ πλήρεις ἐμπαθείας πρωτοσέλιδους τίτλους γιά τούς 14 πού βρέθηκαν ντοπαρισμένοι καὶ τούς ἔξη πού ἀποκλείστηκαν ἀπό τούς Πανευρωπαϊκούς (πού μόλις είχαν ἀρχίσει στό Φάληρο) μέ απόφαση τοῦ ΣΕΓΑΣ —σέ συνεργασία πάντως (αὐτό διευκρινίστηκε ἀπό τήν ἀρχή) μέ κυβερνητικούς παράγοντες.

Βρέθηκαν ὅμως «ντοπέ» ἡ ὅχι οἱ ἀθλητές; Σύμφωνα μέ τήν ἀνακοίνωση τοῦ ΣΕΓΑΣ, τό σχετικό πόρισμα τοῦ ἐργαστηρίου τοξικολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπλῶς «διατυπώνει ὑπόνοιες γιά τή χρήση ἀπαγορευμένων ούσιῶν ἀπό δρισμένους ἀθλητές καὶ ἀθλήτριες». Ἐπίσης, γιά μερικές ἐφημερίδες ἡ ἀπόφαση ἀποκλεισμοῦ τους μέ βάση τά στοιχεῖα πού ὑπῆρχαν ἦταν παρακινδυνευμένη «ἀ-

Ισως γιά μερικούς ύπάρχουν δρι-
σμένα άναπάντητα, δσο και εύλογα,
έρωτήματα, δπως: γιατί ἄραγε μιά
τόσο δραματική ἀπόφαση νά βασι-
στεῖ σέ ἀπλές «ύπόνοιες»; Πῶς συμ-
βιβάζεται τέτοιο μένος ἐναντίον τῶν
ἀναβολικῶν μέ τόση προχειρότητα
στόν ἔλεγχό τους; Γιατί δ ὅποιος, ἔ-
στω, ἔλεγχος δέν ἔγινε ἐγκαίρως ἀλ-
λά κυριολεκτικά στήν τούρλα τοῦ
Σαββάτου πρίν ἀπό τούς ἀγῶνες (17
και 27 Φεβρουαρίου σύμφωνα μέ τίς
ἐπίσημες ἀνακοινώσεις); Γιατί δ ΣΕ-
ΓΑΣ και οι περι αὐτόν και οι ὅπισθεν
αὐτοῦ περίμεναν τήν ἔναρξη τῶν ἀ-
γώνων γιά νά ἀνακαλύψουν, ἀποκα-
λύψουν και ἀποκηρύξουν μετά βδε-
λυγμίας τούς ντοπαρισμένους; Πῶς
ἔξασφαλίστηκε τέτοιας ἔκτασης αὐ-
θόρμητη συρροή συγχαρητηρίων μη-
νυμάτων; Γιατί δ τηλεόραση τά προέ-
βαλε μέ τόση εύσυνειδησία; Βεβαίως,
κάποια ἐφημερίδα μέσα στή γενική
εὐφορία μετέτρεψε τίς ὑπόνοιες σέ
βεβαιότητα. Βεβαίως, πλήθος παρα-
γόντων ἔσπευσε νά συσχετίσει τήν
τροπή τῆς ὑπόθεσης μέ τήν ὀλυμπια-
κή ίδεα, τό ἀρχαῖο ἀθάνατο πνεῦμα
και πάει λέγοντας. "Ισως βρεθοῦν
και μερικοί δραματιστές νά προτεί-
νουν μόνιμη τέλεση τῶν τέστ ἀντι-
τόπικ στήν Ελλάδα.

φοι ὑπάρχει περίπτωση νά βγοῦν τε-
λικά καθαροί και νά ζητήσουν ἡθική
ἀποζημίωση δεκάδων ἑκατομμυρίων». Οι
ίδιοι οι ἀθλητές δταν πληροφορή-
θηκαν τά καθέκαστα δάγκωναν σίδε-
ρα. "Ἄλλοι τά ἔβαζαν μέ τούς για-
τρούς, ἄλλοι μέ τόν ΣΕΓΑΣ, ἄλλοι ζη-
τοῦσαν νά ἔρθει δ εἰσαγγελέας. "Ο-
πως και νά ἔχει τό πράγμα, δ ὑπόθε-
ση ἔξελίχθηκε σέ κυβερνητικό θρίαμβο
μεγάλων —ἄλλα ὄχι ἀνέλπιστων—
διαστάσεων, ἀπό αὐτούς πού ἔχουμε
συνηθίσει τελευταία. "Ολα συνηγο-
ροῦν γιά κάτι τέτοιο: ή ἵλαρή ἀνακοί-
νωση τῆς Νέας Δημοκρατίας, ή ὀργί-
λη ἀπάντηση τοῦ κ. Λαλιώτη τά
συγχαρητήρια μηνύματα πού γάνω-
σαν τά αὐτιά μας ἀπό τηλεοράσεως
—τά ἀπηύθυναν πλεῖστοι δσοι ση-
μαντικοί παράγοντες τῆς ἀθλητικῆς
και κοινωνικῆς ζωῆς στόν ΣΕΓΑΣ
(και κατ' ἐπέκταση στήν ἀθλητική
και πολιτική ἡγεσία) γιά τήν τόλμη
του: δ Παπανικολάου, δ πρόεδρος τῆς
Διεθνοῦς Ομοσπονδίας Στίβου...
Μέχρι και οι ίδιοι οι θιγόμενοι ἀθλη-
τές «πείστηκαν» φαίνεται δτι δ ὅλη ἴ-
στορία ἔγινε γιά τό καλό τοῦ ἐλληνι-
κού ἀθλητισμού, ἄρα και γιά τό δικό¹
τους. Αὐτό τουλάχιστον τονίζουν μερι-

κοί ἀπό αὐτούς στήν πιό προσφατη
(και συνεπώς «ώριμότερη») ἀνακοί-
νωσή τους.

Η «πραγματική» βάση τῆς ἰστο-
ρίας αὐτῆς είναι κατά τή γνώμη μας
ἀπό ἀνυπόστατη ἔως ἀστεία. Ἐκείνη
πού δέν είναι καθόλου ἀστεία είναι δ
συναίνεση τῆς ὁποίας ἔτυχε μιά τέ-
τοια σκανδαλοθηρική πρωτοβουλία
και δ ὁποία μετέτρεψε μιά ἀνεύθυνη
πράξη —ἀκόμη χειρότερα: μιά πρά-
ξη σκοπιμότητας, προερχόμενη μά-
λιστα ἀπό ὑπεύθυνους, ὑποτίθεται,
παράγοντες— σέ μεγαλειώδη «ἡθική»
νίκη.

Ἡ ὑπόληψη κάποιων ἀθλητῶν κα-
ταρρακώθηκε. Τό ίδιο και ἐκείνη τοῦ
ΣΕΓΑΣ, τοῦ τοξικολογικοῦ ἐργαστη-
ρίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,
τῶν διαφόρων συμπαραστατῶν τους
και ἄλλων πιό βαρύγουπων ὀνομά-
των. "Ολα αὐτά καλύφθηκαν ἀπό
θριαμβολογίες, παράτες και δηλώ-
σεις μετανοίας πού θυμίζουν ἄλλες ἐ-
ποχές. Ἀκόμη περισσότερο: χρησι-
μοποιήθηκαν γι' αὐτό τό σκοπό.

«**Η** Τεχνική Ἐπιτροπή ἀθλητι-
σμοῦ, τοῦ ΣΕΓΑΣ πῆρε μιά καθοριστι-
κή ἀπόφαση πού θά σημαδέψει τήν πο-
ρεία τοῦ κλασικοῦ ἀθλητισμοῦ στή
χώρα μας», δήλωσε δ πρόεδρος τοῦ
ΣΕΓΑΣ κ. Κατσιμάρδης. Προσυπο-
γράφουμε. "Ομως τό θέμα δέν είναι
τεχνικό. Ἡ ίδεολογία τοῦ «πρωτα-
θλητισμοῦ», δταν μάλιστα φύεται σέ
μιά χώρα μέ ἀχαμνή ἀθλητική παρά-
δοση και ταυτόχρονα ἀποφέρει κά-
ποια δχι και τόσο εύκαταφρόντα
προνόμια στούς θεράποντές της, εί-
ναι δ ἄλλη δψη τοῦ ντοπαρισματος.
Γιατί ἐκείνο πού διακυβεύεται δέν εί-
ναι, βέβαια, τό ρεκόρ αὐτό καθαυτό,
ούτε τά ίδεωδη τῆς ειρήνης και τῆς
εύγενούς ἀμιλλας.

Ο ουρανοκατέβατος κόκκινος γά-
τος στό Φάληρο ἀνάμεσα στούς χο-
ρευτές τοῦ ἀρχαιοπρεπέστατου πυρ-
ρίχιου κατά Μαρκόπουλο, και ἄλλες
παρόμοιες μασκαράτες (ἡμέρες πού
ήταν) ἀποκαλύπτουν τό πραγματικό
ήθος τῶν σεμνῶν αὐτῶν τελετῶν.
Χρήματα, παράγοντες, προνόμια,
πρωταθλητισμοί, ἐπιτροπές, βαθού-
ρα, προβολή, πολιτική ἐκμετάλλευ-
ση, γόητρο, δημοσιότητα, δόξα, δό-
ξες, πρωτοσέλιδα, στάδια, ιαχές, ζη-
τωκραυγές. Γιά τόν κότινο θά μιλᾶμε
τώρα;

Θοδωράκης Μαντζάβελος

Ο ἀθλητής τοῦ τριπλοῦ Δημ. Μίχας πρός τόν γιατρό² τῶν ἀθλητῶν:

«Ορίστε, αὐτά τά χάλια μοῦ τά δίνεις δ-
σύ. Αναβολικά ἔταν. Μᾶς ἔχετε κάνει ρε-
ζίλι. Μᾶς ξεφτίλισατε διεθνῶς. Τάμπα
τρώμε τά νιάτα μας χωρίς λόγο κάνοντας
ἀθλητισμό. Εμάθα δτι εἶμαι ντοπαρισμέ-
νος ἀπό τό γειτονά μου πού τό ἀκουσε στό
ραδίο».

Δήλωση τῶν ἀθλητῶν Μίχα και Καττῆ:

«Τούτα πέρι την προσφατησαν
μέ τόν ΓΓΑ Κίμωνα Κουλούρη και τή διο-
κηση του ΣΕΓΑΣ διαβεβαιωθήκαμε δτι θά
διασφαλίστει δ ἀδιάβλητη μεταφορά και δ-
ξέταση τῶν δειγμάτων σέ κέντρο τοῦ ἔξω-
τηρικοῦ. Γ' αὐτό τόν λόγο ἐκφράζουμε τήν
ἐμπιστοσύνη μας στήν ἀθλητική ἡγεσία
και διαβεβαιώνουμε τόν φίλαθλο κόσμο δ-
τι δέν θά τόν ἀπογοητεύσουμε».

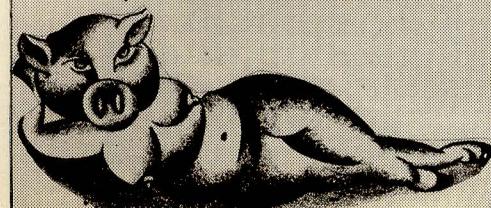
Δήλωση έξι ἀθλητῶν

«Παρά τό δτι κανένας ἀπό μᾶς δέν θά
βρεθει ἐνοχος γιά χρήση ἀναβολικῶν, ζη-
ταμε ἀπό τόν ΣΕΓΑΣ νά διασφαλίσει τίς
προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιστημονικότερη
διαδικασία τῆς δξέτασής μας. Από τήν
πλευρά μας ἀναγνωρίζουμε δτι δ ἐνέργεια
αὐτή τοῦ ΣΕΓΑΣ στόχο είχε νά υπηρετήσει
τίς γνήσιες ἀρχές τοῦ ἀθλητισμοῦ μας. Και
ἐμεῖς αὐτόν τόν ἀθλητισμό υπηρετοῦμε. Γ'
αὐτό δ ἀγώνας τῆς ἀθλητικῆς ἡγεσίας τοῦ
ΣΕΓΑΣ ἄλλα και δ δικός μας θά δικαιω-
θεῖ».

Ο κ. Χριστοδούλατος

«Ο πρόεδρος τῆς Επιτροπῆς Φιλάθλου
Ιδιότητας (ΕΦΙ) κ. Χρήστος Χριστοδού-
λατος δήλωσε:

«Ἀπειθύνω τά πιό θερμά μου συγχαρη-
τήρια στό Δ.Σ. τοῦ ΣΕΓΑΣ γιά θαρραλέα
στάση στό τεράστιο θέμα τῆς χρήσης χη-
μικῶν ούσιων ἀπό μερικούς ἀθλητές μας.
Ἐκφράζω τή βαθιά ίκανοποίηση και εύ-
γνωμοσύνη στήν δμοσπονδία τῆς χώρας
μας πού βροντοφωνάξει σ' δλο τόν κόσμο
τό μεγάλο δχι. Έμεις σάν θεωτοφύλακες
τής φίλαθλης ιδιότητας σάς δίνουμε τό χρ-
ηρι γιά νά ἀρχίσουμε παρέα μια παγκόσμια
διαμαρτυρία γιά τήν ἀπαγόρευση τῆς χρή-
σης ἀναβολικῶν».

ΦΟΒΟΥ ΤΟΥΣ ΔΑΝΑΟΥΣ ΚΑΙ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΝ ΦΕΡΟΝΤΑΣ

Η κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου κάνει τή δουλειά της: έργαζεται για τήν ύπαγωγή τοῦ γυναικείου κινήματος στήν πασοκική λογική τῆς ἔξουσίας. Η κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου είναι πρόεδρος τῆς "Ενωσης Γυναικῶν Ἑλλάδας καὶ σύζυγος τοῦ πρωθυπουργοῦ: ὑπερασπίζεται καί προωθεῖ τήν κυβερνητική πολιτική στά θέματα πού ἀφοροῦν τίς γυναικες. Η κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου ἔχει τό δικαίωμα — πού δέν ἀπονέμει κανείς ἄλλωστε — νά θεωρεῖ τόν ἐαυτό της φεμινίστρια. Ἀλλά δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναγορεύεται ἐκπρόσωπος οὔτε τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν γενικά οὔτε τῶν Ἑλληνίδων φεμινίστριῶν εἰδικότερα. Πράγμα πού διαπράττει στό ἄρθρο της πού δημοσίευσε πρόσφατα στό *ANTI* (τεῦχος 282, 1.3.85).

'Η κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου προβάλλει συχνά τόν ἐαυτό της στό ἔξωτερικό ὡς ἐκπρόσωπο ὅλων τῶν γυναικῶν τῆς Ἑλλάδας. Ἀλλά ἂν τό ἀμερικανικό κοινό δέν είναι σέ θέση νά ἐλέγξει οὔτε αὐτόν τόν ἰσχυρισμό οὔτε ὅσα ἀπό τά λεγόμενά της ἀναφέρονται σέ αὐτά πού συμβαίνουν στόν τόπο μας, θά περίμενε κανείς ὅτι πρίν δημοσιεύσει τό κείμενό της στά ἑλληνικά, θά φρόντιζε νά διορθώσει τίς ἀνακρίβειες: τό σύγχρονο γυναικεῖο κίνημα δέν ἐμφανίστηκε στήν Ἑλλάδα στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1960.

'Οργανωμένες φεμινίστικές δυνάμεις δραστηριοποιοῦνται στή χώρα μας ἀπό τά τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα — καί ὅχι μόνο τίς στιγμές τῶν ἔθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων. Τό σύγχρονο γυναικεῖο κίνημα ἀναπτύχθηκε μετά τήν πτώση τῆς χούντας καί ἐντελῶς ἀνεξάρτητα καί μακριά ἀπό τήν κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου, παρόλο πού στό κείμενό της ύπαινισσεται ὅτι ἡ ἀφιένη της στήν Ἑλλάδα σήμανε τήν ἀπαρχή ἀπελευθερωτικῶν διαδικασιῶν γιά τίς γυναικες.

'Αλλά αὐτά είναι γνωστά. "Οπως είναι γνωστή καί ἡ πρακτική τῆς ὁργάνωσης τῆς ὅποιας ἥγεῖται: ἀπό τίς βόλτες στούς Δελφούς καί τήν ὑπεράσπιση τῆς λαϊκῆς μας παράδοσης πρίν τό '81, ὡς τά τσάγια στό Καστρί

καί τή διαμόρφωση ἐνός κρατικοῦ φεμινισμοῦ. Τό ἴδιο καί ἡ πρόσφατη παρέμβασή της στό ζήτημα τῶν ἐκτρώσεων, ὅπου μεθόδευσε καί ὑποβοήθησε τόσο τήν ἀποπομπή τοῦ αἰτήματος γιά ἀποποιικοποίηση τῆς ἐκτρωσῆς στίς καλένδες τοῦ πενταετοῦ ὅσο καί τήν ἀνενδοίαστη οἰκειοποίηση πρωτοβουλιῶν ἄλλων. Τό σύγχρονο γυναικεῖο κίνημα, λοιπόν, ὅχι μόνο ἔχει μιά δεκάχρονη πρακτική πού ἀναπτύχθηκε ἔξω ἀπό τίς κομματικές σκοπιμότητες τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἀλλά καί ἀνέπτυξε μιά ποικιλία ἀπόφεων, συχνά συγχρουόμενων, γιά τό τί είναι

φεμινισμός, φεμινιστική πρακτική καί μεθοδολογία καί ἄλλα παρόμοια. "Ομως η κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου δέν ἐνδιαφέρεται γιά ὅλα αὐτά. Τά ἀντιπαρέρχεται μέ μιά φράση: ὅπως ἀντιπαρέρχεται καί τίς θεωρητικές ἐπεξεργασίες δεκαπέντε χρόνων τοῦ διεθνοῦς γυναικείου κινήματος: μέ τή μετάφραση ἐνός ἀγγλικοῦ ὅρου καί τήν ὀνομαστική παράθεση διαφόρων τάσεων. Τήν ἀπασχολεῖ ὅμως ἔντονα καί ἀφιερώνει μιά δλόκληρη παράγραφο στόν κίνδυνο ὁ φεμινισμός νά ἔξοστραχίσει τούς καλούς ἄντρες, τούς φεμινιστές πού μάχονται γιά χάρη του.

ΔΙΩΚΟΝΤΑΙ ΟΙ «ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ» ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ

Γιά τήν κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου ό φεμινισμός είναι μιά κατεξοχήν έμπειρική ύπόθεση. Γι' αύτό καί στο κείμενό της άναγεται εύκολα σέ μιά ήθική στάση.

Ταυτίζοντάς τον μέ τίς συνθήκες που άντιμετωπίζει στή ζωή της μιά γυναίκα σέ ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, ή ξαποφη αυτή άναιρετ τόν πολιτικό καί ίδεολογικό χαρακτήρα τού φεμινισμού, τόν ύποβιβάζει άπό δργανο πάλης σέ μιά κατάσταση.

Σέ αύτό τό πλαισίο ή έπικληση στό κείμενο τής έπανάστασης, τής στρατηγικής ή τής μεθοδολογίας που χρεώνονται στόν φεμινισμό δέν έχουν κανένα άπολύτως νόημα καί στοχεύουν άποκλειστικά στόν έντυπωσιασμό. Ό τρόπος άλλωστε μέ τόν όποιο παρατίθενται οι άποσπασματικές καί άκυρούμενες «άποφέις» διαφόρων γυναικῶν, άπογυμνωμένες άπό τό συγκεκριμένο πολιτικό καί ίδεολογικό πλαισίο πού τίς προσδιορίζει, έπιτρέπει στήν κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου νά τίς ύποβιβάζει σέ πολιτισμικές έκφρασεις, σέ θέσεις πού καθορίζονται άπό αίτια τά όποια ξεπερνοῦν τίς γυναίκες καί τά όποια αιτήματά τους: έθνοκεντρισμό, πολιτικές διαμάχες, πολιτισμικά έπίπεδα.

Η άπογύμνωση τού φεμινισμού άπό τήν ίδεολογικοπολιτική του διάσταση καί ή ταύτισή του μέ τήν όποιαδήποτε γυναίκεια έκτιμηση έπιτρέπουν στήν κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου νά διαμορφώσει τήν παρακάτω πρόταση: άφου οι πολιτισμικές διαφορές άναμεσα στίς γυναίκειες είναι τόσο έντονες ώστε μοιάζουν άνυπρόβλητες, πρέπει νά βρεθεῖ ένα κοινό πεδίο δράσης πού νά μήν ταυτίζεται μέ καμία άπό τίς διεκδικήσεις πού έχουν κατά καιρούς διατυπώσει οι γυναίκεις καί τό όποιο θά τίς συγκεντρώσει ολες σέ μιά διεθνή άλληλεγγύη. Καί τό πεδίο αύτό δόξης λαμπρό είναι ή είρηνη. Γιατί; Ή πείτε. Γιατί έτσι θέλει ή κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου. Η όποια διαγράφει πλέον σαφέστατα τό στόχο της. Είναι τό προσεχές Συνέδριο γιά τή δεκαετία τού ΟΗΕ γιά τίς γυναίκεις, πού θά γίνει στό Ναϊρόμπι. Στό όποιο δέν τήν ένδιαφέρει νά έμφανιστεί άπλως ως έκπρόσωπος τής έλληνικής

κυβέρνησης. Άλλα --ώς φαίνεται-- φιλοδοξεῖ νά άναδειχθεῖ καί σέ προσωπικότητα παγκοσμίου κύρους, προβάλλοντας τήν πάλη γιά τήν είρηνη ώς τό μόνο ζήτημα στό όποιο είναι δυνατή ή συμπόρευση τών γυναικῶν δόλου τοῦ κόσμου.

Είναι γνωστό βέβαια ότι τό ένδιαφέρον τοῦ ΟΗΕ γιά τίς γυναίκες δέν ξεπέρασε ποτέ τό έπίπεδο μιᾶς διαχρατικής μασκαράτας. Άλλα αύτό δέν άπασχολεῖ τήν κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου. Γιατί στήν προχειμένη περίπτωση ό φεμινισμός δέν είναι παρά ένα έφαλτήριο γιά τήν έξυπηρέτηση τής κοιματικής πολιτικής τοῦ ΠΑΣΟΚ στό διεθνή χώρο. Στό δνομα τού φεμινισμού, ή κυρία Μάργκαρετ Παπανδρέου μεθοδεύει τήν πλήρη ύπαγωγή τής γυναικείας ύπόθεσης στίς έπιταγές τής διεθνούς πολιτικής.

«Έτσι κλέινει ό κύκλος: ή προσπάθεια νά ποδηγετηθεῖ όποιαδήποτε αύτόνομη φεμινιστική έκφραση καί δράση, πού άποτελεῖ καί τήν κυρίαρχη πρακτική τών γυναικείων δργανώσεων πού έκπορεύονται άπό τό ΠΑΣΟΚ, ήπακούει σέ μιά γενικότερη λογική. Στήν όποια ίπάγονται ίσα προαναφέρθηκαν άλλα καί ένα άλλο συγγενές σύμπτωμα: τό δψιμο ένδιαφέρον πού έμφανίζει γιά τίς γυναικείες σπουδές ή κυβερνητική παραφυάδα πού όνομάζεται Κέντρο Έρευνων γιά τίς Γυναίκες τής Μεσογείου. Το όποιο συμμετέχει έπίσης στίς διεθνεῖς διαδικασίες πρίν τό Συνέδριο τού Ναϊρόμπι ένω ταυτόχρονα καταρτίζει καταλόγους έπιστημόνων γυναικῶν πού άσχολούνται μέ γυναικεία θέματα. Πονηροί καιροί. Καί έπειδή καμιά άδειλφοσύνη δέν είναι έξ δρισμού προδιαγεγραμμένη, σκέφτηκαν άραγε ποτέ ίσες έσπευσαν νά άνταποκριθούν στήν πρόσκληση ότι κινδυνεύουν νά δούν τά όνόματά τους σέ έναν κατάλογο --μεταφρασμένο άγγλικά άπαραιτήτως-- πού θά άπαριθμεῖ τίς δραστηριότητες τοῦ ΚΕΓΜΕ ώς τμήματος τής κυβερνητικής πολιτικής γιά τίς γυναίκεις, στό Συνέδριο τοῦ Ναϊρόμπι;

"Εφη Αβδελά

Σύμφωνα μέ πρόσφατη κυβερνητική άποφαση, όλοι οι «παράνομοι» άλλοδαποί που βρίσκονται στή χώρα μας χωρίς άδεια έργασίας έκδιώκονται μέ συνοπτικές διαδικασίες: τά μπογαλάκια τους--δέν πρέπει νά και πολλά γιά τους περισσότερους --και στά σύνορα! Σύμφωνα μάλιστα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες έχουν ήδη άπελαθεί δύο Πολωνοί και τέσσερις Γιουγκοσλάβοι που δούλευαν «παράνομα» στή Θεσσαλονίκη.

Υπολογίζεται ότι στήν Έλλάδα ύπάρχουν πάνω από 30.000 άλλοδαποί χωρίς άδεια παραμονής, κυρίως Αραβες, Πακιστανοί, Τούρκοι και άρκετοι Δυτικοευρωπαίοι. Συχνά ήδη παραμονή τους είναι ένας σταθμός έως ότου βρούν τρόπο νά μετεγκατασταθούν είτε στή Δυτική Εύρωπη είτε στή Βόρεια Αμερική. Οι περισσότεροι άλλωστε έπιστρέφουν πάλι στόν τόπο τους ώστερα από παραμονή μερικών μηνών. Στό μεταξύ θά γνωρίσουν στή χώρα μας δύο ίσα —ΐσως και χειρότερα— γνώρισαν έκαποντάδες Έλληνες στά μεγάλα μεταναστευτικά κέντρα έργασιας.

Εμείς οι Νεοέλληνες αυτοδιαφημιζόμαστε ώς άντιρτσιστές, άνεξιθρησκοι και άνοιχτοι στούς ζένους, χώρα γάρ τοῦ Σενίνο Διος είμαστε. Οι ζένοι μας, και μάλιστα οι «σκουρόχρωμοι», θά είχαν μάλλον διαφορετική γνώμη: ύπερεκμετάλλευση, μειωμένα μεροκάματα, έλλειψη άσφαλτης, καμία στην οριά γιά τή δουλειά, άπασχοληση στίς χειρότερες έργασιες, παναθλίες συνθήκες κατοικίας. Σ' αύτόν τόν κατάλογο τών δεινών προστίθεται τώρα τό δύχος που δημιουργεῖ ή κυβερνητική άποφαση. Έπαναλαμβάνεται δηλαδή σέ μικροκλιμάκα τό σενάριο τής Δυτικής Εύρωπης: είναι οι ζένοι που φταίνε γιά τήν άνεργια. Αν φύγουν μερικές χιλιάδες ζένοι «παράνομοι» θά άπελευθερώθουν άπασχολησης και θά παταχθεῖ είσι ή έγχωρια άνεργια. Κινήσεις έντυπωσιασμού μέ μόνο άποτέλεσμα τήν «κινητικότητα» τών καταδιωκτικών άρχων. Ο σχετικός θόρυβος δύως μπορεί νά έχει, και έχει, και άλλα άποτέλεσμα: τό «παράνομο», τό κυνηγημένο μεροκάματο πέφτει άκομα περισσότερο, καθώς έπειβαίνουν οι προστάτες που μεσολαβούν γιά νά τό διασφαλίζουν.

Τί γνώμη έχει ή ΓΣΕΕ και οι συνδικαλιστικές παρατάξεις γιά τήν έκδιωξη τών ζένων έργατων: Ή μήπως έκείνα τά περιέργαστης άλληλεγγύης είναι ξεπερασμένα πράγματα;

ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΗΘΟΥΣ

Αγαπητοί σύντροφοι,

“Ας ύποθέσουμε ότι έν της 1985, νέος, άνανεωτικός και οικολόγος, δεινός χειριστής της γραφίδος και συνεργάτης έντυπων της άνανεωτικής Αριστεράς, άναλαμβάνει έπιτηρηση έξετάσεων του μαθηματος της Πολιτικής Οίκονομίας σε σχολή του Α' Αττικού Πανεπιστημίου (ἀπό τό δόποιο και μισθοδοτεῖται ως λέκτωρ).

“Ας ύποθέσουμε στή συνέχεια, ότι μόλις μπαίνει στήν αιθουσα, ἀπειλεῖ ότι θά ἀκυρώσει τίς έξετάσεις «ἄν ἀκουστεῖ κίχ». Οτι μέσως μετά ἀρχίζει νά υπαγορεύει τά —σημαντικής ἔκτασης— θέματα, ένω υπάρχει ή συνήθεια, σ' αὐτή τή σχολή, νά δίνονται φωτοτυπημένα, και ότι ό ρυθμός υπαγορεύσεων είναι ἀρκετά γρήγορος ώστε νά διαμαρτυρηθοῦν οι έξεταζόμενοι. Καί ότι, ἀφοῦ ἔχουν υπαγρευθεῖ τά μισά περίου θέματα και τό κακό συνεχίζεται, ένας ἔχει τό θράσος νά διαμαρτυρηθεῖ πιό ἔντονα ἀπό τους ύπόλοιπους και φυσικά βρίσκει τόν μπελά του: ‘Ο λέκτωρ του ζητάει νά παραδώσει τό γραπτό του και τό δνομά του —ό φοιτητής του λέει νά τό χρησιμοποιήσει ὅπως μπορεῖ καλύτερα, ένω στήν έξοδό του τόν ἀκολουθοῦν και δλοι οι ύπόλοιποι ποι «γελοῖο» συνάδελφοι του.

“Ας ξαναύποθέσουμε ότι, μετά ἀπ' όλα αὐτά, διάριστερός μας λέκτωρ ἀπειλεῖ τόν ἀθυρόστομο φοιτητή μέ παραπομπή στό Πειθαρχικό, ένω τους ύπόλοιπους μέ μή ἐπανάληψη τῶν έξετάσεων, ἔκτος ...ἔκτος κι ἄν του υποβάλουν ἔγγραφη και δημόσια αίτηση συγγνώμης (ὅπου και θαυμάζουμε τήν ίκανότητά του γιά ἐπιδέξιους ἐλιγμούς: καί δικαιώνεται και φέρνεται μεγαλόψυχα).

Θά μου πείτε: Μά είναι δυνατόν; Πρός τί τέτοιο μένος; ‘Εδω, ἀκόμη και ἀντιδραστικοί καμάφορά διστάζουν νά ἔκτεθούν τόσο πολύ —ἰδιώς μετά Αλλαγήν. Μήπως και ἀντέγραφε;

Δέν ξέρω ἀγαπητοί σύντροφοι, ἐγώ μιά ύπόθεση κάνω. Βέβαια τό πᾶς μπορεῖ κανείς νά ἀντιγράφει προτού νά ὀλοκληρωθεῖ ή υπαγόρευση και τό ἄν αὐτό δικαιολογεῖ τά ύπόλοιπα... “Ομως, ἄν, μία στά χίλια, αὐτή ή υπόθεση γινόταν πραγματικότητα, νομίζω πώς τότε θά είχα και ἐγώ τό δικαιώμα νά ἀναρωτηθῶ γιά μερικά πράγματα: ‘Αν τό νά είσαι ἀριστερός και μάλιστα «άνανεωτικός», προϋποθέτει πρώτα ὅτι δλα ήθος και βίωση τῶν καινούργιων ἀξιῶν’ ἄν αὐτό σημαίνει ἀρνηση τής έξουσίας, ή τουλάχιστον ἀρνηση και μάλιστα κατηγορηματική νά χρησιμοποιεῖς αὐτή τήν έξουσία και τούς μηχανισμούς της: ἄν αὐτό δ πολιτισμός «πρέπει νά καταστραφεῖ» και μάλιστα ή καταστροφή του ν' ἀρχίσει ἀπό τώρα...». Θά συνυπέγραφα και ἐγώ αὐτή τή διατύπωση, δχι βέβαια στήν ἀπόλυτη ἔκδοχή της, γιατί μου φαίνεται ἔξαιρετικά υποκριτικό ἀλλά και ἀντιφατικό ένας ἀριστερός, δηλαδή ένας διεκδικητής μιᾶς ἀλλης έστω έξουσίας, νά θεωρεῖ ταυτό-

“Ενα ἀσήμαντο περιστατικό μέσα σέ μιά πανεπιστημιακή αἴθουσα τής Γεωπονικής Σχολῆς, τήν ώρα τῶν έξετάσεων, στάθηκε ἀφορμή γιά τά δύο κείμενα πού ἀκολουθοῦν: Μιά ἐπιστολή τοῦ κ. Γεωργόπουλου πού δημοσιεύεται παραπλεύρως μιλᾶ ἐξ ὀνόματος φοιτητῶν πού «δεινοπάθησαν» ἀπό τήν «αύθαιρεσία» τοῦ ἐπιτηρητῆ και συνεργάτη μας Λεωνίδα Λουλούδη. Ή ἀπάντηση τοῦ τελευταίου Ιξεπερνάει, νομίζουμε, τίς μικρές ἐνδοπανεπιστημιακές καθημερινότητες γιά νά θίξει πολύ γενικότερα ζητήματα τής κρίσης τῶν ΑΕΙ ἀλλά και τοῦ ἀριστεροῦ ηθους.

Περί ἀριστεροῦ ηθους στά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά δράματα

‘Η ἐπιστολή τοῦ κ. Σταύρου Γεωργόπουλου σχετικά μ' ἔνα ἐπεισόδιο πού ἔγινε στήν Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή Αθηνας, ἀνάμεσα σέ μένα και τούς φοιτητές τοῦ Β' έτους σπουδῶν, τόν περασμένο μῆνα, μέ ἀναγκάζει σέ μιά ἀπάντηση καθώς θίγει ἔνα εὐρύτερο θέμα και μόνο μ' αὐτή τήν ἔννοια νομίζω διάξιει, ή δική μου ἀπάντηση τουλάχιστον, νά ἀπασχολήσει τούς ἀναγνώστες τοῦ Δεκαπεντήμερου Πολίτη. Θέλω νά πᾶ ἔξαρχης διά ούδολως μέ ἐνδιαφέρει προσωπικά νά πείσω δι' ἀλληλογραφίας τόν ὀποιονδήποτε πώς ἐπαξίως ή ἀνανεωτική Αριστερά θεωρεῖ μέλη της «λουλούδια» σάν και μένα. Ή γνώμη τῶν ἀνθρώπων πού γνωρίζουν ἀπό κοντά και καθημερινά «τό ηθος και τή βίωση» τῶν καινούργιων και παλαιότερων ἀξιῶν ἐκ μέρους μου, μοῦ ἀρκεῖ. Υπάρχει ούμως ἔνα ζήτημα στήν ἐπιστολή τοῦ κ. Γεωργόπουλου πού πραγματικά νομίζω διάξιει νά σχολιαστεῖ δημόσια. Και αὐτό δέν είναι ἀλλο ἀπό τό το ηθος και τή βίωση τῶν καινούργιων ἀξιῶν» στίς σχέσεις διδασκόντων και διδασκομένων μέσα στά πανεπιστήμια.

Κατά τόν κ. Γεωργόπουλο, ηθος και βίωση τῶν καινούργιων ἀξιῶν γιά ἔναν ἀριστερό και μάλιστα ἀνανεωτικό, σημαίνει «ἄρνηση τής έξουσίας ή τουλάχιστον ἀρνηση και μάλιστα κατηγορηματική νά χρησιμοποιεῖς αὐτή τήν έξουσία και τούς μηχανισμούς της: ἄν αὐτό δ πολιτισμός «πρέπει νά καταστραφεῖ» και μάλιστα ή καταστροφή του ν' ἀρχίσει ἀπό τώρα...». Θά συνυπέγραφα και ἐγώ αὐτή τή διατύπωση, δχι βέβαια στήν ἀπόλυτη ἔκδοχή της, γιατί μου φαίνεται ἔξαιρετικά υποκριτικό ἀλλά και ἀντιφατικό ένας ἀριστερός, δηλαδή ένας διεκδικητής μιᾶς ἀλλης έξουσίας, νά θεωρεῖ ταυτό-

χρονα έαυτόν ἔκτός πεδίου έξουσίας, γενικῶς και ἀορίστως. Μιλάμε γιά «άριστερούς και δχι γιά «νεοφύλοσφους» ἢ ἀναρχοαυτόνομους κ.τ.λ. Ας δούμε λοιπόν τή σχετική ἔκδοχή. Και μάλιστα ἀπό τό τέλος της, τήν καταστροφή δηλαδή πού πρέπει ν' ἀρχίσει ἀπό τώρα.

Τί σημαίνει ούμως αὐτή ή καταστροφή γενικότερα ή εἰδικότερα, δηλαδή στό μικροχώρῳ πού ζούμε διό κ. Γεωργόπουλος και ἐγώ. Εδῶ τά πράγματα δυσκολεύουν μέ τήν ἔννοια διά δέν είναι τόσο αὐτονότητη ή γενικής ἀποδοχῆς ή καταστροφή πού ἐπιφυλάσσουν οί ἀριστεροί στόν παρόντα πολιτισμό. Και αὐτό γιά δύο ἀπλούς λόγους. Πρότον, γιατί με τόν δρο καταστροφή ἔννοούμε τήν ἀλλαγή αὐτού τοῦ κόσμου στά ἐπίπεδα τῶν ἀξιῶν και τοῦ ύλικού βίου και δχι τό γκρέμισμα τῶν καμπαναριῶν. Δεύτερον, ἐπειδή ἀκριβῶς πρόκειται γιά μιά τέτοιου τύπου «καταστροφή», δημιουργική θά λέγα, οί ἀριστεροί δφείλουν νά συμμετέχουν, νά παρεμβαίνουν, νά σημασιοδοτούν κάθε ἐκδήλωση τοῦ παρόντος πολιτισμοῦ. Καθήκοντα πού ἀπαιτοῦν τούς ἀριστερούς μέσα και γνώστες αὐτού τοῦ πολιτισμοῦ και μάλιστα χωρίς πολύ «σουλάτος και μαχμουρλίκι», κατά μία ἔκφραση πού ἀκούστηκε στή σχετική συζήτηση τοῦ ΚΚΕ έσωτερικού στό Πολυτεχνείο. Μ' αὐτά τά καθήκοντα είμαστε ως ἀριστεροί ἐπιφορτισμένοι τόσο ἐγώ —μισθοδοτούμενος ἀτυχῶς ως βοηθός και δχι ως λέκτωρ—δσο και δ ς. Γεωργόπουλος ως φοιτητής στό πανεπιστήμιο, και πολύ καλά κάνουμε. Μ' ἄλλα λόγια και οί δύο χρησιμοποιούμε «αὐτή τήν έξουσία και τούς μηχανισμούς της» —μισθοδοσία, έξετάσεις, πτυχίο κ.λ.—. ἄλλα και οί δύο δφείλουμε νά ἀντισταθοῦμε στήν ἀλλοτριωτικού τούς λειτουργία προβάλλοντας και διεκδικώντας τίς δικές μας ἀξιές και σημασίες. Τό ζήτημα λοιπόν είναι διά τόν πρύτανη

Σταύρος Γεωργόπουλος
(Ζωδόχου Πηγῆς 82)

μέχρι τόν πρωτοεισαγόμενο φοιτητή, ὅλοι στό πανεπιστήμιο χρησιμοποιοῦμε τήν ἔξουσία καὶ τούς μηχανισμοὺς τοῦ θε-
σμοῦ αὐτοῦ, καὶ πάραμενει νά δοῦμε ἄν
καὶ πῶς ὁ ἀριστερός, μέ ἀφορμή τό συ-
κεκριμένο ἐπεισόδιο, ὥχι πιά ἐδῶ καὶ τώ-
ρα ἀλλά μᾶλλον ἐδῶ καὶ συνέχεια ἐπιχει-
ροῦμε τήν ἀνατροπή τους.

Ίδου λοιπόν ἐμεῖς, ἐμπνεόμενοι ἀπ' αὐτές ὑπόθετα τίς ίδεες, ἀντιμέτωποι ἔνα κρύο πρωινό τοῦ Γενάρη, σ' ἔνα ἀχανές ἀμφιθέατρο τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς. Ἐγώ ώς ἐπιτηρητής ἔξετάσεων καὶ ἐκφωνητής θεμάτων, δ. κ. Γεωργόπουλος ὡς ἔξεταζόμενος μαζί μ' ἄλλους, ἐκατό καὶ, συναδέλφους του. Τί πιο φυσικό, ὅσο καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἔνα κρύο πρωινό, νά ζητήσω πλήρη ἡσυχία κατά τή διάρκεια τῆς ἐκφώνησης καὶ ὅχι βέβαια μέ τήν ἀπειλὴν ἀκύρωσης τῶν ἔξετάσεων (παρεμπιπτόντως, πρῶτο ψέμα σας κ. Γεωργόπουλε). Στίς πρῶτες διαμαρτυρίες γιά τήν ταχύτητα τῆς ἐκφώνησης ἐπαναλαμβάνω μία, δύο καὶ τρεῖς φορές τά θέματα. Οἱ διαμαρτυρίες παρ' ὅλ' αὐτά συνεχίζονται μέ τήν προσθήκη ὅτι τά θέματα εἶναι δύσκολα, πολλά καὶ ἐκτός υλῆς. Γιά τήν ἀκρίβεια δέν πρόκειται γιά ἀπλές διαμαρτυρίες ἀλλὰ ἐκδηλώσεις «ἀγανακτισμένων πολιτῶν», συνοδεύομενες ἀπό ἀνάλογες χειρονομίες. Ὑπενθυμίζω ὅτι δέν πρόκειται γιά δικό μου μάθημα ἀλλά συναδέλφου, πού ἐκφωνεῖ σε διπλανό ἀμφιθέατρο καὶ ὁ ὀποίος ἔχει ύποσχεθεῖ στούς ἀκροατές μου πώς θά δώσει ἐκεῖνος δλες τίς ἀπαραίτητες διευκρίνισεις μετά τήν ἐκφώνηση. Τίποτα, οἱ φωνασκίες συνεχίζονται καὶ ὅταν πιά μία φοιτήτρια ξεπερνάει κάθε ὄριο εὑπρέπειας, ζητῶ νά σημειώσω τό γραπτό της.

“Η ἀπάντησή της εἶναι εὐθέως ἀνάλογη τῆς ποιότητας τῶν προηγούμενων διαμαρτυριῶν: «πάρ’ τη ρέ καὶ βάλ’ την ἐκεῖ πού ξέρεις» (καὶ ὅχι νά τή «χρησιμοποίησο ὅπως μπορῶ καλύτερα», ὅπως παρεμπιπτόντως γιά δεύτερη φορά ψεύδεσθε κ. Γεωργόπουλε). Η σητώντας τό δύνομα καὶ τήν ἀποχώρηση τῆς φοιτήτριας ἀπό τήν αἴθουσα, λαμβάνω ἀπαντήσεις τοῦ τύπου «μπάτσος είσαι ρέ» ή τήν ἀπειλήν «ἄν τη βγάλεις ἔξω, φεύγουμε δόλοι». Κατόπιν αὐτῶν τῶν χαριτωμένων ἐπεισοδίων, ἀναγκάζομαι νά διακόψω τίς ἔξετάσεις, ἐνώ ὅμαδα φοιτητῶν «εἰσβάλλειν κατά τήν ἔκφραση τοῦ συναδέλφου λεκτορα κ. Ν. Μαρτίνου στό δίπλα ἀμφιθέατρο διακόπτοντας καὶ ἐκεῖ τίς ἔξετάσεις (ὅπως δέν ἀναφέρετε, παρεμπιπτόντως ψευδόμενος γιά τρίτη φορά κ. Γεωργόπουλε).

Στή συνέχεια τόσο έγώ όσο και δ. κ.
Μαρτίνος κάνουμε άναφορές στόν πρύ-
τανη ζητώντας «έξακριβωση τῶν ὑπαι-
τίων τοῦ γεγονότος» (καὶ δχι παραπομ-
πές σέ Πειθαρχικό, δπως παρεμπιπτόν-
τως γιά τέταρτη φορά ψεύδεσθε κ. Γεωρ-
γόπουλε). Τέλος, δταν ὅ πρυτανης μεσο-
λαβώντας, κατά τή γνώμη μου δυσανά-
λογα μετριοπαθῶς σέ σχέση μέ τήν ἔκτα-
ση και τή σημασία τοῦ ἐπεισοδίου, ζήτη-
σε ἀπό τόν κ. Μαρτίνο καὶ μένα τή διαδι-
κασία μέ τήν ὁποία θά ἦταν δυνατή ἡ
ἐπανάληψη τῶν ἔξετάσεων, θεωρήσαμε
ὅτι αὐτή προϋπέθετε τή δημόσια τοποθέτη-
ση τῶν φοιτητῶν γιά τό ἐπεισόδιο, δχι βέ-

βαία γιά νά δικαιωθούμε καί νά φερθούμε ταυτόχρονα μεγαλόψυχα, ὅπως τόσο μικρόψυχα μᾶς καταλογίζει ὁ κ. Γεωργόπουλος, ἀλλά ἀντίθετα γιατὶ ὅταν «ἀκόμη καί ἀντιδραστικοί καμάρφορά, διστάζουν νά ἐκτεθοῦν πολὺ –ἰδίως μετά «Ἀλλαγήν», ἐμεῖς προτιμήσαμε νά ἐκτεθοῦμε, ἐκθέτοντας μαζί μιά ἀπαράδεκτη κατά τή γνώμη μας συμπεριφορά τῶν φοιτητῶν. Αὐτή τή δημοσιοποίηση τοῦ προβλήματος καί ὅχι τή συνεννόηση κορυφῆς πού μᾶς πρότεινε ἡ ἐπιτροπή τῶν φοιτητῶν, θεωρεῖ «ἐπιδέξιο ἐλιγμό» ὁ κ. Γεωργόπουλος ἀδύνατώντας νά καταλάβει «πρός τί τέτοιο μένος». Ἀκριβῶς ὅμως ὅλα αὐτὸν τά γεγονότα, ἀλλά καί ὁ τρόπος πού τά κατάλαβε ὁ κ. Γεωργόπουλος, μᾶς γυρίζουν καί πάλι στό ἀρχικό ζῆτημα, τό θῆθος καί τή βίωση τῶν καινούργιων ἀξιῶν μέσα στό πανεπιστήμιο. Στό πανεπιστήμιο «μετά «Ἀλλαγήν» ὅπως λέει κι αὐτός, ἄν καί «πρό «Ἀλλαγῆς» τά ίδια συνέβαιναν μέ λιγότερες δόσεις λαϊκισμοῦ ἀσφαλῶς καί ἀριστεροφάνειας.

Θέλοντας νά ἀποφύγω μιά γενική περιγραφή τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς μετά τό νόμο 1268/82, γιατί και ὁ στόχος αὐτοῦ τοῦ σχολίου θά χανόταν ἀλλά καὶ γιατί στοιχεῖα τῆς συνάδελφοι μου κι ἐγώ ἔχουμε ἐπανειλημμένα δημοσιοποιήσεις στὸν Δεκαπενθήμερο Πολίτη, θά περιοριστῶ στὸ ἐπίμαχο θέμα: τόν τρόπο διεξαγωγῆς τῶν ἔξετάσεων. Καί τοῦ γιατί σόδεις τίς ἀνακοινώσεις, τοῦ πρύτανη, τῶν φοιτητῶν καὶ τοῦ ΕΔΠ πού κυκλοφόρησαν σχετικά μέ τό ἐπεισόδιο, ἀναφέρεται ὅτι ὄντως ὑπάρχει ὁδὺ πρόβλημα στίς ἔξετάσεις πού ἐκφράζεται μέ τό «τεταμένο κλίμα» πού δημιουργεῖται μέσα στούς χώρους ἔξετασης. Καί βέβαια οὔτε τά αἰτια τοῦ προβλήματος ἔξετάσεις εἶναι νέοι ἢ ἄγνωστα οὔτε οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ τεταμένου κλίματος φρούτο τῆς μετά τό νόμο 1268/82 περιόδου. Τουλάχιστον γιά τή Γεωπονική, αἴτια εἶναι τό πληθωρικό καὶ ἀνοικονόμητο πρόγραμμα σπουδῶν, ἢ ἐπανάπτυση διδασκόντων καὶ διδασκομένων στό «ἐγκεκριμένο» σύγγραμμα, ἡ συστηματική ἀπουσία φοιτητῶν ἀπό τά μαθήματα, ἡ συνεχῆς αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσαγομένων —πού πρέπει καὶ νόμος—, μέ τήν ὀργάνωση τῆς Σχολῆς καρκινοβατούσα στά χνάρια τοῦ εὐρύτερου δημόσιου τομέα.

Ίδιού λοιπόν καὶ πάλι ὁ κ. Γεωργόπουλος καὶ ἐγώ νά συναντιόμαστε γιὰ πρόττη φορά στὸν γλιστερό τόπο τῶν ἔξετάσεων. Μέ τούς ρόλους τοῦ διδάσκοντος καὶ διδασκομένου ἀσφυκτικά ἀγκυλωμένους δχι πιά στίς δουλείες τοῦ ἀστικοῦ πανεπιστημίου, πού ὡς ἀριστεροί ὀφείλουμε να ἀλλάξουμε ἀλλά κάπου ἀνάμεσα στόν ἀνθυπολοχαγό καὶ τοὺς στρατιῶτες ἐνός στρατοῦ ἰδιόμορφα πειθαρχημένου ἀπειθάρχητου. Πειθαρχημένου στήν μέ κάθε θυσία ἀπόκτηση τοῦ πτυχίου, ἀπειθάρχητου στήν ἑκπαιδευτική διαδικασία πού τυπική της μόνο ἀπόληξη είναι το πτυχίο. Καὶ βέβαια πειθαρχία στήν ἑκπαιδευτική διαδικασία δέν ἐννοῶ τήν τυφλήν ὑπακοή τῶν διδασκομένων στά καπρύτσια ἢ τήν σοφία τῶν διδασκόντων ἀλλά την ἔνταξη στήν ἀκαδημαϊκή ζωή, τη συμμετοχή στή διαμόρφωση καὶ ἔξελιξη τῶν συνθηκῶν διεξαγωγῆς της, ἐντέλει τη

θητεία σ' ένα πνευματικό γεγονός γιά την κατάκτηση του υπόσημου δέν υπάρχει βασι- λική άδοξ ζώως έλεγαν και οι παλαιότε- ροι. Καί είναι στά 1985 βασιλικότεροι τον βασιλέως θσοι μετέχοντες τής άκαδημαϊ- κής ζωῆς έκβιαζουν ή δέν άντιστέκοντα στήν μέ κάθε θυσία τῶν «νομοτελειῶν» αὐτής τής ζωῆς έπιδιωκόμενη ἀπόκτηση τού τυπικού διαιπιστευτηρίου βίωσής της, τού πτυχίου.

Σήμερα σέ δόλο τό φάσμα τῆς ἀκαδημαϊκῆς ζωῆς κάθε ὄπλο παρά ἀποτελοῦν ἔξαιρεση παρόμοιες στάσεις. Τό δικαίωμα στήν ἀντιγραφή, ή καθιέρωση μαζί μέτο «έγκεκριμένου» σύγγραμμα καί τοῦ «σκονικίου» του, κατάλληλα σμικρυμένου — γιά νά μήν ἔχεναι τήν τρίτη τεχνολογική ἐπανάσταση —, τό δικαίωμα τελικά στό πτυχίο καὶ ὅχι στή γνώση, ἀποτελοῦν κατακτήσεις τοῦ «κινήματος» καὶ καθημερινή πρακτική τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς. Καί δέν μποροῦσε νά γίνει κι ἀλλιῶς ὅταν ὅλοι — γονεῖς, δάσκαλοι, φοιτητές, κράτος — συναντῶνται, ἀσπάζονται καὶ ἀνταγωνίζονται ἀλλήλους ἐπί αὐτοῦ τοῦ κόμβου καὶ μόνο. Τοῦ πτυχίου, συνεπῶς τῶν ἔξετάσεων, συνεπέστερο μιᾶς μηχανῆς πού καταφέρνει νά ἔξισορροπεῖ τήν αὐξανόμενη κοινωνική πίεση γιά τό «πτυχίο» μέ τίς μειούμενες δυνατότητες των φορέων χορήγησής του. Αὐτέ εἶναι τό ζήτημα κ. Γεωργόπουλε πού θθετερε πρεπεί ὡς ἀνανεωτικοί ἀριστεροί νά ἀντιμετωπίσουμε καὶ ὅχι τό κατά πόσον στά ἀπειθαρχα φαντάρια ἀντιστοιχοῦν λιγότερο ή περισσότερο αὐστηροί στήν ἐφαρμογή τοῦ στρατιωτικοῦ κανονισμοῦ ἀξιοματικοί.

Καί ἐπ' αὐτοῦ ἔχετε, καὶ πολὺ φοβᾶμαι
ἔχουμε, ώς «κίνημα» πανεπιστημιακό νά-
ποῦμε πολὺ λίγα ἀριστερά πράγματα.
Καί κάνουμε πολὺ λιγότερα. Ἐξοῦ καὶ ή
προσφυγή στήν όχλαγωγία, τόν ἐτσιθελι-
σμό, τόν μπαγαπονισμό, τόν συντεχνια-
σμό, τίς εύκολες λύσεις, ή ἀποστροφή
τῆς ουδιαστικῆς συμμετοχῆς καὶ παρέμ-
βασης καὶ σ' αὐτά, τά θεσμοποιημένα
συλλογικά δργανα ἀπό τόν 1268 καί
στούς συνδικαλιστικούς φορεῖς καὶ στό
ἐπίπεδο τῆς καθημερινῆς πανεπιστημια-
κῆς δουλειᾶς-ζωῆς. Αὐτά είναι τά Ηθη-
καὶ ή βίωση τῶν καινούργιων ἄξιων στό
δημοκρατικό πανεπιστήμιο «μετά Ἀλ-
λαγήν» πρός τά ὅποια ἔνας ἀριστερός
πρέπει νά ἀντισταθεῖ. Αὐτὸς δ ἡ «πολιτι-
σμός» πρέπει νά καταστραφεῖ καὶ τίποτα
στήν ἐπιστολή σα δέν δείχνει ὅτι ἀντί-
λαμβάνεστε ἡ ἐνοχλεῖστε ἀπό τήν παρου-
σία του ἥδη ἀνάμεσά μας. Γ' αὐτό τό λό-
γο καὶ ἐγώ νομίζω ὅτι δικαιοῦμαι νά ἀνα-
ρωτηθῶ μέ τή σειρά μου γιά πόσο ἀκόμη
ή ἀνανεωτική Ἀριστερά θά στεγάζει
στούς κόλπους της «λουλούδια» σάν κα-
σάς «σύντροφε».

Λεωνίδας Λουλούδης

Υ.Γ. "Οταν έγραφα αύτή την άπαντηση
άγνοούσα διτί ό κ. Γεωργόπουλος δέν εί-
ναι φοιτητής της Γεωπονικής Σχολής
—καί όχι τοῦ ἀνύπαρκτου ἀλλωστέ 'Αττι-
κοῦ Πανεπιστημίου. Βεβαίως, δέν είχα
καμιά διάθεση νά ἐλέγχω ἢν ή διεύθυνση
πού δίνει είναι σωστή, ἀλλά ἀναρωτιέμα-
γιατί τόση «έμμεσότητα»...

‘Ο ζόφος τῆς λυτρώσεως

Τήν Κυριακή, 24 Φεβρουαρίου, ἡ συζήτηση γιά τό διάσημο πιά βιβλίο τοῦ Λευτέρη Σταυριανοῦ *Ίστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους* (σχολικό τῆς Α' λυκείου), ἀπέκτησε νέο ἐνδιαφέρον μέ τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου τοῦ Στέλιου Ράμφου («“Ἐνα ζοφερό βιβλίο μέ κήρυγμα ψευδολυτρώσεως»), στήν ἐφημερίδα *Καθημερινή*. Γίνεται φανερό ὅτι μέ ἀφορμή τό βιβλίο αὐτό ἐκτυλίσεται μιά διαμάχη μέ εύρυτερες προεκτάσεις. “Οσο καί ἂν ἐντάσσεται στόν ἀνταγωνισμό μεταξύ τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τῆς Ν.Δ. πού ἐντείνεται ὅσο πλησιάζουμε στίς ἐκλογές, κρύβει βαθύτερες ἀπόψεις καί προθέσεις, σημαντικές γιά τή νεοελληνική μας πραγματικότητα.

Hπαιδεία πού ὁ κ. Ράμφος διαθέτει, ἔκανε τή συνεισφορά του στή συζήτηση ἰδιαίτερα πολύτιμη. Πολές ἀπό τίς παραπρήσεις του είναι δέξιαρκεις καί ἐνδιαφέρουσες. Ἐκτός ἀπό τό χρόνιο πρόβλημα τῆς γλώσσας τῶν σχολικῶν ἐγχειρίδιων πού πολύ σωστά ἐπισημάνει, διαπιστώνει μερικά ἀδιέξοδα τῆς σχολῆς στήν ὅποια ἀνήκει ὁ Λευτέρης Σταυριανός. Τήν ἀδυναμία, γιά παράδειγμα, μᾶς σχολῆς πού ἐπικαλεῖται τήν παγκοσμιότητα τῆς ιστορίας, νά ξεφύγει ἀπό τό εύρωπαϊκό σύστημα ἀντιλήψεων, ἵδεων καί γνώσεων καί νά παρουσιάσει σέ ἵση βάση τή διαφορετική πραγματικότητα ἀλλων λαῶν καί ἡπειρων. Ἀδυναμία πού προκάλεσε τήν ἐγκατάλειψη, τουλάχιστον ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '70, τῶν ἐλπίδων πού είχαν στηριχθεῖ σ' αὐτήν.

Ο κ. Ράμφος θά μπορούσε νά συνεισφέρει ἐντυπωσιακά στό διάλογο γιά τή διδασκαλία τοῦ ἀνθρώπινου παρελθόντος ἐάν δέν είχε ἔνα καίριο ἐλάττωμα. Είναι ἐμπαθής καί πολύ δύσκολα δέχεται ὀτιδήποτε δέν ἀνταποκρίνεται στίς δικές του ἀπόψεις. Ἀκόμα πιό δύσκολα τό καταλαβαίνει καί τό ἀνέχεται. Δέν ἀναφέρομαι μόνο στίς βιαιότατες ἐκφράσεις πού κοσμοῦν τό ἄρθρο του («ζοφερό σχολικό βιβλίο», «δηλητήριο γιά τοὺς νέους», «μικρονοϊκή προπέτεια τοῦ ἀγοραίου μαρξισμοῦ» κ.λπ.), γιατί στό κάτω κάτω είναι δικαίωμά του τό νά ἔχθρεύεται τίς ἀπόψεις τοῦ ἐγχειρίδιου μέ πάθος.

“Οταν ὅμως αὐτό τό πάθος ἀνάγεται σέ φανατισμό καί ὀδηγεῖ σέ διαστρεβλώσεις τῶν ἰδεολογικῶν ἀφετηριῶν καί τῶν στόχων τοῦ συγγραφέα, τότε ἡ κριτική γίνεται κακόπιστη, ἀρά ἀκυρη, καί ὁ κ. Ράμφος ἀποδεικνύεται πολύ κακός συζητητής. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἀναγκάζει τούς ἄλλους, πρίν ἀπό κάθε ἀνταλλαγή ἀπόψεων, νά ἀνασκεύάσουν τά ἐκ τοῦ φανατισμοῦ καί τῆς μονομέρειας ἐκπορευόμενα καί νά δώσουν τήν πραγματική διάσταση τῶν πραγμάτων.

Τό ἔργο τοῦ Λευτέρη Σταυριανοῦ καί ἡ ἐποχή του

Σύμφωνα μέ τόν Στέλιο Ράμφο, ὁ Σταυριανός είναι ἔνας ἀριστερός διανοούμενος πού ταλανίζεται ἀπό «ἔναν ἀπό τούς διάφορονς μαρξισμούς — τριτοκοσμικῆς συγκεκριμένα ἀποκλίσεως». Προσθέτει μάλιστα ὅτι ἡ Ἀμερική, οἱ ΗΠΑ, δύνανται διακρίθηκε, είναι χώρα «μεγάλη καί χωράει μέ τήν ἐλευθερία τῆς ἀπό τήν πιό ψυηλή ὡς τήν χαμηλότατη ποιότητα». Προφανῶς, ὁ Σταυριανός ἀνήκει στή δεύτερη. “Οταν ὅμως προτάσσεται στήν ἀντιπαράθεση ἰδεῶν μιά τέτοια ἀπόλυτη εἰκόνα τοῦ ἀντιπάλου, τότε γίνεται αὐτό πού γίνεται. Ἡ ἀντιπαράθεση περιορίζεται σέ ὑβριστικό μονόλογο. Μιά ἔξελιξη ἰδιαίτερα θλιβερή, δύνα μάλιστα συμβαίνει ὁ κ. Ράμφος νά κάνει λάθος. Ο Λ. Σταυριανός δέν είναι οὔτε μέ-

τριος ιστορικός οὔτε ἀγοραῖος μαρξιστής. Ἐκεῖνο πού μᾶλλον συμβαίνει είναι ὅτι ὁ Στέλιος Ράμφος ἐμποδίζεται ἀπό τόν φανατισμό του νά κρίνει τά πράγματα καί τίς ἰδιότητες.

Μέ τό τέλος τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, στά 1945, μέ τή δημιουργία τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί τίς πολλαπλές διακηρύξεις ἀρχῶν πού τή συνόδεψαν, δόθηκε περισσότερο ἀπό ποτέ ἄλλοτε, ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ πλανήτης γίνεται πιό μικρός, τόσο ἐνιαίος ὥστε νά μποροῦμε νά μιλάμε γιά πολιτικές ἀποφάσεις κοινές στό σύνολο τῶν ἀνθρώπων ἡ ἔστω γιά μά ἐντονη, πρωτοφανή ἀλληλεπίδραση στήν πορεία τῶν ἐθνῶν. Τά χρόνια πού ἀκολούθησαν είδαν τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀποικιῶν καί τή δημιουργία πολυάριθμων κρατῶν πού ήθελαν τόν ἔαυτό τους εἰκόνα καί μούσιωση — σέ μικρογραφία — τῶν μητροπόλεων ἀπό τίς δόποις ἀποστάτηκαν. Ἐγιναν μέλη τοῦ Ο.Η.Ε. καί ἀπέκτησαν τήν ψευδαίσθηση ὅτι συνδιαχειρίζονται τόν κόσμο. Δημιούργησαν ὁργανισμούς, συμμαχίες καί ἐπλεξαν πυκνούς ιστούς διακρατικῶν συμφωνιῶν. “Ολα αὐτά γέννησαν καί τήν ἀντίστοιχη ἰδεολογία. “Οτι ὁ κόσμος μας δηλαδή λειτουργεῖ σάν μιά ἐνιαία κοινωνία μέ πολίτες της τά κράτη. Σάν μιά ἐνότητα. Τήν ιδεολογία αὐτή τήν καλλιέργησαν τόσο τά πλούσια κράτη γιά νά ἀπλώνουν τίς δραστηριότητές τους στά ὑπόλοιπα χωρίς περιπλοκές, ὁσο καί τά φτωχά, γιατί τούς ἔδινε μιά προσωπικότητα μέσα στήν ὁ-

ποία ἀποκτούσε ὅξια ἡ —δυτικοῦ τύπου— ἀνεξαρτησία τους. Ἡ ἰδεολογία αὐτή χρησιμοποίησε ἐντατικά τὴν ἰδέα τῆς παγκοσμιότητας τῆς σύγχρονης ἱστορίας.

Ἡ ἰδέα τῆς παγκοσμιότητας τῆς ἱστορίας εἶχε γεννηθεῖ λίγο πρίν. Στά 1936 ἦταν ξεκάθαρη στά λόγια τοῦ μεγάλου 'Ολλανδοῦ ἱστορικοῦ Huijzinga: «Ο πολιτισμός μας είναι ὁ πρώτος ποὺ ἔχει γιὰ παρελθόν τὸ παρελθόν τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ἡ ἱστορία μας είναι ἡ πρώτη παγκόσμια ἱστορία». Ἡ μεγάλη τῆς ὅμως ἀνθηση ἤρθε μετά τὸ 1945 καὶ ἰδιαίτερα στή δεκαετία 1960-70. Ἐνισχύθηκε μεταξύ ἄλλων ἀπό τὰ γιγαντιαῖα ἄλματα ποὺ ἔκανε ἡ ἐκπαίδευση παντοῦ στὸν πλανήτη. Τὰ παιδιά τῶν χωρῶν καὶ τῶν ἡπειρῶν πού μόλις ἀποταξαν τὸν εὐρωπαϊκό πολιτικό ὄγκο δέν μποροῦσαν νά ἀγνοοῦν τὴν εὐρωπαϊκή ἱστορία, τῆς δοπίας μέρος ἔστω καὶ γιὰ λίγο ὑπῆρξαν, ἀλλά οὕτε καὶ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου τους.

Ἐάν ἐξαιρέσουμε τὸν Τόινμπι καὶ τὴν δική του ἀντίληψη περὶ τῆς παγκοσμιότητας τῆς ἱστορίας, ἔχουμε ἀρκετά κορυφαῖα ἱστορικά ἔργα ἀνάμεσα στά 1950 καὶ στά 1972-73 πού κινοῦνται σ' αὐτόν τὸν ἄξονα. Ξεχωρίζουν τό μνημειώδες ἔργο πού ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ δημοσίευσε τό 1963 (*Histoire de l' Humanité*, 6 τόμοι), τὸ ἔργο πού δημόθυνε ὁ Κλάρκ (*The New Cambridge Modern History*, 12 τόμοι, 1957-1970), τό ἀριστούργημα τοῦ Κρουζέ (*Histoire générale des civilisations*, 7 τόμοι, 1953-1957) καὶ τό ἔργο τοῦ Σοβιετικοῦ Ζούκοφ (*Vse-mirnaja istorija – Παγκόσμια ἱστορία*, 10 τόμοι, 1955-1965). Ο Λευτέρης Σταυριανός ὑπῆρξε ἔνας ἀπό τοὺς κύριους ἐκπροσώπους τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ ρεύματος, συμμετεῖχε στή σύνταξη πολλῶν ἀπό τά δύγκωδη συλλογικά ἔργα πού προαναφέραμε καὶ πρόσφερε καὶ δύο δικά του σημαντικά βιβλία: *The World since 1500. A global History* (1966) καὶ *The World to 1500. A global History* (1970). Μαζὶ μέ τὸν McNeill θεωρήθηκαν μάλιστα οἱ δύο κύριοι συνήγοροι τῆς ἰδέας τῆς παγκόσμιας ἱστορίας καὶ τό ἔργο τους, διαμορφωμένο κατάλληλα, χρησιμοποιήθηκε μέ φροντίδες τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ γιὰ τή διδασκαλία τῆς Ἱστορίας στά παιδιά τῶν νέων χωρῶν.

Ο Λευτέρης Σταυριανός λοιπόν, κύριε Ράμφο, δέν είναι οὕτε μέτριος ἡ κάκιστος ἱστορικός οὗτε βαμμένος μαρξιστής ποὺ σκοπεύει στήν ψευδολύτρωση τῶν παιδιῶν. Είναι τό προϊόν μιᾶς ἐποχῆς, τό ἀποτέλεσμα μιᾶς προσπάθειας ἐπίλυσης τῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου δύως τότε παρουσιάστηκαν. Ἐπειδή μάλιστα πιστεύω ὅτι γιὰ τή μονομέρειά σας καὶ τήν φιλυποψία σας ἔχει εὐεργετικές θεραπευτικές ἰδιότητες ἡ εἰρωνεία, θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἀναδιατάξω λίγο τά ἐπιχειρήματά σας. "Ἄν θέλετε, τά γονιδια τοῦ κυρίου Σταυριανοῦ δέν προσάρμοσαν τό περιβάλλον στίς θελήσεις τους ἀλλά ἀντίθετα προσαρμόστηκαν σ' αὐτό. Ἐπίζω ἔτσι νά τό καταλαβαίνετε.

Φυσικά δέν ἔχω ἀκόμα ἀπαντήσει στό τί γυρεύει ἔνα βιβλίο γραμμένο γιά ἄλλες ἐποχές καὶ καταστάσεις σ' ἔνα ἐκπαίδευτικό σύστημα πού δέν συμμερίζεται τά ἵδια προβλήματα. Ἐδῶ ἀπλούστατα ἔχουμε νά κάνουμε δχι μέ κάποια ἀόριστη διαβολική συνωμοσία ἀλλά μέ συγκεκριμένα προβλήματα τῆς ἱστορικῆς παιδείας στό τόπο μας. Μεταξύ ἄλλων, τήν περιορισμένη ἐμβέλεια τῶν ὑπευθύνων πού τήν καθοδηγούν. Κλεισμένοι στόν ἐαυτό τους (μακριά ἀπό τά πανεπιστήμια καὶ τούς ἐπαγγελματίες ἱστορικούς) καὶ στό ΚΕΜΕ, μέ ἐλλαχιστή γνώση καὶ παιδεία, αὐτοσχεδιάζουν κάθε χρόνο ὡς μαθητεύμενοι μάγοι μέ ποικιλά ἀποτελέσματα. Πρέπει νά τούς ἀναγνωρίσει κανείς τίς καλές τους προθέσεις καὶ ἔνα κάποιο θάρρος, πού πολλές φορές τούς δοῦγει σέ βαθιά νερά. Δυστυχῶς ἐκεὶ κατά κανόνα πνίγονται καὶ τά πράγματα ἐπιστρέφουν στίς ἀφετηρίες καὶ ἵσως καὶ πιό πισω ἀπό αὐτές. "Ἐνα θέμα, πού προσωπικά τό θεωρῶ πολὺ πιό σημαντικό ἀπό τίς περιπέτειες τοῦ βιβλίου τοῦ Λ. Σταυριανοῦ καὶ τίς περὶ πιθήκων συζητήσεις, είναι ὁ τρόπος πού διδάσκεται ἡ ἱστορία ὡς ἐπιστήμη καὶ παρουσιάζονται οἱ σύγχρονες τάσεις της. Ὁ κ. Γιαννόπουλος, συγγραφέας τοῦ ἐγχειριδίου τῆς Γ' Λυκείου «Εἰσαγωγή στίς ἱστορικές σπουδές», μόλις πρίν ἀπό λίγα χρόνια πρόβαλε δημόσια τή δυσπιστία καὶ τήν ἀντίθεσή του στίς νέες ἱστοριογραφικές σχολές (π.χ. τῶν *Annales*). Μετά ἀπό κάποια σύντομη διάβαση ἀπό τό Παρίσι, ἀνέλαβε τό δύσκολο ἔργο νά τίς εἰσαγάγει στήν ἐλληνική παιδεία, ἔξεπερνώντας ξαφνικά δόλους ἐκείνους πού πρίν κατακεραύνωντες γιά τήν ἐνασχόλησή τους μέ αὐτές. Τό ἀποτέλεσμα είναι ἔνα ἐκπληκτικά χαῶδες ἐγχειρίδιο, δυσφήμιση δόλων τῶν νεότερων ἱστορικῶν ἀναζητήσεων. Καὶ ὅμως, ἡ χώρα πας καὶ ἀξιόλογους ἱστορικούς τῶν σχολῶν αὐτῶν διαθέτει καὶ σχετικά κείμενα καὶ ἱστορικά ἔργα. Τό ἀνοιγμα λοιπόν τῶν συμβούλων τοῦ ΚΕΜΕ στά σύγχρονα ρεύματα ἱστορίας μᾶλλον τά δόγμησε πολὺ πιό πισω ἀπό τό σημεῖο ὅπου τά παρέλαβε.

"Ολα ἐτοῦτα ὅμως δέν είναι προβλήματα τοῦ Λευτέρη Σταυριανοῦ καὶ τής ἐποχῆς του. Είναι τής δικῆς μας ἐκπαίδευσης. Ὑπάρχει ἐδῶ μιά πραγματική ἀνάγκη νά διευρυθοῦν τά γεωγραφικά καὶ πολιτιστικά σύνορα τῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας. Οι σύμβουλοι τοῦ ΚΕΜΕ, πιστοί στήν παράδοση πού ἔχουν δημιουργήσει, θέλησαν (καὶ σωστά) νά λύσουν καὶ αὐτό τό πρόβλημα. "Οπως πλέον θεωρεῖται φυσικό, διάλεξαν πάλι τόν χειρότερο τρόπο γιά νά τό πετύχουν. Ἐδῶ θά μποροῦσε ὁ Στέλιος Ράμφος νά σταθεῖ λίγο στό πρόβλημα, νά τό ἀναλύσει, νά μιλήσει τέλος πάντων σοβαρά γ' αὐτό. Ἀρκεῖται στό νά τό ἔξορκίσει. Τό σχολεῖο «λόγω ἡλικίας τῶν μαθητῶν», πρώτιστα ὑπηρετεῖ «ἀνάγκες διαπλάσεως τοῦ χαρακτῆρος καὶ δευτερεύοντας καταρτίσεως». Ἡ διάπλαση τοῦ χαρακτήρα περνᾷ ἀπό τήν ἱστορία πού «ἀποβλέπει νά ἐμφυσήσει στό παιδί ἀγάπη γιά τήν πατρίδα (...) νά τοῦ γνωρίσει τά ἐλαττώματα καὶ τά προτερήματα τῆς φυλῆς». Ἡ παγκόσμια ἱστορία ὑπάρχει μόνο γιά νά ὑπηρετεῖ τήν ἐθνική. «Ορισμένα τῆς κεφάλαια» πρέπει νά διδάσκονται «στό μέτρο πού ἡ ἐλληνική ἱστορία τά χρειάζεται».

Γιά τόν Στέλιο Ράμφο, τά παιδιά στά δεκαοχτώ τους χρόνια πρέπει νά ξέρουν μόνο ότι ή 'Ελλάδα είναι ό όμφαλός της Γῆς, ότι κινεῖται μόνη της μέ το πνεῦμα της ή τή μιζέρια της μέσα σ' έναν άδιάφορο γι' αυτήν πλανήτη, ότι ό πατριωτισμός περνά μέσα από τήν άρνηση τῶν ἄλλων λαῶν, πολιτισμῶν και ίδεων. "Αρα πρόβλημα δέν υπάρχει! Εἰλικρινά κύριε Ράμφο. Μπροστά στό δικό σας σκοταδισμό, τή δική σας μονομέρεια, τόν φανατισμό, τόν ἀποφατισμό και τήν ἰδεοπληξία, σπεύδων ἐντρομος νά συνταχθῶ μέ τόν χαρούμενο και ἀμήχανο αὐτοσχεδιασμό τῶν υπευθύνων τοῦ ΚΕΜΕ. "Η δική σας γνώση, ή δική σας παιδεία είναι ἀπλά μέσα προβολῆς τοῦ γνωστοῦ τρίπτυχου: Πατρίς, Θρησκεία, Οἰκογένεια. Η ούσια τής κριτικής σας στό βιβλίο τοῦ Σταυριανοῦ είναι ότι δέν μπορεῖτε νά ἀνεχθεῖτε τίποτα διαφορετικό και ζένο πρός τό δικό σας δλοκληρωτικό σύστημα ίδεων. "Οπως ἐνδεικτικά διμολογεῖτε, γνωρίζετε τή μία και μοναδική «λύτρωση», πράγμα πού σας ἐπιτρέπει νά χαρακτηρίζεται κάθε ἄλλο σύστημα ίδεων περιφρονητικά ώς «ψευδολύτρωση».

Ο Στέλιος Ράμφος και ή ἐποχή του

Η «Ιστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους», σχολικό ἔγχειριδίο γιά τήν Α' Λυκείου, είναι ένα βιβλίο πού δέν ἀνταποκρίνεται στήν ἐκπαιδευτική πραγματικότητα ἐνός σύγχρονου εὐρωπαϊκού κράτους. Οι ίδεες τίς δόποις χρησιμοποίησε ό συγγραφέας του, ἀνήκουν σέ ἄλλη ἐποχή, σέ ἄλλη κατάσταση, ἀπαντοῦν σέ διαφορετικές ἀνάγκες. Η ἐπίθεση δημοσίου πού δέχεται στή χώρα μας δέν ἔχει νά κάνει τίποτα μέ δλα αὐτά. Τή στηρίζουν δυνάμεις πού, δπως πιστεύουν και ισχυρίζονται, κατέχουν τή μία και μοναδική θεόπνευστη ἀλήθεια. Έάν λοιπόν κάπου ἐδῶ υπάρχει ένα σοβαρό και καίριο πρόβλημα, ἀυτό μπορούμε νά τό προσδιορίσουμε δχ̄ στό ἵδιο τό βιβλίο ἀλλά στή δράση τῶν ἐνλόγω δυνάμεων. "Ας μιλήσουμε λίγο γι' αυτές, γιά τόν Στέλιο Ράμφο πού τήν υπόθεσή τους διαχειρίζεται στήν κριτική του, ἀς δοῦμε τήν ἐποχή τους και τήν ούσια τους.

Στό κεντρικό σημείο τής κριτικής τοῦ Ράμφου βρίσκουμε τό συμπέρασμα ότι τό βιβλίο ἀποσκοπεῖ στήν «ἀναφανδόν κομματικοποίηση» τῶν νέων. "Οτι τούς ἐμποτίζει μέ τίς ίδεες τοῦ «ἀπρόσωπου καλοῦ». Αύτό τό «ἀφηρημένο ἀγαθό», «ναρκώνει ή και καταστρέψει κάθε ἡθική και πνευματική ἀναστολή ή όποια θά τόν ἐμπόδιζε νά διαπράξει τό κακό, προσφέροντάς του ένα ίδεολογικό ἄλλοι: ότι τό διαπράττει ἐν ὀνόματι τής ιστορίας και τής πανανθρώπινης λυτρώσεως». Άκομα, δτι τό βιβλίο στοχεύει στό ξερίζωμα τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ κάθε νέου ὥστε «μοναδικό κριτήριο τής ὁρθῆς πράξεως» νά γίνει ή «πιστότης στήν κομματική γραμμή».

"Ας ἀσχοληθοῦμε μέ τήν πολιτική δράση, τήν κατά τό λεξιλόγιο τοῦ κ. Ράμφου «κομματικοποίηση». Τό νά συνευρεθοῦν, νά συντονίσουν τίς προσπάθειές τους, νά συνεργαστοῦν τά ἀτομα δέν είναι κάτι τό ἀρνητικό. Θά λέγαμε μάλιστα ότι είναι κάτι τό τελείως οὐδέτερο ἀπό μόνο του, καθώς τήν ποιότητα

και τήν ούσια του θά τήν καθορίσουν οι στόχοι ή οι ίδεες δσων θά συνευρεθοῦν. "Η Φιλική Έταιρεία ήταν μιά πολιτική δργάνωση και θέλω νά πιστεύω ότι ό κ. Ράμφος δέν καταδικάζει δσους ἐντάχθηκαν σ' αὐτήν. Σήμερα πού οι συνθήκες είναι διαφορετικές όπ' ότι στά 1820, οι πολίτες αὐτής τής χώρας δργανώνονται σέ κόμματα, συλλόγους, σωματεία ή συνδικάτα. Μέσα ἀπό αυτά προσπαθοῦν νά ἐπιτρέασουν συλλογικά τίς πολιτικές η κοινωνικές ἔξελιξεις σύμφωνα μέ τά συμφέροντά τους. Εντυχῶς πού συμβαίνει αὐτό. Στό κέντρο τής κοινωνίας βρίσκεται μιά ίσχυρή δργάνωση, ένας ίσχυρός κρατικός μηχανισμός, πού είναι ἀδύνατο νά καταργήσουμε και πού μπροστά του οι μεμονωμένοι πολίτες ἔχουν ἐλάχιστο ειδικό βάρος. Στό σύστημα φυσικά ύπάρχουν ἐλαττώματα, ή ποιότητα και ή παιδεία τής νεοελληνικής κοινωνίας δέν παρέχει στά κοινωνικά αὐτά σώματα καμιά ίδιαίτερη λαμπρότητα. Είναι αὐτά πού είναι καί μέ τό τρόπο τους διασφαλίζουν ένα τμῆμα τῶν ἐλευθερῶν μας. Τό νά διδαχθεῖ ή σημασία και ή ἀξία τους στούς νέους δέν ἔχει τίποτα τό κακό. Φυσικά πρέπει νά διδαχθοῦν και οι ἀδυναμίες τους. Σέ καμιά περίπτωση δημοσίου στό δημοσίου ενός κάποιου ἀγώνα ἐνάντια σέ μια ἀ-όριστη κομματικοποίηση δέν πρέπει νά καταργηθεῖ τό δικαίωμα τοῦ «συνυταιρίζεσθαι» πού ἔχουν δλοι οι πολίτες. Είναι παράξενο πού δέν τά προσδιορίζει αὐτά ό κ. Ράμφος.

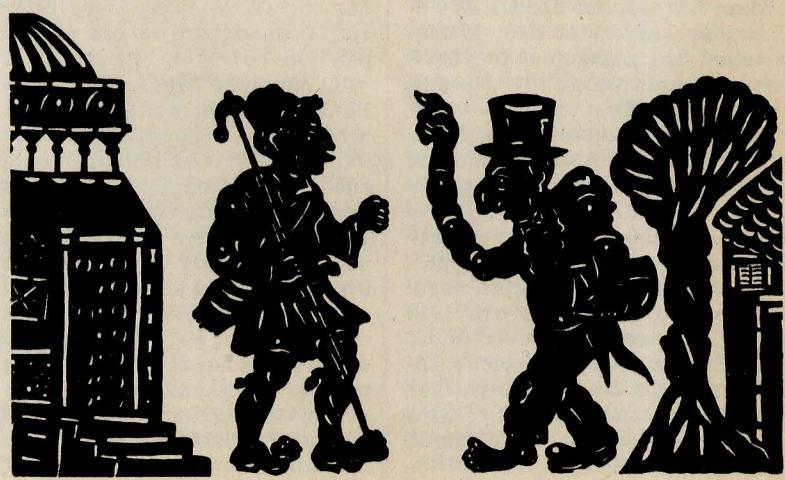
Υποστηρίζει ότι τό «συνυταιρίζεσθαι» γίνεται στή βάση κάποιων «ἀφηρημένων ἀγαθῶν», κάποιου «ἀπρόσωπου καλοῦ». Πρόκειται μᾶλλον γιά τά συμφέροντά τῶν ἀνθρώπων είτε αὐτά ἐκφράζονται ύλικά, κοσμικά θά λέγαμε, είτε θεωρητικά, ἰδεολογικά, θρησκευτικά, ἔμμεσα. Και στίς δύο περιπτώσεις, αὐτό τό ἀόριστο και ἀφηρημένο πού μετατρέπει σέ σφάλμα τήν δργάνωση τῶν πολιτῶν δέν ἔγινε δυνατό νά βρεθεῖ ούτε στό βιβλίο τοῦ Σταυριανοῦ ούτε στή δικιά μας φαντασία. Ο Στέλιος Ράμφος τό προσδιορίζει ύποστηρίζοντας ότι ἀόριστο και ἀφηρημένο είναι ἔκεινο πού ἀντιτίθεται στίς πάγιες (παραδοσιακές;) πνευματικές ἀξίες. Έπειδή είναι δύσκολο νά ξεχωρίσει κανείς (τά συμφέροντα και οι σκέψεις τῶν ἀνθρώπων διαφέρουν) ποιό είναι τό

«ἀπρόσωπο καλό» και ποιά ή «πνευματική ἀξία», ή θεωρία τοῦ Ράμφου ἀνάγεται εύνόητα στήν ἀνάγκη νά κρατήσουμε δσα ἐκεῖνος θεωρεῖ ἀξίες και νά ἀρνηθοῦμε τά ύπόλοιπα. Νά ἀρνηθοῦμε δηλαδή τά «κοσμικά» κόμματα και νά ἀφοσιωθοῦμε στήν «ύπερκοσμική» ἐκκλησία. Νά ἀρνηθοῦμε τό πραγματικό στό δημοσίου κάποιου ίδιανικού κτίσματος τής φαντασίας. Η συμβουλή είναι παλαιά, παμπάλαια. Εύτυχώς πού η ἐποχή μας, καθώς και οι ἄλλες ἐποχές τής ιστορίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀντιστάθηκαν σ' αὐτή. Στόν «τέλειο πιστό» ἀντέταξαν μέ σθένος τόν ἀτελή ἀλλά πραγματικό πολίτη. Γι' αυτό και δηποιος πολιτισμός μας είναι πραγματικός και δχι ἐπουράνιος.

Η κριτική τοῦ Στέλιου Ράμφου προβάλλει τήν ούσια τής χριστιανικής ἀντίθεσης στό βιβλίο τοῦ Σταυριανοῦ. Γιά νά τό πονμε μέ δρους γονιδίων, τή λειτουργία τῶν ὅποιων καθώς φαίνεται ἀνακάλυψε πρόσφατα ή θεολογία, πρόκειται γιά τήν προσαρμογή τῶν δικών μας γονιδίων στό ἀπόλυτο και μή ἀνεκτικό περιβάλλον τής ὀρθόδοξης χριστιανικής μας πίστης και τῶν ἀξιῶν τής. Ισως τό ἐπιστημονικό αὐτό ἐπίτευγμα νά ἔχει συντελεστεῖ σέ δρισμένα μοναστήρια. Τήν κοινωνία δημοσίου κύριε Ράμφο αφῆστε την ἡσυχη. Γιά διάφορους λόγους πού ἔχουν νά κάνουν μέ τό ύλικό της ύπόβαθρο και πού κατά συνέπεια δέν σᾶς ἐνδιαφέρουν, στό χώρο αὐτό θά ἀποτύχετε.

Είναι θλιβερό τό 1985 νά συζητάμε πράγματα πού θά νόμιζε κανείς ότι ό Διαφωτισμός τοῦ 18ου αἰώνα είχε ἐπιλύσει. Η ἐποχή τοῦ Στέλιου Ράμφου δημοσίου προηγείται προφανῶς τῶν μεγάλων διαφωτιστῶν, ἐνῶ διάριστος αὐτός θεολόγος και δσοι συμμερίζονται τίς ίδεες του είναι και μέρος τής δικής μας ἐποχῆς. Απόδειξη γιά τό τελευταίο είναι ίσως ότι ή δημοσίου ζέμενη Αριστερά στόν τόπο μας συζητᾶ στά σοβαρά περί πιθήκου αὐτή νά θέτει τά ούσιαστικά, τά μεγάλα ζητήματα. Γιά παράδειγμα, τό ζήτημα τής ύποχρεωτικής ὀρθόδοξης θρησκευτικής διδασκαλίας στά σχολεία. Από αὐτό τό τελευταίο θέμα θά ἔβγαιναν πλούσια διδάγματα σχετικά μέ τά δρια τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πολίτη στή χώρα μας.

Γιώργος Μαργαρίτης

Νέα μαθήματα και παλαιά προβλήματα

Στίς συζητήσεις γιά τά νέα μαθήματα που είσαγονται ή προτείνεται νά είσαχθούν στή μέση έκπαιδευση, όσο και γιά τό νέο νομοσχέδιο πού τήν άφορά, φαίνεται πώς έπικρατεῖ ή παραδοχή ότι τό έκπαιδευτικό σύστημα είναι έκπαιδευτικό δσον άφορά τά μαθήματα. "Ετσι συσκοτίζονται και χάνονται άπό τό πεδίο τού προβληματισμού πολλά θέματα πού ύπαρχουν άκριβως γιατί τό «έκπαιδευτικό σύστημα» λειτουργεῖ κυρίως ώς έξεταστικό (δηλαδή ώς άπλος θεσμός κοινωνικής έπιλογής και διαιώνισης κάποιων μορφῶν έξουσίας).

M

ετά τήν άνακοίνωση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πανελλαδικῶν ἔξετάσεων τό περασμένο καλοκαίρι, δπου οι βαθμοί κάτω ἀπό τή βάση σέ δλες τίς δέσμες ἀντιστοιχούσαν περίπου σέ 40-70% τῶν μαθητῶν, δημιουργήθηκε μιά ἀναταραχή τῆς κοινῆς γνώμης (άκοντηκαν πολλά περι σφαγῆς, δύσκολων θεμάτων —κύριος στόχος ή εύκολία και δυνατότητα είσαγωγῆς στά ΑΕΙ). Ο κ. Κακλαμάνης ἀπάντησε ότι τά θέματα ήταν στρωτά· ύπευθυνοι γιά τήν ἀποτυχία ήταν οι ίδιοι οι μαθητές και τά φροντιστήρια πού τούς διδήγησαν σέ λάθος κατευθύνσεις και στήν ψευδαίσθηση πιό εύκολων θεμάτων.

Αυτή είναι μιά ἀποκαλυπτική ἀπάντηση. Ο ίδιος δύπουργός παραδεχόμενος ότι τό έκπαιδευτικό σύστημα δέν έχει καμιά εύθυνη παραδέχεται ότι δέν έχει και καμιά θετική συμμετοχή σ' αὐτό τό πρόβλημα. Αντίθετα, ἐπιβεβαιώνεται δέ έξεταστικός ρόλος του (κοινωνική έπιλογή) και μάλιστα χωρίς νά άμφισβητεῖται σοβαρά ἀπό τόν κόσμο. Ο συλλογισμός είναι δέ έξης:

"Αν δ σκοπός τού έκπαιδευτικού συστήματος είναι νά διδάξει τούς μαθητές κάποια πράγματα, τότε αὐτή ή ἀποτυχία στίς έξετάσεις δείχνει κυρίως τή δική του ἀποτυχία (δέν τούς τά έμαθε)." Οταν ή ἀποτυχία περνάει δλόκληρη στούς μαθητές και τά φροντιστήρια, γίνεται ή παραδοχή ότι αὐτοί έχουν ἐπιφορτιστεῖ τή διαδικασία τῆς μάθησης και τό σχολεῖο είναι δ κριτής.

Και νά πού ή καθημερινή έκπαιδευτική διαδικασία ξρεχται νά ἐπιβεβαιώσει αὐτά τά συμπεράσματα. (Θά γίνει ἀναφορά σέ δρισμένα μαθήματα δπου τά ἀναφερόμενα στοιχεῖα είναι μέ εύκολία φανερά).

Στήν Γ' Λυκείου (Δ' Δέσμη) μπήκε ώς νέο μάθημα ή Κοινωνιολογία, ή Είσαγωγή στίς ιστορικές σπουδές ώς μέρος τού μαθήματος τῆς Ιστορίας και ή Πολιτική Οικονομία. "Εγίνε και γίνεται σοβαρή συζή-

τηση γιά τή μορφή αὐτῶν τῶν μαθημάτων και τό περιεχόμενο τῶν διανεμόμενων σχολικῶν ἔγχειριδίων. Έδω θά ἀναφερθῶ στόν τρόπο μέ τόν δποτο «έγιναν» αὐτά τά μαθήματα τήν περσινή χρονιά.

Τήν Κοινωνιολογία και τήν Είσαγωγή στίς ιστορικές σπουδές ἀνέλαβαν νά διδάξουν οι φιλόλογοι (ή και θεολόγοι)! Στήν πλειοψηφία, ή διδασκαλία περιλάμβανε μιά ἀπλή ἀνάγνωση τού ἔγχειριδίου ἀπό τόν καθηγητή ή τούς μαθητές και τήν έξεταση τῶν μαθητῶν τού προηγούμενου μαθήματος (πού είχε διδαχτεῖ μέ τήν ίδια μέθοδο) ἀπό τόν καθηγητή πού έξεταζε αὐτολεξεί (διότι δέν ήξερε δ άνθρωπος). Τέτοια ἀντίληψη (αὐτολεξεί παπαγαλίας) έδειχναν και τά δημοσιευθέντα προτεινόμενα θέματα σέ ἐφημερίδες —ἀπό κάποια φροντιστήρια— λίγο πρίν ἀπό τήν πανηγυρική τέλεση τῶν πανελλαδικῶν τού 1984. Τό κυριότερο είναι, πώς —ἀπ' δ, τι φαίνεται— αὐτολεξεί ἐπρεπε τελικά νά τά μάθον τά παιδιά αὐτά τά μαθήματα γιατί έτσι τά έξεταζαν οι διορθωτές τῶν γραπτῶν τῶν πανελλαδικῶν έξετάσεων (γραμμή γραμμή μέ τό βιβλίο στό χέρι).

Βέβαια αὐτά τά μαθήματα μπήκαν γιά νά ἀλλάξουν έστω και λίγο τόν χαρακτήρα τῆς έκπαιδευσης και νά βελτιώσουν τό κριτικό πνεῦμα τῶν μαθητῶν. Τελικά όμως αὐτό τό κριτικό πνεῦμα ἀμβλύνθηκε ἀκόμα περισσότερο και αὐξήθηκε ή ἀπομνημόνευση —τί είρωνεία— πραγμάτων πού ἀπαιτοῦν κριτική σκέψη.

Αὐτά δφείλονται στό ότι οι «άρμοδοι» τού δύπουργείου Παιδείας θεώρησαν ότι ἀρκεῖ ή είσαγωγή στό πρόγραμμα τῶν μαθημάτων και ή συγγραφή τῶν ἀντιστοιχῶν βιβλίων γιά νά μπορεῖ νά έξετάζεται δ μαθητής σ' αὐτά. Ή δημορχη κατάλληλων καθηγητῶν πού νά ξέρουν αὐτά πού διδάσκουν και πώς νά τά διδάσκουν, κρίθηκε ἀσήμαντη.

Τό ίδιο συμβαίνει και μέ τό μάθημα Στοιχεῖα τῆς Πολιτικής Οικονομίας πού

κρίθηκε ότι μποροῦν ἄνετα νά τό διδάσκουν οι φυσικοί!

Και ἐνῷ μέ τέτοιο τρόπο άντιμετωπίζεται ή «διδασκαλία» στή μέση έκπαιδευση, οι προτάσεις και οι ἐνέργειες τού δύπουργείου Παιδείας γιά τήν ἀναβάθμισή της ἀφοροῦν τή μεταφορά μεγαλύτερου ποσοστού τῆς βαθμολογίας πού θά κρίνει τήν είσαγωγή τῶν μαθητῶν στά ΑΕΙ και ΤΕΙ, ἀπό τίς πανελλαδικές έξετάσεις στά λύκεια. Είναι προφανές ότι αὐτό ἀφορᾶ ἐσωτερικούς διακανονισμούς τού έξεταστικού συστήματος χωρίς νά συνοδεύεται ἀπό κάποιες βελτιώσεις έστω τού έκπαιδευτικού συστήματος —τό ἀντίθετο μάλιστα. Ομως, φαίνεται πώς αὐτή ή λειτουργία τῶν σχολικῶν μηχανισμῶν είναι τόσο εύρεως ἀποδεκτή, πού δέν δημιουργεῖ τήν παραμικρή διαμαρτυρία κάποιων έστω κοινωνικῶν χώρων, οὔτε τό θέμα τῆς συγκεκριμένης έκπαιδευτικῆς διαδικασίας συνδεδεμένο μέ θεωρίες και πρακτικές μάθησης είναι ἀντικείμενο συζητήσεων και προβληματισμῶν δσο τά θέματα πού ἀφοροῦν τήν είσαγωγή νέων μαθημάτων και τό νέο νομοσχέδιο γιά τήν έκπαιδευση. Άρκει νά πούμε ότι σέ μιά έρευνα τῆς Έλευθεροτυπίας γιά τό θέμα τῶν ίδιαίτερων μαθημάτων, ἐκτός ἀπό μιά γενικόλογη στάση τού τύπου «δέν καταλαβαίνουμε καλά στό σχολεῖο —χρεαζόμαστε και τά φροντιστήρια ή ίδιαίτερα μαθήματα» δέν υπῆρξε καμιά σοβαρή στάση ἀπέναντι σ' αὐτό τό θέμα πού είναι τό πιό σημαντικό γιά τή συζήτηση τῶν δρων ὑπαρξης τῆς παραπαιδείας στή χώρα μας.

Σημείωση: Ένδεικτικό τῆς έρευνας τού διδακτικού τής έπικρατεῖστα στάση τού σχολείου είναι ότι μέχρι πρίν ἀπό λίγα χρόνια οι είσαγωγικές έξετάσεις γιά τά ΑΕΙ γίνονταν στή διδακτέα και δχι τή διδαχθείσα υλη και τό Σχέδιο πού χρειάζεται γιά τήν είσαγωγή στήν Αρχιτεκτονική δέν διδάσκεται πρακτικά σε κανένα σχολεῖο —ἀκόμα και σήμερα.

Κωνσταντίνος Καραλῆς

ΕΝΙΑΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΕΡΤ

Νομοθετημένος πλουραλισμός νομοθετημένος κρατισμός

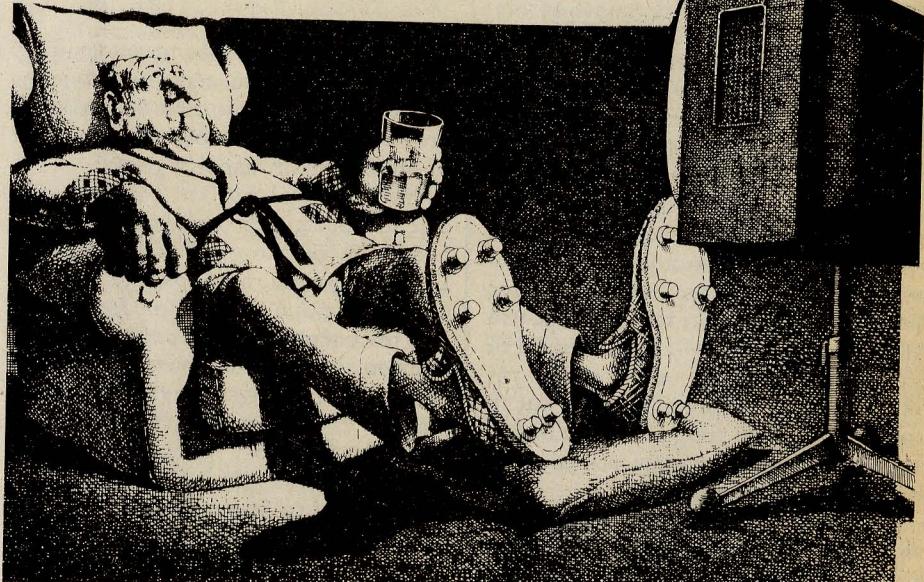
Tή «μεγαλύτερη δυνατή αύτονομία και τόν νομοθετημένο πλουραλισμό», τήν «πλήρη έλευθερία διαμόρφωσης τής φυσιογνωμία καθενός» απ' τά ραδιοτηλεοπτικά μέσα, τήν «άμιλλα γιά βελτίωση τῶν προγραμμάτων» τῆς τηλεόρασης και τοῦ ραδιοφώνου ὑποσχέθηκε ὁ ὑψηλούργος Τύπου κ. Δημ. Μαρούδας ἔξαγγελοντας τήν πρόθεση τῆς κυβέρνησης νά ἐπεξεργαστεῖ ἔνα νέο νομικό πλαίσιο γιά τήν ραδιοτηλεόραση.

Ἡ ἔξαγγελία αυτή ἔγινε τέσσερις μέρες μετά τή λογοκρισία και τήν ἀναβολή (ἐπ' ἀριστον στήν ἀρχή) τῆς συναυλίας τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, μέ τίς γνωστές δημόσιες ἀντιδράσεις κατά τῆς κυβέρνησης και μία μέρα μετά τή σύσκεψη τῶν κομματικῶν ἐπιτροπῶν διαφώτισης και λαϊκῆς ἐπιμόρφωσης τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὅπου παρίστατο ὁ υἱός Παπανδρέου και στή διάρκεια τῆς διόπιας ἀσκήθηκε ἔντονη κριτική γιά τούς κυβερνητικούς χειρισμούς στά ραδιοτηλεοπτικά μέσα.

Εἶναι ἡ τρίτη φορά σέ διάστημα 14 μηνῶν πού ἡ κυβέρνηση ἀποπειρᾶται νά διατυπώσει δημοσίως παρόμοια πρόθεση. Κάθε φορά μέ διαφορετικό σκεπτικό γιά νά ἀποσύρῃσει «κινδύνους» ἢ νά ἐκτονώσει ἀντιδράσεις κατά τῆς πολιτικῆς τῆς.

Μιά σύντομη ἀναδρομή στίς προηγούμενες ἔξαγγελίες και στίς συνθῆκες ὑπό τίς δόπιες ἔγιναν εἶναι ἀποκαλυπτικά τῶν πραγματικῶν προθέσεων τῆς κυβέρνησης.

Ἡ πρώτη ἔξαγγελία ἔγινε τόν Γενάρη τοῦ '84 ἀπό τόν τότε ὑπουργό Προεδρίας 'Αγαμέμνονα Κουτσόγιωργα και προέβλεπε ἐνιαίο φορέα τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν μέσων. Ἡ ἔξαγγελία ἐκείνη, πού είχε γίνει ὑστερα ἀπό πολλαπλές ἐπεμβάσεις τῆς ἔξουσίας πάνω στήν τηλεόραση, κυρίως στά τμήματα εἰδήσεων, και ὑστερα ἀπό πιέσεις τῶν ἔργαζομένων και τῆς διοίκησης τῆς ΕΡΤ-1, είχε μιά δυναμική ἀποδέσμευσης ἀπ' τό θεσμικό πλαίσιο τῆς Δεξιᾶς. Τό σχέδιο πού δημοσιεύτηκε προέβλεπε ἐνιαία διοίκηση τῶν δύο τηλεοπτικῶν καναλιῶν και τῶν τεσσάρων προγραμμάτων ραδιοφώνου, ἀνεξάρτητες διευθύνσεις και ἀποκεντρωμένες λειτουργίες. Διά τῆς συγκεντρώσεως δηλα-

δή προωθείτο κάποιας μορφῆς ἀποκεντρωμένη λειτουργία τῶν ὄργανοισμῶν αὐτῶν. Τό σημαντικότερο ὅμως ἦταν ὅτι μέσα ἀπ' τίς ἐπιμέρους διατάξεις τοῦ πρώτου σχεδίου διαφαίνονταν κάποιες τάσεις αὐτονόμησης τοῦ ἐνιαίου φορέα ἔναντι τῆς κυβερνητικῆς ἔξουσίας και τοῦ κράτους.

Ἄντες οι μικρές τάσεις αὐτονομήσεως δημιούργησαν πανικό —ἐνόψει μάλιστα εὑρωεκλογῶν, ὅπου τά τηλεοπτικά μέσα εἶχαν ἐπιλεγεῖ νά χρησιμοποιηθοῦν γιά τήν κομματική προπαγάνδα— και προκάλεσαν τήν ἀμεση ἐπέμβαση τοῦ πρωθυπουργοῦ. Στήν περίπτωση τοῦ ἐνιαίου φορέα, ὁ «κίνδυνος» γιά τήν ἔξουσία προερχόταν ἀπ' τό ἐσωτερικό τοῦ ΠΑΣΟΚ και τῆς κυβέρνησης.

Ο κ. Σάκης Πεπονής, πού ὁρίστηκε υπουργός ἀρμόδιος γιά τή Ραδιοτηλεόραση, πριν ἀκόμα ἀναλάβει τίς ἔξουσίες του διατυπώνει δημόσια τήν πλήρη ἀντίθεσή του πρός τόν ἐνιαίο φορέα. Στή θέση αὐτή συνεπικουρεῖται ἀπ' τόν πρωθυπουργό, ὁ δόπιος δηλώνει σέ ἀπογευματινή ἐφημερίδα ὅτι δέν ἔχει πειστεῖ γιά τήν ἀναγκαιότητα ὑπάρξεως ἐνιαίου φορέα. Ο ουσιαστικός υπεύθυνος γιά τήν προηγούμε-

νη πολιτική, διευθυντής τής ΕΡΤ-1 Γιώργος Ρωμαίος, ὑποχρεώνεται σέ παραίτηση και ὁ νέος υπεύθυνος ὑπουργός ἀναλαμβάνει νά διατυπώσει τίς καινούργιες θέσεις τῆς κυβέρνησης.

Τό σχέδιο νόμου πού ἐπεξεργάστηκε προέβλεπε δύο ἀνεξάρτητους μεταξύ τους φορεῖς ἀλλά πλήρως ἐλεγχόμενους ἀπό τόν υπουργό, ὁ δόπιος θά πλαισιωνόταν ἀπό πολυνπρόσωπο γνωμοδοτικό συμβούλιο. Ἡ λειτουργική ἀνεξαρτησία τῶν δύο καναλιῶν μεταξύ τους χρησιμοποιήθηκε σάν προπέτασμα καπνοῦ γιά νά προωθηθεῖ ὁ υπερσυγκεντρωτικός ἐλεγχός τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν μέσων ἀπ' τήν κυβέρνηση. Τό πνεῦμα τοῦ νόμου πού ἐτοίμαζε, ἐκφράστηκε στήν πράξη ἀπό τόν υπουργό σέ δηλη τήν προεκλογική περίοδο. Τά ραδιοτηλεοπτικά μέσα ἔγιναν ἀποκλειστικό ὄργανο γιά νά περάσει ἡ κυβερνητική και κομματική προπαγάνδα στό λαό. Ἡ ἀποτυχία τοῦ ΠΑΣΟΚ στίς εὑρωεκλογές παρέσυρε σέ πτώση τόν υπουργό και ἔξαφάνισε τό σχέδιο του.

Δέν είναι τυχαῖο ὅτι ἡ νέα ἔξαγγελία γίνεται πάλι σέ προεκλογική περίοδο, ὑστερα ἀπό παρατεταμένη κριτική τῆς τηλεόρασης ἀπ' δύλα τά κόμματα τῆς ἀντι-

πολίτευσης καί ἀμέσως μετά τή λογοκρισία τῆς συναυλίας τοῦ Θεοδωράκη καὶ τίς ἀλυσιδωτές ἀντιδράσεις πού στράφηκαν ἄμεσα κατά τοῦ προσώπου τοῦ πρωθυπουργοῦ.

"Οπως στήν περίπτωση ἀποπομπῆς τοῦ Πεπονῆ, ἔτσι καὶ σήμερα δὲ «κίνδυνος» γιά τήν κυβέρνηση δέν εἶναι ἐσωτερικός. Δέν δημιουργεῖται κυρίως ἀπ' τίς ἐσωτερικές ἀντιθέσεις στὸ ΠΑΣΟΚ καὶ τήν κυβέρνηση. Ἀλλά προέρχεται ἀπ' τή γενική ἀνυποληψία στήν δόπια ἔχουν περιπέσει τά ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Καὶ εἴναι κυρίως ἀποτέλεσμα τῶν δραγανωμένων ἀπ' τά κόμματα καὶ τόν τύπο ἀντιδράσεων ἀπέναντι στίς πράξεις ἡ τίς παραλείψεις τῆς κυβερνητικῆς ἔξουσίας στή ραδιοτηλεόραση.

Ἡ ἔξαγγελία νέου θεσμικοῦ πλαισίου ἔχει στόχο νά ἐκτονώσει τίς ἀντιδράσεις διά τῶν ὑποσχέσεων. Οἱ ὑποσχέσεις δέν ἀπειθύνονται πρός τίς ἀντίπαλες πολιτικές δυνάμεις —ἀφοῦ τίς κρατάει ἔξοι ἀπ' τίς διαδικασίες— ἀλλά κυρίως πρός τίς φίλιες, γιά νά περιορίσουν τήν κριτική πού ἐκδηλώνεται τόν τελευταίο χρόνο καὶ ἐντάθηκε τίς τελευταῖς μέρες.

Είναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ τελευταία ἔξαγγελία δέν περιέχει ἀποψη γιά τά ραδιοτηλεοπτικά μέσα, κατ' ἀντίθεση μέ τίς προηγούμενες. Μιλάει γενικά γιά αὐτονομία χωρίς νά λέει ἔναντι τίνος ἡ γιά πλουραλισμό χωρίς νά διατυπώνει τίς ὀρχές πού θά διέπουν αὐτόν τόν πλουραλισμό. Μιλάει ἀκόμη γιά ἐλευθερία διαμόρφωσης τῆς φυσιογνωμίας κάθε σταθμού ἐνῶ παράλληλα προαναγγέλλει μιά Ἀνώνυμη Ἐταιρεία (ὅχι ἐνιατί φορέα) μέ θυγατρικές Ἐταιρεῖες.

"Ἄν καὶ είναι πρόωρο νά διατυπώσει κανείς κρίσεις, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει ἐπεξεργασμένο σχέδιο, οἱ πρῶτες ἔξαγγελίες περικλείουν μιά τάση λειτουργικῆς συγκέντρωσης καὶ μιά ἀνομολόγητη διάθεση διαιώνισης τοῦ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου.

Τό μόνο βέβαιο εἶναι ὅτι δέν πρόκειται νά ὑπάρξει σχέδιο νόμου πρίν ἀπ' τίς ἐκλογές. Ἡ βεβαιότητα προκύπτει ἀπ' τήν ἀνυπαρξία χρονοδιαγράμματος καὶ τήν ἄρνηση τοῦ ὑφουργοῦ. Τύπου νά δεσμευτεῖ χρονικά. Τό γεγονός αὐτό ἐπιβεβαιώνει τούς προηγούμενους συλλογισμούς ὅτι ἡ ἔξαγγελία χρειάζεται στήν κυβέρνηση προεκλογικά γιά νά περιορίσει τίς ἀντιδράσεις, νά μειώσει τήν ἀνυποληψία τῶν καναλιῶν καὶ κυρίως νά στρέψει τήν κριτική ἀπ' τό πρόσωπο τοῦ Παπανδρέου —στό δόπιο ἐπικεντρώθηκε ἔξαιτιας τῆς λογοκρισίας κατά τοῦ Θεοδωράκη— πρός ἄλλες κατευθύνσεις.

"Ἄς μήν ἔχενάμε ὅτι μόνιμη πρακτική τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος είναι νά προωθεῖ τήν προπαγάνδα του μέσα ἀπ' τήν προβολή τοῦ προσώπου καὶ τῶν λόγων τοῦ Παπανδρέου.

"Εστω λοιπόν καὶ τήν ὥρα προέχει νά σωθεῖ τό κύρος τοῦ ἀρχηγοῦ, δόποις καὶ θά διεκπεραιώσει προσωπικά τόν προεκλογικό ἀγώνα.

Δημήτρης Γεωργίου

•Ο Καρνάβαλος τῆς EPT

Γιορτές. Πάσχα, Χριστούγεννα, Άποκριές καί οἱ ἀνθρώποι, κατά τό πατροπαράδοτο τυπικό, εἶναι χαρούμενοι, γιορτάζουν. Γιορτάζει καὶ ἡ EPT. Χαίρεται μάλιστα τόσο πολύ κάθε φορά, πού ἀποφασίζει, ζοδεύοντας κάμποσα ἐκατομμύρια, νά χαρίσει χαρά καὶ στούς δύσμοιρους τηλεθεατές της. Κάνει χαρούλες λοιπόν ἡ EPT μέ τά γιορταστικά τῆς προγράμματα, προγράμματα ὅλο κέφι, φαντασία, ἐλευθεριάζουσα ἀνεση, ἔξυπνάδα καὶ προπαντός νοήματα. "Οπως ταιριάζει στή χώρα τοῦ Ἀριστοφάνη, πού τό πνεῦμα του ἔχει, ως γνωστόν, μεταλαμπαδευτεῖ στούς ἀπογόνους του ἀτόφιο.

Εἰδαμε λοιπόν —καὶ μακάριοι ὅσοι δέν τό εἶδαν— ἐκεῖνο τό ἀνεκδιήγητο «Καρναβάλι Ἐξπρές» τῶν κυρίων Παναγιωτοπούλου καὶ Βικέλα, στό γιορταστικό πρόγραμμα τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρεω. Δύο δύσμοιροι ἡθοποιοί, ντυμένοι ἀλλά Ταρζάν καὶ Τζένη, περιέφεραν τής ήμιγύμνης σάρκες τους —μέ τέτοιο κρύο!— ἀπό δρόμο σέ δρόμο, ἀπό στέκι σέ στέκι, σέ διαμερίσματα, σέ φωτογραφεῖα, ἔτσι γιά νά βροῦν, λέει, ἐπαρχιῶτες καὶ ἀνήξεροι ἀπό πρωτεύουσα αὐτοί, κάποιον κύριο που δέν είχαν τό δνομά του, οὕτε τή διεύθυνσή του, ἀλλά πού δύως ἦταν «ἔτσι κι ἔτσι» καὶ ψάχνοντας νά βροῦν τόν «ἔτσι κι ἔτσι» ἀγνωστό τους δῶσ' του γέλια ἀκράτητα ἐμεῖς μέχρι δακρύων, μέχρις ἀγανακτήσεως γιά τό κατάντημα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. "Υπερθέαμα, «σόου», χιουμοριστικές δυσκοιλιότητες, κακέκτυπα τοῦ Καραγκιόζη, τοῦ Χατζήχρηστου. "Ελεος, ως πότε ό «Βλάχος» μέ τή ρουμελιώτικη προφορά καὶ τήν πουκαμίσα θά προσφέρει τίς ὑπηρεσίες τους γιά νά αἰσθάνονται ἀνωτερότητα οἱ τοῦ κλεινοῦ ἀστεως, ως πότε θά εἶναι τό σίγουρο καταφύγιο ἀτάλαντων, πλήν θρασύτατων, εὐθυμογράφων, στιχοπλόκων, κωμωδιογράφων, σκετσογράφων, παραγωγῶν, ἡθοποιῶν, σκηνοθετῶν...

Φυσικά οἱ ἀνθρώποι τή δουλειά τους κάνουν, νά τή βγάλουν θέλουν. Καὶ κατά τήν Ἀγία Παρασκευή τό ψωμί δέν εἶναι πικρό, γι' αὐτό καὶ τόσος σαματάς γιά τό βλέμμα, τό θέαμα καὶ τό γοητεύειν. Ούδείς ψύγος γι' αὐτούς, τή δουλειά τους κάνουν. Ἀλλά τό δημόσιον ἰδρυμα τῆς EPT τί δουλειά κάνει; Τό ἀσχημονεῖν;

Φαίνεται ὅτι ό κοινωνικός ρόλος τῆς τηλεόρασης εἶναι νά σπάει τά νεῦρα τοῦ κόσμου καὶ νά τόν ἀποχαυνώνει. "Οπως ἐπίσης καὶ ό ρόλος τῶν ὑπευθύνων τοῦ ἰδρύματος εἶναι ἡ διαχείριση τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἀποχαύνωσης καὶ τῆς συλλογικῆς νεύρωσης. "Ωστόσο, ἄν, σύμφωνα μέ τήν τελευταία ἐκδοχή, «οἱ εἰδήσεις ἀνήκουν στήν κυβέρνηση» τότε ἀς τῆς ἀνήκει κι δλη αὐτή ἡ σαχλαμάρα.

M.M.

1

ΜΙΧΑΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Τό έλληνικό σοσιαλιστικό κίνημα, τόμος Α': Άπο τούς ουτοπιστές στους μαρξιστές. Αθήνα, 1985, έκδόσεις Πλέθρον.

Είναι μιά πρώτη προσέγγιση. Μιά κριτική άναδειξη πηγών, μιά παρουσίαση στοιχείων πού θά χρησιμεύσει στό μέλλον. Γνωρίζει τίς άδυναμίες του, γνωρίζει διάδειξεις παρά μικρό τμήμα τού ήλικου (άρχειων, έφημεριδών, εντύπων) πού διεράστιος δύκος του θά χρειαστεί μακρόχρονη συλλογική προσπάθεια γιά νά γίνει χρησιμοποιήσιμος άπό τόν ιστορικό. Μές στή στενότητα πού δημιουργεῖ ή άπουσία μιᾶς τέτοιας συλλογικής καί μεθοδικής έργασίας, τό βιβλίο τού Δημητρίου πλουτίζει τίς γνώσεις μας καί προτείνει δρόμους γιά τίς άναζητήσεις μας.

Γ.Μ.

Γιά τό έλληνικό σοσιαλιστικό κίνημα έχουν γραφεί λίγα βιβλία. Δέν πρόκειται μόνο γιά τό γεγονός διά τό κίνημα αυτό διωκόταν μέχρι πρίν δέκα μόλις χρόνια στή χώρα μας. Οι αιτίες βρίσκονται καί άλλο. Στό διά ή Αριστερά δέν στράφηκε πρός τό παρελθόν της παρά μόνο γιά νά άναζητήσει μύθους, νά δικαιωσει καταστάσεις τού σήμερα καί γιά νά έξυπηρετήσει τό έκαστοτε παρόν της. Γιά τό λόγο αυτό δύνα αφορά τήν ιστορία του σοσιαλιστικού κινήματος στή χώρα μας δέν έχουμε ξεπεράσει τό στάδιο τού «τί άκριβώς έγινε». Μάς λείπουν καί οι πιο στοιχειώδεις γνώσεις.

Σέ μιά τέτοια φάση, οι συλλογές μαρτυρῶν καί στοιχείων, οι άναζητήσεις πηγών, ή άναδειξη γεγονότων, προσώπων καί καταστάσεων άποκτούν ίδιαίτερη άξια. Πολύ περισσότερο μάλιστα δταν συγκεντρώνονται καί ταξινομούνται σέ ένα καί μόνο έργο, ώστε νά γίνουν χρησιμοποιήσιμες άπό έκεινους πού κάποτε θά ένδιαφερούν γι' αυτές. Τό βιβλίο τού Μιχάλη Δημητρίου παρουσιάζει πρίν άπο καθετί άλλο ένα τέτοιο ένδιαφέρον.

Ο πρώτος τόμος πού κυκλοφόρησε (τό έργο θά διλοκληρωθεί σέ τρεις τόμους) άρχιζε άπό τίς παλαιότερες έμφανίσεις σοσιαλιστικῶν (διεθνιστικῶν, ή αναρχικῶν, σοσιαλιστικῶν, μαρξιστικῶν) ίδεων στή χώρα μας γιά νά φτάσει στίς προσπάθειες τών άδελφών Δημητράτων καί τού Λιγδόπουλου στήν Αθήνα τής δεκαετίας τού 1910. Περιοδεύει στά πρόσωπα καί στά γεγονότα τού 19ου οίωνα, στούς έπεινος έπαναστάτες πού βρέθηκαν στήν Ελλάδα καί τήν έπιπροή τους, στούς πρώτους ή αναρχικούς καί σοσιαλιστές. Οι ή αναρχικοί τής Πάτρας καί τής Ηλείας παρουσιάζονται διεξοδικότερα. Οι σοσιαλιστικοί κύκλοι τής Αθήνας, τής Θεσσαλίας καί τής Κέρκυρας γίνονται τό άντικείμενο ίδιαίτερων κεφαλαίων.

Τό βιβλίο τού Μιχάλη Δημητρίου δέν φιλοδοξεῖ νά είναι μιά ιστορία του σοσιαλιστικού κινήματος πού θά φωτίζει τίς πολυδιάδαλες διαδρομές του. Θέλει νά

ΠΟΙΗΣΗ – ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννη Βαρβέρη, Τό ράμφος, ποίηση, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Υψίλον/Βιβλία, β' έκδοση.

Λευτέρης Δ. Καρβέλας, Άκμαιο ψωος, ποίηματα, Αθήνα, 1985.

Βαγγέλης Κάσσος, Στά ριζά τής σιωπής, ποίηματα, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Θεωρία/Έλληνική Λογοτεχνία.

Βάσω Κιζήλου, Έκτός σχεδίου, ποίηματα, Αθήνα, 1985, έκδόσεις Ήριδανός.

Καλλιόπη Ι. Κουτσουνᾶ, Επιχειρώντας τόν Νάρκισσο, ποίηση, Αθήνα, 1984.

Παντελής Δίσαρης, Ή μηχανή, ποίηση, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Διογένης.

Ρούλα Λύγουρα, Πορεία άδιεξόδου, ποίηματα, Αθήνα, χ.χ.

Νίκος Μπακόλας, Έμβατήρια. "Υπνος, θάνατος, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Κέδρος, β' έκδοση.

Έπαμ. Γ. Μπαλούμη, Τό βάπτισμα, μυθιστόρημα, Αθήνα, 1983, έκδόσεις Κέδρος.

Ισάκ Ντίνεσεν, Οι δρόμοι τής Πίζας, μετάφραση Αναστασίας Μοροζίνη, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Ντενίς Χάρβεϊ.

Στέλιος Ντόμαλης, Ό Βλαδίμηρος, σκιαγραφία, Λάρισα, 1985.

Γκοφρέντο Παρίζες, Τό άφεντικό, μυθιστόρημα, μετάφραση Αμαλία Σιμωτά, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Καστανιώτη.

Λουί-Φερντινάν Σελίν, Άπο τόν έναν πύργο ό αλλος, μετάφραση Αχιλλέα Αλεξάνδρου, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Γνώση. "Αννα Τενεζή, Τό φως πού σκοτώνει, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Δίοδος.

Νικόλαος Χρ. Τριάδης, Στάλες, ποίηματα, Αθήνα, 1985.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Μιχάλης Δημητρίου, Τό έλληνικό σοσιαλιστικό κίνημα. Τόμος Α', Άπο τούς ουτοπιστές στους μαρξιστές, Αθήνα, 1985, έκδόσεις Πλέθρον.

Γιώργος Φ. Κουκουλές, Έλληνικά συνδικάτα: οικονομική αύτοδυναμία καί έξαρτηση 1938-1984, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Οδυσσέας.

Αλέξης Πολίτης, Ή άνακαλυψη τών έλληνικών δημοτικών τραγουδιών. Προϋποθέσεις, προσπάθειες καί ή δημιουργία τής πρώτης συλλογής, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Θεμέλιο.

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Εύρετηριο Δημοτικού Άρχειου Ναυπλίου, 1828-1899, Αθήνα, 1984, Κέντρο Νεοελληνικής Ερευνών, Ε.Ι.Ε.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ – ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ – ΔΟΚΙΜΙΟ

Γκιζέλη Γρηγόρη, Καυταντζόγλου Ρωξάνη, Τεπέρογλου Αφροδίτη, Φίλια Βασίλη, Παράδοση καί νεωτερικότητα στίς πολιτιστικές δραστηριότητες τής έλληνικής οικογένειας. Μεταβαλλόμενα σχήματα, μετάφραση άπό τά άγγλικά Όλυμπία Πασσά-Γαρδίκη, Αθήνα, 1984, Έθνικό Κέντρο Κοινωνικῶν Ερευνῶν.

Δωριανοῦ, Τό μήνυμα, Αθήνα, 1985, έκδόσεις Ιθάκη.

Κώστας Ζουράρις, Μισγάκεια άπερινότητη. Συμβολή στήν πολιτική αύτογνωσία τής Έλλαδας, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Οδυσσέας.

Ηλίας Ν. Μιχάλος, Γιά ένα νέο άνθρωπο, δοκίμιο, Αθήνα, 1984, έκδόσεις Καλέντη.

Νίκος Π. Τερζῆς, Εκπαιδευτική έπιτροπη (1916-1920): "Ενα γράμμα μέ τό πρόγραμμά της γιά τό 1917-1918 καί τά πρακτικά τών συνεδρίων της, άνατυπο, Θεσσαλονίκη, 1984.

Γιώργος Τσουγιόπουλος, Τό έλληνικό άστικό κέντρο. Πρώτο μέρος: Μεθοδολογική προσέγγιση, Αθήνα, 1984, Έθνικό Κέντρο Κοινωνικῶν Ερευνῶν.

Ο ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ

του Χρήστου Πικριδά

ΕΝΑΣ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΣ ΚΝΙΤΗΣ
ΝΑ 'ΜΟΥΝΑ Ή ΕΝΑΣ
ΠΑΣΟΚΤΖΗΣ ΝΑ
ΠΑΤΑΓΑ ΣΤΟ ΧΩΜΑ ΜΟΥ ΓΕΡΑ
ΝΑ 'ΦΤΙΑΧΝΑ ΜΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
Ν' ΑΓΑΠΟΥΣΑ Τ' ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΜΟΥ

ΟΠΑ! ΕΔΩ
ΕΙΣ' ΕΣΥ;

ΑΜ ΠΟΥ' ΘΕΛΕΣ
ΝΑ 'ΜΑΙ

ΠΑΝΤΟΣ
ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ
ΠΑΡΑΠΟΝΟ,
ΣΕ ΒΟΛΕΨΑ

ΒΟΛΕΜΑ ΤΟ
ΛΕΙΣ ΕΣΥ ΑΥΤΟ;
ΠΩΣ ΘΑ ΖΗΣΩ
ΕΤΣΙ ΧΤΙΣΜΕΝΟΣ;

ΤΙ ΧΤΙΣΜΕΝΟΣ...
ΔΕΝ ΤΟ ΠΛΑΣΑ!

ΘΕΛΟ ΤΟ ΧΩΜΑ ΜΟΥ. ΘΕΛΟ
ΤΟ ΒΑΘΟΣ Τ' ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟ ΜΟΡΕ!
ΚΙ' ΑΣ ΜΗΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΒΙΩΝΥΝ
ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΜΟΥ ΟΥΤ' ΑΠ'
ΑΥΤΗΝ ΕΔΩ ΤΗ ΓΛΑΣΤΡΑ...

ΚΑΛΑ. ΘΑ
ΣΕ ΞΕΡΙΖΟΣΩ
ΑΥΡΙΟ. ΑΧΑΡΙΣΤΕ!

ΤΩΡΑ!

ΚΑΙ ΘΑ ΣΕ
ΞΑΝΑΦΟΥΤΕΨΩ
ΣΤΟ ΧΩΜΑ. ΑΝΤΕ!

ΓΙΑΤΙ
ΑΥΡΙΟ;

ΣΗΜΕΡΑ ΨΑΧΝΟ ΓΙΑ ΚΑΜΙΑ
ΤΡΥΠΑ ΝΑ ΧΕΣΩ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ
ΜΟΥ!
ZOON!!

ΝΤΡΟΠΗ ΣΟΥ
ΓΕΛΟΙΕ!

ΑΑΑΧ...
ΩΡΑΙΑ ΕΙΝΑΙ
ΣΩ ΜΕΓΑ...

ΔΕΝ ΠΕ-ΡΝΑ Ο ΦΑ-ΣΙ-ΣΜΟΣ!
ΔΕΝ ΠΕ-ΡΝΑ Ο ΦΑ-ΣΙ-ΣΜΟΣ!
ΔΕΝ ΠΕΡΝΑ Ο ΦΑ-ΣΙ-
ΣΜΟΣ!

X 87
3/85

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μόλις 50% ΕΔΕΤθά παίζει τό τρανζίστορ

Σέ αλλο σημείωμα λέγαμε ότι καιρός είναι νά ξεκαθαρίσει ό Μίμης Θεοδωράκης τίς σχέσεις του με τίς έξουσίες. "Εχει πολλές πλευρές τό ζήτημα.

Στή δεύτερη συναυλία στόν Όρφεα ό Μάνος Χατζιδάκις είπε: «*Μέ τόν Μίκη έχουμε διαφορετικές αντιλήψεις. Έκεινος είναι κομμουνιστής κι έγω άστος. Ομως έχουμε μιά κοινή πολιτική στάση. Μαχόμαστε κόντρα στό λαϊκισμό.*» Τί αλλο κοινό έχει ό κομμουνιστής τής υπόθεσης μέ τόν άστο φίλο του, γιατί αύτή ή παραπάνω κοινότητα μᾶλλον δέν άρκει γιά νά δικαιολογήσει τήν πρόσφατη σύμπτωση τών δύο συνθετών (οι όποιοι άλλωστε είναι «*άπό τό '44 μαζί, σ' όλες τίς κρίσιμες ώρες τής Έλλαδας*»); Τό μαρτύρησε ό κομμουνιστής: «*Έμεις, έχουμε πετύχει στήν "Ενωση Δημιουργῶν Τραγουδιοῦ. Πετύχαμε μέσα άπό έναν δημοκρατικό διάλογο.*» Τό πᾶς πέτυχαν έχει δύντως σημασία. Άλλα και τό τί. Πέτυχαν πολλά. «*Ένα άπό τά πολλά και ένδεικτικό τής πάλης «κόντρα στό λαϊκισμό» είναι και τό άκολουθο, όπως προκύπτει άπό τελευταία συνάντηση πού είχε ό κομμουνιστής τής παρέας μέ τούς δημοσιογράφους.*» Ο διευθυντής τής EPT κ. Μαθιόπουλος, ένημέρωσε τό κοινό ό κ. Θεοδωράκης, δέχτηκε τήν άπαίτηση τής ΕΔΕΤ νά καλύπτεται, μέ τραγούδια τών μελών τής και μόνο, τό 50% τού ραδιοφωνικού προγράμματος πού άφορα τό τραγούδι. Τά μισά λοιπόν τραγούδια πού θά μεταδίδει άπο δω και πέρα τό ραδιόφωνο θά είναι δημιουργήματα τής ούρανοκατέβατης έμπνευσης τών συνθετών και στιχουργών τής ΕΔΕΤ. Τά άλλα μισά θά καλύπτουν τούς άλλους «*Έλληνες συνθέτες και στι-*

χουργούς, τούς Ίρλανδούς, τούς Φλαμανδούς και τούς Παταγώνες, τόν Σουμπερτ και τούς Ρόλλινγκ Στόουνς, τά μοιρολόγια και τήν "Ιμα Σουμάκ.

Τό σωματείο, λοιπόν. Τό καταστατικό του. Η διαδικασία γιά τήν έγγραφή μελῶν και τή διαγραφή τους. Κάπου άναμεσα και κανένα σόλ γιά νά διατηρεῖται ή φόρμα. Και μιλάμε γιά συνδικάτο σοβαρό, μέ νομική υπόσταση. Μέ τό όποιο και θά διαλέγονται οι κρατούντες. Τούς έκτός σωματείου άν θέλουμε τούς βάζουμε στό ραδιόφωνο, έχετε έκπροσώπηση, κύριοι, τραβάτε νά συνεννοηθείτε. Κι άν οι τής ΕΔΕΤ βαρεθούν νά συνθέτουν ή στερέψουν; Μά θά άκούμε κατά 50% μιά άπό τά ίδια. Και πῶς δηλαδή, ίδια θά άκούγεται ό πρόεδρος και ίδια ό ταμιας; "Ιδια τό έπιτιμο μέλος και ίδια τό δόκιμο; Θά προβλεφθούν, ύποθέτουμε, διαδικασίες. Νόμιμες, φυσικά, κι αύτές και άδιαβλητες όπως προθύμως θά άποφαινόταν τό όποιοδήποτε πρωτοδικείο. Η μουσική ώς νόμος τού κράτους. Η συντεχνία ώς μουσική.

Νομίζω ότι θά πρεπε κανονικά (σέ μιά πολιτεία πού σέβεται τόν έαυτό τής, τιμᾶ τούς πνευματικούς τής άνθρωπους και κυρίως άντιμάχεται τόν λαϊκισμό) νά κρατηθεί ή θέση τού υπουργού Πολιτισμού γιά άνθρωπους πού, μέ εύρυτητα πνεύματος, δηλώνουν τά έξης, όπως έκανε προχτές ό κ. Θεοδωράκης: «*'Αξίζει περισσότερο νά άκουτε ένα μέλος τής ΕΔΕΤ (και σᾶς τό έπιβάλλουμε κανονικά και μέ τό νόμο...), παρά Μότσαρτ ή Μπήτλες. Πολύ περισσότερο θά ωφεληθεῖτε.*

Έμεις ή έσεις, άγαπητέ κομμουνιστά;

ΕΛΑ ΣΤΟ ΘΕΙΟ

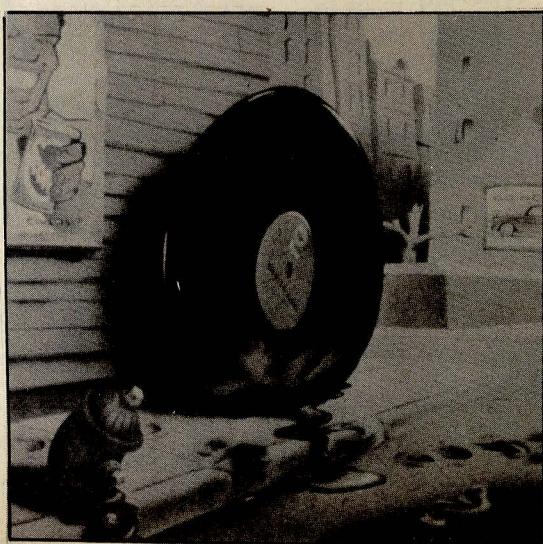
Σέ έποχές άπιστίας όπως ή δική μας, ή συνείδηση τών πιστών έχει άνάγκη όπο κοσμικά και πνευματικά στηρίγματα. Στά πρώτα μπορεί νά ένταχθεί ή διαδήλωση έναντιον τών σχέσεων πιθήκου και άνθρωπου. Μιά διαδήλωση μπορεί νά μήν τροφοδοτεί τούς πιστούς μέ θεία κατάνυξη άλλα όπωσδήποτε δόηγει στήν δρόθιδοξη ψυχική άνάταση διαμέσου τών δσων ψυχολογικών δημιουργεί ή συνεύρεση τού άτομου μέ τό πλήθος.

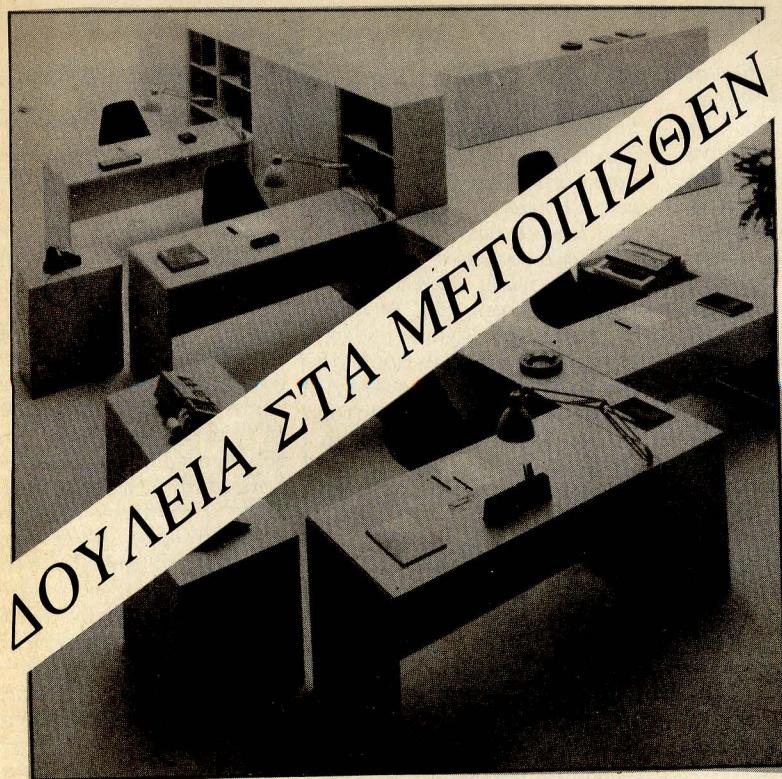
Έπειδή όμως ή ψυχολογική θεραπεία τής πίστης δέν φαίνεται έπαρκης, έπιστρατεύονται και άλλα άναγκαια. Διά τής όδου ταύτης φτάνουμε στό θάυμα τής έβδομαδάς. Στό χωριό Ασώματος τής Ροδόπης, στό σπίτι κάποιου εύσεβους χριστιανού, ό τοιχος όπου βρίσκονται άναρτημένα ή είκόνα τού άγιου Νικολάου και τό καντήλι τής ...σταυροκοπιέται! Τοντέστιν γιά ώρες δλόκληρες κινεῖται κάνοντας μονότονα τό σχήμα τού σταυροῦ.

Οι εύσεβεστατοι ιερεῖς τής περιοχῆς, όφοι πρώτα έκαναν ευχέλαιο γιά νά βεβαιωθούν ότι δέν πρόκειται γιά παγίδα τού διαβόλου, άποφάνθηκαν κατηγορηματικά ότι πρόκειται γιά θεϊκό προμήνυμα. Και άρχισαν οι πιστοί νά συρρέουν όμαδικά και οι φάλαγγες έκατοντάδων γιά νά προσκυνήσουν τήν άκηληση άντη τού θείου. Η πίστη βρήκε πάλι τή χαμένη τής αίγλη.

Ο δρόθιδοξος παραορθολογισμός έσπευσε νά βρει τά ιστορικά αίτια πού δημιούργησαν τό θάυμα. Γεννήθηκαν θρύλοι γιά κάποιο παλιό χριστιανικό ναό πού θάφτηκε κάποτε στά θεμέλια τού σημερινού σπιτιού. Οι είκόνες τού ναού αύτού προσπαθούν μέ τήν βοήθεια τού 'Αι-Νικόλα νά βγούν στό φως και γι' αύτο κουνάνε τόν τοΐχο! Τό θέμα έφτασε και στίς έφημερίδες τών μεγαλουπόλεων όπου έλπιζεται ότι θά έπαναφέρει στήν άγνη πίστη μερικά άπολωλότα πρόβατα έστω και διά τής ταπεινής μεθόδου τού έντυπωσιασμού.

Πάντως, έπειδή έμεις βρίσκονται ότι παραγίνεται λόγος γιά πίστη και είκόνες τώρα τελευταία, έπειδή στίς ψυχές μας αισθανόμαστε ότι τά έπιχειρήματα τής εικονομαχίας μπορούν και παραμένουν ζωντανά και χρήσιμα στήν εύρωπαϊκή μας χώρα, σπεύδουμε νά διακηρύξουμε τήν προσήλωσή μας στίς άξεις τού Κωνσταντίνου τού Ε' τού Κοπρώνυμου και τήν κρυφή συμπάθειά μας στίς μεθόδους τού στρατηγού τού Λαχανοδράκοντα.

Η θύελλα πού δημιουργήθηκε μέ τη ματαίωση (πού βιαστικά μεταμφιέστηκε σέ άναβολή) της μετάδοσης της γνώστης συναυλίας στήν EPT-2 άκόμα δέν λέει νά κοπάσει. Δικαίως. Άλλα ό σάλος ύπερκάλυψε μιά άλλη σημαντικότερη, σέ τελική άναλυση, ειδηση. "Οτι τά Νέα, τήν παραμονή άκριβως της προγραμματισμένης μετάδοσης, έξεθεταν άναλυτικά τόν σχετικό «προβληματισμό» της διοίκησης τού καναλιού.

"Έγραφε έπι λέξει τό ρεπορτάζ:

«Ο «πονοκέφαλος» γιά τή διοίκηση τού καναλιού έγκειται στό αίχμηρο σχόλιο τού Μάνου Χατζιδάκι και σέ δρισμένα τραγούδια τού Μίκη Θεοδωράκη πού στρέφονται σέ κυβερνητικά στελέχη και τονίστηκαν άπο άντιπολιτευόμενες έφημερίδες.

Δύο οι λύσεις πού έξετάζονται άπο στελέχη τού καναλιού. "Η ν' άναβληθεῖ ἐπ' άδριστο ή συναυλία μέ τή δικαιολογία «τεχνικῶν λόγων» ή νά άφαιρεθοῦν τά έπιμαχα σημεῖα. Μέχρι τήν ώρα πού γράφονται αύτές οι γραμμές δέν έχει βρεθεῖ λύση».

"Όλα άνοιχτά μπροστά στά μάτια τού λαού. Χωρίς κανένα σχόλιο, ψύχραιμα. Κυνικά. Αύτοί είναι οι κανόνες τού παιχνιδιού και, σέ καιρό σχετικής νηνεμίας, μποροῦμε νά τούς λέμε μέ τό όνομά τους γιά νά συνηθίζει και ο κόσμος. Και ξεσπάει ή κρίση. Και τά Νέα, μπροστάρηδες στή μάχη γιά τή δημοκρατία, άναρωτιούνται, τρεῖς μέρες μετά: «Μένει κανείς μέ πολλά έρωτήματα γιά τή σκέψη έκείνων, οι δ-

ποῖοι άποφασίζουν αύτές τίς άπαγορεύσεις» κ.λπ. Μά τώρα σᾶς γεννήθηκαν τά έρωτήματα; Τώρα διαπιστώντε τήν «άδεξιότητα»; Τώρα άνακαλύπτετε τήν «προσφορά ύπηρεσιῶν σέ μά κυβέρνηση πού μόνο τέτοιες ύπηρεσίες δέν χρειάζεται»; Και τώρα άναρωτιόσαστε ποιοι τάχα νά είναι αύτοί πού, έρημοι κι άπρόσωποι, «έκαναν τό θαῦμα τους», δταν μόλις πρό διημέρου μᾶς έκθέσατε λεπτομερῶς τό σκεπτικό τους, ή διοίκηση ή οποία τό και τό;

"Αν άφησουμε στό πλάι τό κακόγουστο καλαμπούρι περί τής δόλιας τής κυβέρνησης πού, παρθένα έκτάκτου συστολῆς, πέφτει θύμα τών ύπαλλήλων της, μένει τό χοντρό. "Οτι δηλαδή τό πρόβλημα τών Νέων είναι ένα και μοναδικό, και τό λένε άπεριφραστα: τό πολιτικό κόστος πού πληρώνει ή κυβέρνηση. Και έπειδή οί άρμόδιοι τής τηλεόρασης δέν άλλάζουν άφοι είναι εικόνα τής κυβέρνησης· και έπειδή, άκόμα, η κυβέρνηση δέν άλλάζει (γιά λόγους πολλούς, ένας άπο τούς δποίους, και δχι δ λιγότερο σημαντικός, είναι δτι έτσι και καλύτερη τή θέλουν τά Νέα) — έπειδή λοιπόν αύτά, δ μόνος τρόπος νά μειωθεῖ τό κόστος είναι νά άλλάξει δ κοσμάκης. Γι' αύτό άκριβῶς τά Νέα τόν προετοιμάζουν άπο τήν παραμονή.

"Έκτός πιά κι αν τά Νέα έπιχειροῦσαν τάχα νά «καρφώσουν» τούς άρμόδιους στήν κυβέρνηση. Άλλα τότε ής τήν έπαιρναν στό τηλέφωνο. "Οταν κάτι τέτοιο έπιχειρεῖται μπροστά σέ έκατο χιλιάδες άναγνωστες, τό ποιός και τί καρφώνει είναι άπλή λεπτομέρεια.

ΠΥΡΡΙΧΙΟΣ ΤΑΡΑΤΑΤΖΟΥΜ

Δέν κατέστη δυνατόν νά μάθουμε τίνος άκριβῶς ήταν τό θεσπέσιο μέλος πού άκουγόταν στούς Πανευρωπαϊκούς κλειστού στίβου τίς στιγμές τής άπονομῆς τών μεταλλίων. Ήταν τού Γιάννη Μαρκόπουλου ό όποιος πήρε, κατά δήλωσή του, στοιχεῖα άπο τούς πυρρίχιους χορούς και άπο τά παιδικά μας χρόνια «όπου ή έννοια τής φιλίας ήταν πολύ πιό δυνατή άπο τώρα», ό όποιος έπιπλέον κατέβαλε μιά άμολογουμένως γόνιμη προσπάθεια γιά τή «σύζευξη τής ίδεας τού άθλητισμού μέ τόν ήχο και τή μουσική» και ό όποιος, τέλος, στεναχωρήθηκε πού τά μεγάφωνα δέν έλεγαν ποιός τό έγραψε; Ήταν δικό του τό «Λαοί τής Εύρωπης, όλοι οι λαοί, στό στίβο τής Ειρήνης, μαζί, μαζί, μαζί» πού έκανε τούς άθλητές, Αγγλους, Γάλλους, Πορτογάλους νά ρίχνονται ό ένας στήν άγκαλιά τού άλλου σιγοσφυρίζοντας τόν εϋθυμο αυτό σκοπό; Ή μήπως ήταν τού συνθέτη Γιάννη Πιλιούρη, ή σύνθεση τού όποιον, όπως διαβάσαμε, έγινε μετά άπο παραγγελία διαφημιστικής έταιρείας;

Tό περί διαφημιστικής έταιρείας σενάριο είναι, νομίζω, κοντύτερα στήν πραγματικότητα. Και νά γιατί: μόλις τό πρωτόκουνσα, μιά γλυκιά μελωδία στά βήματα τού κουτί, κουτί, κουτί, και τί κουτί, κουτί η πάλι έκείνου τού μπίκ, μπίκ, μπίκ — μόνοοο μπίκ και τού πιό φτηνά, πιό φτηνά, γύρισα αύθρομητα και είπα: γυναίκα, τό Μαζί, Μαζί, Μαζί τό δοκίμασες; Είναι ή σειρά σου γιά τή λάτρα, μού άπαντησε έκείνη ψυχρά.

ΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘ

Τό επος του Σαραβάκου

Δέν είναι λίγες οι φορές που οι όπαδοι του Πανιωνίου συνέδεσαν εύφαντάστως τά αστοχα σφυρίγματα κάποιου διαιτητή με τή μικρασιατική καταστροφή. Τόν Νοέμβριο του '81, όταν ή ποδοσφαιρική μας έθνική έδινε τον ύπερ πάντων άγώνα εναντίον τής αντίστοιχης άγγλικής, ή συνομοσπονδία των χούλιγκανς (Ναζιστική Όργάνωση Παναθηναϊκών - Οπαδών - Τρομοκρατική Όργάνωση Φιλάθλων ΑΕΚ - Cannibals - Red Killers...) άπειλούσε τούς Βρετανούς πώς «άν τολμήσουν και βεβήλωσουν έστω και ένα πετραδάκι του ιερού χώματος, θά άκρωτηριαστούν και θά τους άλατίσουμε» (ή καταγραφή από τό «Έθνος τῶν ήμερῶν έκείνων).

Παλιότερα, έπι χούντας, ο νῦν ίδιοκτήτης του «Κάραβελ» και τότε προέδρος-σωτήρ τής Αθλητικής Ένώσεως Κωνσταντινούπολιτών (ΑΕΚ) δέν δυσκολεύτηκε νά δηλώσει ότι ή μεταγραφή στήν άμαδα του (Μάτι καιρό, τή μέρα άκριβως τήν αποφράδα) τῶν βιαίως έξελληνισθέντων Βιτσέντε, Ερέα, Ζέρε ισοφαρίζει, τουλάχιστον, τόν καημό που κουβαλάει αίδνες τώρα ή έλληνισμός γιά τήν άλωση τής Πόλης.

Ούδεμία έκπληξη λοιπόν που τό παιγνίδι μέ τούς Άλβανούς, στίς 27 τού Φλεβάρη, γιά τά προκριματικά τού 13ου παγκοσμίου κυπέλλου, θεωρήθηκε από πολλούς εύκαιρια γιά τήν έπιλυση πατροπαράδοτων προβλημάτων. Τήν έπομένη τού άγώνα οι έφημερί-

δες έψεξαν τούς κακούς «φιλάθλους» που παραφέρθηκαν. Τήν προτεραία πάντως κάποιες ήπιες έδωσαν μηνύμα πυκνό μέν, ηκιστα ποδοσφαιρικό δέ: «Πάμε γιά τό Αργυρόκαστρο» (Απογευματινή), «Πάμε γιά ...έπος» (Έλευθερος Τύπος). «Ιδια έλληνικότητα έσταζαν και οι τίτλοι που χρησιμοποιήθηκαν πρός έπαινον τῶν νικητῶν: «Τώρα και στά Τίρανα» (Τά Νέα), «Έγραψαν έπος μέ εφόδο διαρκείας» (Μεσημβρινή), «Τούς πήραμε μέ τά τσαρούχια» (πάλι ή Απογευματινή).

Στό γήπεδο είχαν συρρεύσει οι μαθητές τής περιοχής με τήν άνοχή τῶν καθηγητῶν τους και τήν ύψηλή καθοδήγηση τῶν έπικεφαλῆς τής Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού. Άναμεσά τους ύποτιθεται ότι παρεισέφρησαν «ύποπτα άκροδεξιά στοιχεῖα» (Έλευθεροτυπία, 28.2.85), έξου και ζεσπάθωσαν άνεπτρέπτως. Γιουχαΐσαν δηλαδή τήν ώρα άκριβως τού έθνικού ύμνου τής γείτονος χώρας (ίδια θερμή ύποδοχή είχε ύποστει μόνον ό ύμνος τής Σοβιετικής «Ενωσης, στή Λεωφόρο, σέ δλλον μέχρι τελικής πτώσεως άγωνα). Όπότε; «Αν τά μαζεύνανε οι Άλβανοι και φεύγανε, βαθύτατα και δικαίως προσβλημένοι, ποιός θά μηδενίζοταν; Καί πόσα τάξιδια θά χρειαζόταν ή άρμοδιος ύφυπουργός γιά νά ξαναφτιάξει άτμόσφαιρα κατανοήσεως;

Τά παντάπασι φίλαθλα συνθήματα πού δόνησαν τήν Καλογρέζα («Τσεκούρι και φωτιά στά κόκκινα σκυλιά», «Χότζα - γουρούνι - δολοφόνε», «Δέν έχετε λαό, δέν έχετε όμαδα, τί ήρθατε νά κάνετε μαλάκες στήν Έλλάδα», «Κάγκελα,

κάγκελα, κάγκελα παντοῦ, τά μανά στά κάγκελα τοῦ Άλβανου έχθροῦ») διακόπτονταν ήπο τό «Έχω μιά άδελφή, κουκλίτσα λυγερή, τή λένε Βόρειο Ήπειρο...» και φωτιά τό Έθνικό ύμνο. Έκείνο τό «Έλλαδα σημαίνει δύναμη», πού συνήθως συσπειρώνει τούς φιλάθλους τής Έθνικής σέ άναλογες άναμετρήσεις, δέν άρκεσε τούτη τή φορά γιά νά ύπερκεράσει τίς συλλογικές προτιμήσεις ένός έκαστου και νά δημιουργήσει πνεύμα δημαρκιό. Χρειαζόταν κάτι περισσότερο, σκληρότερο και υλικότερο: τά κάγκελα, ή φόλα και τό τσεκούρι.

Έξισου ύλική ήταν ή βία πού άσκησαν οι όπαδοι τής ιταλικής Τσιάο Κρέμ Βαρέζε (πού, ύπερ χρημάτων, παίρνει τό όνομα τού κάθε νέου άγοραστη τής) ήταν στό παιγνίδι μέ τή Μακαμπί τού Τέλ Αβίβ κατέβηκαν στό γήπεδο κουβαλώντας πεντέξι πλάκες σπουνί ό καθένας και θυμίζοντας στούς Ισραηλινούς, στή γλώσσα τους κιόλας, τά κατορθώματα τού Χίτλερ.

Κι άντε μετά νά πείσουμε τήν άγορά πώς τυγχάνουμε ή κοιτίς και τού άθλητισμού, ήρα πρέπει νά μᾶς ξαναδώσουν τήν Όλυμπιάδα μας. Κι άντε νά μή θλιβούμε διαβάζοντας τίς πικρόχολες δηλώσεις τού προπονητή τής Άλβανίας Σιγκίρι Ρέλι: «Ο άγωνας άνεπτυξε τή φιλία τῶν δύο λαῶν». Κι άντε νά πιστέψει ή Διονύσιος Σολωμός πώς δέν είν' αύτός ό ένοχος.

Σίγουρα, πάντως, τό επος θά συνεχιστεί. Στίς 13 Μαρτίου θά πολεμήσουμε κατά τής Υταλίας. Κι άντη ή μάχη θά δοθεί στήν Καλογρέζα.

Θοδωράκης Μαντζάβελος

«Άλλος ένας Σπάρτακος»

Άλλο ένα περιοδικό, ή Σπάρτακος, τρίμηνη έκδοση (1ο τεύχος, Φλεβάρης - Μάρτης 1985). Στό χώρο τής έπαναστατικής άριστερᾶς αύτή τή φορά. Ή συντακτική έπιτροπή στό είσαγωγικό της σημείωμα ήποφεύγει τίς περιστροφές και δέν φοβάται ήσα φαντάζουν ήσως μεγάλες κουβέντες. Και ύποστηρίζοντας τό «παλαιομοδίτικο» όνομα τού έντυπου, λέει «ναί στόν Σπάρτακο τής άρχαίας Ρώμης, στόν Σπάρτακο τής Ρόζας Λούξεμπουργκ, στόν «Σπάρτακο» τής άριστερῆς άντιπολίτευσης».

Γιά νά δρίσει τόν πολιτικό του τόπο ό Σπάρτακος άναφέρεται «σέ μιάν Έλλαδα πού χονζουρεύει, σέ μιάν Αριστερά πού χορεύει καντρίλιες μέ τόν μικροαστισμό πού βαφτίζει ...μικρομεσαίο σοσιαλισμό» και διαλέγει «τή γλώσσα τής ταξικής πραγματικότητας στό δηνοματής άπελενθερωτικής ουτοπίας και τού έπαναστατικού άνθρωπισμού». Και ξαποστέλνει τούς «μυστικιστές και τούς σώφρονες μεταρρυθμιστές μας στή Λατινική Αμερική, στήν κόλαση τής Αφρικής, στά πεδία τῶν μαχών τού Γιορκσάιρ, (...) στά ναυπηγεία τού Γκντάνσκ».

Φροντισμένη ή έκδοση. Οί σελίδες άνασαίνουν και μέ τή συνδρομή και τού σχετικού χρώματος ή δηλητήριον τη σχέση έχει μέ δ, τι παραδίδεται ως φόρμα τύπου έπαναστατικού, μέ τό φετιχισμό δηλαδή τού άτημέλητου και τού «χειροποίητου».

Επί τού πολιτικού, μιά κάποια έμμονή στό «τί προτείνει τό ΚΚΕ» ή «τί έχει νά προτείνει τό ΚΚΕ»; στενεύει μάλλον τόν έριζοντα, άναγκαζοντας τίς καταγραφόμενες άπόψεις νά ύποστούν τό τελετουργικό τής «άριστερῆς άντιπολίτευσης», και μάλιστα στό ΚΚΕ.

Στίς σελίδες τού πρώτου τεύχους ύπάρχουν άναφορές στό Ε.Σ.Υ. και τά νέα άμυντικά δόγματα, στήν Κύπρο και τή Νικαράγουα, στόν Καρβάλιο και τόν Παναϊτ Ιστράτι. Κι άκομα, άρθρο τού Μ.Ν. Ράπτη γιά τή Χαμένη εύρωπαική έπανάσταση».

Έλπιζουμε ή τρίμηνη προετοιμασία τού Σπάρτακου νά ήποφεύρει περισσότερο (και περισσότερα) κείμενα βάθους, ήφού τά χρονικά όρια δέν ύποχρεώνουν τούς συγγραφείς νά άναλωνται καθ' άλοκληρίαν μέ τήν έπικαιρότητα.

Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ

Όταν ό Σατανάς δέν κατονομάζεται, άποδικόμενος είς τό πῦρ τό έξωτερον, τούτο άποτελεῖ αίρετική, έμμεση τουλάχιστον, διάθεση ύπονομεύσεως της Πίστης. Η άναδειξη τού «Καλού» καί ή έν συνεχεία έγχαραξή του στή λαϊκή μνήμη, χωλαίνει χωρίς τήν ταυτόχρονη έπικληση τού άντιπαλού δέους, προϋποθέτει δηλαδή καί τόν έξοβελισμό τού «Κακού». Η συμπληρωματικότητα τών δύο αύτῶν «όψεων» άναδεικνύεται έτσι πληρέστερα καί ώς έκ τούτου θεμελιώνεται ίσχυρότερα καί μονιμότερα ή άδιαφιλονίκητη ένότητα της Πίστης καί ή άπρόσβλητη άκεραιότητα της Λατρείας.

Τά άνωτέρω δέν άποτελούν μέρος θεολογικῆς, MONON, συλλογιστικῆς καί έπιχειρηματολογίας. Διατυπώνουν μέν «ἄλλους» (δχι τυχαίους) ορους, καί τήν, πρός κάθε κατεύθυνση, προπαγανδίζουμενή ύπό τού KKE καί τού Ριζοσπάστη γνωστή συνθηματολογία περί «μονοπάλιων καί μπεριαλισμού». Όπου ή έπικληση τού «Κακού», ύποκαθιστώντας κάθε ένδελεχή άναλυση τών φαινομένων, στρέψει εύκολότερα τό βλέμμα καί τήν έλπιδα πρός τήν κατεύθυνση τού «Καλού», αύτονόητα πρός τήν Πρώτη χώρα τού «σοσιαλισμού» πού προνομιακά διεγείρει τό κομματικό συναισθήμα.

Έτσι ό «ίδεολογικός άντιπαλος» παίρνει τή μορφή τού Σατανᾶ πού πρέπει νά κατονομάζεται ρητῶς γιά νά έξοβελίζεται εύκολότερα, ένω ή «ίδεολογικός φάρος» συμπυκνώνει δλες τίς άρετές γιά νά άκτινοβολεῖ εύρυτερα, ...άποτελεσματικά.

Άλιμονο γιά τόν συγγραφέα τού βιβλίου Ή ιστορία τού άνθρωπινου γένους τής Α' λυκείου, πού τόση θύελλα ξεσήκωσε μέ τούς «δαρβινισμούς» του. Στούς έχθρούς του πρόσθεσε καί τούς «ἄλλους» ορ-

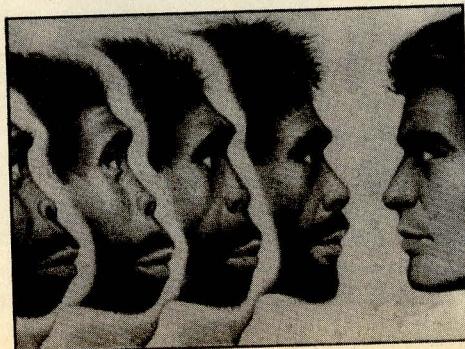
θόδοξους, τούς «ἄλλους» σατανοκτόνους. Η έκτοξευθείσα έναντίον του κατηγορία, πού οι ρασοφόρες λαϊλον κάλυψαν, είναι δτι: «Ο φταήτης γιά τό κυνήγι τῶν έξοπλισμῶν, ο ἀμερικάνικος ἡμεραλισμός, ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ στό βιβλίο (τον). Άντιθετα προβάλλεται ή θεωρία τής «ἰσης εὐθύνης» καί τῶν «δύο ύπερδυνάμεων». Τού τό καταλογίζει, μέ τήν ύπογραφή «Π.», ο Ριζοσπάστης τής 13.1.85. Δέν είναι ή μόνη κατηγορία. Ο συγγραφέας άμαυρώνει έσκεμμένα καί τή στιλπνότητα τού «Καλού». Ο κομματικός κριτής είναι ...ένήμερος, ή αύτο καί γράφει: «Ἀρκετή δουλειά γίνεται γιά νά μήν έμφανιστούν καί οι κατακτήσεις στό σοσιαλιστικό κόσμο» κι αύτο έπειδη, λέει, «έμφανίζεται ή Ιαπωνία νά έχει μεγαλύτερη βιομηχανική παραγωγή άπο τήν ΕΣΣΔ». Άν είναι δυνατόν!!! Η «πατρίδα τού σοσιαλισμοῦ» μιά ...παρακατανή.

Τό «Καλό» καί τό «Κακό», ώς ήθικές διαστάσεις, άποτελούν βεβαιώς θέματα πίστης καί λατρείας, έξου καί οι μεσαιωνικές κραυγές «κάψτε τά άθεα βιβλία» πού άκούστηκαν. Έτσι κι άλλως σέ τέτοια θέματα δύσκολα διάλογος βρίσκει θέση. Νά λοιπόν πού συγγραφέας τού πολυσυζητημένου βιβλίου —«ίδεαλιστής», κατά Ριζοσπάστη, άποδιοπομπαίος λοιπόν— διέπραξε κι έδω τό ...άτοπιμα. Ο ιεροφάντης τού δόγματος άποφαίνεται: «Ἄντι νά μᾶς ΑΠΟΚΑΛΥΨΕ! (ώ τής θείας άποκάλυψης!!!) τό μυστικό γιά νά άλλάξουμε τρόπο σκέψης καί δράσης (...) μᾶς συμβουλεύει νά έπιδιώξουμε πλήρη καί άνοιχτό διάλογο». Καί πάλι, άν είναι δυνατόν!!!

Μέ τέτοια βιβλία πράγματι ή ...δρθοδοξία κινδυνεύει.

Άλλοι θεοί, ίδια λόγια...

A. Γράμματος

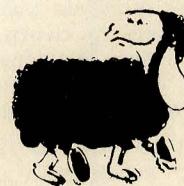

Ο λύκος καί τά πρόβατα

Τόν διαλέξανε γιά προϊστάμενο τής ύπηρεσίας διώξεως λαθραίων κασετών. Κι έκεινος, άπό τήν έντονη προσπάθεια φαίνεται νά μάθει τόν τρόπο σκέψης καί δράσης τών κασετοπειρατών ώστε νά μπορέσει νά τούς άντιμετωπίσει μέ τά δικά τους όπλα, εισέπραξε τελικά έζημισι χρονάκια φυλακή γιά πλαστογραφία μετά χρήσεως καί άπατη.

Ἐν τῷ μεταξύ, καταπῶς γράφουν οι έφημερίδες μας γιά νά συνδέσουν έπιρρηματικῶς τά άσυνδετα, οι παράνομες κασέτες τό χαρά τους, στήν Όμονοια καί στά πέριξ. Ισως έπειδή έδω δύντας τής θέλει ο λαός πού δέχεται νά λησμονήσει τήν ύπηλη πιστότητα ἄν είναι νά κερδίσει δύο τρία κατοστάρικα. Στό κάτω κάτω, δέν διαθέτει κάθε φιλόμονος στερεοφωνικά άυστηρῶν προδιαγραφῶν ούτε κι ένα γρατζούνισμα στή μαγνητοταινία θεωρεῖται ἀπό όλους βέβηλος ύπονομευτής τής μουσικῆς ἀπόλαυσης.

Κι έκεινα τά έρμα τά πνευματικά δικαιώματα μᾶλλον... άποπνευματώνονται όταν περνάνε στά κατάστιχα τών λογιστῶν.

Δυσπλασίες

«Η έλληνική έπιχειρηματική δράση παρουσιάζει δυσπλασίες» ἀπεφάνθη ό γενικός γραμματέας τού Έθνικού Συμβουλίου Ίδιωτικῆς Πρωτοβουλίας (ΕΣΙΠ) σέ δύμιλα του στό ξενοδοχείο «Χίλτον», στής 28.2.85, μέ θέμα «Άδρανής κοινωνία καί ίδιωτική πρωτοβουλία» (πρβλ. Έλευθεροτυπία, 1.3.85).

Άνοιγουμε τό λεξικό τού Δημητράκου, στό άρμόδιο λημμα: «Δυσπλασία: ὀστεώδης δυστροφία τών κάτω ἄκρων».

Ένα γιατρό βρέ παιδιά, ένα γιατρό· μπάς καί δρθοδοξήσει ή πανδοκεύτρια ίδιωτική πρωτοβουλία μας.

Έπιστροφές

- Γράφαμε στό προηγούμενο τεύχος, σέ τούτες τίς στήλες, γιά τίς τσίλιες, τίς διπλοσκοπίες καί τήν ένγενει έπαγρυπνηση τῶν Έθνικῶν μας Κέντρων. Ανάφοράς Γρίπης πού έχουν βαλθεῖ νά συλλάβουν ἐπ' αυτοφώρω τόν παμπόνηρο ίο πού καταβαράθρωσε τήν παραγωγικότητα, άνεβάζοντας στά υψη τίς κατά κεφαλήν μπουγιότες.

Ἐν λοιπόν, τά μαντάτα είναι καλά. Στό Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τής Θεσσαλονίκης τόν τσάκωσαν τόν περί ού διόγος αίμοβόρο έχθρο καί κατόπιν έξονυχιστικῶν άνακρισεων άναγκάστηκε νά παρουσιάσει τά πλήρη στοιχεία του. Όνομάζεται «γριπιώδους κιτρινόπους πάνικους μπουλγάρικους».

Ο έαμοβούλγαρος.

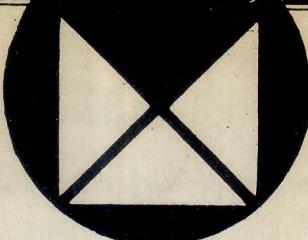
- Είχαμε εύχηθει καί σ' άνωτερα στόν ήγέτη τής Συρίας Χαφέζ "Αλ" Ασαντ πού στίς προεδρικές έκλογές τής χώρας ούτε κι έπιασε τό 99,97%.

Νά πού βρήκε τόν δάσκαλό του (ή μπάς καί τόν είχε ἀπό πρίν);. Στίς δεκαπέντε σοβιετικές δημοκρατίες, δημοσίες, τόν έγιναν έκλογές τίς τελευταίες ήμέρες, τό κόμμα-κράτος καταδέχθηκε νά κερδίσουν οί ύποψηφίοι του μόλις τό 99, 96% τών ψήφων έπιτρέποντας έτσι τήν έκτος ψυχιατρείου ύπαρξη 82.452 άντιφρονούντων.

Τό ποσοστό συμμετοχής 99,98%. Καλά, μέσα στό ρωσικό χειμώνα, δλοι οί γριπιασμένοι ψηφίσανε κατ' οίκον δπως ο Κονσταντίν Τσερνιένκο;

Παρεπιπτόντως: Στό ίδιο τεύχος, πάλι στό «Δεκαπενθήμερο», ό τεχνολογικῶς προηγμένος δαίμων τής φωτοσύνθεσης έβαλε τό χέρι (καί τό ψαλίδι) του γιά νά προστατεύσει τό πρωτοξαδερφάκι του, τόν κομπιούτερ, τίς λογοτεχνικές παραγωγές τού διόποιούνται άποτολμήσαμε, οί εύηθεις, νά έλεγχουμε. Χάθηκαν λοιπόν, δαιμονίως πως, τρεις-τέσσερις ἀράδες πού συνέκριναν τό «κομπιούτεροποίημα» μέ τίς προπολεμικές σουρεαλιστικές άναζητήσεις τών έπιθεωρησιογράφων μας. Καί χάθηκε μαζί τους κι ή Δουλτσινέα πρός τήν διόπια καί άπευθυνούνταν τά, δρφανεμένα πιά, μελισιδωνοφρυνχήρατα μέλη.

Αύτά, πρός αποκατάσταση τής τεχνολογίας (καί τού διορθωτή).

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ»

Δημοσιεύουμε τήν επίστολή πού μᾶς ἀπέστειλαν τέσσερις συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ Προοπτική:

“Οσοι υπογράφουμε τό παρακάτω κείμενο έχουμε πάρει μέρος τά τελευταία 4 χρόνια στή δημιουργία, τή σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ Προοπτική καὶ τή λειτουργία τῆς διμώνυμης διμάδας στή Θεσσαλονίκη.

Σᾶς στέλνουμε αὐτή τήν ἀνακοίνωση καὶ μέσα ἀπό τό περιοδικό σας στούς φίλους, συνεργάτες καὶ ἀναγνώστες τῆς Προοπτικῆς γιά νά σᾶς γνωστοποιήσουμε ὅτι διαχωρίζουμε τή θέση μας ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ 13ου τεύχους τῆς Προοπτικῆς πού ἐκδόθηκε μέ τήν ἑκπνοή τοῦ 1984, ἐπειδή διαμορφώνει μιὰ διαφορετική φυσιογνωμία: δογματική καὶ μονόπλευρη στό ἐπίπεδο τῶν πολιτικῶν, ἰδεολογικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀντιλήψεων καὶ παραδοσιακή στό τρόπο σύνταξης καὶ λειτουργίας τοῦ περιοδικοῦ. Φυσιογνωμία πού διαφέρει τόσο ἀπό τοὺς στόχους καὶ τίς ἐπιδώξεις πού ἐμεῖς τουλάχιστον θελήσαμε νά πετύχουμε μέ τή συμμετοχή μας στήν Προοπτική, ὅσο καὶ ἀπό τά στοιχεῖα πού πρέπει νά χαρακτηρίζουν τήν ἔκδοση ἐνός ἀναλακτικοῦ ἐντύπου.

Αναγνωρίζοντας ὅτι είναι δύσκολο νά καταγράψουμε μέσα σέ λίγες γραμμές τό σύνολο καὶ τήν ούσια τῶν διαφορῶν, τῶν ἑκτιμήσεων καὶ τῶν γεγονότων πού μᾶς ὀδήγησαν σ’ αὐτή τήν ἀπόφαση, σάν κατάληξη μᾶς πορείας ἴδιατερα ἐπίπονης, παραπέμπουμε πρός τό παρόν σέ μία «κατ’ ἀντιπαράθεση» σύγκριση στό ὑφος, τό περιεχόμενο καὶ τήν κατανομή τῆς ὑλῆς τῶν τευχῶν 1 μέχρι 12 ἀφενός — παρά τίς ἐλλείψεις τους — καὶ τοῦ τεύχους 13 ἀφετέρου, παίρνοντας ὑπόψη τή σταθερή πορεία βελτίωσης τοῦ περιοδικοῦ, πού ἀνακόπηκε ἀκριβῶς στό τελευταίο τεύχος.

Ο καθένας ἔχει τό δικαίωμα φυσικά νά «βγάζει» ἔνα περιοδικό πού νά τόν ἐκφράζει καὶ νά τοῦ ἀξίζει. “Οχι ὅμως

νά καταστρέφει, νά ἄλλοι ούνει τή φυσιογνωμία νά ίδιοποιεῖται ἔνα ἄλλο. ”Ας σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι δέν ἔγινε κάποια διάσπαση, ἀλλά ἡ ἀνάληψη τῆς ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ ἀπό νέα ἄτομα εἶχε συνέπεια τήν ἀλλαγή τῆς φυσιογνωμίας του, παρά τίς ἀρχικές βεβαιώσεις ὅτι θά ἐφαρμόσουν τήν ἴδια ἔκδοτική πολιτική καὶ χάρη στή σιωπηρή συναίνεση δρισμένων «παλαιῶν» πού δέν συμμετέχουν πιά ἀμεσα γιά προσωπικούς καὶ μόνο λόγους. Ή Προοπτική, ὃν καὶ πάντα ἔβγαινε — πέρα ἀπό τή σταθερή παρουσία μερικῶν — ἀπό μιά ἀναλασσόμενη συντακτική ἐπιτροπή, παρέχοντας μεγάλη ἀνεση στούς χειρισμούς, σεβόταν τήν πολυφωνία, κατοχύρων τήν ἐλεύθερη ἔκφραση, τόν διάλογο καὶ τήν ἀντιπαράθεση τῶν ἀπόψεων σάν προϋπόθεση γιά τήν ἀναζήτηση μιᾶς ἀναλακτικῆς ἀριστερᾶς. Αντίθετα, θέσεις περί «συνεπών» ἰδεολογικῶν πλαισίων ἀντιμετωπίζουν τήν πολυφωνία μέ καχυποψία ή σάν ἀπούσια πολιτικῆς ἀποψης.

Ἐμεῖς ἐπιμένουμε στήν ἀποψη ὅτι η Προοπτική είναι κάτι λιγότερο ἀπό πολιτική ὀργάνωση, κάτι περισσότερο ἀπό περιοδικό. Γιά νά μή μείνουμε ὅμως μόνο σ’ αὐτά, εὐχόμαστε ἡ νέα χρονιά, τώρα μάλιστα πού ξεπεράσαμε τό 1984, νά φέρει ἄλλες καλύτερες, ἀναλακτικές προοπτικές καὶ ἐλπίζουμε νά κάνουμε καὶ ἐμεῖς κάτι γ’ αὐτό. Σ’ αὐτή τήν τελευταία φράση βρίσκεται καὶ τό κίνητρο αὐτοῦ τοῦ κειμένου, δχι στήν καταγγελία, ἀλλά στό δημιουργικό ξεπέρασμα τῆς μιζέριας.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ τό 1985 καὶ ...«ὅ, τι πιθούμε»...

Θεσσαλονίκη 19.1.1985

Παῦλος Νεράντζης
Σταύρος Υφαντής
Μιχάλης Τρεμόπουλος
Γιάννης Χατζηγώγας

ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

‘Από τήν κοινωνική ἀνθρωπόλογο M. Πετρονώτη λάβαμε καὶ δημοσιεύουμε τήν παρακάτω ἐπίστολή πού ἀναφέρεται στή συνέντευξη τῆς Κριστίν Ντελφί στό τεύχος 30 (28.12.1984) στό Δεκαπενθήμερο Πολίτη.

Θά θελα νά διευκρινίσω δύο σημεῖα ἀπό τή συνέντευξη γιά τήν κοινωνική καὶ οἰκονομική αὐτονομία τῶν γυναικῶν (τεύ-

χος 30, σελ. 29), η ὁποία ἀναφέρεται στά πορίσματα μιᾶς παλιότερης ἔρευνάς μου. Πουθενά στήν ἔρευνα αὐτή δέν ὑποστηρίζεται δτι «οἱ εύπορες γυναίκες είναι λιγότερο αὐτόνομες καὶ κυριαρχεῖς ἀπό τίς ἐργαζόμενες ούτε ὅτι «οἱ γυναίκες βρίσκονται σε καθεστώς ἔξαρτησης ὅταν δέν συμμετέχουν στήν παραγωγή». Οἱ ἀπόψεις αὐτές κάθε ἀλλο παρά ἐκφράζουν τήν ἐπιχειρηματολογία πού ἀναπτύσσεται στήν παραπάνω μελέτη. Τό γενικότερο συμπέρασμα στό ὄποιο καταλήγω (καί τό ὄποιο βασίζεται σέ ἐπισκόπηση τῆς βιβλιογραφίας γιά ἔνα μεγάλο ἀριθμό ἀγροτικών κοινοτήων τῆς Μεσογείου) είναι ὅτι παρόλο πού οἱ ρόλοι καὶ τά δικαιώματα τῶν γυναικῶν συναρτώνται πρωταρχικά μέ τήν ύφη τῶν οἰκονομικῶν τους δραστηριοτήτων, ἀλλοι παράγοντες ἔχουν ἐπίσης κριτική σημασία καὶ αὐτοὶ συνδυάζονται μέ πολύπλοκους καὶ συχνά ἀπρόβλεπτους τρόπους. Οἱ γυναίκες κάνουν μιά σημαντική συμβολή στήν παραγωγή καὶ τήν ἐπιβίωση τῆς οἰκογένειας σέ ὅλες τίς κοινωνίες. Η θέση καὶ η αὐτονομία τους ώστόσο, δέν ἔξαρτωνται μόνο ἀπό τή συμβολή αὐτή, ἀλλά κυρίως ἀπό τό ἄν καὶ κατά πόσο ἔχουν πρόσβαση στή διεύθηση οἰκονομικῶν ζητημάτων καὶ εἰδικότερα, ἀν ἐλέγχουν τίς συνθήκες καὶ τόν καρπό ἐργασίας τους η κάποια περιουσιακά στοιχεῖα (προσωπικά η οἰκογενειακά).

Σύμφωνα μέ τή διαθέσιμη βιβλιογραφία δέν φαίνεται νά

ὑπάρχει καμιά ἀναπόφευκτη σύνδεση ἀνάμεσα στήν αὐτονομία τῶν γυναικῶν καὶ στήν κοινωνική τους προέλευση, τή συμμετοχή στήν παραγωγή ἡ ἀκόμη τήν ιδιοκτησία σημαντικής περιουσίας. Η γυναικεία θέση δέν ρυθμίζεται καὶ επομένως δέν πρέπει νά ἔξεταζεται μέ πλαίσιο ἀναφορᾶς τίς παραγωγικές δραστηριότητες η τήν ταξική καταγωγή ἀλλά τή δυνατότητα λήψης ζωτικῶν οἰκονομικῶν ἀποφάσεων. Έξισου ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν αὐτονομία τῶν γυναικῶν είναι η κοινωνική ἀποδοχή τῆς ἐνεργού συμμετοχής τους στήν οἰκονομική διαχείριση: μόνο τότε μεταφέρεται ἡ ἐλευθερία κινήσεων καὶ ἀποφάσεων μέσα στήν οἰκογένεια καὶ ἐμφανίζεται μιά ἰσορροπία στίς σχέσεις τῶν συζύγων. Τέλος, η αὐτονομία τῶν γυναικῶν πού ἔξεταζονται στήν ἔρευνά μου δέν ἀπορρέει ἀπό ἔναν πρωτικό ἀγώνα γιά «ἀπελευθερωση» ἀλλά προσδιορίζεται ἀπό τίς ἐπιταγές τῶν τοπικῶν θεσμῶν (λ.χ. τό κληρονομικό σύστημα στήν Κάρπαθο) η τίς ἀνάγκες πού προκύπτουν σέ δεδομένες χρονικές περιόδους (λ.χ. τήν ἐποχιακή ἀπομάκρυνση τῶν δυτῶν στήν Κάλυμνο). Γιά τό λόγο αὐτό, μποροῦμε νά μιλήσουμε μέ ἀρκετή ἀσφάλεια γιά τούς παράγοντες καὶ τίς διαδικασίες σηματισμοῦ τῆς γυναικείας θέσης καὶ νά τούς ἀποσυνδέσουμε ἀπό μεμονωμένα κριτήρια ὅπως η συμμετοχή στήν παραγωγή η οἰκογενειακά.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ
Επιμέρα

ΤΕΥΧΟΣ 10. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 85. ΔΡΧ 130

Τι έγραψε ο Λαζαρίδης στο Επίκειο Σύνταγμα?
• Η Επιμέρα προσδιορίζεται στην ανανέωση της Επιμέρας.
• Οι συντηρητικοί και οι ανανεωτικοί στην Επιμέρα.
• Κυριότερη θέματα της Επιμέρας.
• Η Επιμέρα και η Επιμέρα της Επιμέρας.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ

Αγαπητέ Δεκαπενθήμερε

Πολίτη,

Είναι όλοφάνερη (γιά τούς άριστερούς) ή σημασία τού νέου έκλογικού νόμου που σερβιρίστηκε, πρός δόξαν τού "Οργουελ, σάν σύστημα που έπιτέλους έπιτρέπει και στά μικρά κόμματα κ.λπ., ένω είναι άντιθετα πονηρά πιό έντιχμένο (μειώνει τήν άναγκαία διαφορά γιά σχηματισμό αύτοδύναμης κυβέρνησης). Έπιβεβαιώνεται ή στρατηγική τού άστισμού μέ πρωτομάστορα τόν Πρόεδρό μας, γιά έδραίωση τού δικοματισμού, βίανη περιθωριοποίηση τής Άριστεράς και καταστάλαγμα τού ΠΑΣΟΚ σέ μιά κεντρώα διαχωριστική πολιτική.

Τί νά κάνουμε; Άποχή. Πώς άλλιώς θά άποτρέψουμε τό νόμο; Μέ κινητοποιησούλες; Θά άρκεστούμε στίς μικροτροπολογίες πού θά δώσουν, άντε, μιά δυό έδρες; Έκει είναι τό πρόβλημά ή στήν περιθωριοποίηση μας διά νόμου,

πράγμα πού θά δουλέψει είς βάρος μας μέ τόν χρόνο; Γιατί άν μέχρι τώρα παίρναμε μέρος στίς έκλογές ήταν γιατί έλπιζαμε στήν ύπεσχημένη άπλη άναλογική. Τώρα ποιός θά άλλάξει τόν νόμο; Κανείς. Αν πάμε στίς έκλογές ζητώντας τίς ψήφους τών άριστερών τού ΠΑΣΟΚ γιά διαμαρτυρία, διόρθωση τής πορείας κ.λπ., δηλαδή γιά άνατροπή ήταν τής κατάστασης, είναι σάν νά τούς ζητάμε νά βγει ή Δεξιά μέ δικούς τους ψήφους, είναι σάν νά νομιμοποιούμε αυτό τό παράλογο, σάν νά νομιμοποιούμε άκριβώς τόν νόμο που θέλει μιά μειοψηφία νά βγαίνει κυβέρνηση.

Είναι σαφές ήτη ή άπλη άναλογική είναι έκ τών ών ούκ άνευ προϋπόθεση ώστε νά άνοιξει μιά άριστερή δυναμική, ώστε νά πιεστεῖ τό ΠΑΣΟΚ και άπο άριστερά. Χρειάζεται λοιπόν μιά δυναμική άπαντηση πού νά άνατρέπει τήν κατάσταση, κι αυτό δχι άπο άντικονοβουλευτισμό άλλα άπο δίκαιη άγανάκτηση. "Αν τά

δυό Κ.Κ. άκολουθούνταν κι άπό τά μικρότερα κόμματα τής Άριστεράς, άλλα και τού Κέντρου άκόμα, τότε μόνο θά είχαμε άποτελεσματική πίεση, γιατί θά φαινόταν η σαθρότητα τού μύθου περί... τόνωσης τών μικρών κομμάτων και έκλογές μέ δύο κόμματα θά ταν γελοίες.

Φυσικά ύπάρχει τό πρακτικό πρόβλημα τής συνεννόησης τών δύο Κ.Κ. άλλα και τό νά πειστούν. Νομίζω ήτι τό πρόβλημά τους είναι τόσο σοβαρό και κοινό ώστε θά σκεφτούν σοβαρά νά παραμερίσουν γιά λίγο τόν «έμφυλο πόλεμο» (όχι ήτι πρέπει νά σταματήσει) μπροστά στό κοινό συμφέρον τού άριστερού κινήματος. Γιατί βέβαια άν ένα μόνο του έπαιρνε τήν πρωτοβουλία νά άπόσχει θά ήταν καταστροφικό γι' αυτό. Πρέπει κάποιοι τρίτοι, άνεντακτοι, νά δουλέψουν πάνω σ' αυτή τή συνεννόηση, προπαγανδίζοντας τή θέση τής άποχης. "Οσο είναι καιρός.

Νίκος Περιτίδης

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αγγελος Ελεφάντης, Γιώργος Καρράς, Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Έφη Αβδελά, Δήμος Γεωργίου, Μαριάννα Δήτσα, Μάκης Καβουριάρης, Διονύσης Καψάλης, Βάσω Κιντή, Παύλος Κρέμος, Δημήτρης Κυρτάτας, Σταύρος Λιβαδίς, Λεωνίδας Λουλούδης, Γρηγόρης Μανιοδάκης, Αριστείδης Μανωλάκος, Γιώργος Μαργαρίτης, Μαρίνα Μεϊντάνη-Παπαγιαννάκη, Μιχάλης Μοδινός, Αριστείδης Μπαλτάς, Παντελής Σ.Π. Μπουκάλας, Γιώργος Μπράμος, Αρης Ντάτσης, Λευτέρης Παπαγιαννάκης, Μιχάλης Παπαγιαννάκης, Γιώργος Πάσχος, Πέτρος Πιεσσανίας, Έλενη Πορτάλιου, Χρόσα Προκοπάκη, Νόρα Σκουτέρη, Στάθης Τσαγκαρουσιάνος, Γιάννης Τσιώμης

- Σκίτσα Χρήστου Πικριδᾶ
- Έξαφυλλο Μαργαρίτας Απέργη • Τή διόρθωση τών δοκιμών έκανε ο Παντελής Σ.Π. Μπουκάλας, τή σελιδοποίηση και τό μοντάζ δλοι μαζί, τήν άναπαραγωγή τών φιλμ ή Χριστίνα Αναστασίου, τή φωτοστοιχειοθεσία ή "Αννα Γάκα, ή Γεωργία Μπαρούδου και ή Άλικη Πελεκάνου
- Έκδότης, ο Ν. Πολίτης, Βορρά 9, Άγια Παρασκευή
- Διαχείριση, Σπύρος Δελέγκας • Διασημίσεις Αλέκος Μεντής • Έκτυπωση "Οφεστ, Χαιδεμένος, ΑΕΒΕ, Λεωφ. Βουλιαγμένης 426, τηλ. 99.40.997 - 99.40.944
- Φωτοστοιχειοθεσία ΠΟΛΙΤΗΣ, Κέκροπος 2, τηλ. 32.39.645 και 32.28.791

Η ΑΥΓΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

μικρο σχημα
νεα αντιληψη
πλουσια υλη

Η νεα εφημεριδα της Κυριακης σας.